

EDIZIONE CRITICA

CONSPECTUS SIGLORUM

Libri Latini

<i>B</i>	Paris, BnF, <i>lat.</i> 15455, s. XIII ^{ex} -XIV ⁱⁿ
<i>Y</i>	Città del Vaticano, BAV, <i>Vat. lat.</i> 2386, s. XIV ½
<i>M</i>	Città del Vaticano, BAV, <i>Vat. Pal. lat.</i> 1099, a. 1475-1477
<i>E</i>	Leipzig, UB, <i>lat.</i> 1118, s. XIII ^{ex} -XIV ⁱⁿ
<i>N</i>	Cesena, BM, D. XXV.2, s. XIII ^{ex}
<i>G</i>	Città del Vaticano, BAV, <i>Vat. lat.</i> 2375, s. XIII ^{ex} -XIV ⁱⁿ
<i>P</i>	Città del Vaticano, BAV, <i>Vat. lat.</i> 2376, s. XIV ½
<i>T</i>	München, BSB, <i>Clm</i> 5, s. a. 1304
<i>V</i>	Paris, BnF, <i>lat.</i> 7015, s. XIV ½
<i>F</i>	Oxford, Balliol College, 231, s. XIII ^{ex}
<i>J</i>	Cesena, BM, S. V.4, s. XIV ¾
<i>H</i>	Città del Vaticano, BAV, <i>Vat. lat.</i> 2384, s. XIV ¾
<i>Z</i>	Salzburg, Salzburg Museum, 862, s. XIV ^{ex}
<i>O</i>	Città del Vaticano, BAV, <i>Vat. lat.</i> 2378, s. XIV ½ (<i>rare</i>)
<i>W</i>	Venezia, BNM, 1812, a. 1305 (<i>rare</i>)
<i>α</i>	hyparchetypus librorum <i>B M Y</i>
<i>γ</i>	antigraphus librorum <i>E G N P T V</i>
<i>δ</i>	antigraphus librorum <i>F J</i>
<i>ε</i>	antigraphus librorum <i>H Z</i>
<i>Ω</i>	consensus omnium librorum
<i>Puls. tir.</i>	versio latina Burgundiana operis Galeni <i>De pulsibus ad tirones</i>
<i>Bon.</i>	<i>ed.</i> Diomedes Bonardus, <i>Galenī opera omnia latina</i> , vol. I, Venezia, 1490
<i>Sur.</i>	<i>ed.</i> Hieronymus Surianus, <i>Secunda impressio Galieni</i> , vol. I, Venezia, 1502

Libri Graeci

<i>L</i>	Firenze, BML, <i>plut.</i> 74.18, s. XII
<i>L¹</i>	<i>eiusdem cod. correctores</i>
<i>L^B</i>	<i>eiusdem cod. manus latina Burgundii</i>
<i>Burg.</i>	<i>translatio Burgundii</i>
<i>Kühn</i>	<i>ed. Karl G. Kühn, Claudii Galeni Opera Omnia, vol. 9, Leipzig, 1825</i>

Compendia

<i>X^{ac}</i>	<i>X ante correctionem</i>	<i>invert.</i>	<i>invertit, -erunt</i>
<i>X^{pc}</i>	<i>X post correctionem</i>	<i>iter.</i>	<i>iteravit, -erunt</i>
<i>Xⁱ</i>	<i>X eiusdem cod. al. m.</i>	<i>l.</i>	<i>linea</i>
<i>add.</i>	<i>addidit, -erunt</i>	<i>lac.</i>	<i>lacuna, -am</i>
<i>al.</i>	<i>aliter</i>	<i>leg.</i>	<i>legitur</i>
<i>cfr.</i>	<i>conferatur</i>	<i>mal.</i>	<i>malui</i>
<i>codd.</i>	<i>codices</i>	<i>mg.</i>	<i>in margine</i>
<i>coll.</i>	<i>collato</i>	<i>om.</i>	<i>omisit, -erunt</i>
<i>corr.</i>	<i>correxī, -it, -erunt</i>	<i>pos.</i>	<i>posuit, -erunt</i>
<i>dup. ver.</i>	<i>duplex versio</i>	<i>rell.</i>	<i>reliqui</i>
<i>edd.</i>	<i>editores</i>	<i>simil.</i>	<i>similiter</i>
<i>emend.</i>	<i>emendaverunt</i>	<i>s.l.</i>	<i>supra lineam</i>
<i>exp.</i>	<i>expulit, -erunt</i>	<i>sqq.</i>	<i>sequentes</i>
<i>expect.</i>	<i>expectaveris</i>	<i>suppl.</i>	<i>supplevi, -it, -erunt</i>
<i>expl.</i>	<i>explicit</i>	<i>titul.</i>	<i>titulavit, -erunt</i>
<i>fort.</i>	<i>fortasse</i>	<i>transp.</i>	<i>transposuit, -erunt</i>
<i>hab.</i>	<i>habet, -ent</i>	<i>vid.</i>	<i>vide, -etur</i>
<i>ibid.</i>	<i>ibidem</i>	<i>< ></i>	<i>addenda censeo</i>
<i>in, sub ras.</i>	<i>in rasuram, sub rasura</i>	<i>[]</i>	<i>delenda censeo</i>
<i>inc.</i>	<i>incipit, -iunt</i>	<i>† †</i>	<i>cruces desperationis</i>

(105) ΠΕΡΙ ΑΙΤΙΩΝ ΣΦΥΓΜΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Γ ΓΑΛΗΝΟΥ

[287v] < α'. > Τὰς μὲν ἀπὸ τῶν πρώτων τε καὶ κυριωτάτων αἰτίων
ἀλλοιώσεις τῶν σφυγμῶν ὁ πρόσθεν λόγος αὐτάρκως ἐξηγήσατο, τὰς δ'
ἀπὸ τῶν | ἄλλων ἀπάντων, ὅσα μὴ δι' ἐαυτῶν ἄντικρυς, ἀλλὰ τὰ πρῶτα
τρέπειν αἷτια σφυγμῶν λέγεται, νῦν ἐπέξιμεν. ἐπεὶ δὲ | τούτων τὰ μὲν ἐστὶ
5 παρὰ φύσιν, | τὰ δὲ κατὰ φύσιν, τὰ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τούτων, ἃ δὴ καὶ οὐ
φύσει καλοῦσιν, εὐλογον ἀπὸ τῶν κατὰ φύσιν ἄρξασθαι, καὶ τάξιν γε τὴν
αὐτὴν ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ ἦν περ κἂν τῷ τοῖς εἰσαγομένοις γεγραμμένῳ
πεποιήμεθα. τὰ τε (106) γὰρ | ἄλλα καὶ γένοιτ' ἂν ἐξηγησίς τε ἅμα τῶν
ὀρθῶς ἐν αὐτῷ λεγομένων ἐνδεικίς τε τῶν εὐλόγως παραλελειμμένων,
10 παραλέλειπται | δὲ τὰ μὲν ὅλως, τὰ δὲ τῷ μὴ διωρίσθαι. πᾶν γὰρ ὅσον
ἔμελλεν ἀσαφὲς ἔσεσθαι τοῖς ἀρχομένοις τῆς θεωρίας, ἐδόκει χρῆναι |
παραλειπεῖν. παραλέλειπται δ' οὐχ ἥκιστα καὶ ὁ τῆς αἰτίας λογισμὸς.
ἄμεινον γὰρ ἦν τοῖς εἰσαγομένοις ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάσασθαι
πρότερον ἐμπειρικῶς, ἔπειθ' ὕστερον ἄπασαν ἐκδιδαχθῆναι τῷ λόγῳ τὴν
15 οὐσίαν τοῦ πράγματος. ὥς τοίνυν γεγυμνασ|μένοις αὐτοῖς καὶ μανθάνειν
τοὺς τελειοτέρους λόγους ἤδη δυναμένοις ἤδε ἡ πραγματεία σύγκειται,
διὰ μὲν τῶν προτέρων δυοῖν ὑπομνημάτων | εἰς ὅσον αὐταρκες ὑπὲρ τῶν

I. Titul. Περὶ αἰτίων σφυγμῶν, *L ad f. 275r* : Περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων
Kühn // 3 ὅσα] ὅσαι *Kühn // post ἀλλὰ hab.* τῷ *Kühn // 10* δὲ₂] δ' ἐν *Kühn // διω-*
ρίσθαι] διορίσασθαι Kühn // 12 παραλειπεῖν] παραλιπεῖν *Kühn // 16* ἤδη *non hab.*
Kühn //

DE CAUSIS PULSUUM LIBER GALIENI III

I. 1 Eas quidem que a primis et principalibus causis sunt alterationes pulsuum primus sermo sufficienter exposuit; eas vero que ab aliis universis, quecumque non per se ipsa manifeste, sed propterea quia prima vertunt cause pulsuum dicuntur, nunc pertransimus. 2
 5 Quia vero horum hec quidem sunt preter naturam, alia vero secundum naturam, alia vero in medio horum, que utique et non natura esse vocant, rationabile ab hiis que secundum naturam sunt incipere et ordinem demum eundem imponere sermoni quem et in libro qui hiis qui introducuntur scribitur fecimus. Secundum alia enim et fiet
 10 utique et commentatio simul eorum que recte in eo sunt dicta et indicatio eorum que rationabiliter sunt derelicta: derelicta autem sunt hec quidem omnino, alia vero in eo quod non determinata sunt. Omne enim quodcumque debebat immanifestum esse hiis qui incipiunt hanc speculationem visum est oportere derelinquere; derelicta autem est non minus et cause excogitatio: melius enim erat hiis
 15 qui introducuntur in ipsis operibus exercitari prius empirice (id est experimentative), deinde postea omnem edoceri sermone substantiam rei. 3 Ut exercitatis igitur ipsis et discere perfectiores sermones iam potentibus hoc opusculum compositum est: per priora duo

I. titul. *aET*

sic B // inc. de causis pulsuum BMT : commentum super libro dentroductorio pulsuum ad Teucrum E : megapulsus Y // liber om. E // Galieni] cum commento G. Burgundionis T : om. M // III om. ET //

I sqq. *Ω*

1 eas] has YGTF // quidem om. Ne // 3 ipsa] -as δZ // 4 prima] propria ENGVδε // pulsuum om. β // post dicuntur add. et Y // pertransimus] -ivimus NT // 5 horum] ha- H // hec] hee H // 6 horum] eo- EZ // 7 vocant] -antur EVδHZ : -atur NGPT // sunt post que transp. MNGPTV // 8 et₂ om. Je // 9 et om. YZ // post fiet add. hic liber BENP^rε s.l. G^r // 12 hec om. Eδ // 13 debebat] -eat NGVδ // 14 post speculationem add. medicine ε // derelicta] directa NPT // 15 autem est invert. BYE // excogitatio] c- δ : (cognitio T) et c- ENGPT : cognitio Vε, fort. dup. ver. // 16 post prius add. et F // empirice] quod prius dicit mg. N // 16-17 id est experimentative om. ε // 17 omnem] acri NTδH : om. EZ // 19 compositum] compartit- γδH al. Z, fort. dup. ver. //

συνεκτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων διαλεχθεῖσα, διὰ δ' αὖ τῶν λοιπῶν
 20 δυοῖν, τούτου τε καὶ τοῦ μετ' | αὐτό, περὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐκδιδά-
 ζουσα. ἀρκτέον δὲ ἤδη τοῦ λόγου προχειριζομένους ἐκάστην ῥῆσιν τῶν ἐν
 ἐ|κείνῳ τῷ βιβλίῳ γεγραμμένων, ἔπειτα ἐξηγουμένους. εἴη δ' ἂν τῶν εἰς
 τὸν παρόντα λόγον ἐπιτηδείων ἦδε.

(107) < β'. > Ἄνδρες μὲν οὖν [288r] γυναικῶν ὡς ἐπίπαν
 μεῖζονα πολλῶ καὶ σφοδρότερον ὡσαύτως πολλῶ καὶ βραδύτε-
 ρον ὀλίγῳ καὶ ἀραιότερον | ἱκανῶς τὸν σφυγμὸν ἔχουσιν.

Ἡ μὲν λέξις αὕτη. καὶ διότι πρῶτος οὗτος ὁ λόγος ἐπειτηδειότερος ἦν
 5 λέγεσθαι | δι' ἐκείνου τοῦ γράμματος δεδήλωται. ὥστ' οὐ γὰρ ἔθος ἡμῖν
 περὶ τῶν αὐτῶν γράφειν πολλάκις, ἐπὶ τὰς αἰτίας ἰτέον | ἤδη καὶ δεικτέον
 τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, δι' ἣν οὕτω μὲν ἀνδράσιν, οὕτω
 δὲ γυναιξὶν ἔχει τὰ | κατὰ τοὺς σφυγμούς. ᾧ δ' οὖν. ἐπειδὴ θερμότερόν
 ἐστὶ καὶ ξηρότερον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος, ὡς καὶ τοῖς ἀρίστοις τε τῶν
 10 ἔμπρο|σθεν ἱατρῶν τε καὶ φιλοσόφων εἴρηται, καὶ ἡμῖν δὲ δι' ἐτέρων ἀπο-
 δέδεικται τὴν τε χρεῖαν ἀναγκαῖον ἤδη τῆς τῶν σφυγμῶν γενέσεως καὶ
 τὴν τῶν ὀργάνων κατασκευὴν ἑτεροίως ἔχειν αὐτοῖς· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ
 αὐτοὺς τοὺς σφυγμούς. ἐδιδάχθη γὰρ ἐν τοῖς | ἔμπροσθεν λόγοις ὡς πλήθει
 15 θερμασίας οἰκειὸς ἐστὶν ὁ μέγας σφυγμός. εἴπερ οὖν θερμότερον τὸ ἄρρεν
 τοῦ θήλεος, εὐθὺς | ἂν καὶ μεῖζους ἔχη τοὺς σφυγμούς, καὶ εἰ πολλῶ θερ-
 μότερον, (108) πολλῶ μεῖζους. ἀλλὰ μὴν καὶ θερμότερον καὶ πολλῶ | θερ-
 μότερόν ἐστιν, ὥστε καὶ μεῖζους καὶ πολλῶ μεῖζους ἔξει τοὺς σφυγμούς.
 ἀλλ' ὅτι μὲν θερμότερον ἔκ τε τῶν περὶ | κράσεως ἡμῖν ἤδη γεγραμμένων
 καὶ τῶν ἔτι πρότερον τοῖς παλαιοῖς | εἰρημένων αὐτάρκως ἀποδέδεικται·
 20 ὅτι δὲ καὶ πολλ|λῶ, τοῦτο οὐκέτι οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἄλλος τις ἀπέδειξε. νῦν
 οὖν ἀποδεικνύσθω, ἢ οὐδέπω πιστὸς ὁ | σύμπας λόγος. πρῶτον μὲν ἀνα-

19 αὐτό] αὐτόν Kühn // 21 post ἂν hab. ἡ πρώτη Kühn //

II. titul. capitulum virorum maior multum et vehementi<or> et tardior et
 rarior mulieribus pulsus mg. L^B // 5 ἡμῖν] ἡμῶν Kühn // 9 τοῦ non hab. Kühn //
 τε non hab. Kühn // 11 τῆς τῶν invert. Kühn // 13 ἐδιδάχθη] ἐδείχθη Kühn // 15
 ἔχη] ἔχοι Kühn // 18 κράσεως] κράσεων Kühn // 20 ἡμεῖς] ὑμεῖς Kühn //

20 monumenta in quantum sufficiens de sinecticis [id est exterioribus]
nominatis causis disputans, per reliqua vero rursus duo, et per hoc et
per id quod post hoc, de aliis universis edocens. 4 Incipiendum
autem iam sermonem proponentes unamquamque seriem eorum
que in illo libro scripta sunt, deinde commentantes. Erit autem
25 earum utique que in hoc sermone sunt aptarum hec series.

II. 1 *Igitur viri quidem mulieribus quam multum maiorem multo et
vehementiorem similiter multo et tardiolem paulo et rariorem sufficienter
pulsam habent.*

2 Series quidem hec. Et quia primus hic sermo aptus erat dici per
5 illum librum ostensum est. Quare non enim consuetudo nobis de
eisdem scribere multotiens, ad causas eundum iam et ostendendum
necessitatem nature rei, propter quam ita quidem viris, ita vero
mulieribus † habent pulsus †. 3 Ita igitur, quia calidior est et siccior
masculus quam femina, ut et ab optimis anterioribus medicis et phi-
10 losophis dictum est, sed et a nobis per alia demonstratum est, et uti-
litem necessarie iam generationis pulsuum et constructionem
organorum aliter habere eis; si vero hoc, et ipsos pulsus: edoctum
enim est in anterioribus sermonibus quod multitudini caloris pro-
prius est magnus pulsus. Si igitur calidior masculus quam femina,
15 mox utique et maiores habet pulsus, et, si multo calidior, multo
maiores; sed nimirum et calidior et multo calidior est, quare et
maiores et multo maiores habebit pulsus. Sed quoniam quidem cali-
dior et ex hiis que a nobis in libro *De crasibus* iam scripta sunt et ex
hiis que adhuc prius a veteribus dicta sunt sufficienter demonstra-
20 tum est; quoniam autem et multo, hoc non adhuc neque nos neque
alius quis demonstravit. Nunc igitur demonstraretur aut nondum cre-
dibilis est universus sermo. 4 Primum quidem rememorari oportet

*post sufficiens add. est ε // 20 id est exterioribus] post aliis universis (l. 22)
movenda vid. // 21 per.] propter δ // 24 que om. NGPT //*

II. 1 *et om. TδZ // 4 et] sed NGPTδε // hic om. δ // aptus] -ius expect. //*
5 *quare] qualiter Vδε // post consuetudo add. est H, ut post nobis BM // 6 post*
causas add. dicendas BN s.l. P // eundum] -em YMNGTJZ // post ostenden-
dum add. iam NPTδ // 8 est om. YMδH // 9 et₁ om. BGVδε // 10 et₁ om. YTFH
// et₂ om. YM // 12 hoc] hos γJZ // 13 sermonibus om. ENPT // caloris] -i
NGPT // 15 habet pulsus invert. αγFH // 16 est om. BPδε // et₃ om. Bβ //
17 maiores et multo om. FH // 18 hiis] eis N // iam om. FH // scripta] dicta F
// 19 prius om. YE // demonstratum] m- δZ // 20 et om. ε // 21 post aut add.
si P : si non mg. B s.l. G^t // 22 est om. NGPT //

μνησθῆναι χρῆ τοῦ προκειμένου τῇ λέξει καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἀναγνῶναι,
 καθ' ἑκα|στον ὄνομα προσέχοντα τὸν νοῦν. τί γάρ φησιν; ἄνδρες μὲν
 οὖν | γυναικῶν ὡς ἐπίπαν μείζονα πολλῶ τὸν σφυγμὸν ἔχου|σι.
 25 τί δὴ τοῦτο ἔστι τὸ ἐπίπαν ἐπιμελῶς χρῆ διασκεῦσθαι. οὐ γὰρ δὴ μάτην
 γε πρόσκειται, ἀλλ' ἔστιν ἐν | αὐτῷ τὸ πᾶν κύρος τοῦ λόγου. τῷ γὰρ μήτ'
 ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ὡσαύτως ἅπαντας ἡμᾶς κεκρᾶσθαι μήτ' ἐπι|τηδεύμασι
 μήτε διαίταις ὁμοίως κεχρῆσθαι τὸ καθόλου τῆς ἀποφάσεως διαφθείρε-
 30 ται, δυναμένης ποτὲ γυναικὸς | εὐρεθῆναι μὴ ὅτι πολλῶ μικρότερον, ἀλλὰ
 μηδὲ μικρὸν ὅλως, μηδ' ἴσον, ἀλλὰ καὶ σαφῶς μείζονά | τινων ἀνδρῶν
 ἐχούσης (109) τὸν σφυγμὸν. ἄνδρα γάρ μοι νόει φλεγματικώτερον φύσει,
 ψυχρά δ' ἂν ἦδε ἢ κρᾶσις | εἴη καὶ ὕγρὰ παραβαλλομένη γυναικὶ χολωδε-
 στέρα φύσει, τοῦτ' ἔστι θερμότερα τε καὶ ξηροτέρα. ἀρκεῖτω δὲ μὴ | τοῦτο
 μόνον, ἀλλ' ὁ μὲν τὸν Πόντον, ἡ δὲ τὴν Αἴγυπτον ἐποικεῖτω καὶ σκιατρο-
 35 φείσθω μὲν καὶ ἀργεῖτω | καὶ διατεθρύφθω κατὰ τὴν δίαιταν ὁ ἀνὴρ,
 θυραυλεῖτω δ' ἡ γυνὴ καὶ γυμναζέσθω πολλὰ καὶ μετρίως διαιτάσθω,
 μείζων ὁ τῆς τοιαύτης γυναικὸς ἢ ὁ τοῦ ἀνδρὸς ἔσται σφυγμός. ἀλλ' ἐὰν
 ἐν τῇ φύσει διαιτώμενον | ἐκάτερον φυλάξης καὶ τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ἐξ
 ἀρχῆς κεκραμένον ἐνί τε χωρίῳ ταῦτῳ χρώμενον, οὐ μείζων | μόνον, ἀλλὰ
 40 καὶ πολὺ μείζων ὁ τοῦ τοιούτου σφυγμὸς ἀνδρὸς γένοιτ' ἂν. ὅσον μὲν γὰρ
 ἐπὶ τῇ φυσικῇ κράσει μείζων ἀπλῶς, οὐ μὴν πολλῶ γε μείζων γένοιτ' ἂν.
 ἐπεὶ δὲ τὸ ἀπὸ τῶν οἰκείων ἐπιτηδευμάτων ἐκατέρῳ προσέρχεται
 διάφορον, ἡ μὲν γὰρ ἀταλαίπωρον, ὁ δὲ ἐν χρόνοις πλείοσι διαιτᾶται,
 45 πολὺ δὴ τι θερμότερος ὁ ἀνὴρ οὕτω γίγνεται | καὶ διὰ τοῦτο τοὺς σφυγ-
 μούς πολλῶ μείζους ἴσχει τῆς γυναικός. πρόσκειται δὴ τὸ ἐπίπαν (110)

28 ὁμοίως] ὁμοίαις Kühn // 32 ἢ non hab. Kühn // post χολωδεστέρα add. et exp.
 δὲ L // 39 post χωρίῳ hab. καὶ Kühn // 40 σφυγμὸς ἀνδρὸς invert. Kühn // 41 γε
 non hab. Kühn // 43 χρόνοις] πόνοις Kühn // 44 δῆ] δὲ Kühn // τι] τε Kühn //

eius quod preiacet in serie et omnem eam legere, secundum unamquamque dictionem attendentem intellectum.

25 *Igitur viri quidem feminis quam multum maiorem multo pulsum habent.*

Quid utique hoc – id est *quam multum* – est diligenter oportet scrutari: non enim utique inaniter demum adiacet, sed est in eo omnis firmitas sermonis. In eo enim quod neque mox a principio similiter universi nos complexione formati sumus et quod neque
30 studiis neque dietis similiter utimur quod universale huius enuntiationis corrumpitur, potente quandoque femina inveniri non quoniam multo minorem, sed neque parvum universaliter, neque parem, sed et manifeste maiorem quibusdam viris habente pulsum. Virum enim intellige mihi flegmaticiorem natura, frigida vero
35 utique hec crasis (id est complexio) erit et humida comparata femine cholericiori vero natura, hoc est calidiori et sicciori. Sufficiat autem non hoc solum, sed hic quidem Pontum, illa vero Egyptum inhabitet, et umbra quidem nutriatur et pigritetur et voluptetur secundum dietam vir, portam vero custodiat atrii femina et exerci-
40 tetur multum et moderate dietetur, maior qui talis est femine quam qui huius viri erit pulsus. Sed si in sua natura dietatum alterutrum custodies et propria complexione a principio complexum et una regione et eadem utentem, non maior solum, sed et multum maior qui huiusmodi pulsus viri fiet utique. Nam quantum quidem in
45 naturali complexione maior est simpliciter, non multo tamen demum maior fiet utique. Quia vero ea que a propriis est studiis alterutro accedit differentia, nam hec quidem desidet, ille vero misera in temporibus pluribus dietatur vita, multo utique aliquo calidior vir ita fiet et propterea pulsus multo maiores habet quam
50 femina. Adicitur utique *quam multum* in serie ingeniosioribus intro-

23 legere] legem YMENG TJ // 24 intellectum] -u BNGPTVδε // 25 ante igitur add. si BY // 26 est₂ om. MTVε // 27 demum om. β // 28 omnis firmitas invert. ε // sermonis om. F // post principio add. nativitatis Be // 30 post utimur add. fit VJ // 32 minorem] Ppc : mai- ENPacT // 33 sed – maiorem om. F // 34 intellige] -ere ENGTVδZ // mihi om. BMβ // 35 id est complexio om. ε // et humida invert. δ // 36 cholericiori] mg. J : calid- BGJ // vero om. BMβ // 39 et] vero (et H) ε mg. N // 40 est om. BY // 41 si om. BGF // 42 propria] prima EPF // post principio add. nativitatis Be s.l. G¹ mg. N¹P¹ // 43 utentem] -e Yβ // 44 pulsus viri invert. αZ // fiet] -ent ENGPTδ; post utique transp. YEδε // quantum] autem γδ // 45 post multo add. maior J // 46 post vero add. et BMγδ : in Z // ea ante vero transp. γδ // est] et δ : om. ε // 47 ille] -a BEZ // 50 adicitur] addic- NGJZ // quam] quanti YENGPTδZ //

ἐν τῇ ῥήσει τοῖς εὐφυε|στέροις τῶν εἰσαγομένων οἶον κέντρον τι, διε-
 γεῖρόν τε καὶ παρορμῶν ἐπὶ τὴν ἔρευναν ἀπάσης τοῦ πράγματος | τῆς
 φύσεως. εὐθὺς γὰρ καὶ περὶ τῆς κατὰ φύσιν ἐν ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ διαφορᾶς
 ἐννοήσουσί τι καὶ πᾶν ἐπιβλέ|ψουσι τὸ κατὰ πάντα τὰ ζῶα γένος ἄρρενος
 50 ἰσχυρότερόν ἐστι τοῦ θήλεος, καὶ ὥς τῷ μὲν θήλει τὸ κύειν τε καὶ | θηλά-
 ζειν καὶ ὅλως ἐκτρέφειν τὰ γεννηθέντα κατὰ φύσιν, τῷ δ' ἄρρени τό τε
 τροφὰς ἐκπορίζειν | αὐτοῖς καὶ ὑπερμαχεῖν ἐπιβουλευομένοις, ἐξ ὧν εἴσο-
 νται τὴν μὲν ὥς ἄρρενος ἀεὶ πρὸς θῆλυ διαφορὰν μείζονας | ἀπλῶς τοὺς
 σφυγμοὺς ἐργαζομένην, τὴν δ' ὥς ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα πολλῷ μείζονας.
 55 οὕτω δὲ καὶ σφοδροτέρους τοὺς τῶν ἀνδρῶν παρὰ τὰς γυναῖκας, ὅτι τοῖς
 μὲν αὐξάνεσθαι τὸν φυσικὸν τόνον ἐν τοῖς πόνοις ἀνάγκη, ταῖς δ' ἀργού-
 σαις ἐκλύεσθαι. εἰ δὲ καὶ μηδὲν τούτων αὐτὸς τις ἐξεύροι σαφῶς, ἀλλ' εἰς
 ὑπόνοιάν γε | αὐτῶν ἀφίκοιτ' ἂν ζητῶν, ἢ τοῦσχατόν γε οἶον διψῶν ὧν ἐπι-
 θυμεῖ μὲν εὐρεῖν, οὐδέπω δ' εὐρηκῶς, ἐπὶ τὸν (111) δι|δάξαι δυνάμενον ||
 60 ἀφικόμενος, τάχιστα τε ἂν οὕτω μάθοι καὶ μάλιστα μνημονεύσειεν. ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν οὕτως. ἡ δὲ ῥώμη | τῆς δυνάμεως ἡ τοῖς ἄρρεσιν ὑπάρχουσα
 δοίη ἂν τι καὶ αὐτὴ τοῖς σφυγμοῖς μεγέθους, ὥστ' οὐ μόνον διὰ τὸ πλῆ|θος
 τῆς θερμασίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ῥώμην οἱ τῶν ἀρρένων σφυγμοὶ μείζους
 γενήσονται. δέδεικται γὰρ οὖν καὶ τοῦτ' ἐν | τῷ πρώτῳ λόγῳ, τὸ ταῖς
 65 εὐρῶστοις δυνάμεσι τοὺς μεγάλους σφυγμοὺς οἰκείους ὑπάρχειν. ἄρ'
 οὖν ταῦτη μόνον ἄν|δρες γυναικῶν εἰς σφυγμῶν αἰτίας διαλλάττουσιν, ἢ
 καὶ τὸ περὶ τῆς ἕξεως τοῦ σώματος τοῖς ἑκατέροις ἀμπολῶν | προσέρχεται;
 τοῖς μὲν γὰρ ὅλον εὐπνουν τε καὶ καθαρὸν καὶ ἀπέριττον καὶ ἄθλιπτον,
 ταῖς δὲ τάναντία στεναῖ | μὲν αἰ μεταξὺ τῶν ἀγγείων χῶραι, πιμελῆς αὐτὰς
 70 καὶ σαρκὸς μαλακῆς καὶ τινων φλεγματοδῶν περιττωμάτων | καταλαμβα-

49 τὰ non hab. Kühn // ἄρρενος] ἄρρεν ὡς Kühn // 50 ἐστι] exp. et corr. εἶναι L'
 // post τοῦ add. fort. γυναικ- s.l. L // 52 ἐκπορίζειν iter. L // 53 post ἄρρενος hab.
 et exp. ὡς L // 55 post σφοδροτέρους hab. μὲν ἀπλῶς ὅσον ἐπὶ τῇ φύσει τοὺς τῶν
 ἀρρένων σφυγμοὺς, πολὺ μέντοι Kühn // 59 εὐρηκῶς] εὐρηκεν Kühn // 68 post ὅλον
 hab. σῶμα Kühn //

ducendorum velut stimulus quidam, erigens et impellens ad examinationem totius nature rei. Confestim enim et de differentia que est secundum naturam in masculo et femina excogitabunt aliquid et inspicient quod omne secundum omnia animalia genus masculi fortius est quam femine, et quod femine quidem concipere et lactare et
 55 universaliter nutrire ea que nata sunt est proprium secundum naturam, masculo vero escam invenire eis et impugnare insidiantes; ex quibus scient differentiam que semper quidem est ut masculi ad feminam maiores simpliciter pulsus operantem, que vero ut viri ad
 60 mulierem multo maiores. Ita vero et vehementiores eos qui virorum ad mulieres, quoniam hiis quidem augeri naturale robur in laboribus necesse est, illis autem desidibus existentibus exsolvi. Si vero et nihil horum ipse quis inveniet manifeste, sed in suspitione demum eisdem deveniet utique querens, vel ad ultimum demum velut sitiens ea que
 65 desiderat quidem invenire, nondum autem inveniens, ad eum qui docere possit adiens, et cito utique ita discet et reminiscetur. Sed hec quidem ita. 5 Sed et robur virtutis que masculis existit dabit utique quid et ipsum pulsibus magnitudinis, quare non solum propter magnitudinem caloris, sed et propter robur masculorum pulsus
 70 maiores fient. Demonstratum est igitur et hoc in primo sermone, quod robustis virtutibus magni pulsus proprii existunt. 6 Num igitur hoc solum viri a mulieribus in pulsuum causis permutantur, aut vero et ab habitu corporis alterutris quam multa accedit differentia? Nam hiis quidem totum corpus et bene spirabile est et mundum et sine
 75 superfluitatibus et non contritum, mulieribus vero contraria: stricte quidem que in medio vasorum sunt regiones, pinguedine eas et carne molli et quibusdam flegmaticis superfluitatibus suscipientibus,

52 et om. Vδε // de] hec δ : om. γε // 53 et₁] a ENGPT // femina] in f- B // aliquid] -i EPV // 54 omne post et (l. 45) transp. Y, fort. recte // post omnia add. et F // 54-55 fortius est] -ores sunt δ // 55 quod om. β // 56 universaliter] simil-ε // 59 operantem] agent- β, ut vid. dup. ver. // 61 naturale] -iter NGPTVδ // 62 illis] -ud NGPTF // exsolvi] dis- δε // 63 post inveniet add. per se BNPTε s.l. G^r // post sed add. tantum NY : tamen BMT // suspitione] -em BMH, fort. recte // eisdem] eius æ // 64 deveniet] v- NGPVδ // utique] ita- Yγδ; postea add. saltim NP // demum om. PδZ // velut om. δ // sitiens] sci- BPTδZ // 65 ad om. αEε // 66 docere] -etur NGPTVδ // adiens] audi- YγZ : om. δ // 68 magnitudinis] -i δ // 69 magnitudinem] multitud- BY // et om. γδH // 70 fient] -unt BδZ // 71 ante magni add. et β // num] nunc YN : non BMEGPTVδZ // 72 hoc] hanc αE // pulsuum] -ibus γF // vero] non αγF // 73 et om. γδ // ab om. YF // accedit] accid- YPTVH // 74 et₁ om. ε //

νόντων, πυκνόν τε καὶ δύσπνουν τὸ σῶμα καὶ τινα συστάσιν πολλαχόθι
 τοῦ σώματος ἀργῶν καὶ παχέων καὶ ἀ|πέπτων ὑγρῶν, ὅφ' ὧν ἀπάντων θλί-
 βεσθαι τε καὶ στενοχωρεῖσθαι τὰς ἀρτηρίας αὐτῶν ἀναγκαῖον, οὐσας καὶ
 φύσει πολὺ | τοῖς (112) ὄγκοις ἐλάττους, ὥστε πάντα πάντοθεν εἰς μικρό-
 75 τητα σφυγμῶν αὐτοῖς παρεσκευάσθαι τὴν ἔξιν. Ἐν δὲ | μόνον εἰς τὸ μέγε-
 θος ἐπιτήδειον ἔχουσαι τὴν μαλακότητα τῶν ὀργάνων, οὐδὲν οὐδ' ὑπὸ
 ταύτης ὀνίνανται· πρῶ|τον μὲν, ὅτι πλείω τε καὶ ἰσχυρότερα τὰ τῆς μικρό-
 τητος αἷτια, δεύτερον δ', ὅτι πολλὴ μὲν ἡ παρ' ἐκεῖνα διαφορὰ τῶν
 80 ἀνδρῶν πρὸς τὰς γυναῖκας, ἐλαχίστη δ' ἡ διὰ τὴν μαλακότητα τῶν ὀργά-
 νων. οὐ γὰρ οὕτω ξηρότερον λέγεται τὸ | τῶν ἀνδρῶν σῶμα τοῖς τῶν
 γυναικῶν παραβαλλόμενον, ὥς ἂν εἰ τύχη λίθος τις εἴη πηλοῦ ξηρότερος,
 οὐ|δ' ἂν εὗροις ἐν αὐτοῖς τοῖς χιτῶσι τῶν ἀρτηριῶν πολλὴν τὴν ὑπεροχὴν,
 ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἀνδρῶν ὄργανον οὕτως ἔχει | κατασκευῆς, ὥς εὐπειθὲς
 εἶναι πρὸς τὴν ἐνέργειαν. εἰ δὲ καὶ μεγάλη τις ἦν ἡ ὑπεροχὴ καὶ πολλῶ τὸ
 85 τῆς γυναικὸς ὄργανον ὑ|πῆρχε μαλακώτερον, αὐτὸ δὲ τοῦτο μικροτέρους
 ἂν εἰργάσατο τοὺς σφυγμούς. ἔνθα μὲν γὰρ οὐδὲν ἐστὶ τὸ βαρύνον, | ἢ
 θλίβον, ἢ στενοχωροῦν, ἐνταῦθα τὸ μαλακώτερον ὄργανον ἐπιτηδειότε-
 ρον εἰς μέγεθος διαστολῆς, ἔνθα δ', ὥς | ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς γυναικείας
 ἔξεως ἐρρέθη, τὰ θλίβοντα (113) καὶ βαρύνοντα καὶ στενοχωροῦντα
 90 πολλά, ἐνταῦθα τὸ μαλακώτερον ὄργανον ἐπιτηδειότερον ἀφυστέρον εἰς
 τὴν διαστολὴν, ὥς ἂν ῥᾶον ὑπὸ πάντων τῶν λυπούντων | νικώμενον. ὅτι
 μέντοι ταῦτα πάντα περὶ τῶν ἄριστα μὲν κατεσκευασμένων σωμάτων,
 οἰκειῶς δὲ ταῖς κατασκευαῖς | διαιτωμένων λέγεται, δὲ δῆλον μὲν κἄξ ὧν
 ἤδη προειρήκαμεν· ὁ μὲντοι σύμπας καὶ τέλειος ὑπὲρ αὐτῶν | λόγος ὁ
 95 μετ' ἀποδείξεως περαινόμενος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν δια-
 γνώσεως γέγραπται. ὥστε κα|κείνην τὴν πραγματείαν ἀναγνωστέον ἐστὶ

76 ὑπό] ἀπὸ Kühn // 78 post αἷτια hab. γίνεται Kühn // 81 τύχη] τύχοι Kühn; cfr.
 Burg. // 84 ἢ non hab. Kühn // 87 ἐπιτηδειότερον non hab. Kühn // 93 δὲ₂] non
 hab. Kühn; cfr. Burg. //

et densum et difficile spirabile corpus habent et quandam consisten-
 80 tiam in multis locis corporis superfluum et crossorum et indige-
 storum humidorum; a quibus omnibus et conteri et coartari arterias
 earum necesse est, existentes et natura multum tumoribus minores,
 ut penitus undique in parvitate pulsum preparatus sit habitus. 7
 Unum autem solum in magnitudine habentes aptum, mollitiem
 organorum, nullo autem neque hoc eis prodest: primum quidem
 85 quoniam et plura et fortiora sunt que parvitatibus sunt cause, secun-
 dum autem quoniam multa quidem est que ab illis est differentia
 virorum ad mulieres, minima vero est ea que propter mollitiem
 organorum. Non enim ita siccior dicitur virorum corpus hiis que
 mulierum comparatum, ut utique si contingat lapis aliquis est luto
 90 siccior, neque utique invenies in ipsis tunicis arteriarum multam
 supereminentiam, sed et quod virorum organum ita habet construc-
 tionem, ut obediens sit ad actionem. Si vero et magna quedam esset
 que supereminentia et multo quod mulieris organum existeret mol-
 lius, ipso utique isto minores utique faceret pulsus. Nam ubi quidem
 95 nihil est quod gravet vel conterat vel coartet, hic quod mollius orga-
 num aptius in magnitudine diastoles; ubi vero, ut antea in muliebri
 habitu dictum est, ea que conterunt et gravant et coartant sunt
 multa, hic mollius organum aptius ineptius est ad diastolem, ut
 utique facile ab omnibus que contristant victum. 8 Quoniam nimirum
 100 hec omnia de corporibus que optime quidem constructa sunt, die-
 tata vero familiariter constructioni dicta sunt, manifestum quidem et
 ex hiis que iam prediximus; universus denique et perfectus pro eis
 sermo qui cum demonstratione finitus est in secundo libro *De digno-*
tione pulsum scriptus est. Quare et illud opusculum legendum est

79 in multis *invert.* α // crossorum] -(i)um *My* // 80 *post indigestorum add.* et *EF* // a *om.* *EGV* // 81 necesse] (extimes *H*) esse *NFH* : c(aus)e *PVJ* : o(mn)e *EGT* // est *om.* *ENGPTδε* // multum] iust- *VJ* // 82 *post sit add.* corporibus mulierum ε *mg.* *Nⁱ* : corpus m- δ // 83 *post aptum add.* scilicet ε // 84 nullo] in n- ε // neque *om.* *BENGPTδε* // quidem *om.* δ *H* // 85 et₁ *om.* ε // que] -am *EGPTδ* // 86 multa quidem *invert.* *Fe* // est₁ *om.* ε // est₂] et δ // 87 est *om.* ε // 88 virorum corpus *invert.* ε // 89 comparatum] -atur *ENPT* // ut *om.* *GPFH* // utique *om.* *NδH* // si *om.* *BENGPFVZ* // contingat *om.* *BMENGPVZ* // est] esse ε // 90 multam] in m- *GPTFZ* : ultim- *GPδ* // 91 supereminentiam] semper e- *EGPTV* // 92 ad actionem ante sit *transp.* ε] // 94 *post ipso add.* quidem *Je* // 95 vel₁] et γδZ // vel₂] et *H* // hic] id *F* // 96 *post aptius add.* est ε // magnitudine] -em *BMEPTδH* // muliebri] -eribus *NPV* // 98 ad *om.* *YGPTVδ* // 99 utique] in *ras.* *P* : utile *ENGTVF* // 100 quidem *om.* *JZ* // 102 prediximus] d- *MF* //

τοῖς ὀρθῶς μέλλουσι μετιέναι τὰ περὶ τοῦς σφυγμοῦς. καὶ μέντοι καὶ | περὶ
 τοῦ ταχέος σφυγμοῦ διὰ τοῦ τρίτου τῶν ὑπομνημάτων ἐκείνων ἀποδέδει-
 κται, πηλίκον ἀμαρτάνουσιν | οἱ πλεῖστοι τῶν ἱατρῶν εἰς τὴν διάγνωσιν
 100 αὐτῶν τὸν βραχυχρόνιον εὐθὺς καὶ ταχὺν εἶναι νομίζοντες. ἀμέλει | καὶ
 τὸν τῆς γυναικὸς σφυγμόν, ἔνεκα γάρ τοι τῶν νῦν προκειμένων ἐμνημό-
 νευσα τῶν ἐν ἐκείνοις ἀποδεδειγμένων, ἱκανῶς ταχὺν εἶναι νομίζουσιν. ὁ
 δ' ἐστὶ μὲν θάττων, οὐ μὴν ἀξιολόγῳ γέ τι καὶ μεγάλη διαφορᾷ | τοῦ τῶν
 105 ἄρρένων ὑπερέχει. τὸ μὲν ἀληθὲς τοῦτο καὶ γέγραπται καλῶς τοῖς εἰσαγο-
 μένοις, βραχεῖ βραδύτερος ὁ (114) τῶν ἀνδρῶν εἶναι σφυγμὸς τοῦ τῶν
 γυναικῶν, οὐ μὴν ἢ γε αἰτία πρόσκειται, καθάπερ οὐδ' ἄλλῳ τινὶ τῶν ἐκεῖ
 γεγραμμένων. | ἀλλὰ νῦν εἰρήσεται. ὅσον μὲν ἐπὶ τῷ καὶ τὴν δύναμιν
 ἄρρωστοτέραν εἶναι καὶ τὴν θερμασίαν ἐλάττονα τὴν | τῶν γυναικῶν,
 ἐχρῆν καὶ τὸν σφυγμόν εἶναι βραδύτερον, ἀμφοτέροις γὰρ τοῖς εἰρημένους
 110 αἰτίοις οἰκεῖος ὁ τοιοῦτος | ἐδείχθη. ἀλλ' ἐπεὶ πολλῷ μικρότερός ἐστι καὶ
 διὰ τοῦτο καὶ τὸ τῆς χρείας οὐχ ἱκανῶς πληροῦται, προστίθισιν ὅσον
 δύναται τῷ τάχει. τοῦτο γὰρ ὁ πρῶτος λόγος ἐδίδαξεν ἀναγκαῖον ὑπάρ-
 χον, καὶ ὅστις οὐ μέμνηται τῶν ἐν ἐκείνῳ γεγραμμένων, μάτην καὶ τού-
 115 τος ἐντυγχάνει. εἰ μὲν οὖν τὸ προσιὸν τοῦ τάχους τοσοῦτον ἦν ὡς αὐτάρ-
 κως ἅπασαν τὴν χρείαν πληροῦν, οὐδὲν ἂν ἔδει πυκνότητος· ἐπεὶ δὲ
 πολλῷ μὲν ἀπολείπεται τῆς χρείας ἢ ἐνέργεια | διὰ τὴν μικρότητα τῆς δια-
 στολῆς, βραχὺ δ' ἐπωφελεῖται διὰ τὸ τάχος, ἀναγκαῖον ἦδη πυκνὸν ἀξιο-
 λόγως γενέσθαι τὸν | σφυγμόν. [289r] καὶ γὰρ καὶ τοῦτο διὰ τοῦ πρώτου
 120 δέδεικται λόγου. γυναικες μὲν οὖν ἀνδρῶν οὕτω διαφέρουσι τοῖς σφυγ-
 μοῖς, τὸ δ' ἄρρεν | βρέφος τοῦ θήλεος ἀνάλογον μὲν, οὐ μὴν πάντῃ γε
 ὡσαύτως, ἀλλ' ὡς ἔμπροσθεν εἵπομεν. (115) ἀπλῶς γὰρ | μείζονα καὶ σφο-

97 τοῦς σφυγμοῦς] τοῦ σφυγμοῦ Kühn // 100 τὸν non hab. Kühn // 103 post μὲν hab.
 οὖν Kühn // 112 ὑπάρχον] ὑπάρχειν Kühn // 114 εἰ non hab. Kühn // 118 τοῦτο
 s.l. L //

105 hiis qui recte debent ea que circa pulsus pertransire. Et nimirum
 et de cito pulsu per tertium librum monumentorum illorum
 demonstratum est, quam magne peccant plurimi medicorum in
 dignotione eius ut brachichronium (id est brevem tempore) conti-
 nuo et citum esse extimantes. Quocirca et pulsum mulieris, gratia
 110 denique eorum que nunc preiacent memini eorum que in illis
 demonstrata sunt, sufficienter citum esse extimant. Hic autem est
 quidem citior, non tamen magna aliqua differentia pulsui masculo-
 rum eminet. Quod quidem verum hoc est et bene scriptum est hiis
 qui introducendi sunt, brevi tardiozem qui virorum esse pulsum eo
 115 qui mulierum; non tamen causa demum adiecta est, quemadmodum
 neque alii alicui eorum que illic scripta sunt, sed nunc dicitur.
 Quantum quidem in eo quod et virtus imbecillior est et calor minor
 qui mulierum, oporteret et pulsum earum esse tardiozem; utrisque
 enim predictis causis proprius talis pulsus monstratus est. Sed quia
 120 multo minor est et propterea id quod utilitatis non sufficienter com-
 pletur, apponit quantum potest velocitati. Hoc enim primus sermo
 edocuit necessarium existens, et quicumque non meminit eorum
 que in illo scripta sunt, inaniter et hiis potitur. Igitur siquidem id
 velocitatis quod accedit tantum esset ut sufficienter utilitatem uni-
 125 versam compleret, nullo utique indigeret spissitudine; quia vero
 multo quidem deficit ab utilitate actio propter parvitatem diastoles,
 parum vero proficui habet propter velocitatem, necessarium iam
 spissum multo fieri pulsum. Et enim et hoc per primum edoctum est
 sermonem. 9 Igitur mulieres quidem a viris ita differunt pulsibus,
 130 masculus vero fetus a femina proportionaliter quidem, non tamen
 omnino similiter, sed sicut antea diximus. Simpliciter enim maiorem
 et vehementiorem et rariorem, non adhuc autem multo pulsum

105 *post pulsus add. sunt T // pertransire] t- TF // 107 plurimi] -um NTJ //*
 108 *brachichronium] architroni- MyδZ // 111 sunt om. Nδ // 112 tamen] tantum*
YENG V // post masculorum add. in hoc Ye mg. N^r // 113 eminet] eveni- δ //
 114 *tardiozem] -ior enim F : -ior est NGPVJ // eo] et F // 115 tamen] tantum*
YENGPT // 116 illic] -is Vδe // 117 in eo quod om. F // imbecillior est invert.
δZ // 118 oporteret] -tet Y // earum] eo- ENPTV // 119 est om. δε // 120 prop-
terea] propter EVe // post utilitatis add. est ET // 121 quantum] que EGPTVJ :
quia F // potest om. EGPTVδ // 123 hiis] in h- YVH // potitur] poterit F // id]
ad γ] : et F // 124-125 utilitatem universam invert. BY // 125 nullo] -a Be // indi-
geret] -enti ENGTVδ // 126 post actio add. pulsus M // 127 habet] -eat
BMENPTVδ // 130 tamen] tantum YGTH // 132 rariorem] al. Z : cit- ε //

δρότερον καὶ ἀραιότερον, οὐκέτι δὲ πολλῷ τὸν σφυγμὸν ἔχει τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος. περὶ μὲν δὴ τούτων | ἀρκεῖ καὶ ταῦτα. μεταβῶμεν δ' ἐπὶ τὴν ἐξῆς ῥῆσιν περὶ τῆς κατὰ τὴν κρᾶσιν διαφορᾶς διδάσκουσιν.

125 < γ'. > Οἱ δὲ φύσει | θερμοὶ μείζονα μὲν καὶ ὠκύτερον καὶ πυκνότερον πολλῷ, σφοδρότερον δὲ οὐ πολλῷ.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος ἐν ἑαυτῷ περιέχει | ζήτημα μέγιστον, ὃ μὴδ' ἐπιβάλλειν τις δύναται τὴν διάνοιαν τῶν εἰσαγομένων, εἰ μὴ πάνυ συνετὸς ὑπάρχει. | τῶν γὰρ φύσει θερμῶν τοὺς μὲν ὑγροὺς εἶναι λέγουσι, τοὺς δὲ ξηροὺς. ἐχρῆν οὖν οὐχ ἀπλῶς εἰρησθαι τῶν φύσει θερμῶν τοὺς σφυγμοὺς, ἀλλὰ | προτέρων μὲν τῶν μεθ' ὑγρότητος, δευτέρων δὲ τῶν μετὰ ξηρότητος. οὐ γὰρ δὴ πάντες γε οἱ θερμοὶ φύσει τοὺς αὐτοὺς ἔλχουσι σφυγμοὺς, ἀλλὰ καὶ τρίτοι τινές εἰσιν, εὐκρατοὶ μὲν ὅσον ἐφ' ὑγρότητι καὶ ξηρότητι, 10 δύσκρατοὶ δ' ὅσον ἐπὶ θερμότητι. | καὶ ὥς οὐκ ὀρθῶς αὐτοὺς παρείδον ὅσοι πρὸ ἡμῶν διείλοντο τὰς κράσεις ἀποδέδεικται διὰ τῶν γραφέντων ἡμῖν περὶ | κράσεων ὑπομνημάτων. τούτους δὲ καλεῖν ἔθος (116) ἐστὶ θερμοὺς, τοὺς τῶν τεττάρων δυνάμεων, μίαν μόνην ταύτην ὑπὲρ τὰς ἄλ|λας ἔχοντας. οὗτοι τοίνυν εἰς ὅσον θερμότεροι τῶν εὐκράτων εἰσὶν εἰς 15 τοσοῦτον καὶ μείζονας καὶ ὠκυτέρους καὶ πυκνοτέρους ἔχουσι τοὺς | σφυγμοὺς. καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος τοῖς μεμνημένοις τῶν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ γεγραμμένων. ἀλλὰ διὰ τί σφοδροτέρους οὐ πολλῷ | τοὺς τοιούτους εἵπομεν σφυγμοὺς; καίτοι γ' ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τῆσδε τῆς πραγματείας ἀποροῦντες, εἰ δύναται γενέσθαι σφοδρότερος | ὁ σφυγμὸς ἄνευ τοῦ 20 τὴν δύναμιν εἰς ῥώμην ὠφελῆθῃναι ὅτι τοῖς εἰσαγομένοις οἱ τοιοῦτοι πάντες σφυγμοὶ σφοδρότεροι | φαίνονται. παράκειται γάρ πως ὁ ταχὺς

122 *post δὲ hab. καὶ Kühn //*

III. *titul. capitulum calidi, maiores et velociore et spissiores habent pulsus mg. L^B // 7 προτέρων] πρότερον Kühn // δευτέρων] δεύτερον Kühn // 8 γε non hab. Kühn // 10 δύσκρατοὶ] -οι s.l. L¹ // οὐκ] L^{pc} // 12 δὲ] δὴ Kühn // 14 οὗτοι] οὕτω L^{ac} // 19 *post τοῦ add. et exp. κατὰ L; cfr. Burg. // 20 ὠφελῆθῃναι] ὠφελῆ-exp. et s.l. hab. αὐξῆ- L¹ // 21 σφοδρότεροι] -οι s.l. L¹ //**

habet masculus a femina. De hiis quidem utique sufficiunt et hec. 10
 Transeamus autem ad eam que deinceps est seriem de differentia que
 135 est secundum crasim docentem.

III. 1 *Qui vero natura calidi maiorem quidem et citiorem et spissiore*
multo, vehementiorem vero non multo.

2 Et hic sermo in se ipso continet questionem maximam, cui
 neque inmittere quis potest mentem eorum qui introducuntur nisi
 5 valde sapiens existat. Calidorum enim natura hos quidem humidos
 esse dicunt, illos vero siccos. Oporteret igitur non simpliciter dici
 calidorum natura pulsus, sed primorum quidem eorum qui cum
 humiditate, secundorum vero eorum qui cum siccitate. Non enim
 10 utique omnes demum calidi natura eosdem habent pulsus, sed et
 tertii quidam sunt, eucrati quidem quantum in humiditate et sicci-
 tate, discrati vero quantum in caliditate. Et quod non recte eos
 despexerunt quicumque ante nos distinxerunt crases, demonstratum
 est per ea que scripta sunt a nobis *De crasibus* in libro. Hos autem
 15 consuetudo est vocare calidos, qui quattuor virtutum unam solam
 hanc super alias habent. Hii igitur in quantum calidiores eucratis
 sunt, in tantum et maiores et citiores et spissiores habent pulsus. Et
 causa manifesta hiis qui meminerunt eorum que in primo libro
 scripta sunt. 3 Sed propter quid vehementiores non multo tales dixi-
 mus pulsus? Et nimirum in primo sermone huius opusculi aporian-
 20 tes (id est querentes) si potest fieri vehementior pulsus nisi secun-
 dum virtutem in robore accipiat, quoniam hiis qui introducuntur hii
 tales omnes pulsus vehementiores apparent. Adiacet enim quodam-

133 hec om. NT // 134 autem om. YMyδZ // post seriem add. scilicet δZ //
 135 crasim] om. YNGPT; postea add. id est complexionem (naturalem δε) Bδε //
 docentem] edoc- OW: dec- BEF: dic- JZ //

III. 2 post multo add. et GV // 3 post hic add. quidem BMδ: idem Z //
 4 quis potest invert. ε // 5 existat] -it YEGPT // calidorum] -iorum YENPT //
 natura] materia NGT // hos] hoc NPTF // 6 oporteret] -tet YNGPVδε // dici
 om. JZ // 7 primorum] prior- NGVε // 10 quidam] qui tamen F // quidem] -
 dam ENT // humiditate - siccitate] -em - em NF // 12 despexerunt] re- F //
 crases] -eos Je // 13 scripta] dicta Z // de crasibus post libro transp. δZ // in]
 om. ENP; post libro transp. δε // hos] eos F // 15 post quantum add. sunt δε //
 eucratis] -es ENGPT: -i δ // 16 sunt om. δε // et, om. YF // habent post citiores
 transp. γδ // post pulsus add. est ε // et, ex ENGPT: est δ // 17 post manifesta
 add. est V // primo libro invert. γδ // 19 primo] secundo F // aporiantes om.
 Me // 20 id est] s.l. G^r: om. αγε // querentes] s.l. G^r: om. BYENGPV //

ἅμα καὶ μέγας σφυγμὸς κατὰ γε τὴν ἀδιάρθρωτον φαντασίαν τῷ σφοδρῷ,
 ὥς | καὶ τινες καὶ αὐτῶν τὰ συγγράμματα καταλελοιπότην ἡμῖν ἱατρῶν
 οὐδ' ἄλλον τινὰ σφοδρὸν ἔφασαν εἶναι σφυγμὸν | ἢ τὸν ἐκ μεγέθους τε καὶ
 25 τάχους σύνθετον. οὐκ οὖν ἔχρην τοῖς εἰσαγομένοις κινεῖν τηνικαῦτα ζητή-
 ματα. συμφέρει γὰρ αὐτοῖς | ἐπὶ πολλῶν τὸ ἀδιόριστόν τε καὶ συγκεχυμέ-
 νον μᾶλλον τοῦ διηρθρωμένου, ὅταν γε βαθείας τοῦτο δέηται θεωρίας |
 καὶ λόγων μακρῶν καὶ χρόνου πολλοῦ. ἀλλ' ἡμεῖς (117) ἐν τῷ πρώτῳ
 30 λόγῳ τῆσδε τῆς πραγματείας αὐτάρκως περὶ τούτου διειλεγμένοι, μέλλο-
 ντες κἄν ἐν τοῖς ἐξῆς ὅταν ὁ περὶ ῥυθμῶν ἀφίκηται λόγος, αὐθις ἐρεῖν τι,
 κατὰ μὲν τὸ παρὸν ἐνταυθοῖ | καταπαύσωμεν τὴν ἐξηγήσιν, ἐτέραν δὲ
 λέξιν προχειριούμεθα.

< δ'. > Οἱ δ' ἰσχνότεροι μείζονα μὲν καὶ ἀραιότερον πολλῷ,
 | σφοδρότερον δ' ὀλίγῳ.

Πάλιν ἐνταῦθα τοὺς ἰσχνότερους ἀκουστέον ἄνευ τινὸς τοιαύτης διαθέ-
 σεως. εἰ γὰρ ἦτοι τῆς | κράσεως ὑπαλλαγείσης, ἢ τῆς δυνάμεως, ἢ διὰ τι
 5 πάθος ἰσχνότερος γένοιτο, σύνθετος ἢ τροπὴ τῶν σφυγμῶν ἔσται, | καὶ
 οὐκ ἔτι διὰ μόνην τὴν ἰσχνότητα. ἰσχνότης οὖν αὐτὴ μόνη κατὰ τὸν
 ἑαυτῆς λόγον εὐρυτέρας μὲν τὰς χώρας | τῶν ἀρτηριῶν ἐργαζομένη, κου-
 φότερα δὲ τὰ ἐπικείμενα σώματα, μέγεθος ἱκανὸν προδίδωσι τοῖς σφυγ-
 μοῖς. ἔνθα | δ' ἂν ἴσης τῆς χρείας μενούσης ἀραιότερους ἐργάζεται αὐξάνη
 10 τε τὸ μέγεθος, ἀραιότερους ἐνταῦθα ἀναγκαῖον | γίνεσθαι τοὺς σφυγμοὺς
 εἰς τοσοῦτον εἰς ὅσον καὶ μείζονας. μείζους δ' ἦσαν πολλῷ, γένοιτ' ἂν οὖν
 καὶ ἀραιότεροι πολλῷ. σφοδρότεροι δὲ τοσοῦτῳ φανοῦνται ὅσῳ διὰ
 λεπτοτέρων (118) ὁμιλοῦσι τοῖς ἀπτομένοις σωμαίων. οὐκ οὖν τῷ | προ-
 σκτᾶσθαι τινα τόνον, ἀλλὰ τῷ μᾶλλον ἐνδείκνυσθαι, τοιοῦτοι φαίνονται.

23 ὥς] ὥστε Kühn // 25 τηνικαῦτα fort. *L^{pc}* : τηλικαῦτα Kühn // 30 κἄν ἐν] δὲ Kühn
 // post περὶ hab. τῶν Kühn // 31 καταπαύσωμεν] καταπαύσομεν Kühn // δὲ] δ' ἤδη
 Kühn //

IV. titul. capitulum pulsus gracili<s> ū magnus mg. *L^B* // 2 post ὀλίγῳ hab.
 φύσει μὲν οὖν οὕτως διαφέρουσιν Kühn // 3 τοιαύτης] ἄλλης Kühn // 6 τὸν non hab.
 Kühn // 8 προδίδωσι] προσ- Kühn // 9-10 ἀραιότερους ἐργάζεται αὐξάνη τε] αὐξάνη-
 ται Kühn // 11 γένοιτ'] γένοιτ' Kühn // post οὖν hab. οὕτω Kühn // 12 τοσοῦτῳ]
 τοσοῦτον Kühn // 14 post μᾶλλον hab. ὃν ἔχουσιν Kühn //

modo citus simul et magnus pulsus secundum inarticulatam demum
 phantasiā vehementi, ut et quidam et eorum qui libros nobis reli-
 25 querunt medicorum aiunt, neque alium quendam vehementem
 dixerunt esse pulsum quam eum qui ex magnitudine et velocitate
 compositus est. 4 Non igitur oportebat hiis qui introducuntur
 30 movere tunc questiones. Confert enim eis in multis quod inarticula-
 tum demum et confusum magis eo quod articulatū est, cum
 demum profunda hoc indiget contemplatione et sermonibus longis
 et tempore multo. 5 Sed nos in primo sermone huius opusculi suf-
 ficienter de hoc disputantes, debentes et in hiis que deinceps cum is
 qui de rithmis inciderit sermo rursus dicere quid, secundum presens
 35 quidem hic quiescere faciamus commentationem, alteram vero
 seriem prompte sumamus.

IV. 1 *Qui vero tenuiores maiorem quidem et rariorem multo, vehementiorem vero paucō.*

2 Rursus et hic tenuiores intelligendum sine aliqua tali disposi-
 tionē. Si enim aut crasi alterata, aut virtute, aut propter aliquam pas-
 5 sionem tenuior fiat, composita versio pulsum erit, et non adhuc
 propter solam tenuitatem. 3 Tenuitas igitur ipsa sola, secundum sui
 ipsius rationem, latiores quidem regiones arteriarum operans, leviora
 vero superiacentia corpora, magnitudinem sufficientem addit pulsi-
 bus. Ubi autem utique pari manente utilitate rariores operatur et
 10 auget magnitudinem. Rariores hic necesse fieri pulsus in tantum in
 quantum et maiores. Maiores vero erant multo, fient igitur utique et
 rariores multo. Vehementiores vero tanto apparent quanto per sub-
 tiliora appropinquant corpora tangentibus. Non igitur in eo quod
 acquisierint aliquod robur, sed in eo quod magis monstrantur, tales

23 *post inarticulatam hab.* id est indistinctam s.l. G¹ // 24 *et₁ om.* YγJe // *et₂ om.* V // *reliquerunt]* retul- NT // 25 *medicorum aiunt invert.* ε // *quendam]* quidem Eε // 30 *indiget]* -eat ε // 31 *multo]* longo δε // *post sed add.* et ENGPTδZ // 32 *is]* hiis αγδZ // 33 *qui de]* -dem γδH // *inciderit]* -itur YM // *quid]* -dem MγδZ // 34 *quidem hic invert.* ε // *vero om.* MZ //

IV. 3 *post tenuiores hab.* (id est G¹) macilentiores s.l. G¹P^r // *intelligendum]* -untur F // *post sine add.* alia Z, *ut post aliqua H //* *dispositione]* disputat- ENPT // 4 *aut,* ante NGPT // 5 *versio om.* γδ // 8 *post corpora add.* faciens B // 9 *post utilitate hab.* inspirationis s.l. G¹P^r // 10 *post magnitudinem add.* et Y // *post necesse add.* est B // *in₂ om.* γδ // 11 *maiores₂ om.* γδZ // *erant]* -unt F // 13 *appropinquant]* apparent BGZ // *corpora]* temp- NGPTVδZ // 14 *acqui-* sierint] -erit αEGPTVZ : acquiescerit Nδ //

15 περὶ δὲ τάχους καὶ βραδύτητος, οὐδὲν | ὑπὲρ αὐτῶν εἴρηται, οὐδὲν γὰρ εἰς
οὐδέτερον τούτων ἐκ τῆς ἰσχνότητος προσλαμβάνουσιν, ἀλλ' ὡσαύτως
ἔχουσι τοῖς | παχυτέροις, ὅταν καὶ ῥώμης καὶ χρείας αὐτοῖς ὡσαύτως
ἔχωσιν. ἐξῆς δὲ περὶ τῶν ἡλικιῶν ᾧδὲ πως γέγραπται.

 < ε΄. > Τρέπονται δὲ | κατὰ μὲν τὰς ἡλικίας ᾧδὲ πως. ὁ μὲν
τοῦ νεογενοῦς παιδίου πυκνότερος, ὁ δὲ τοῦ γέροντος ἀραιότε-
ρος, οἱ δ' ἐν τῷ μεταξὺ πάντες ἀνά|λογον, ὁ πόσον ἂν ἢ παιδίου
ἢ γέροντος ἀνάλογον τυγχάνουσιν ὄντες. ὡσαύτως δὲ τάχιστος
5 μὲν ὁ τε τοῦ παιδὸς | καὶ νεανίσκου, βραδύτερος δ' ὁ τοῦ γέρο-
ντος, οἱ δὲ τῶν ἄλλων ἡλικιῶν μεταξὺ. πολλῶ δὲ μείζων ἢ κατὰ
τὴν ἀ|ραιότητα διαφορά γέροντος πρὸς παιδίον τῆς κατὰ τάχους.
ἐν δὲ τῇ κατὰ σφοδρότητα καὶ μέγεθος διαφορᾷ μέγιστος μὲν
ὥς | ἐν ἡλικίαις ὁ τῶν ἀκμαζόντων, μικρότατος δὲ ὁ τῶν γερό-
10 ντων, μέσος δὲ βραχεῖ (119) μείζων ὁ τῶν παιδίων, καὶ σφο-
δρότατος μὲν ὁ τῶν ἀκμαζόντων, || ἀμυδρότατος δὲ ὁ τῶν γερό-
ντων, μέσος δ' αὐτῶν ὁ τῶν παιδίων.

 Ὅτι πυκνότης καὶ ἀραιότης σφυγμῶν κατὰ διττὸν νοεῖται | τρόπον,
ἐτέρως μὲν ὑπὸ τῶν καὶ τῆς συστολῆς αἰσθάνεσθαι λεγόντων, ἐτέρως δ'
15 οἷς ἀναίσθητος αὕτη, σαφέστερον μὲν ἐν τοῖς | περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν
σφυγμῶν εἴρηται λόγοις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ βιβλίῳ τῷ
τοῖς εἰσαγομένοις γεγραμμένῳ | δεδήλωται, καὶ ἥξειοῦμέν γε αὐτοὺς ὥς
ἐπ' ἀναίσθητῳ πρότερον γυμνάσασθαι τῆς συστολῆς. ἔστι μὲν οὖν ἀκρι-
βέστε|ρόν τε ἅμα καὶ μακρῶ χρησιμώτερον ἐν τῷ τῶν ἡρεμιῶν ποσῶ
20 συνίστασθαι νομίζειν τοῦτο τὸ γένος τῶν σφυγμῶν· οὕτω γὰρ ἡμῖν καὶ τὰ
κατὰ τοὺς ῥυθμοὺς εἰς ἀκριβῆ διάγνωσιν ἀφίξεται. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦπίπαν αἰ

V. 2 πυκνότερος] πυκνότατος Kühn // ἀραιότερος] ἀραιότατος Kühn // 3 ὁ πόσον] ἐφ' ὅσον Kühn // 4 ἀνάλογον] ἐγγύτεροι Kühn // 5 post μὲν hab. ὦ L // τε non hab. Kühn // καὶ νεανίσκου non hab. Kühn // βραδύτερος] βραδύτατος Kühn // 6 μεταξύ] ἐν μεταξύ τῷ Kühn //

- 15 apparent. 4 De velocitate vero et tarditate, nihil de eis dictum est, nihil enim in neutro horum ex tenuitate accipiunt, sed similiter habent crassis quando et robur et utilitatem similiter eis habent. 5 Deinceps vero de etatibus ita qualiter scriptum est.

V. 1 *Vertuntur autem secundum etates quidem ita qualiter. Qui quidem noviter geniti pueri pulsus spissior, qui vero senis rarior, qui vero in medio proportionaliter, quantumcumque vel pueri vel senis propius esse contingunt. Similiter autem citissimus quidem et qui pueri et iuvenis, tardior vero*
 5 *qui senis, qui vero aliarum etatum in medio. Multo autem maior ea que secundum raritatem est differentia senis ad puerum quam ea que est secundum velocitatem. In differentia vero que est secundum vehementiam et magnitudinem, maximus quidem ut in etatibus est qui iuvenescentium, minimus autem est qui senum, medius vero brevi maior qui puerorum, et*
 10 *vehementissimus quidem est qui iuvenescentium, debilissimus autem est qui senum, medius autem eorum est qui puerorum.*

2 Quoniam autem spissitudo et raritas pulsuum secundum duplicem intelleguntur modum, aliter quidem ab hiis qui et sistolem (id est contractionem) sentire dicunt, aliter vero ab hiis quibus insensibilis hec est, manifestius quidem in sermonibus qui *De differentiis pulsuum* dictum est; non minus autem et in hoc ipso libro qui introducendis scriptus est indicatum est, et suademus demum eis ut in insensibili prius exercitari sistole. Est igitur quidem et certius simul et longe utilius in quantitate quietum consistere extimare hoc genus
 15 pulsuum; ita enim nobis et ea que sunt secundum rithmos in certissimam dignotionem devenient.

16 neutro] utro Bγ : aliquo δε // horum] ha- NPTVδε // ex tenuitate] extremitate NPTδH // 17 crassis] crasis BMEGVF // 18 eis habent invert. E // vero om. JZ //

V. 1 qui om. δ // 2 pueri om. ENGPTδε // pulsus] mg. MN : om. EGPTVδε // 3 pueri] P^{pc} : -is YMENGPT // propius] P^{pc}, e Puls. tir. : -rius αENPVδε : proportionaliter mg. BNP^r, ut vid. dup. ver. quae post nobis pos. Z // contingunt] -it ε // 4 citissimus] -i ENGTV // post et₂ add. qui ε // 4-5 vero₁ - qui₂ om. (homoeoth.) F // 5 post maior add. est δZ // ea om. M // 6 est₁ om. γ // 7-8 vehementiam - magnitudinem invert. Vδε // 8 quidem] vero δZ // 9 minimus] -us BMγZ : -or δH // est om. EGε // 9-11 puerorum - qui om. (homoeoth.) PT // 10 iuvenescentium] iuvenum δε // 11 eorum om. H // est om. NF // 12 autem] om. YM; post spissitudo transp. γ // 13 intelleguntur] -itur YMEPVFZ // 14 post contractionem add. arterie Y mg. N^r // 15 hec est invert. δ // 16 est om. MFH // 17 in om. Bβ // 18 et] ut ENPT // 19 longe] large δG // consistere] ex- H // 20 rithmos] -um F; postea hab. id est tenores vel armonias s.l. YG^r //

δια|θέσεις αἱ πυκνὸν ἢ ἀραιὸν ἐργαζόμεναι τὸν σφυγμὸν ἐκατέραις αὐτῶν
 ταῖς αἰρέσεσι τοιοῦτον φαίνεσθαι ποιοῦσιν, ἔσται ἂν | καὶ ὁ τῆς αἰτίας
 λογισμὸς κοινὸς μὲν ἀμφοῖν. ἀλλ' ἄμεινον αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἀληθέστερον ἀνά-
 25 γοντας, κατ' ἐκεῖνο | προΐεναι τῷ λόγῳ, τῆς γε δὴ νῦν προκειμένης ἡμῖν
 πραγματείας μηκέτι τῶν εἰσαγομένων στοχαζομένης, ἀλλ' ἅ|παν τὸ
 ἀληθὲς ἐκδι(120)δασκοῦσης. οἱ τοίνυν παῖδες ἔχοντες μὲν καὶ τὸ θερμὸν
 οὐκ ὀλίγον, οὐδὲ τῆς ἐμψυχούσης αὐτὸ χρή|ζουσιν οὐσίας ὀλίγης, καὶ διὰ
 30 τοῦτο μεγάλων δέονται τῶν σφυγμῶν. ἔχοντες δὲ καὶ τὴν τῶν χυμῶν
 δαπάνην πλείστην, ὥς ἂν οὐκ εἰς θρέψιν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὔξησιν
 ὑπηρετοῦσαν, ἐν ταῖς κατεργασίαις αὐτῶν ἀναγκαίως ἀθροίζουσιν ἐν ὅλῳ
 τῷ σώματι | πληθὺς ἀτμωδῶν τε καὶ ὥς ἂν εἴποι τις λιγνυωδῶν περιττω-
 μάτων, ὥστε καὶ διὰ ταῦτα τῆς συστολῆς τῶν ἀρτηριῶν δέονται | μεγί-
 35 στης, καὶ μέντοι καὶ τὴν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος οὐσίαν οὐ τρέφεσθαι
 μόνον, ὥς τοῖς τελείοις, ἀλλὰ καὶ συναυξάνεσθαι τοῖς ὀργάνοις ἀνα-
 γκαῖον. ὥστε καὶ διὰ | ταύτην μειζόνων δεήσονται τῶν διαστολῶν, καὶ
 σχεδὸν εἰς ἴσον ἤκει τοῖς βρέφεσιν ἢ τοῦ συστέλλεσθαι τὰς ἀρτηρίας
 χρεῖα τῇ τοῦ δια<σ>τέλλεσθαι. | πλεῖστα μὲν γὰρ τὰ περιττώματα καὶ διὰ
 40 τοῦτο μεγίστης δεόμενα τῆς συστολῆς, τὸ θερμὸν δ' εἰ καὶ μὴ πλεῖστον
 ἀπλῶς, ἀλλὰ τοι διὰ τὴν | τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος αὔξησιν εἰς ἴσον ἤκει
 τῇ τοῦ πλείστου χρεῖα τὰ τῆς διαστολῆς αὐτοῖς. ὅσον γὰρ τῶν νεανίσκων
 ἀπολείπεται τοῦ | πλεονάζοντος ἐν ἐπικτήτῳ θερμότητι, τοῦτ' ἐκ τῆς διὰ
 τὸ (121) πνεῦμα χρείας προσέρχεσθαι. μεγίστων τε οὖν ἅμα καὶ ταχίστων
 οἱ | παῖδες ἀμφοτέρων χρήζουσι τῶν κινήσεων καὶ διὰ τοῦτ' ἐλλιπέστερον
 45 τῆς χρείας ἐστὶν ἐπ' αὐτῶν ἡ ἐνέργεια. καὶ γὰρ εἰ ὅτι μάλιστα ταχεῖς εἰσι
 | καὶ μεγάλοι, ἀλλ' οὐδέπω τῆς χρείας ἀξίως. ἀναγκαῖον οὖν ἐν τούτῳ
 πυκνὰς γίνεσθαι τὰς κινήσεις, ἐπὶ δὲ τῶν γερόντων τᾶναντία πάντα, τὸ

23 ἔσται] εἴη Kühn // 24 μὲν non hab. Kühn // 25 δὴ νῦν invert. Kühn // 40 τοι]
 καὶ Kühn // εἰς ἴσον non hab. Kühn // 41 τὰ] θερμοῦ Kühn // 43 προσέρχεσθαι]
 προσέρχεται Kühn // τε non hab. Kühn // 44 ἐλλιπέστερον] ἐλλιπεστέρα Kühn //
 47 τᾶναντία] ἐναντία Kühn //

Sed quia quam multum dispositiones que spissum vel rarum operantur pulsum alterutris eorum heresibus talem apparere faciunt, erit utique et cause cogitatio communis quidem ambobus. Sed melius,
 25 eam ad quod verius reducentes, secundum illum procedere sermonem opusculi quod demum utique nunc propositum est nobis quod non adhuc introducendorum est, sed omne quod verum est edocet.
 3 Pueri igitur, habentes quidem et calidum non paucum, neque infrigidantis id necessitatem habent substantie pauce, et propterea
 30 magnis indigent pulsibus. Habentes autem et humorum consumptionem plurimam, ut utique non in nutrimentum solum, sed et in augmentationem famulantem, in digestionibus eorum necessario coacervant in toto corpore multitudinem vaporosarum et, ut ita dicam, fuliginosarum superfluitatum, quare et propter hoc sistole
 35 arteriarum indigent maxima et nimirum et animalis spiritus substantiam non nutriri solum, ut et perfectis etate, sed et coaugeri organis necessarium. Quare et propter hanc maioribus indigent diastolis, et fere in parilitatem venit fetibus utilitas contrahendi arterias utilitati distrahendi. Nam plurime quidem sunt superfluitates et propterea
 40 maxima indigent sistole, calidum autem et si non plurimum simpliciter, sed tantum propter animalis spiritus augmentationem in parilitatem veniunt utilitati plurimi caloris ea que diastoles eis. Quantum enim deficit a superhabundanti in acquisito calore iuvenum, hoc ex utilitate que est propter spiritum accedit. Maximis igitur
 45 simul et velocissimis pueri utrisque indigent motibus et propterea deficientius utilitate est in eis actio. Etsi enim quam maxime citi sunt et magni, sed nondum utilitati digne. Necessarium igitur in hoc spissos fieri motus, in senibus vero contraria omnia: calidum quidem

22 post quam add. natura NP // 23 talem om. δ // 24 cogitatio] ex- YM, ut vid. dup. ver. : cognitio BVε, ut vid. dup. ver. // 25 eam om. δ // ad] atque GF // 26 utique] deni- δ // 28 quidem] om. δε; ante habentes transp. Bβ // 29 id] s.l. N: om. EGPTVδ // 30 magnis] magis BMETF // 31 non om. MG // in, om. BMEN // et om. ENPTε // 34 post dicam add. et YMNGPTJ // et om. δ // post sistole add. et δ // 36 etate] -is Byδ : -ibus Z // post coaugeri add. cum BM // 37 hanc] hoc ε // 38 post contrahendi add. et Z // arterias utilitati om. FZ // 39 post distrahendi hab. dilatandi dyastoles s.l. Yr // plurime] -um(que δ) γδ // quidem sunt invert. δ // 41 tantum] tamen MVε s.l. N // 42 post utilitati add. inspirationis B s.l. Gt // 43 a] ac NGPTV // 44 ex utilitate] exilit- γδ // maximis] -i NPTV // 45 post velocissimis add. simul γJ // pueri post motibus transp. δε mg. N // 46 deficientius] -i F // post utilitate add. inspirationis B s.l. Gt // etsi : et si Ω // 47 nondum] non δZ // necessarium] neque contrarium ENGTVδ // 48 spissos ante in transp. ε // 48-49 vero - vero] autem - autem ε // 48 quidem] quippe δ //

μὲν θερμὸν ὀλίγον, ἀνάλογον δὲ τούτῳ καὶ ἡ τῶν οἶον αἰθαλωδῶν περι-
 τωμάτων γένεσις καὶ ἡ τοῦ πνεύματος τοῦ ψυχικοῦ θρέψις, ὥστ' ἐναντί-
 50 οὺς αὐτοῖς εὐλογον εἶναι | καὶ τοὺς σφυγμούς, μικροὺς καὶ βραδεῖς καὶ
 ἀραιούς. ἀναμνησθῆναι δ' ἐνταῦθα χρὴ τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ διαγνώ-
 σεως σφυγμῶν εἰρημένων, | ἵν' ἴδωμεν ἐκ τίνος ἀπατῶμενοι οἱ πολλοὶ τῶν
 55 ἱατρῶν μικροὺς ὑπέλαβον εἶναι τοὺς τῶν παίδων σφυγμούς, καὶ ὅτι μεγά-
 λοι μὲν εἰσιν, εἰ τοῖς ὄγκοις | τῶν ἀρτηριῶν αὐτοὺς παραβάλοις, μικροὶ δέ,
 εἰ κατὰ τὴν πρόχειρον ἐξετάζοις φαντασίαν, τοῦτ' ἔστιν, εἰ τὸ ποσὸν τῆς
 διαστάσεως μόνον | ἐν αὐτοῖς σκοποῖο, τοῖς τῶν ἀκμαζόντων παραβάλ-
 λων. οὐ μὴν μεγίστους γε ἔχουσιν οἱ παῖδες τοὺς σφυγμούς, οὐδ' εἰ πρὸς
 (122) τοὺς ὄγκους | τῶν ἀρτηριῶν ἐξετάζοις αὐτούς. τὸ γὰρ μήτε τὴν
 60 δύναμιν εἰς ἄκρον ἦκειν ῥώμης αὐτοῖς στενοχωρεῖσθαι τε καὶ θλίβεσθαι
 τοὺς χιτῶνας τῶν ἀρτηριῶν ἔτι μαλακοὺς ὄντας ἀφαιρεῖται πολὺ τῆς μεγί-
 στης διαστολῆς. ὁμως μὲν ἔτι τηλικούτός ἐστιν αὐτοῖς ὁ σφυγμός, ὡς
 ὑπὲρ τὸν μέσον ὑπάρχειν, τῷ τάχει δ' ὡσαύτως ἔχει κατὰ τε τὴν δια-
 στολὴν καὶ τὴν συστολὴν, ὅτι καὶ ἡ χρεία | τῶν κινήσεων ἀμφοτέρων ἴση,
 65 οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν γερόντων· εἰς ὅσον γὰρ ἡ τοῦ συστέλλεσθαι χρεία λεί-
 πεται τῆς τοῦ διαστέλλεσθαι εἰς τοσοῦτον καὶ ἡ συστολὴ τῆς διαστολῆς
 ἐστὶ βραχυτέρα. λείπεται δ' εὐλόγως τοῖς πρεσβύταις, ὅτι βραχὺ παντελῶς
 ἢ | οὐδὲν ἐκ τῆς τῶν χυμῶν συγκαύσεως γίνεται περίττωμα διὰ τὴν ἀρρω-
 στίαν τοῦ θερμοῦ, καὶ ὅτι μήτε ἀξιολόγως τρέφονται μήτε ὅλως αὐξάνο-
 νται. ἡ μέντοι τοῦ διαστέλλεσθαι χρεία κἂν εἰ μὴ μεγάλη, μέτριος γοῦν ἔτι
 70 μένει τοῖς | πρεσβύταις, ῥιπίζεσθαι γὰρ δεῖται τὸ ἔμφυτον θερμὸν καὶ τρέ-
 φεσθαι τὸ πνεῦμα τὸ ψυχικόν. πολὺ δὲ πλείων ἢ εἰς ἀραιότητα | τροπὴ τῶν
 γερόντων τῆς εἰς βραδύτητα, διὰ τὸ τὴν χρείαν τῶν σφυγμῶν οὐ μόνον
 πληροῦσθαι τελέως ὑπὸ τῆς (123) ἐνεργείας, ἀλλὰ | καὶ κατὰ τὸν ἑαυτῆς

52 οἱ *non hab.* Kühn // 53 παίδων] παιδίων Kühn // 54 παραβάλοις] παραβάλλοις Kühn // 58 μήτε *iter. et exp. L* // 59 εἰς ἄκρον ἦκειν] ἦκειν εἰς ἄκρον Kühn // 61 μὲν] μὴν Kühn // *post αὐτοῖς hab.* καὶ τὸ Kühn // 62 τὴν, *non hab.* Kühn // 66 βραχυτέρα] βραδυτέρα Kühn // 69 κἂν] καὶ Kühn // 70 *post ῥιπίζεσθαι hab.* μὲν Kühn //

50 paucum, proportionale vero huic est et superfluitatum quasi fulgi-
 nosarum generatio et nutritio spiritus animalis; quare contrarios
 eis rationabile est esse et pulsus, parvos et tardos et raros. 4 Reme-
 morari vero hic oportet eorum que in secundo *De dignotione pul-*
suum dicta sunt, ut sciamus ex quo decepti multi medicorum parvos
 55 si tumoribus arteriarum eos compares, parvi vero, si secundum para-
 tam examinaveris phantasiam, hoc est si quantitatem distantie solum
 in eis intueberis, pulsibus iuvenescientium comparans. Non tamen
 maximos demum habent pueri pulsus, neque si ad tumores arteria-
 rum scrutaberis eos. Nam neque virtutem in summum venire roboris
 60 eis et coartari et conteri tunicas arteriarum, adhuc molles existentes,
 aufert multum maxime diastoles. Sed tamen quidem adhuc tam
 magnus est eis pulsus, ut supra medium existat, velocitatem vero simi-
 liter habet et secundum diastolem et sistolem, quoniam et utilitas
 motuum utrorumque par, non sicut in senibus; in quantum enim uti-
 65 litas contrahendi deficit ab utilitate distrahendi in tantum et sistole
 diastoles est brevior. 5 Deficit autem rationabiliter veteribus, quo-
 niam brevis penitus vel nulla ex humorum coadustione fit superflui-
 tas propter imbecillitatem calidi, et quoniam neque digne ratione
 nutriuntur neque universaliter augentur. Utilitas denique distrahendi
 70 et, si non magna, moderata demum utique adhuc manet veteribus;
 ventilari enim indiget innatus calor et nutriri spiritus animalis.
 Multum vero amplior est ea que in raritatem est versio senum ver-
 sione que in tarditatem, propterea quia utilitas pulsuum non solum
 impletur finaliter ab actione, sed <et> secundum sui ipsius rationem

50 nutritio] -itio BH // 51 rationabile] -ale M // 52 hic om. ε // 53 ut] et δ
 // 54 esse om. ε // 55 paratam] com- ε // 56 est] enim γδZ // 57 in eis - com-
 parans om. Y // tamen] tantum BYNPTδ // 58 maximos] magnos F // 59 vir-
 tutem] -es β // 61 aufert] -unt JH // tamen] P^{pc} : tantum BYENGPTδ //
 62 medium] modum Gδ // vero om. γδ // 62-63 similiter habet invert. EGPTVδε
 // 64 in quantum] inquit EGTδ // 65 sistole] -es B : -em YM // 66 diastoles]
 -e δε // rationabiliter] ir- Vδ // veteribus] sen- F // 67 post ex add. eorum γδZ
 // coadustione] a- β; ante humorum transp. γδZ // 68 post digne add. multum
 BY // 69 ante universaliter hab. equaliter E, ut vid. dup. ver. : q- aNGPTVδε //
 denique] neque γδ // post distrahendi hab. diastoles s.l. Y^r // 70 post magna add.
 est BM // 71 calor] mg. N : om. γδ // 72 raritatem] -e BH // 72-73 est - tardi-
 tatem om. ET // 73 tarditatem] -e Z // 74 finaliter] antea perfecte hab. G et
 postea B, ut vid. dup. ver. // ante actione add. rara B s.l. G^r //

λόγον ἐκκλεῦσθαι παντελῶς. μακροτάτην οὖν εὐλόγον ἐν τούτῳ γίνεσθαι
 75 τὴν ἡσυχίαν, ὥσπερ γε καὶ ὅτε οὐκ ἐπληροῦτο μετὰ τοῦ μεγάλως
 ηὔξῃσθαι, συνεχεῖς ἡνάγκαζεν εἶναι τὰς κινήσεις. ὅτι γὰρ ἐπὶ τῶν βρεφῶν
 οὐκ ηὔξεται μόνον εἰς ἔσχατον | ἡ χρεία τῆς γενέσεως τῶν σφυγμῶν, ἀλλὰ
 καὶ τῆς μεγίστης διαστολῆς, ἥ μόνη τάχ' ἂν ἐπλήρωσε τὴν χρείαν, οὐκ
 80 ολίγον ἀφήρηται, πρό|τερον εἴρηται, τοσοῦτον εἶναι τὸ ἀφαιρούμενον
 εἰ[290r]πόντων ἡμῶν ὅσον ἡ τε δύναμις ἀπολείπεται τῆς ἄκρας ῥώμης
 καὶ βαρύνεται καὶ στενοχωρεῖται τὰ ὄργανα, μα|λακὰ δι' ὑγρότητα τοῖς
 τηλικούτοις ὄντα. καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦτ' ἐμπροσθεν εἵπομεν, ὥς αἱ μαλα-
 κότητες τῶν ὀργάνων | αἱ μὲν χωρὶς τοῦ θλίβεσθαι καὶ βαρύνεσθαι καὶ
 στενοχωρεῖσθαι μεγέθεσι σφυγμῶν συντελοῦσιν, αἱ δὲ σὺν τούτοις
 85 μι|κρότητες, καὶ μάλισθ' ὅταν ἡ δύναμις ἐνδεέστερον ἔχη τόνου. εἰς ὅσον
 δὲ μεταπέπτωκεν ὁ τῶν γερόντων | σφυγμὸς ἐκ τῆς τῶν παίδων πυκνότη-
 τος εἰς ἀραιότητα, σχεδὸν εἰς τοσοῦτο καὶ ἡ τῆς συστολῆς κίνησις ἐκ τοῦ
 τάχους εἰς τὴν βρα|δύτητα. καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος, εἶγε (124) δὴ τελέως
 ἐκκλεῦσθαι τὴν χρείαν τῆς συστολῆς ἐν ταῖς τοιαύταις ἡλικίαις ὀρθῶς
 90 ἐλέγομεν, | οὐ μὴν εἴ γε τῆς διαστολῆς χρεία τελέως ἀπόλωλεν, ὥς καὶ
 τοῦτ' ἐδιδάξαμεν. ὅθεν ἥττον ἐστὶν ἡ ἐν ταύτῃ κίνησις | βραδεῖα τῆς ἐν τῇ
 συστολῇ. ταύτης δ' ἦν διαγνωστικὸς ὁ εἰσαγόμενος μόνος. ὥστ' εὐλόγως
 ἐρρήθη πλείων ἢ κατὰ | τὴν ἀραιότητα διαφορὰ γέροντος πρὸς
 παιδίον τῆς κατὰ βραδύτητα. ἀλλὰ νῦν γε τὸ λείπον πᾶν ἤδη προσ-
 95 διώριται | περὶ γε αὐτῆς ταύτης τῆς διαφορᾶς, καὶ προσέτι τῆς κατὰ τοὺς
 ἐν ταῖς ἡλικίαις ῥυθμοὺς μεταβολῆς, ὑπὲρ ὧν, ἀσαφέστερον | εἶναι νομί-
 στοντες ἢ κατὰ τοὺς εἰσαγομένους τὸν λόγον, οὐδὲ εἰρήκειμεν. ὥς γὰρ τῆς
 πυκνότητος, οὕτω καὶ περὶ τῶν ῥυθμῶν διτταὶ γε|γόνασιν αἱρέσεις, τῶν

79 τοσοῦτον *non hab.* Kühn // 85 μικρότητες] μικρότησι Kühn // 86 παίδων]
 παιδίων Kühn // 91 τοῦτ' ἐδιδάξαμεν] τοῦτο ἐδείξαμεν Kühn // 93 πλείων *iter. et*
exp. L // 97 οὐδὲ] οὐδὲν Kühn // *post γὰρ hab.* περὶ Kühn, *fort. recte //*

75 omnino est exsoluta. Longissimam igitur rationabile est in hoc fieri
 quietem, quemadmodum demum et quando non complebatur utili-
 tas postquam multum adaucta est, continuos cogebat esse motus.
 6 Quoniam enim in fetibus non aucta solum est in ultimum utilitas
 generationis pulsum, sed et maxime diastoles, que sola fortassis
 80 utique complevit utilitatem, non parum ablatum est – prius dictum
 est – tantum esse quod ablatum est – dicentibus nobis – quantum et
 virtus deficit a summo robore et gravantur et coartantur organa,
 mollia propter humiditatem talibus existentia. Et enim demum et
 antea hoc diximus quod mollities organorum que quidem sine con-
 85 teri et gravari et coartari magnitudinibus pulsum conferunt, que
 vero cum hiis parvitati, et maxime cum virtus indigentius habet vali-
 tudinem. 7 In quantum autem transcidit senum pulsus ex puerorum
 spissitudine in raritatem, fere in tantum et motus sistoles ex veloci-
 tate in tarditatem. Et causa est manifesta, si demum utique finaliter
 90 exsolutam esse utilitatem sistoles in talibus etatibus recte diximus,
 non tamen si demum diastoles utilitas finaliter periit, ut et hoc
 docuimus. Unde minus est is qui in hac motus tardus eo qui in
 sistole. Huius autem erat diagnosticus (id est cognitor) qui introdu-
 cebatur solius, quare rationabiliter dictum est: *amplior est que secun-*
 95 *dum raritatem differentia senis ad puerum quam ea que est secundum tar-*
ditatem. 8 Sed nunc demum quod deficit omne iam distinctum est de
 hac ipsa demum differentia, et adhuc de transmutatione que est
 secundum eos qui in etatibus sunt rithmos (id est tenores), de quibus,
 sermonem immanifestiorem esse extimantes quam secundum pueros,
 100 neque dixeramus. Sicut enim spissitudinis, ita et de rithmis due facte

75 longissimam] -a BTVF // rationabile est post hoc transp. δ // in hoc om. ε
 // 76 quando] H^{pc} : quoniam β // 77 adaucta] augmentata ε // 78 aucta] ad-
 BG : augmentata Z // solum est invert. δε // 80-81 ablatum est – quod om.
 (homoeoth.) E // 81 post nobis add. et γδ : in ε // 82 post et, add. quod BY //
 83 post talibus add. pueris Y mg. N^t, ut post humiditatem B // existentia] -am
 ENGPTJ // demum] om. δ; post et₂ transp. β // 84 antea] ante β : iam mg. N :
 viam Y // hoc om. Bβ // 86 parvitati] permutati δ // 87 transcidit] transcind-
 EPHZ : cadit al. s.l. Y^t // ex] et BVFZ // 88 spissitudine] -em VFZ // motus]
 -io al. s.l. Y^t // post velocitate add. puerorum ε s.l. G^t // 89 ante finaliter hab.
 perfecte Y mg. N, ut vid. dup. ver. // 90 recte] certe Vδ // 91 tamen] tantum
 YENGPTδ // 92 docuimus] e- δZ // is] hiis BMNPTVδε // hac] hoc γδZ //
 95 post raritatem transp. est₂ J // differentia post puerum transp. ε // est] om. γδ;
 post puerum transp. ε // 96 omne post demum transp. β // 98 post tenores hab.
 id est armonias s.l. G^t // 100 dixeramus] -imus FH // et om. ε //

100 μὲν μηδὲν αἰσθάνεσθαι λεγόντων τῆς συστολῆς, τὸν τῆς διαστολῆς
 χρόνον τῷ λοιπῷ παντὶ παραβαλόντων, | ὃς οὐκ ἐκ τῆς συστολῆς μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τῶν δυοῖν ἡρεμιῶν σύγκειται, τῶν δὲ καὶ ταύτης αἰσθάνεσθαι
 φασκόντων ἐν τοῖς τῶν | κινήσεων χρόνοις τοὺς ῥυθμοὺς συνιστάντων.
 ὅσῳ δ' ἀκριβεστέρα ἦδε ἡ αἵρεσις καὶ εἰς τὰς προγνώσεις χρησιμωτέρα, |
 105 ὁ δὲ μὲν ἔσται πολὺ μᾶλλον ἐν τῇ μελλούσῃ γράφεσθαι πραγματεία.
 οὐκ ἄδη(125)λος οὐδὲ νῦν ἔστιν, εἰ μὴ παρέργως | τις ἤκουσε τῶν εἰρη-
 μένων. ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ καὶ τὰς ἐν ταῖς ἡλικίαις διαφορὰς τῶν ῥυθμῶν,
 παρ' ἣν τινα γίνονται | τὴν αἰτίαν ἐξευρίσκειν οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν. ἐπειδὴ
 γὰρ πλείστη μὲν ἐκατέρας τῶν κινήσεων τῆς ἀρτηρίας χρεῖα τοῖς
 βρέφεσιν, ἐλαχίστη δὲ τοῖς γέρονσιν, ὁ δ' ἐν τῷ μεταξὺ πᾶς χρόνος τῶν
 110 ἡλικιῶν ἐκλύει μὲν ἀμφοτέρας τὰς χρεῖας, | ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς
 συστολῆς, εὐλόγως ὅσῳ περ ἂν ἀποχωρῶσι τῶν βρεφῶν, ὥς ἐπὶ τοὺς
 γέροντας, ἀμφοτέρας | μὲν ἔξουσιν ἀεὶ τὰς κινήσεις βραδυτέρας, ἀλλὰ
 μᾶλλον τὴν τῆς συστολῆς. ἐκ τούτων δὲ κατὰ τὰς ἡλικίας γίνονται τῶν
 115 σφυγμῶν προγνώσεως ὑπομνήμασιν. | ἀλλὰ καὶ διὰ τί σφοδρότατος μὲν
 ὁ τῶν ἀκμαζόντων, ἀμυδρότερος δ' ὁ τῶν γερόντων, εὐδηλον· ἰσχυρο-
 τάτη μὲν γὰρ ἢ | δύναμις ἐν τοῖς ἀκμάζουσιν, ἀσθενεστάτη δ' ἐν τοῖς
 γέρονσιν. οὕτω δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἡλικίαις, ὥς ἂν ἰσχύος | ἔχωσιν, ἢ
 ἀσθενείας, οἱ σφυγμοί, διοίσουσιν ἀμυδρότητι τε καὶ σφοδρότητι. |

< ζ'. > Κατὰ δὲ τὰς ὥρας, ἥρος μὲν τὰ μέσα | (126) μεγί-
 στους καὶ σφοδροτάτους, ὥς ἐν ὥραις, τάχει δὲ καὶ πυκνότητι

99 *post* μὲν *hab.* δὴ Kühn // 100 *παραβαλόντων*] *παραβαλλόντων* Kühn // 104 μὲν
non hab. Kühn // 105 *post* ἄδηλος *hab.* δ' Kühn // 109 πᾶς χρόνος *invert.* Kühn //
 113 τὴν *non hab.* Kühn // *post* δὲ *hab.* αἰ Kühn // 118 *ante* ταῖς *hab.* ἐν Kühn //

sunt hereses: hiis quidem nequaquam sentire dicentibus sistolem, tempus diastoles reliquo omni comparantibus, quod non ex sistole solum, sed ex duabus quietibus componitur; aliis vero et hanc sentire dicentibus, in temporibus motuum rithmos consistere dicentibus.

105 Quanto vero certior hec heresis et ad pronosticationes utilior, manifestum quidem erit multo magis in eo quod scribetur opusculo. Non immanifesta neque nunc est, nisi perfunctorie quis intellexit ea que dicta sunt. 9 Ex eisdem autem et differentias rithmorum que in etatibus, a qua fiant causa invenire non adhuc difficile. Quia enim plurima quidem alterutrius motus arterie utilitas fetibus, minima vero

110 senibus, tempus autem omne quod in medio etatum dissolvit quidem utrasque utilitates, sed magis eam que sistoles, rationabiliter quantumcumque secedunt a fetibus, ut ad senes, utrosque quidem habebunt motus tardiores, sed magis eum qui sistoles. Ex hiis autem

115 secundum etates fiunt rithmorum differentie, de quibus amplius dicemus in monumentis que de pronosticatione que per pulsus. Sed et propter quid vehementissimus quidem qui iuvenescientium, debilissimus vero qui senum, manifestum est. Nam fortissima quidem virtus in iuvenescientibus est, imbecillima vero in senibus. Ita vero et

120 aliis etatibus, ut utique fortitudine habent vel imbecillitate, pulsus different debilitate et vehementia.

VI. *Secundum vero horas, veris quidem media maximos et vehementissimos, ut in horis, velocitate vero et spissitudine commoderatos, similiter*

102 tempus] -ore EδZ // omni] enim γδZ // 103 solum] solenti F // componitur] compara- Yγδ // 104 in] ut NGPTVδ // ante rithmos add. et NGPTVδε // consistere dicentibus] consistentibus expect. // 105 hec om. δ // 106 scribetur] -itur NGTVδ // 107 immanifesta] manifesto γδZ // perfunctorie] -fectione H; postea hab. (id est G^r) supervacaneae G^r mg. P^r // quis] -dem γδZ // intellexit] -erit EGV mg. N : om. PT // 108 ex om. ENT // 108-109 que in etatibus om. δ // 109 fiant] -unt β // 110 quidem om. Je // 112 post utilitates add. et NPT, et exp. P // sed] si ENPTδ // 113 quantumcumque] que- YδZ; postea add. magis ε // 113-114 utrosque quidem habebunt motus] u- m- h- q- δε // 114 habebunt] -ent β // 115 post etates add. quidem δε // fiunt] sunt F // 116 de om. BGV // 117 et om. β // quidem om. Eδε // 118 vero] autem ε // 119 in, om. EZ // est om. YMZ // 119-120 est - etatibus om. B // 120 aliis] in a- MVδZ // fortitudine - imbecillitate] -em - -em BYGVε // 120-121 pulsus - debilitate om. MTF // 121 different] -unt YEε // post vehementia add. non ita BM, et exp. M //

VI. 1 vero] utrasque δ // veris] om. BNGPTδ; post quidem transp. EVε // media] medici GTF; ante quidem transp. ε; postea hab. habent pulsus BM, e Puls. tir., fort. recte //

- 5 συμμέτρους, ὡσαύτως δὲ καὶ φθινοπώρου τὰ μέσα. προῖον | δὲ
 τὸ μὲν ἔαρ ἀφαιρεῖ τι μεγέθους καὶ σφοδρότητος, προστίθεν τῷ
 τάχει καὶ τῇ πυκνότητι. καὶ τέλος ἡνίκ' ἂν ἐπιλάβῃ | τὸ θέρος,
 ἀμυδροὶ καὶ μικροὶ καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὶ γίνονται. τὸ δὲ φθινό-
 10 πωρον προῖον ἀπάντων ἀφαιρεῖ μεγέθους, | σφοδρότητος,
 τάχους, πυκνότητος. ὥστε τοῦ χειμῶνος ἐπελθόντος εἰς μικρό-
 τητα καὶ ἀμυδρότητα καὶ βραδύτητα καὶ ἀραιότητα | τετράφθαι.
 15 ἔοικε δὲ τὰ μὲν πρῶτα τοῦ ἥρος τοῖς ὑστάτοις τοῦ φθινοπώρου,
 τὰ δ' ὕστατα τοῖς πρώτοις, καὶ τὰ μὲν | πρῶτα τοῦ θέρους τοῖς
 ὑστάτοις τοῦ θέρους, τὰ δὲ τοῦ χειμῶνος πρῶτα τοῖς ὑστάτοις
 τοῦ χειμῶνος, ὡς θ' ὅσα | μέσου θέρους καὶ μέσου χειμῶνος
 ἴσον ἐφ' ἐκάτερον ἀφέστηκεν, ὁμοίως τρέπειν. μέσον δὲ θέρος
 20 ἐστὶν ἢ μὲν ὡσαύτως | ἐστὶν, ἢ δ' ἐναντίως ἔχει μέσῳ χειμῶνι.
 μικροὶ μὲν γὰρ καὶ ἀμυδροὶ καθ' ἐκάτερον, ὡκεῖς δὲ καὶ πυκνοὶ
 θέρους, | καὶ βραδεῖς καὶ ἀραιοὶ χειμῶνος. οὐ μὴν οὕτως μικροὶ
 θέρους, ὡς χειμῶνος, ἀλλ' ἥττον θέρους, οὐδ' οὕτως ἀμυδροὶ |
 χειμῶνος ὡς θέρους, ἀλλ' ἥττον χειμῶνος.
 25 (127) Καὶ τὰ κατὰ ὥρας εἰς τὰς τρεῖς ταύτας αἰτίας ἀνάγεται, τὴν
 χρεῖαν, τὴν | δύναμιν, τὰ ὄργανα. παρὰ γὰρ τὸ διαφερόντως ἔχειν ἕκαστον
 τούτων ἐν αὐταῖς καὶ αἱ τῶν σφυγμῶν ἀλλοιωσεις | γίνονται. τοῦ μὲν
 ἥρος οὖν ἐν τοῖς μέσοις εὐκρατοτάτη κατάστασις ἐστὶ τοῦ περιέχοντος
 ἡμᾶς ἀέρος, ὅθεν | καὶ τὰ σώματα ὑγιεινά. τούτου γὰρ ἀεὶ χρὴ μεμνησθαι,
 30 25 κάλλιστα ἐφ' ὧν αὐτῶν διάκειται, καὶ ταῖς δυνάμεσιν εὐρρωστότατα, καὶ
 | ταῖς θερμασίαις εὐκρατότατα, καὶ τοῖς ὀργάνοις ὄντα συμμετρότατα, ὡς
 ἂν μήθ' ὑγρότητι περιττῇ τεγγόμενα, μήθ' ὑπὸ ξηρότητος αὐχμοῦντα,
 μήθ' οἷον πεφρικότα τε καὶ πεπηγότα τῷ κρύει, μήθ' οἷον ἐκλελυμένα τε
 καὶ παρειμένα τῷ θάλπει. | ταῦτ' ἄρα καὶ σφυγμοὶ μέγιστοί τε καὶ σφοδρό-
 30 30 τατοὶ γίνονται τοῖς ἄριστα κατεσκευασμένοις δηλονότι σώμασιν. ὅτι γὰρ

VI. 4 προστίθεν] προστίθησι Kühn // 5 ἐπιλάβῃ] ἐπιλάβοι Kühn // 13 θ' non
 hab. Kühn // μέσου θέρους invert. Kühn // 15 ἐστὶν non hab. Kühn; vd. Burg. //
 χειμῶνι] χειμῶνος Kühn // 19 ἥττον] ἥτων Kühn // 21 ὥρας εἰς τὰς τρεῖς] τὰς ὥρας
 εἰς τρεῖς Kühn // 22 αὐταῖς] αὐτοῖς Kühn // 23 ἥρος οὖν invert. Kühn // 25 κάλλι-
 στα] μάλιστα Kühn // αὐτῶν] αὐτὸς ζῶν Kühn //

autem et autumnii que media; procedens vero ver quidem aufert quid magnitudinis et vehementie, addens velocitati et spissitudini. Et in fine cum
 5 utique assumpserit estas, debiles et parvi et citi et spissi fiunt. Autumnus autem procedens omnium aufert magnitudinis, vehementie, velocitatis, spissitudinis, ut hieme superveniente in parvitatem et debilitatem et tarditatem et raritatem versi sint. 2 Assimilantur enim prima quidem veris ultimis
 10 autumnii, ultima vero primis et prima quidem estatis ultimis estatis, prima vero hiemis ultimis hiemis, et ut quecumque medie estatis et medie hiemis pariter ad alterutrum destitit, similiter vertat. Media vero estas partim quidem similiter est, partim vero contrarie habet medie hiemi. Nam parvi quidem et debiles secundum alterutrum, citi vero et spissi estate et tardi et rari hieme, non tamen ita parvi estate ut hieme, sed minus estate neque ita
 15 debiles hieme ut estate, sed minus hieme.

3 Et ea que hore sunt ad has tres causas reducuntur: utilitatem, virtutem, organa. Ab eo enim quod differenter habet unumquodque horum in eis et pulsuum alterationes fiunt. Igitur veris quidem in
 20 mediis eucratissima constitutio est continentis nos aeris, unde et corpora sana sunt. Horum enim semper oportet meminisse ex quibus ipsis optime disponuntur et virtutibus sunt robustissima et caloribus eucratissima et organis existentia commoderatissima, ut utique neque humiditate superflua infusa, neque a siccitate arefacta, neque velut horrentia et coagulata frigore, neque velut exsoluta et
 25 dimissa a calore. Propterea igitur et pulsus maximi et vehementes fiunt hiis que optime constructa sunt corporibus. Quoniam enim in talibus versiones pulsuum que sunt secundum etates et horas et

3 ver] -e NPT // quid om. β // 5 estas] etas MT; postea add. et γδH // 6 magnitudinis] -es δG // post velocitatis add. et BGJε // 8 sint] sunt BMyε : om. δ // enim] autem ENGVδε // prima] propriis NGPT // quidem om. β // 10 ultimis hiemis om. F // et₁ om. αε // ut om. γδ // medie - et om. (homoeoth.) F // 11 ad alterutrum] ab -is H // destitit] -sistit NPT, -ant E : distant ε, fort. e Puls. tir. // vertat] -ant ε // post estas add. est α // 11-12 partim quidem invert. Myδ // partim - est om. (homoeoth.) F // 13 alterutrum] -am αENPTVε // et₂ om. Bε // 14 tamen] tantum YNGT // ita om. F // 16 ea ... hore] ea ... secundum horas expect: horis cause δ // 17 post virtutem add. et BGδε // unumquodque] singulum al. B s.l. Y^r // 18 horum] eo- ENPTδε // eis] al. B : horis B al. s.l. Y^r // veris] vers- ENGPT // in om. VδZ // 19 eucratissima] -icossima NPTV // constitutio est] -one YENGPT // 21 et₁ - et₂ om. δ // 22 eucratissima] G^{pc}P^{pc} : -icossima YNG^{ac}PacTV // organis - commoderatissima om. δ // 24 frigore] a f- ε // et₂] sed δ // 25 vehementes] -issimi[s] al. B, ut expect., fort. recte // 26 enim] igitur ENPT //

ἐπὶ τῶν | τοιούτων αἱ κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ ὥρας καὶ χώρας καὶ τὰ ἄλλα τὰ
 παραπλήσια τροπαὶ τῶν σφυγμῶν ἐγράφησαν τοῖς ἰατροῖς αὐτάρκως, | ἐν
 ἄλλοις τε καὶ τῷ δευτέρῳ τε περὶ σφυγμῶν διαγνώσεως ἐπιδέδεικται.
 ἀλλὰ καὶ ὅτι τοῖς οὕτως ἔχουσιν οἱ σφυγμοὶ μεγάλοι καὶ σφοδροὶ | γενή-
 35 σονται, διὰ τοῦ πρώτου δεδήλωται **(128)** λόγου. οὗτοι γὰρ οἰκεῖοι δυνά-
 μεως ἐρρωμένης καὶ χρείας συμμέτρου καὶ ὀργάνων κατὰ | φύσιν ἐχόν-
 των. ὥς εἴ γε τὰ τῆς χρείας ἦν ἀμετρότερα, οὐ μεγάλοι μόνον καὶ σφο-
 δροὶ, ἀλλὰ καὶ ταχεῖς ἂν ἐγίνοντο. καὶ εἰ ἐπὶ πλέον ἄ|μετρα, ὥς μὴ πλη-
 40 ροῦσθαι πρὸς τῆς ἐνεργείας αὐτήν, εὐθὺς ἂν τις καὶ εἰς πυκνότητα μετα-
 βολῇ προσεγίγνετο. ἀλλ' ἐπεὶ | τὰ τῆς χρείας ἔχει συμμέτρως, οὐτ' εἰς
 τάχος οὐτ' εἰς πυκνότητα γίνεται τις τροπὴ. πρόσκειται δὲ τῷ λόγῳ, ὥς ἐν
 ὥραις, δεόντως. | οὐ γὰρ ἀπλῶς μέγιστοι καὶ σφοδρότατοι τῆνικαῦτα
 γίνονται, πολλῶ γὰρ αὐτῶν ἐν ταῖς φύσεσιν ἕτεροι σφοδρότεροί τε καὶ
 45 μεῖζους εὐρίσκονται, ἀλλ' ὥς ταῖς ἄλλαις ὥραις παραβάλλειν οἱ σφυγμοὶ
 τοιοῦτοι γίνονται μεσοῦντος τοῦ ἥρος. θέρους μὲν γὰρ ἐπιτείνεται μὲν τὰ
 τῆς χρείας, ἐκλύεται δὲ τὰ τῆς δυνάμεως. ὥστε διὰ μὲν ταύτην ἀφαιροῦσί
 τι τῆς εἰρημένης σφοδρότητος, ὡ|σαύτως δὲ καὶ τοῦ μεγέθους, ἀλλ' ἔλατ-
 τον. ἢ γὰρ τῆς χρείας ἔπειξίς προστίθησιν τι. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῷ τάχει | καὶ
 πυκνότητι πρόσσεισιν ἀξιόλογος. χειμῶνος δ' αὖ πάλιν τάναντία ἢ τοῦ
 50 θέρους ἐστίν, ἰσχυροτέρα μὲν ἢ δυνάμεις, πλὴν | οὐκ εἰς τοσοῦτον εἰς ὅσον
(129) ἥρος, ἐκκλύεται δὲ καὶ ἡ χρεία τῆς τῶν σφυγμῶν γενέσεως. ὅθεν
 ἀμυδροὶ μὲν ἢ τοῦ ἥρος, | σφοδροὶ δὲ ἢ τοῦ θέρους οἱ ἐν τῷ χειμῶνι σφυγ-
 μοί, μέσοι πῶς ὄντες ἀμφοτέρων τῶν ὥρων, ἐπεὶ καὶ ἡ δύναμις | ἐν τῷ
 μέσῳ, ἰκανῶς μέντοι μικροὶ διὰ τὸ καὶ τὴν δύναμιν ἀπολείπεσθαι τι τῆς
 55 ἄκρας εὐρρωστίας καὶ τὴν χρείαν ἀ|ξιολόγως ἐκκλεῦσθαι. διὰ δὲ τὴν
 αὐτὴν ἔκλυσιν καὶ βραδεῖς καὶ ἀραιοί. μεμνησθαι δὲ χρὴ πάλιν κἀνταῦθα
 τῶν ὑφ' Ἰπ|ποκράτους εἰρημένων, ἃ δι' ἐτέρων ἐξηγησάμεθα. χρεία γὰρ

31 post καὶ₁ hab. οἱ Kühn // 33 τε₂ non hab. Kühn // 34 ὅτι non hab. Kühn // 41 post λόγῳ hab. τὸ Kühn // 44 παραβάλλειν] παραβαλλόμενοι Kühn // 48 post δέ hab. τι Kühn // post καὶ₂ hab. τῇ Kühn // 49 ἀξιόλογος] ἀξιόλογον Kühn // 52 ante ἦ₁ hab. μᾶλλον (cfr. magis quam Burg.) Kühn // ante ἦ₂ hab. μᾶλλον (cfr. magis quam Burg.) Kühn // 53 ἐπεὶ] ὅτι Kühn // 56 post αὐτὴν hab. ταύτην Kühn //

regiones et secundum alia similia scripte sunt a medicis sufficienter
 et in aliis et in secundo libro *De pulsuum dignotione* demonstratum
 30 est, sed et quoniam hiis qui ita habent pulsus magni et vehementes
 generabuntur, per primum ostensum est sermonem. Hii enim pro-
 prii sunt virtutis robuste et utilitatis commoderate et organorum
 secundum naturam habentium. Quia si demum ea que utilitatis
 35 essent immoderata, non magni solum et vehementes, sed et citi
 utique fierent. Et si amplius immoderata fuerint, ut non compleantur
 ab actione ipsa, confestim utique quedam et in spissitudinem
 transmutatio accederet. Sed quia que utilitatis habet commoderate,
 neque in velocitatem neque in spissitudinem fit aliqua versio. 4 Ad-
 citur autem sermoni, *ut in horis*, decenter. Non enim simpliciter
 40 maximi et vehementes tunc fiunt, multo enim eis in hiis que secun-
 dum naturam alterationibus alii et vehementiores et maiores inve-
 niuntur, sed ut in aliis horis compares pulsus tales fiunt mediante
 vere. Nam estate quidem intenduntur quidem ea que utilitatis,
 exsolvuntur autem ea que sunt virtutis. Itaque propter hanc quidem
 45 auferunt quid predictae vehementie, similiter autem et magnitudinis,
 sed minus. 5 Utilitatis enim festinatio adicit quid, propterea et velo-
 citate et spissitudine accedit grandis. Hieme vero rursus contraria
 quam estate est: fortior quidem virtus, verum non in tantum in
 quantum vere, exsoluta vero est et utilitas generationis pulsuum.
 50 Unde debiles quidem magis quam vere, vehementes autem magis
 quam estate pulsus qui in hieme, medii quodammodo existentes
 utrarumque horarum, quia et virtus in medio; sufficienter nimirum
 parvi, propterea quia virtus deficit aliquo a summo robore et quia
 utilitas satis dissoluta est. Propter eandem autem dissolutionem et

28 secundum om. YM // similia om. ENPT // scripte] -a BPε // 29 pulsuum
 dignotione invert. β // 33 post habentium add. se ε // 35 utique] ita- BYγδ //
 fierent] mg. N : fuerint BMγδ : fiunt Y // compleantur] -atur YMe // 36 post
 actione add. inspirationis s.l. YG^t // et om. ε // in om. H // spissitudinem] -e
 BMTε // 37 accederet] accid- Gε // sed om. F // post habet add. ver BYP // com-
 moderate] m- H // 38 neque in₂] et δ // post versio add. in vere B s.l. G^t // 39
 enim om. Tδ // 40 vehementes] -issimi expect. // 41 alterationibus] -onis Eδ //
 43 intenduntur] -itur NGPTV : om. F // quidem₂ om. EFε // ea om. F // 44 post
 hanc add. causam Vδ, ut post quidem H // 45 auferunt] -untur PVFH // quid]
 -dem YMNGPTV : om. EFH // 46 adicit] add- ENGjε // quid] -dem YMyδH
 // 47 post grandis add. pulsus BY s.l. G^t // vero om. ENT // 52 utrarumque
 horarum] -orumque horum EGPTVδε : -isque -is V; invert. ε // 53 a om. GT //

αὐτῶν ἐστὶν ἐπὶ τε τῶν κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ τὰς χώρας καὶ τὰς | ὥρας καὶ
 τὰς καταστάσεις καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα μεταβολῶν, ἵνα μὴ τις ἐναντία με
 60 λέγειν αὐτῷ νομίσῃ. οὐδὲ γὰρ οὐ|δ' ἐκεῖνος ἀπλῶς εἶπε, τὰ αὐξανόμενα
 πλεῖστον ἔχειν τὸ θερμόν, ἀλλὰ, τὸ ἔμφυτον, προσέθηκεν, ὥς ἂν
 ἕτερον | εἰδὼς θερμὸν ἐπίκτητον, ᾧ πλεονεκτοῦσιν οἱ ἀκμάζοντες. εὐκρα-
 65 ται φύσει. οὐχ ἀπλῶς οὖν οὐδ' αὐται | θερμόταται, **(130)** ἀλλὰ τῷ
 ἐμφύτῳ θερμῷ. ἐν δὲ τῷ θέρει τούτου μὲν ἥκιστα μετέχουσι, κρατεῖ δ' ἐν
 αὐταῖς τὸ ἐπίκτητόν | τε καὶ αὐχμῶδες θερμόν, ὃ συντήκει μᾶλλον ἢ
 τρέφει τὸ σῶμα, καὶ τὰς ἐνεργείας μὴ ὅτι κρείττους, ἀλλ' οὐδ' ὁμοίας
 70 ἀναγινώσκουσιν οὗτ' ἐν τοῖς παροῦσι | λόγοις οὗτ' ἐν τοῖς ἔπειτα δόξει τις
 εἶναι πρὸς Ἱπποκράτους διαφωνία. ἐξῆς δὲ περὶ τῶν χωρῶν τε καὶ τῶν
 καταστάσεων γέγραπται | τοῖς εἰσαγομένοις. καὶ ἔστιν ὁ λόγος σαφὴς ἐκ
 τῶν ἤδη προειρημένων καὶ τὴν αἰτίαν ἔχων γινῶναι γνωριμωτάτην. ὥστ'
 αὐτὴν | μόνην παραγράψαι τὴν ῥῆσιν. ἔστι δὲ ἡδε.

< ζ'. > Παρὰ δὲ τὰς χώρας ὡσαύτως ταῖς ὥραις ἐν μὲν ταῖς
 ἄγαν θερμαῖς οἶοι μέσοι θέρους, | ἐν δὲ ταῖς ἄγαν ψυχραῖς οἶοι
 χειμῶνος, ἐν δὲ ταῖς εὐκράτοις ἥρος, ἀνάλογον δὲ καὶ ταῖς
 5 μεταξύ. καὶ τῶν ἄλλων δὲ κατα|στάσεων τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς
 ἀέρος αἱ μὲν γὰρ θερμαὶ ταῖς θερμαῖς ὥραις, αἱ δὲ ψυχραὶ ταῖς
 ψυχραῖς, αἱ δὲ μέσαι | τοῖς μέσοις τοῦ ἥρος εὐόικασιν.

60-61 Hipp. Aph. 4.466.8 = Aph. I 14 // 64-65 Hipp. Aph. 4.466.13 = Aph. I 15

58 χώρας καὶ τὰς ὥρας] ὥρας καὶ τὰς χώρας Kühn // 59 ἐναντία] ἐναντίον Kühn // 60 οὐδ'] non hab. Kühn; vd. Burg. // 61 ἔχειν] ἔχει Kühn // 73 τῶν non hab. Kühn // γινῶναι non hab. Kühn // 74 παραγράψαι] παραγράψω Kühn //

VII. 2 μέσοι] μέσου Kühn // οἶοι₂] οἶον Kühn // 5 γὰρ non hab. Kühn // 6 τοῖς μέσοις] ταῖς μέσαις Kühn //

55 tardi et rari. 6 Meminisse vero oportet hic rursus eorum que ab Hippocrate dicta sunt, que per alia commentavimus. Utilitas enim eorum est et in transmutationibus que sunt secundum etates et regiones et horas et constitutiones et quecumque talia, ut non quis contraria me dicere ei extimet. Neque enim ille simpliciter dixit: *que*
 60 *augentur plurimum habent calorem*, sed *innatum* adiecit, ut utique alterum sciens calorem acquisitum, quo superhabundant qui iuvenescunt. Nam eucratus quidem qui innatus calor, acratu (id est incomplexus) autem et velut igneus iam qui acquisitus. Ita vero et *ventres*, ait, *hieme et vere calidissimi natura*. Non simpliciter igitur neque hii
 65 calidissimi, sed innato calore. In estate vero hoc quidem minime participant, dominatur autem in eis acquisitus et aridus calor, qui colliquat magis quam nutrit corpus, et actiones non modo meliores, sed neque similes operatur hiis que in commoderato fiunt. Hec reminiscuntibus, lectoribus neque in presentibus sermonibus neque in hiis
 70 qui post hoc videbitur aliqua esse ab Hippocrate dissonantia. 7 Deinceps autem et de regionibus et constitutionibus scriptum est hiis qui introducuntur et est sermo manifestus ex hiis que iam predicta sunt et causam habens cognoscere cognitissimam, quare ipsam solam describam seriem. Est autem hec.

VII. 1 *A regionibus autem similiter horis in valde quidem calidis quales medie estatis, in valde vero frigidis quales hiemis, in eucratis vero veris, proportionaliter autem et mediis. Sed et aliarum constitutionum continentis nos aeris que quidem calide calidis horis, frigide vero frigidis, medie vero mediis*
 5 *veris assimilantur.*

55 hic] hoc ε : hiis γ // 57 et om. ε // 58 constitutiones] construct- MNGT // 59 contraria] omnia F // me om. EN // post enim add. utique Y // ille om. δ // que] -i ε // 60 adiecit] -icit M : addid- Z // 61 iuvenescunt] cresc- al. s.l. Y^r // 62 eucratus] -is γF // acratu] attract- β // incomplexus] c- ENPTJ : incom- puls- Bon. // 63 autem] aut EGPTVδ; post acratu transp. ε // 64 ait om. F // post calidissimi add. sunt HP // 65 innato] naturali al. B s.l. Y^r // hoc om. NG // 67 nutrit] -iat Vδε // non] s.l. Z^{pc} : nullo δε; postea add. et F // 68 que] -i BEδ // post commoderato add. calore B s.l. G^r // 70 videbitur] -etur YENGPδ // aliqua] -o δ // dissonantia] discrasia ENPTVδ : discord- G // 71 autem] vero ε // 72 hiis] de h- VJ // predicta] d- MZ // 73 cognoscere om. ε //

VII. 1 a om. BM // post similiter add. ut VJ : et ε // 2 medie] -ii αG // vero om. ε // 3-4 nos aeris invert. NGPTV // 4 quidem om. δ // vero₁ om. γδH //

(131) < η´. > Ἐν δὲ τῷ κύειν οἱ σφυγμοὶ μείζονες καὶ πυκνότεροι καὶ ὠκύτεροι γίνονται, τὰ δ' ἄλλα | φυλάττουσιν.

Ἐπὶ τῶν κυουσῶν οὐδὲν παρήλλακται τῶν πρόσθεν ἢ τὰ τῆς χρείας. ἢ
 5 τις δ' ἂν ἦδε ἦ, πάντως ἐπιγίγνεται τε καὶ προσαύξεται μηκέτι τῆς
 γυναικὸς ἑαυτῆς μόνον ἀναπνεῖν τε καὶ σφύζειν, ἀλλὰ καὶ τῶν κυομενῶν
 | δεομένης. ὥστ' εὐλόγως ὠκύτεροι μὲν καὶ μείζονες ἔσσονται καὶ πυκνότεροι,
 οὐ μὴν σφοδρότεροί γε, ἢ ἀμυδρορότεροι, ἢ σκληρότεροι, ἢ μαλακώτεροι,
 κατ' αὐτόν γε τὸν τοῦ κύειν λόγον. οὐδὲ γὰρ ὅσον ἐπὶ τούτῳ τὰ τῆς
 δυνάμεως ἢ τῶν ὀργάνων ταῖς κυούσαις ὑπαλλάττεται.

< θ´. > Εἴεν δ' ἂν, εἴπερ τι ἄλλο, καὶ ὕπνοι κατὰ φύσιν. | τρέπουσι δὲ καὶ οὗτοι τοὺς σφυγμούς, ἀρχόμενοι μὲν μικροτέρους καὶ ἀμυδροτέρους καὶ βραδυτέρους καὶ ἀραιότερους | ἐργαζόμενοι,
 5 προϊόντες δὲ βραδύτητα μὲν ἐπιτείνουσιν ἢ καὶ ἀραιότητα καὶ μάλιστα μετὰ τροφήν. μείζους | δὲ γίνονται καὶ σφοδρότεροι, [291r] χρονίσαντες δὲ τρέπονται πάλιν εἰς ἀμυδρότητα,
 φυλάττουσι δὲ βραδύτητα καὶ ἀραιότητα.

(132) Τίς μὲν ἡ αἰτία δι' ἣν ἐν τοῖς ὕπνοις | αἱ πέψεις ἀμείνους οὐ τῶν
 10 κατὰ γαστέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ φλέβας τε καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ
 πᾶσαν τοῦ ζώου τὴν ἔξιν, | οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ διελθεῖν. οὐδὲ γὰρ
 ὁμολόγηται πᾶσι τοῖς ἰατροῖς περὶ τῆς αἰτίας, ἢ τις δ' ἂν ἦ. τοῦτ' οὖν ἦδη
 | καθόλου περὶ αὐτῆς ἀποφαινόμεθα, ὥς ἡ δύναμις ἢ τὰς πέψεις ἐργαζομένη
 εἴσω μᾶλλον ἑαυτὴν καὶ πρὸς τὸ βάθος | ἐπιστρέφει κατὰ τοὺς

VIII. 4 ἐπιγίγνεται] ἐπιτείνεται Kühn // 5 ἑαυτῆς] ἑαυτῇ Kühn // τῶν κυομενῶν] τῷ κυομένῳ Kühn // 9 ἢ non hab. Kühn //

IX. 4 μὲν non hab. Kühn // ἢ non hab. Kühn // 6 τρέπονται πάλιν invert. Kühn // 9 τὰς post κατὰ transp. Kühn // 11 τοῦτ'] τοῦτο δ' Kühn //

VIII. 1 *In concipiendo vero pulsus maiores et spissiores et velociore
fiunt, alia vero custodiunt.*

2 *In concipientibus nihil alteratum est eorum que antea, quam
que utilitatis. Qualiscumque hec fuerit, omnino et supermiscetur et
5 adaugetur non adhuc muliere gratia sui ipsius solum et respirare et
pulsare, sed et conceptorum indigente. Quare rationabiliter velociore
res quidem et maiores erunt et spissiores, non tamen vehementiores
demum, vel debiliores, vel duriores, vel molliores, secundum ipsam
demum concipiendi rationem. Neque enim quantum in hoc ea que
10 virtutis vel organorum concipientibus alterantur.*

IX. 1 *Erunt autem utique, si forte quid aliud, et somni secundum natu-
ram. Vertunt autem et hii pulsus, incipientes quidem minores et debiliores
et tardiores et rariores operantes, procedentes autem tarditatem quidem
intendunt aut et raritatem, et maxime post cibum. Maiores vero fiunt et
5 vehementiores, morantes vero vertuntur rursus in debilitatem, conservant
vero tarditatem et raritatem.*

2 *Que quidem causa propter quam in somnis coctiones sunt melio-
res non eorum que secundum ventrem solum, sed et eorum que
secundum venas et secundum arterias et secundum omnem animalis
10 habitum, non presentis temporis est pertransire. Neque enim in con-
cessionem deductum est omnibus medicis de hac causa, que utique sit.
Hoc igitur iam universaliter de ea enarremus, quod virtus que
coctiones operatur intus magis se ipsam et ad profundum convertit*

VIII. 1-2 in – custodiunt *om.* γF // **1** concipiendo] pregnantibus J, *fort. e*
Puls. tir. // post vero add. que sunt secundum naturam J, e Puls. tir. // 3 altera-
tum] –utrum NGPTVδ // est om. δ // 4 que om. NGPTVδε // post utilitatis add.
inspirationis G s.l. Y¹ // qualiscumque] qualiter– Nδ // et₁ om. BYZ // super-
miscetur] si permisc– EGPTδε : –venit s.l. Y¹ // 5 adaugetur] aug– Mβ //
muliere] –er NGPTVZ // et₁ om. M // 6 post pulsare hab. arteriis s.l. G¹Y¹ //
et om. δ // ante velociore add. et H // 7 tamen] tantum YNGPT // 9 rationem]
naturam tantum δ // 10 alterantur] –atur YENGTT //

IX. 1 quid] –dem γδ // secundum naturam *post aliud transp.* Yε // **4** aut et]
aut γδH : et Z // maiores] minor– NPT // **5** vero] autem MV // *post in add.*
parvitatem Z, e Puls. tir. // conservant] s– ε // vero] autem δ // 7 coctiones]
digest– al. s.l. Y¹ // 8 eorum₁... eorum₂] earum... earum expect. // et om.
ENPTδε // 9 secundum₂ om. BET // 10 concessionem] confess– J, –e Yε //
11 hac om. Yβ // que] vero expect. // sit] fit NGPTVδ // 12 iam om. γδZ //
quod] quia β // 13 coctiones] operat– Z : digest– al. mg. M // se ipsam post
secundum transp. EGPVδ // et om. EJ //

15 ὕπνους. διὰ γ' οὖν τὴν εἴσω κίνησιν καὶ ὅτι περὶ τὴν ὕλην ἐνεργεῖ, τὸ μὲν
 πρῶτον οἶον | ἀρρωστοτέρα τε καὶ βεβαρημένη γίνεται, μικρὸν δὲ ὕστε-
 ρον ἀπολύουσα τῆς τροφῆς, ἣν κατεργάζεται, ρώννυται τε αὐτὴ καὶ τὸ
 θερμὸν αὐξάνει τὸ ἐν τῷ ζῳῳ, ὥσπερ γε καὶ οἱ τὰ ψυχρὰ σιτία προσε-
 γκάμενοι παραχρῆμα μὲν ψυχροτέρων | ἑαυτῶν αἰσθάνονται, καὶ πολλοί
 20 γε καὶ φρίττουσι καὶ ῥίγοῦσι φανερώς, μικρὸν ὕστερον δὲ θερμότεροι
 γίνονται. εἰ μὲν δὴ | τὸ ἔμφυτον ἐστι θερμὸν τὸ πέττον τὰς τροφάς, καὶ αἱ
 τούτου κρατοῦσαι κινήσεις, ὡς Ἴπποκράτης ὑπελάμβανεν, | αἱ μὲν ἔξω
 τὴν ἐργήγορσιν, αἱ δὲ εἴσω τὸν ὕπνον ἐργάζονται, ῥᾶστ' ἂν ἡμῖν φυσιολο-
 γοίτο τὰ κατὰ τὰς | ἐν (133) τοῖς ὕπνοις τῶν σφυγμῶν ἀλλοιώσεις. εἰ δ'
 25 ἄλλη τις δύναμις γε ἐστὶν ἢ ταύτης δημιουργός, ἀλλὰ | τῷ γε δεδιδᾶσθαι
 συμπάσχειν ἀλλήλαις ἀπάσας τὰς διοικούσας τὸ ζῶον δυνάμεις, οὐδὲν
 θαυμαστὸν | οὐδὲ τὴν φυσικὴν ταύτην δύναμιν συνδιατίθεσθαι πῶς
 ἐκείνη. ἀλλ' εἰ τοῦθ' ἅπαξ συγχωρηθεῖ, τὸ ρών|νυσθαι καὶ αὐθις χεῖρω
 γίνεσθαι τὴν τοὺς σφυγμοὺς ἐργαζομένην δύναμιν, εὐπορὸς ὁ τῆς αἰτίας
 30 λογισμός. ἐν μὲν γὰρ ταῖς | ἀρχαῖς τῶν ὕπνων βαρυνομένης τε καὶ χείρο-
 νος γιγνομένης αὐτῆς μικροτέρους καὶ ἀμυδροτέρους εὐλογον γίνεσθαι,
 μετ' ὀλίγον | μέντοι ῥωσθείσης τάναντία μείζονάς τε καὶ σφοδροτέρους.
 τί δήποτ' οὖν καὶ βραδύτεροι καὶ ἀραιότεροι γίνονται; Ἐρασίστρατος |
 μὲν φησι διὰ τὴν ἡρεμίαν τῶν κατὰ προαίρεσιν κινήσεων, ἣν καὶ τοῦτο
 35 πέττειν καλῶς, οὐκ αὐτοὺς τοὺς ὕπνους αἰτιᾶται. | Ἴπποκράτης δὲ καὶ
 ὅσοι τὸ θερμὸν ἔσω συννεύειν ἐν τοῖς ὕπνοις φασί, σχεδὸν δ' εἰσὶ πάντων
 τῶν ἱατρῶν καὶ φιλοσόφων | οἱ δοκιμώτατοι, ταῖς τούτου μειώσεις τε καὶ
 αὐξήσεσι καὶ διαφερούσαις κινήσεσιν ἀνοίσουσι τὰς αἰτίας. ἔλαττον μὲν

33-34 Erasist. fr. 126.2-3 // 35-37 Hipp., *opus indeterminatum* (vd. Anastassiou - Irmer, p. 361; cfr. Hipp., *Epid.* I 2.712.9)

15 *τε non hab.* Kühn // 16 ἀπολύουσα] ἀπολαύουσα Kühn // 24 *post γε hab.* αὐτῶν Kühn // 25 ἀλλήλαις] ἀλλήλοις Kühn // 28 τοὺς *non hab.* Kühn // 30 *post γίνεσθαι hab.* τοὺς σφυγμοὺς Kühn // 35-36 εἰσὶ πάντων τῶν ἱατρῶν] εἰσὶν ἀπάντων ἱατρῶν *τε Kühn //*

15 secundum somnos. Propter eum demum igitur qui intus motum et
 quoniam circa materiam agit, primum quidem velut imbecillior et
 gravata fit, parum vero postea absoluta a cibo, quem digerit, roboratur
 ipsa et calorem auget qui in animali, quemadmodum demum et
 qui frigida cibaria afferunt confestim quidem frigidiores se ipsos
 20 sentiunt, et multi demum et horrescunt et rigent manifeste, parum
 vero postea calidiores fiunt. Si quidem utique innatus calor est qui
 coquit cibos et motus huius dominantes, ut Hippocrates extimavit,
 qui quidem extra vigilationem, qui vero intus somnum operantur,
 facillime utique nobis physicabuntur ea que secundum alterationes
 25 pulsuum que in somnis. Si vero alia quedam virtus demum est que
 huius est conditrix, sed in eo quod edocte sunt demum compatiuntur
 ad invicem universe que dispensant animalis virtutes, nihil mirabile
 neque naturalem hanc virtutem simul disponi quodammodo cum illa.
 Sed si hoc semel concessum fuerit, scilicet roborari et
 30 rursus deteriore fieri eam que pulsus operatur virtutem, [in]extricabilis
 cause logismos (id est excogitatio). Nam in initiis quidem somni,
 gravata et deteriori facta ipsa, minores et debiliores rationale
 est fieri pulsus, post paululum denique roborata, que contraria,
 fiunt maiores et vehementiores. Quid igitur utique umquam et tardiores
 35 et rariores <fiunt>? Erasistratus quidem ait propter quietem motuum
 qui secundum electionem, quam non ipsos somnos causatur et hoc bene
 coquere. Hippocrates autem et quicumque calorem intus convenire in
 somnis aiunt – fere vero sunt omnium medicorum et philosophorum
 approbatissimi – minorationibus huius et augmentationibus et
 evaporantibus motibus referunt causas.

14 secundum somnos *invert.* δ // 15 agit] operatur *al. mg.* M // 16 gravata] ag- BN // fit] sit YETF // 17 demum *om.* δ // 21 coquit] diger- *al. s.l.* Y^r // 22 operantur] -atur δ // 23 facillime] -ile β // utique] quidem ε // nobis] a n-BM // 24 post alia *add.* quidem ε // demum est *invert.* Y β // 25 conditrix] conditis F : opera- H // edocte] edite F // 27 neque] necessariam δ // naturalem] -am γ Z : *om.* F // post quodammodo *add.* hoc H // 29 deteriore] decent- δ Z // operatur] -ari F // 30 logismos] longissimos YNGPTVJZ // excogitatio] cognitio H; postea *add.* est ε // initiis] vit- Y // 31 deteriori] -or F // minores - debiliores *invert.* α // 33 fiunt] sunt ENGPT ε : *om.* V δ // utique *om.* ε // 33-34 tardiores - rariores *invert.* B γ ε // 34 <fiunt> : *suppl. lac. coll. graeco exemplari* // 35 post qui *add.* voluntariorum δ , ut post electionem B *s.l.* Y^r // quam] -e δ H // non] nunc δ // causatur] -at NGP δ Z // 36 hoc] in h- ε // 37 convenire] -tinere ENG V : nuere α , ut *vid. dup. ver.* // aiunt] ait EV δ : autem NGPT // omnium] hii B, ut post vero ε // 38 et₂ *om.* EGPTV δ //

γὰρ | ἑαυτοῦ (134) γίνεσθαι καὶ οἷον καταπνίγεσθαι φήσουσιν ἐμπεσὸν
 ἀθρόως εἰς τὸ πλῆθος τῆς ἐντὸς ὕλης, ὥσπερ γε καὶ τὸ πῦρ, ὅταν | εἷς τι
 40 πλῆθος ξύλων σεσωρευμένων ἐμπέσῃ. ὥσπερ δὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ πῦρ, ὅταν
 ἐγκρατὲς τῆς ὕλης γένηται, ῥώννυται τε καὶ εἰς μέγεθος | αἵρεται, οὕτω
 καὶ τὸ ἔμφυτον θερμόν, ὅταν ἀπολαύσῃ τῆς τροφῆς, κατεργασάμενον
 τοὺς χυμοὺς οἷς ἐνέπεσεν ἑαυτοῦ τε πλέον | ἤδη καὶ ῥωμαλεώτερον γίνε-
 45 ται. ἀλλ' οὐδέπω βραδύτητος, οὐδ' ἀραιότητος αἰτίαν εἰρήκαμεν. ἄλλως
 δ' ἔχει τὸ ἀληθές, ἐμοὶ γοῦν | κριτῇ. ἐπειδὴ τοῖς κοιμωμένοις ἡ μὲν ἔξω
 κίνησις τοῦ θερμοῦ μεμείωται, κρατεῖ δ' ἡ ἔσω, τὴν μὲν συστολὴν εὐλο-
 γον γίνεσθαι θάτ|τονα, τὴν δὲ διαστολὴν βραδυτέραν. ἀτὰρ οὖν καὶ φαί-
 νεται γινόμενον ᾧδε, καὶ ὅσοι μὴ παρακολουθοῦσι τῇ συστολῇ τῶν ἀρτη-
 50 ριῶν, ἀλ|λ' ἐκ μόνης τῆς διαστολῆς τὰς διαγνώσεις ποιοῦνται, βραδὺν
 ἀπλῶς τῶν κοιμωμένων ἀποφαίνονται τὸν σφυγμόν. ὁ δ' ἐστὶν οὐ βραδὺς
 | ἀπλῶς, ἀλλὰ κατὰ θάτερον μέρος τῶν κινήσεων βραδύς, ὅλος δὲ οὐ
 μαῖλλον βραδὺς ἢ ταχύς. οὗ γὰρ ἡ μὲν διαστολὴ βραδεῖα, | ταχεῖα δ' ἡ
 συστολή, τοῦτον οὐδέτερον ἀπλῶς χρὴ καλεῖν, οὔτε ταχὺν οὔτε βραδύν,
 (135) ἀλλὰ διοριζόμενον τοῖς μορίοις, ὥσπερ καὶ Ἱπποκράτης | ἐπὶ τῆς
 55 ἀναπνοῆς ἐποίει. καὶ μὲν δὴ καὶ μικρὸς κατὰ θάτερόν ἐστι τῶν ἑαυτοῦ
 μορίων τοῖς κοιμωμένοις ὁ σφυγμός. ἐπιπλεῖστον μὲν | γὰρ συστέλλεται,
 διαστέλλεται δ' οὐκ ἐπὶ πλεῖστον, ἀλλ' ὅσον ἀνάγκη τὴν ἐναντίαν ἀπο-
 δοῦναι κίνησιν τῇ συστολῇ. κινεῖται | μὲν οὖν κατὰ ἴσου διαστήματος ἡ
 60 ἀρτηρία διὰ παντὸς ἔν τε τῷ συστέλλεσθαι καὶ τῷ διαστέλλεσθαι, πλὴν εἰ
 μεταβάλλοι | ποτὲ ἐξαίφνης τὸν ῥυθμόν· ἀλλὰ τοῖς ὄροις ὅθεν τε ἄρχεται
 καὶ οἱ τελευτᾷ διαλλάττει. πλεονεκτοῦσης μὲν γὰρ τῆς ἔσω | κινήσεως, εἰς

44 αἰτίαν] αἰτίας Kühn // 50 τῶν κοιμωμένων ἀποφαίνονται] ἀποφαίνονται τῶν κοι-
 μωμένων Kühn // οὐ] οὐδὲ Kühn // 53 τούτον] τούτων Kühn // καλεῖν] λαλεῖν
 Kühn // 54 καὶ non hab. Kühn // 61 οἱ] οἷς Kühn //

40 Nam minorem quidem se ipso fieri et velut suffocari aiunt eum
incidentem repente simul in multitudinem eius que intus est mate-
rie, sicut demum et ignis cum in aliquam multitudinem lignorum
coacervatorum inciderit. Sicut autem ipse hic ignis, cum victor
materiei fuerit, roboratur et in magnitudinem elevatur, ita et innatus
45 calor, cum potitus fuerit cibo, digerens humores quibus incidit et se
ipso amplior iam et robustior fit. Sed nondum tarditatis et raritatis
causam diximus. 3 Sed aliter se veritas habet, me denique iudice.
Quia hiis qui dormiunt exterior quidem motus caloris minoratus
est, obtinet autem qui interior, sistolem quidem rationabile fieri
50 citiorem, diastolem autem tardiozem. Quocirca et videtur fieri ita, et
quicumque non assequuntur sistolem arteriarum, sed ex sola diastole
dignotiones faciunt, tardum simpliciter dormientium enuntiant
pulsu. Hic autem est non tardus simpliciter, sed secundum alteram
partem motuum tardus, totus autem non magis tardus quam citus;
55 cuius enim diastole quidem tarda, cita vero est sistole; hunc neutrum
simpliciter oportet vocare, neque citum neque tardum sed determi-
natum particulis, quemadmodum et Hippocrates in respiratione
fecit. 4 Et quidem utique et parvus secundum alteram suarum par-
ticularum est dormientibus pulsus. Nam plurimum quidem con-
60 trahitur, distrahitur vero non plurimum, sed quantum necessarium
contrarium reddere motum sistole (id est contractioni). Igitur move-
tur quidem in pari spatio arteria semper et in sistolem faciendo et in
diastolem, preterquam si transmutet quandoque repente rithmum (id
est tenorem); sed terminis et unde incipit et quo finit alterat. Nam
65 superhabundante quidem eo qui intus est motu, in ultimam vero
[de]veniente concisionem (*id est contractionem*) et hinc rursus

40 aiunt] autem ENGPT // 41 post incidentem add. et VδZ // repente] serpen-
tem γδ // multitudinem] -e TV // eius om. ENPT // 42 in om. EZ // 43 ipse
hic invert. β // 44 materiei] -e αGVδH // roboratur] cor- YM // elevatur] l-
ENPTδZ // ita] (i- Vδ) cor NGPTVδ // innatus om. F // 46 tarditatis - raritatis
invert. Ne // 47 se veritas invert. VFe // 53 est non invert. EGP // non om. F //
54 tardus,] -ius NGPTV // 55 diastole] -es ε // sistole] -es TZ in ras. H //
57 et om. EGδε // 58-59 suarum particularum est dormientibus] p- s- d- e- ε
// 59 post contrahitur hab. sistole s.l. Y^r // 60 post distrahitur hab. diastole s.l.
Y^r // 62 in pari] im- MENT // in₂ om. Vδ // sistolem] -e MENG^r // 63 si om.
F // post rithmum hab. id est armoniam G^r // 63-64 id est tenorem om. BH //
64 post sed add. et ENGPVδ // terminis] -us MENT : -um ε // alterat] -ati
GPTV : -atis Eδ; postea add. se α // 65 intus] -erius Y // est om. BY // motu] -
um N // ultimam] -um BM // 66 concisionem] s.l. G^r : casu αEG^r, ut vid. dup.
ver. // id est ego : et Ω //

ἐσχάτην ἐρχομένης σύμπτωσιν, ἐντεῦθεν τε πάλιν ἐρχομένης ἔξω, τὴν
 διαστολὴν οὐκέτ' ἐπιπλεῖστον ποιεῖται, | κρατούσης δ' αὖ πάλιν τῆς ἐκτὸς
 κινήσεως, ἀσθενοῦς δ' οὔσης τῆς ἔντος, οὐκ ἔτι μὲν ἀπὸ τῆς ἐσχάτης
 65 ἄρχεται συμπτώσεως | ἐν τῷ διαστέλλεσθαι, τελευτᾷ δ' εἰς ἔσχατον μέγε-
 θος. ἐντεῦθεν δὲ πάλιν ὑπαρξαμένης τῆς ἔσω κινήσεως, τὴν τελευτὴν τῆς
 | συστολῆς, ὅθεν περ ἤρξατο διαστέλλεσθαι, ποιεῖται. καὶ οὕτως οἶον
 δίαυλόν τινα τῶν κινήσεων ἀεὶ ποιουμένη ποτὲ μὲν ἔσω μᾶλλον, | (136)
 ποτὲ δ' ἔξω φέρεται. τοῖς οὖν μόνης αἰσθανομένοις τῆς διαστολῆς ἀνα-
 70 γκαῖον ἐν τοῖς ὕπνοις τὸν σφυγμὸν φαίνεσθαι καὶ μικρὸν καὶ βραδύν.
 ἀναγκαῖον δὲ τοῖς αὐτοῖς τούτοις, ὡς ἂν καὶ ἀγυμναστοτέροις οὔσι περὶ
 τὰς διαγνώσεις, ὀλίγον μὲν τι φαίνεσθαι τῆς κατὰ τὴν διαστολὴν | κινή-
 σεως, λανθάνειν δὲ τὸ πλεῖστον. ἐπὶ γὰρ τῆς οὕτω κινουμένης ἀρτηρίας
 οὐδ' οἱ σφόδρα γεγυμνασμένοι τοῖς ἔσω πέρασι τῶν κινήσεων | ἀκολου-
 75 θοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς συστολῆς || αὐτοὺς ἢ τελευτὴ λανθάνει καὶ τῆς δια-
 στολῆς ἀρχή. ὥστε τοὺς γε ἀγυμνάστους ἀμήχανον ὅσον εἰκὸς ἐκφεύγειν
 τῆς κινήσεως, τὴν μὲν συστολὴν σχεδὸν ἅπασαν, μέρος δ' οὐκ ἐλάχιστον
 οὐδὲ τῆς διαστολῆς. ὅσον δ' ἂν ἐκφύγη τῆς κινήσεως, ἀναίσθητον | τοῖς
 80 ἀπτομένοις γενόμενον, τούτῳ τῷ χρόνῳ τῆς ἡσυχίας προσνεμόμενον,
 ἀραιὸν ποιεῖ φαίνεσθαι τὸν σφυγμὸν, ἐπεὶ, | πρὸς γε τὴν ἀλήθειαν αὐτήν,
 οὐδαμῶς ἀραιότερος ὁ τῶν κοιμωμένων ἐστὶν σφυγμός, ὥσπερ οὐδ' ἢ
 ἀναπνοή. ἀλλὰ σαφῶς μὲν καὶ πὶ ταύτης ἢ ἐκπνοῇ πλεονεκτεῖ, μετ' ἐκφυ-
 σήσεως γινομένη, τῆς δ' ἡσυχίας ὁ χρόνος οὐδὲν προσανξάνεται. | εἰρηταί
 μοι σχεδὸν ἤδη τὸ σύμπαν ὕπνων γε περὶ, σαφηνείας δ' ἔνεκα προσκείσε-

62 *post ἐσχάτην hab.* δ' Kühn // 63 *ἐρχομένης]* ἀρχομένης τῆς Kühn // 64 *ἐντος]*
ἐναντίας Kühn // 68 ποιουμένη] -ην *corr. L'* // 69 *μόνης]* μόνοις Kühn // 75 *post*
συστολῆς hab. καὶ Kühn // 76 *post διαστολῆς hab.* ἢ Kühn // 79 *τούτῳ non hab.*
 Kühn // *προσνεμόμενον]* προσγενόμενον Kühn // 80 *γε s.l. L //*

veniente exterius, diastolem non adhuc ad plurimum facit; dominante vero rursus iterum eo qui exterius motu, debili vero existente eo qui interius, non adhuc quidem ab ultimo incipit concisione (id est contractione) in diastolem faciendo, finit autem in ultimam magnitudinem; hinc autem rursus incipiente eo qui interius motu, finem sistoles, unde demum incepit diastolem facere, facit. Et ita, velut dialon (id est mensuram) quandam motibus semper facientibus, quandoque quidem intus magis, quandoque exterius fertur. 5
 75 Sentientibus igitur solam diastolem, necesse in somnis pulsum apparere parvum et tardum. Necesse vero hiis eisdem, ut utique et inexercitatis circa dignotiones existentibus, parvum quidem quid apparere eius qui secundum diastolem motus, latere vero quod plurimum. In arteria enim que ita movetur, neque qui vehementer sunt
 80 exercitati eos qui intus fines motuum assequuntur, sed et sistoles eos finis latet et diastoles principium. Itaque inexercitatos demum immachinabile est quantum decens non effugere a motu, sistolem quidem fere universam, particulam vero non minimam neque diastoles. Quantum effugit a motu, insensibile tangentibus factum, huic
 85 tempori quietis distributum, rarum facit apparere pulsum, quia, in veritate demum ipsa, nequaquam rarior dormientium est pulsus, quemadmodum neque respiratio. Sed manifeste quidem et in hac exspiratio superhabundat, cum exsufflatione fiens, quietis vero tempus nullo adaugetur. 6 Dictum est mihi fere iam omne quod

67 exterius] extract- $\gamma\delta$ // 68 iterum] in tantum δ // vero₂ om. BZ // 69 interius] -us ε // concisione] casu αPV mg. N^t , ut vid. dup. ver. // 70 contractione] -em $\gamma\delta H$ // 71 incipiente] -endo F // interius] -us $E\varepsilon$ // 72 incepit] -ipit BMENPTJ ε // 73 dialon] corrupte NGPTV $\delta\varepsilon$: circuitione al. s.l. Y^t // motibus] om. EGPTV δ ; post facientibus transp. ε // facientibus] faciens expect.; ante semper transp. EN // 75 igitur] ergo Me // necesse] post somnis transp. δH ; postea add. est Be , et exp. B // 76 ut om. FZ // et₂ om. BGJ ε // 77 inexercitatis] -antibus $\gamma\delta$ // parvum] parum δZ // quid] -i γ : om. $Y\delta\varepsilon$; post parvum transp. NGPTV // 78 quod] -am δ // 80 intus] -er $\alpha\gamma\delta Z$ // assequuntur] sentiunt al. s.l. Y^t mg. M // eos] eis δ // 82 immachinabile] imposs- al. s.l. Y^t // quantum] in q- γZ : (um- δ)quam $\gamma\delta$; postea add. dici δ : de ENT // decens] omnes ENTV $\delta\varepsilon$ // post motu hab. a sensu motus s.l. Y^t // sistolem post effugere transp. $\gamma\delta$ // 83 non om. NH // minimam] minut- PT : nimirum EV $\delta\varepsilon$ // 84 quantum] quandoque J // effugit] -iunt BEGPTV $\delta\varepsilon$ // huic] hoc $\gamma\delta$ // 86 ipsa] -e ε // nequaquam] neque β // 87 hac] hiis ε // 88 exsufflatione] in ras. J : -es δ // fiens] -ent NGPT δ // 89 tempus] -ore MNT // post nullo add. modo H // adaugetur] H^{pc} : a- Fe // mihi fere invert. δ // quod om. TJ //

85 ται τὸ ὑπόλοιπον. ὁ σφυγμὸς ὁ τῶν | κοιμωμένων **(137)** κατὰ μὲν τὴν
ἐκτὸς ἡρεμίαν ὁμοίός ἐστι τοῖς τῶν ἐγρηγορότων, κατὰ δὲ τὴν ἐντὸς
ἱκανὸν φαίνεται διαλλάττειν, | οὐκέτ' ἀκολουθούσης ἡμῶν τῆς αἰσθήσεως
τοῖς ἔσω πέρασι τῶν κινήσεων. ἀλλὰ καὶ μικρότερός ἐστι καὶ ἀμυδρότε-
ρος ἢ ὁ τῶν ἐγρηγορότων, καὶ μάλιστα κατ' ἀρχὰς εὐθύς, ὕστερον γὰρ
90 αὐτῷ προσέρχεται τι μεγέθους τε καὶ σφοδρότητος. ἀλλὰ καὶ βραδὺς | μὲν
ἐν ταῖς διαστολαῖς, ταχύς δὲ ἐν ταῖς συστολαῖς ἐστι, καὶ ὅλως εἴσω
μᾶλλον κινεῖται. ὥστε καὶ σφοδρὸν αὐτὸν ἐν ταῖς πολλαῖς | εἰπὼν οὐκ ἂν
ἀμάρτοις. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ περίττωμα τῆς τῶν χυμῶν ἐργασίας τὸ οἶον
αἰθαλῶδες ἐκκρίνειν ἐφίεται σφοδρότερον | ἢ ἀρτηρία κατὰ τοὺς ὕπνους,
95 ὥς ἂν καὶ πλεον τό γε γινόμενον, ὥστε καὶ διὰ τοῦτου τὰ τῆς ἔσω κινή-
σεως πλεονεκτεῖ. ὅταν μέντοι | παύσῃται μὲν ἡ ἐργασία τῶν χυμῶν, μένη
δ' ὑπνώτων ὁ ἄνθρωπος, ἄμετρος μὲν ἂν δῆπουθεν ὁ τοιοῦτος ὕπνος εἴη,
| μικρότεραι δ' αἱ κινήσεις ἐκότεραι καὶ βραδεῖαι καὶ ἄρρωστοι καὶ ἀραιαὶ
γίνονται κατὰ λόγον. ὕπνος γάρ, ὥς γὰρ καὶ τῶν ποιητῶν ἔστιν ἀκοῦ|σαι
100 λεγόντων, ἀδελφός ἐστιν θανάτου, καὶ ἐν αὐτῷ κοινὸν ὑπάρχει μόνον
πρὸς τοὺς ζῶντας, ἢ περὶ τὴν τροφήν **(138)** ἐργασία, τὰ δ' ἄλλα | πάντα
τοῖς ἀποθνήσκουσιν ὅμοια, μὴ βλέπειν, μὴ ἀκούειν, μὴ φρονεῖν, μὴ νοεῖν,
< μὴ > λαλεῖν, ἀναίσθητον, ἀκίνητον, ἀλόγιστον ἐρρί|φθαι. ἂν τοίνυν,
τοῦθ' ὅτι κοινὸν ἔτι μόνον ἔχει πρὸς τοὺς ζῶντας, ἀπόληται, τί ἄλλο ἢ
105 ὁδὸς ἐπὶ θάνατον ὀρθῶς ἂν | λέγοιτο; καὶ γὰρ οὖν καὶ ὅτι πρώτη μὲν ἐστι
καὶ κατὰ φύσιν ἡ ἔξω τε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ κινήσεις τῷ θερμῷ, δευτέρα δ' ἡ
εἴσω τε καὶ εἰς | ἑαυτό, διὰ τὴν τροφήν γινομένη, πολλάκις ἤδη φθάνομεν

85 γε *non hab.* Kühn // 92 πολλαῖς] συστολαῖς Kühn // 93 καὶ, *non hab.* Kühn // 95 τό γε] τότε Kühn // τοῦτου] τοῦτο Kühn // 96 παύσῃται] κατα- Kühn // μὲν *non hab.* Kühn // 99 γάρ, *non hab.* Kühn // 102 νοεῖν] *s.l.* L; *post hab.* μὴ Kühn // 103-104 τοίνυν τοῦθ' *invert.* Kühn // 104 ὅτι] ὁ Kühn // ἀπόληται] ἀπόλλυται Kühn // 105 ὁδὸς – ὀρθῶς] ὀρθῶς – ὁδὸς Kühn //

90 demum de somnis, manifestationis autem gratia adicietur quod reli-
quum. Pulsus qui dormientium secundum eam quidem que exterius
est quietem similis est hiis qui vigilantium, secundum vero eam que
introrsum sufficienter videtur alterari, non adhuc assequente nostro
95 debilior quam qui vigilantium, et maxime mox secundum principia,
postea vero ei accedit quid et magnitudinis et vehementie. Sed et
tardus quidem est in diastole, citus autem in sistole est et universali-
ter intus magis movetur. Ut et vehementem eum in multis dicens
nequaquam peccares. Et enim demum et superfluitatem operationis
100 humorum, que est velut fuliginosa, excernere exoptat vehementius
arteria secundum somnos, ut utique et ampliores tunc fientem,
quare et per hoc ea que sunt eius qui intus motus superhabundant.
Quando nimirum quieverit quidem operatio humorum, permanserit
autem dormiens homo, immoderatus quidem utique scilicet talis
105 somnus fuerit, minores vero motus alterutri, tardi et imbecilles et
rari fiunt secundum rationem. 7 Somnus enim est, sicut enim et a
poetis est audire dicentibus, frater est mortis, et unum ei commune
existit solum ad viventes, ea que circa cibum operatio, alia vero
omnia morientibus sunt similia: non videre, non audire, non sapere,
110 non intelligere, non loqui, insensibilem, immobilem, irrationabilem
proiectum esse. Si igitur hoc quod commune adhuc solum habet ad
viventes depereat, quid aliud quam via in mortem recte utique dice-
tur? Et enim itaque et quoniam primus quidem et secundum natu-
ram est qui extrorsum et a se ipso est motus innato calori, secundus
115 autem qui introrsum et in se ipsum propter cibum fiens, multotiens

90 demum *om.* ε // 91 qui] -dem ε // 92 similis] -e γδ // est] et δ // vero eam
invert. YMENPTVZ // 93 assequente] s- ε // 94 sunt] est γF // et₁ *om.* F // 95 qui
om. F // 96 ei] eis ε, *quod post accedit transp.* // accedit] accid- αNTZ // quid] -
dem YNGPTVδ // 97 est₂ *om.* BEPVH // 98 ut] unde δ // 101 tunc] demum
expect. // 102 per] propter Eδε // *post motus hab.* tonis *s.l.* G₁ // superhabundant]
-at ENGT // 104 utique] utile J // scilicet *om.* ε // 105 fuerit *om.* ε // 106 fiunt]
sunt δε, et *transp.* *post rationem* // enim₁ - enim₂] sicut enim est F // 107 frater
est] super- β; *postea hab.* somnus Y *s.l.* G₁ // unum ei commune] (e- Vδ)nuntia-
tionis (et F) γδ // 108 ad viventes] -iuvantes F, -ans E // *post cibum add.* est H //
109 sunt *om.* γδ // 110 *post intelligere add.* et Ge // irrationabilem] -alem FZ //
111 hoc *om.* δ // *ante adhuc add.* est δ // habet *om.* γδ // 111-112 ad viventes] -
iuvantes F; *postea add.* virtutes δ // 112 quid] -dem ε // via] veram J, e quo naturam
F // in *om.* EGPVJZ // dicetur] -et δ // 113 itaque ego : uti- Ω, *fort.* recte //
114 est *om.* Yβ // innato] naturali *al. s.l.* Y₁ // 115 et] in *ras.* H : *om.* γδZ //

110 εἰρηκέναι. ὅταν οὖν μήτε περὶ τὴν τροφήν ἔτι | πραγματεύηται μηδὲν μήτε
 τῆς οἰκείας ἀναμμνήσκειται κινήσεως, ἀλλ' ἄργον ἐκατέρωθεν ἦ, θανάτω
 115 δηλονότι | πελάσει. καὶ λύεται μὲν ὁ τόνος αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτ' ἀμυδρὸς ὁ
 σφυγμὸς γίνεται, καταλύεται δ' ἡ κίνησις καὶ διὰ τοῦτο μικρὸς καὶ βραδὺς
 | καὶ ἀραιός. κἄν ἐπὶ πλέον γε προέλθοι μικρότητός τε καὶ βραδύτητος καὶ
 ἀραιότητος, ἐγγὺς ἂν ἦκοι τοῦ μηδόλως κινεῖσθαι. τοῦτο δ' ἦν ὁ | θάνα-
 120 τος. οὕτω μὲν ἔχει πάντα τὰ κατὰ τοὺς ὕπνους. εἰ δ' Ἀρχιγένης πρὸς τοῖς
 εἰρημένους καὶ πληρεστάτους φησὶ φαίνεσθαι τοὺς σφυγμοὺς, Ἀπολλωνί-
 δης δὲ (139) κενωτέρους, οὗ μοι δοκεῖ μηκύνειν ἔτι δεῖν ἡμᾶς περὶ γε τῶν
 τοιούτων, ἱκανῶς ἀποδεδειχότας ἐν ταῖς ἐμπροσθεν πραγματείαις τῷ
 μάτην τοῦτο τὸ γένος τῶν σφυγμῶν οἱ μεθ' Ἡρόφιλον ἐπεισήγαγον,
 ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλά. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ἐν πράγματι μηδόλως δια-
 γινωσκομένῳ τάναντία λέγειν | Ἀρχιγένην τε καὶ Ἀπολλωνίδην, οὐ γὰρ
 αἰσθήσεως κοινῆς τὸ πάθος, ἀλλὰ φαντασμάτων ἴδιον ἐκάτερος | ἔγραψε.

< 14. > Τῶν δ' ἐξ ὕπνου μεταπεπτωκότων εἰς ἐγρήγορσιν ἐν
 μὲν τῷ παραχρῆμα μεγάλοι καὶ σφοδροὶ | καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὶ
 καὶ τινα κλόνον ἔχοντες, μετ' ὀλίγον δ' εἰς συμμετρίαν ἔρχονται.

5 Οὐχ ὡσάυτως εἰς | ὕπνον ἐξ ἐγρηγόρσεως κἄξ ὕπνου ἄλιν εἰς ἐγρή-
 γορσιν μεταπίπτομεν, ἀλλὰ τὸ μὲν κατὰ | βραχὺ πάντως, τὸ δ' ἀθρόως ὥς
 τὸ πολὺ γίνεται. καὶ γὰρ ἐνύπνια ταραχώδη καὶ φωνήσας | τις καὶ ψοφή-
 σας καὶ ἀψάμενος τοῦ κοιμωμένου ταχεῖαν τε κἄξαιφνης εἰργάσατο τὴν
 μετὰπτω|σιν. τοιγάρτοι καὶ οἱ σφυγμοὶ τοῖς μὲν οὕτω μεταπίπτουσιν ἐναρ-
 γέστατα φαίνονται, (140) οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐφ' ὅσων αὐτῇ τῇ

109 *post* τῆς *hab.* ἔξω Kühn // ἀναμμνήσκειται| ἀναμμνήσκηται Kühn // 112 *προ-
 ἐλθοι|* προέλθῃ Kühn // 114 *post* Ἀρχιγένης *hab.* μὲν Kühn // 116 *κενωτέρους|*
 κενωτάτους Kühn // 117 τῷ] ὥς Kühn // 121 ἴδιον] ἰδίων Kühn //

X. 8 *post* οἱ *hab.* προγεγραμμένοι Kühn // 10 τῇ *non hab.* Kühn //

iam diximus. Cum igitur neque circa cibum adhuc negotiatur aliquid neque proprii rememoratur motus, sed otiosus alterutrumque fuerit, manifestum est quoniam morti appropinquat. Et solvitur quidem tonos (id est robur) eius et propterea debilis pulsus fit, dissolvitur autem motus et propterea parvus et tardus et rarus est. Et si
 120 amplius accesserit parvitati et tarditati et raritati, prope utique deveniet ad nequaquam moveri. Hoc autem erat mors. Ita quidem habent omnia que sunt secundum somnos. 8 Si vero Archigenes cum hiis que dicta sunt et plenissimos ait apparere pulsus, Apollonides vero
 125 vacuissimos, non mihi videtur prolongare adhuc oportere nos demum de talibus, sufficienter demonstrantes iam id in anterioribus opusculis eo quod inaniter hoc genus pulsuum hii qui post Herophilum introduxerunt, sicut et alia multa. Et mirabile nihil in re nequaquam cognita contraria dicere Archigenem et Apollonidem, non
 130 enim sensus communis est hec passio, sed quod phantasmatum priorum alterutrum scripsit.

X. 1 *Eorum autem qui ex somno transcidunt in vigilationem, in eo quidem quod mox magni et vehementes et citi et spissi et quandam concussionem habentes, post parum autem in commodationem veniunt.*

5 **2** Non similiter in somnum ex vigilatione et ex somno rursus in vigilationem transcidimus, sed hoc quidem secundum parum omnino, illud autem repente simul quam multum fit. Et enim somnia turbativa et vocans quis et sonans et tangens dormientem et citam et repente operatus est hanc transitionem. Propterea et pulsus hiis quidem qui ita transcidunt manifestissime apparent, non tamen

116 neque om. γδ // aliquid] -i δ : aliud VZ // 117 rememoratur] P^{pc} : -tus (est δZ) NGPTVδZ // post sed add. si JZ // post alterutrumque hab. intus et extra s.l. Y^r // 118 est om. Mδ // quoniam] quia ε // morti] P^{pc} : -uo ENP^{ac}T // et solvitur] ex- H // 119 tonos] tenos NGPTVδZ // dissolvitur] -utus γδ // 120 parvus - tardus invert. JH // et₂ om. BYZ // est] fit ε // 121 et tarditati om. Me // et raritati post parvitati transp. BE // 122 erat] -it VFZ // 123 que sunt om. β // 125 non] iam F // 127 pulsuum] -us ε // hii om. Yβ // 128 introduxerunt] -erint J : -erit NGPTVFZ // 131 scripsit] -erit VF //

X. 1 transcidunt] transcind- MEVδH : transe- G // 2 post mox add. evigilant ε, e Puls. tir. // 3 post habentes add. sunt Be // autem om. δ // veniunt] de- δ // 4 rursus post vigilationem (l. 5) transp. ε // 5 transcidimus] transcind- YMEPVJe // parum] paulatim vel raro al. mg. B // 6 post omnino hab. semper M // fit om. F // 7 sonans et tangens dormientem] d- t- et s- ε // 8 transitio- nem] transmutat- B // 9 transcidunt] transcind- MEGJe // manifestissime] -te β // apparent] -cat β // tamen] tantum YNPT //

- 10 πρὸς τοῦκτὸς κινήσει τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἢ ἐγρήγορσις | ἐγένετο, λανθάνουσι τοὺς προγεγραμμένους. ὁ μὲν γὰρ ὕπνος γίνεται τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἥτοι διὰ κά|ματόν τινα καὶ ξηρότητα πλέονα πρὸς τὴν τροφὴν ἐπιστραφεΐσης ἢ δι' ἀμετρίαν ὑγρότητος ἀδυνατού|σης ἐκτὸς ἀποτείνεσθαι. ἔστι δ' ὁ μὲν πρότερος ὑγιεινός τε καὶ κατὰ φύσιν, ὁ δὲ δεύτερος
- 15 ῥηθεις οἶος ἐν κώμα|σί τε καὶ ληθάργοις, ὃ πάλιν ἀντίκειται ἢ ἐν φρενί-
τισί τε καὶ ταῖς παρὰ φύσιν ἀγρυπνίαις ἀπάσαις | ἐγρήγορσις, ὑπεξηραν-
θείσης τε τῆς ἐμφύτου θερμασίας τηνικαῦτα καὶ οἶον ἐκπυρωθείσης καὶ
διὰ τοῦτο καὶ | ἐκτὸς ἀμέτρως [292r] κινουμένης. ἀλλὰ τὰς μὲν παρὰ
φύσιν διαθέσεις, αἷς οὐδ' ἐγρήγορσιν, οὐδ' ὕπνον, ἀλλ' ἀγρυπνίαν καὶ
- 20 κῶμα | κάλλιον ὀνομάζειν ἐστίν, ἐατέον ἔν γε τῷ παρόντι. τῶν δ' ὕπνων
τῶν κατὰ φύσιν ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἐγρηγόρ|σεων ἢ γένεσις οἷα πρόσθεν
εἴρηται, δεομένου μὲν ἅμα καὶ εὐποροῦντος ὑγρότητος δαψιλοῦς τοῦ
κατὰ | φύσιν ἐν τοῖς ζώοις θερμοῦ καὶ διὰ τοῦτο συνιέντος εἰς τὰ σπλάγ-
χνα καὶ τὴν γαστέρα τῶν ὕπνων γενομένων, αὐτάρκως δ' ἀπολαύ|σαντος
- 25 (141) ταύτης, ὡς ἤδη τὴν κατὰ φύσιν ἔχειν ποιότητα, τῆς ἐγρηγόρσεως
ἀποτελουμένης· ἐν ᾧ δὴ καιρῷ τὰς μεταπτώσεις | γινομένας ἀναγκαῖον
ἐστίν ἔχειν τι βίαιον. ἐν γὰρ τῇ κατεργασίᾳ τῆς τροφῆς ὑγρότητος ἀτμώ-
δους πολλῆς ὑποτρεφομένης κατὰ τε | τὸ θερμὸν αὐτὸ καὶ τοὺς πόρους
καὶ πάντα τὰ μεταξὺ σῶματα μέχρι τῆς ἐκτὸς ἐπιφανείας, οὐκέτ' εὐπετῆς
- 30 ὁμοίως ἢ ἐπὶ τὰ ἐ|κτὸς κινήσις ἐστὶ τῷ θερμῷ. δεῖ τοίνυν, ἵνα ταύτην ἀπο-
σείσῃται τε καὶ διώσῃται καὶ τοὺς πόρους ἐκκαθάρῃ καὶ πάντη | πόριμον
ἐαυτῷ τὸ σῶμα παράσχη, σφοδρῶν καὶ βιαίων τῶν πρώτων κινήσεων.

11 προγεγραμμένους] γεγυμνασμένους Kühn // 15 post οἶος hab. ὁ Kühn // 16 ὑπε-
ξηρανθείσης] ὑπερ- Kühn // 19 οὐδ'₂ s.l. L // 22 εὐποροῦντος] ἀ- Kühn; vd. Burg.
// 23 συνιέντος] συνιόντος Kühn // 24 γενομένων] γινομένων Kühn // 30 δεῖ] δεῖται
Kühn //

10 neque in aliis, in quibus ipso qui ad exterius est motu innati caloris
vigilatio est facta, latent eos qui prescripti sunt. 3 Nam somnus
quidem fit innato calore aut propter laborem aliquem et siccitatem
ampliolem ad cibum revertente aut propter immensuritatem humi-
15 ditatis nequeunte extrorsum extendi. Est autem quidem prior sani et
secundum naturam, secundus autem qualis in comasibus (id est stu-
pidis) et litargis, cui rursus opponitur vigilatio que in frenesibus et
que in universis vigiliis que sunt preter naturam, et subdesiccato
innato calore tunc et velut exignito, et propterea exterius immensu-
20 rate moto. Sed dispositiones quidem que sunt preter naturam, quas
neque vigilationem neque somnum, sed insomnietatem et coma (id
est stuporem) melius est nominare, dimittendum in presenti demum.
4 Somnorum autem qui secundum naturam, quemadmodum et
vigilationum, generatio est qualis antea dictum est: indigente quidem
simul et aporiante (id est carente) humiditate copiosa calore, qui
25 secundum naturam est in animalibus, et ideo, simul eunte ad viscera
et ventrem, somnis factis; sufficienter autem potiente hac, ut iam
eam que secundum naturam est habeat qualitatem, vigilatione
effecta. In quo utique tempore, transitiones fientes necessarium est
habere quid violentum. In digestionem enim cibi, humiditate vaporosa
30 multa subnutrita et secundum ipsum calorem et somnos et secun-
dum omnia que in medio corpora usque ad exteriorem superficiem,
non adhuc facilis similiter qui ad exterius est motus calori. Opus est
igitur ut hanc excutiat et expellat et poros expurget et undique
transibile sibi ipsi corpus prebeat, vehementibus et violentis primis
35 motibus. Cum autem eupnum (id est bene spirabile) iam hoc et

10 in₂ om. γδ // 11 vigilatio] -one γδ // est] om. ENGTVD; ante facta transp. β
// latent] -et BYε // 12 fit] fuit F // innato] naturali al. s.l. Y^r // 13 revertente]
-em NGδH : circumdantes mg. N^r : revolutus al. s.l. Y^r // immensuritatem]
immoderatione s.l. Y^r : superfluitat- mg. N^r // 14 est] et BENTV // autem om.
ENGTVF // quidem prior invert. YENPTVδε // post sani add. hominis Y //
15 comasibus] -si γFe // 16 litargis] -icis YEδε // opponitur] ap- MV // 18 innato]
naturali al. s.l. Y^r // exignito] i- BM : -tincto F : accenso al. s.l. Y^r // 19 sed]
neque δ // 21 dimittendum] -i NGPTVδ // 23 vigilationum] -antium Bγδ, fort.
recte : -iarum ε // post est₁ add. talis MENPT // 24 aporiante] corrupte EF //
26 factis] fientibus s.l. YG^r // 27 post qualitatem add. humiditatem s.l. YG^r //
28 transitiones] transact- NGPTVFZ : transcis- YM // 29 in digestionem] ind-
αNGPTVδ // 30 secundum₁] om. γ; post et₁ transp. δ // 32 similiter om. BG //
qui] -id NGPTF // post motus add. est γj // 32-33 est igitur invert. ε // 34 tran-
sibile] transpira- δ // post prebeat add. et ε // vehementibus] -ius B // primis]
in p- δ //

35 ὅταν δὲ εὐπνουν ἤδη τοῦτο καὶ καθαρὸν ἔχη, τῆς κατὰ φύσιν ἀναμινή-
 σκεται συμμετρίας. διὰ ταῦτα τοίνυν ἐν μὲν τῷ παραχρήμα τοῖς ἐπεγερ-
 40 θεῖσιν ἐκ τῶν ὕπνων οἱ σφυγμοὶ | μεγάλοι καὶ σφοδροὶ καὶ ταχεῖς γίνονται
 καὶ προσέτι βραχὺ τι κλόνου προσβαλλόντες διὰ τὸ βίαιον τῆς κινήσεως,
 ὀλίγῳ δ' ὕστερον | εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἐπανέρχονται συμμετρίαν. ἐξῆς δὲ
 45 τούτων περὶ τῶν ἐπικτήτων σχέσεων τοῦ σώματος γέγραπται τοῖς εἰσαγο-
 μένοις, σχέ|σεις μὲν αὐτὰς ὀνομασάντων ἡμῶν, ὥσπερ καὶ Ἱπποκράτης ἐν
 τῷ περὶ ἄρθρων εἰπών, διαφέρει μὲν **(142)** τι καὶ σχέσις σώματος.
 σφυγμοὺς ἐ|φ' ἑκατέραις αὐτῶν γραψάντων, τοὺς ἐναργῶς φαινομένους,
 ὧν τὰς αἰτίας οὐ χαλεπὸν ἂν εἶη νῦν προσθεῖναι, τοῖς προειρημένοις
 ἐπο|μένοις. ἃ γὰρ ἐπὶ τῶν φυσικῶν διαφορῶν τοῦ σώματος, ταῦτα κἀπὶ τῶν
 45 ἐπικτήτων ρηθήσεται. ὥστ' οὐ χρή μηκύνειν, ἀλλὰ μόνον αὐτὴν γράψαι |
 τὴν ἐκείθεν ρῆσιν, ὑπομνήσεως ἕνεκα τῶν πραγμάτων, ἔχουσιν ᾧδε.

< 1α'. > Αἱ δ' ἐπικτήτοι σχέσεις τοῦ σώματος ὁμοίως ταῖς
 φυσικαῖς τρέ|πουσι τοὺς σφυγμούς. ὁ μὲν γὰρ ἰσχνὸς φύσει
 γενόμενος εὐσαρκος ἀνάλογον τῷ τοιούτῳ φύσει τὸν σφυγμὸν
 5 ἰσχει· ὁ δ' εὐσαρκος ἰσχνὸς γενόμενος | τοῖς ἰσχυοῖς φύσει
 παραπλήσιος. δῆλον δ' ὅτι χωρὶς τοῦ τὴν δύναμιν ὑπαλλάττε-
 σθαι τὴν κατ' ἰσχνότητα καὶ εὐσαρκίαν διαφορὰν ἐξετάζειν |
 10 χρή, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ἀπάντων ὡσαύτως, ὥστε καθ' ἓν
 μόνον ὑπὲρ οὗ τὸν λόγον ἐκάστοτε ποιούμεθα τὴν τροπὴν
 γεγενέ|ναι. ἅπερ δ' ἐπὶ τῶν εὐσάρκων εἴρηται, ταῦτα καὶ ἐπὶ
 τῶν παχέων εἰρησθαι χρή δοκεῖν ἐπιτεταμένα μᾶλλον.

(143) Οὕτω μὲν ἐν | ἐκείνοις περὶ τῆς σχέσεως τοῦ σώματος διώριται.
 πρόσκειται δὲ καὶ περὶ τῶν κράσεων ὡσαύτως. καὶ μόνην ἀρκέσει κἀπὶ
 τούτων παραγράψαι | τὴν ρῆσιν ὑπομνήσεως ἕνεκα, τόνδε τὸν τρόπον
 ἔχουσιν.

39-40 Hipp. Art. 4.94.10-11

36 προσβαλλόντες] προσλαβόντες Kühn // 40 post περὶ hab. τῶν Kühn // μὲν]
 μέντοι Kühn // 41 ἑκατέραις] ἑκατέρων L^{ac}: ἑκατέρας Kühn // post γραψάντων hab.
 ἡμῶν Kühn // 42-43 προειρημένοις ἐπομένοις] εἰρημένοις ἐπομένῳ Kühn //

XI. 2 φύσει non hab. Kühn // 5 παραπλήσιος] παραπλήσιον Kühn // 11 τῆς σχέ-
 σεως] τῶν σχέσεων Kühn // 12 μόνην] μόνον Kühn // 13 post παραγράψαι add. μοι
 mg. Lⁱ //

purum habeat, eius que secundum naturam est reminiscitur commo-
 derationis. Propter hoc igitur in eo quidem quod mox hiis qui eri-
 guntur ex somnis pulsus magni et vehementes et citi fiunt et adhuc
 breve quid concussionis admittentes propter violentiam motus,
 40 parum vero postea in eam que secundum naturam revertuntur com-
 moderationem. § Deinceps autem horum desuper acquisitis habitu-
 dinibus corporis scriptum est hiis qui introducuntur, habitudines
 quidem eas nominantibus nobis, sicut et Hippocrates in libro *De*
articulis dicens, *differt quidem aliquo et habitudo corporis*. Pulsus in alte-
 45 rutris earum scribentibus nobis, eos qui manifeste apparent, quorum
 causas non difficile utique erit nunc adicere, eis qui predicta asse-
 quuntur. Que enim in naturalibus differentiis, hec et insuper acqui-
 sitis dicentur. Quare non oportet prolongare, sed solum eam scribere
 que illic est seriem, subrememorationis rerum gratia, habentem ita.

XI. 1 *Superacquisite vero habitudines corporis similiter naturalibus ver-*
tunt pulsus. Nam qui tenuis quidem est natura, factus bene carnosus, pro-
portionalem ei qui talis est natura pulsum habet; qui autem bene carnosus
est, tenuis factus, tenuibus natura est similis. Manifestum autem est quo-
 5 *niam sine virtutem alterari eam que secundum tenuitatem et bonam carno-*
sitatem est differentiam scrutari oportet, sed et in aliis universis similiter, ut
secundum unum solum de quo sermonem singulariter facimus versio facta
sit. Quaecumque vero in bene carnosus dicta sunt, hec et in crassis dicta esse
oportet extimare intensa magis.

10 **2** Ita quidem in illis de habitu corporis determinatum est. Adicitur
 autem et de crasibus similiter; et solam sufficiet et in hiis scribere
 seriem, subrememorationis gratia, hoc modo se habentem.

36 eius] huius(modi) γδ // 38 somnis om. δ // 39 quid] -dem γδZ // violentiam]
 molestiam Z // 40 in eam om. VF // post naturam add. est ε // revertuntur]
 v- δZ // post commoderationem add. planum NPT, et exp. P // 41 acquisitis]
 supervenientibus al. B s.l. Y^r // 43 et om. ETδε // 44 differt] -unt δ // 45 earum]
 eo- Gδ; postea hab. habitudinum s.l. Y^r // 46 utique erit invert. γδH // adicere]
 addisc- FZ // 48 eam] ea EGPTVF : illa N // 49 illic] -i YNGPTVδ // est] in
 ras. H : no<n> e- Y : nomine ENPTVδZ // subrememorationis] subm- δH //
 habentem] -ente BEδZ //

XI. 3 pulsum] -uum BF // autem bene invert. α // 5 sine] si non EGPTVδ
 // virtutem] -e NPTε // eam] ea F // tenuitatem et bonam carnositatem] c- b-
 et t- ε // 6 differentiam] -a BYNPTV // et om. Ye // 7 facimus] feci- NVδ //
 7-8 versio - sit post solum transp. ε // 8 crassis] P^{pc} : cra(s)sibus GP^{ac}Tδ // 10
 habitu] -udine ε // 11 crasibus] cra(s)sis BF // 12 subrememorationis] subm- δH
 // habentem] -e δ //

< ιβ'. > Καὶ αἱ κράσεις δὲ τοῦ σώματος αἱ ἐπίκτητοι ταῖς φυσικαῖς κράσεσιν ἀνάλογον τρέπουσι τοὺς σφυγμούς.

Καὶ δηλονότι κἀνταῦθα, καθὰ καὶ περὶ τῶν ὥρων εἶπομεν, ὥς αἱ μὲν θερμαὶ ταῖς θερμαῖς, αἱ δὲ ψυχραὶ ταῖς ψυχραῖς ἐοικότας ἐργάζονται. ἡ γὰρ καθ' ὑγρότητα καὶ ξηρότητα διαφορὰ τῆς κράσεως ἐν ταῖς σχέσεσι τοῦ σώματος περιεῖχeto. ταῖς μὲν γὰρ ξηραῖς αἱ ἰσχνότητες, ταῖς δ' ὑγραῖς αἱ παχύτητες οἰκεῖαι. δέδεικται δὲ ταῦτ' ἐν τοῖς περὶ κράσεων, ὥσπερ γε καὶ ὅτι σκληρότης | μὲν τοῦ σώματος ταῖς ξηραῖς κράσεσι, μαλακότης δὲ ταῖς ὑγραῖς ἔπεται. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ σφυγμὸς ταῖς μὲν σκληρός, ταῖς δὲ
10 μαλακός.

< ιγ'. > Ἐξῆς δ' ἂν | εἴη τὰς ἄλλας λέγειν τροπὰς τὰς (144) ἐπὶ τοῖς οὐ φύσει γινομένης αἰτίοις. γυμνάσια κατ' ἀρχὰς μὲν καὶ μέχρι τοῦ μετρίου σφοδροὺς καὶ μεγάλους καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὺς | τοὺς σφυγμοὺς ἐργάζεται, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὲρ τὴν
5 δύναμιν τοῦ πονοῦντος μικροὺς καὶ ἀμυδροὺς καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοτάτους ἐσχάτως, ὑπερβαλόντως δ' ἄμετρα καὶ ὥσ|τε μόγις ἔτι κινεῖσθαι δύνασθαι, καὶ διὰ μακρῶν ἀναπαύσεων ἢ μηδόλως, ἀλλ' ἱκανῶς ἐκλελύσθαι, πάνυ μικροὺς | καὶ ἀμυδροὺς καὶ βραδεῖς καὶ ἀραιούς, εἰ δὲ εἰς διάλυσιν τῆς δυνάμεως κατα-
10 στρέφοι, τοὺς ἐκείνης ιδίους. εἰρήσεται δὲ μικρὸν ὕστερον | ὁποῖους διαλυομένη δύναμις ἐργάζεται σφυγμούς.

Αὕτη μὲν ἡ ῥῆσις ἣ ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ γεγραμμένη. | προσκεῖσται δὲ νῦν καὶ ἡ αἰτία. ἐν τοῖς γυμνασίοις ἡ μὲν δύναμις ἅπαντι χρῆται τῷ τόνῳ καὶ διὰ τοῦθ' οἱ σφυγμοὶ | σφοδροὶ γίνονται· τὰ δὲ τῆς χρείας αὐξάνεται
15 καὶ διὰ τοῦτο καὶ μεγάλοι καὶ ταχεῖς. καὶ ἐπειδὴ διχῶς αὐξάνεται, τῇ τε

XII. 4 ψυχραῖ] -χρ- in ras. Kühn // ἐοικότας] -ες corr. s.l. L // ἐργάζονται] ἐργάζονται σφυγμούς Kühn // 5 τῆς κράσεως] τῶν κράσεων Kühn //

XIII. 1 τὰς ἄλλας λέγειν] λέγειν τὰς ἄλλας Kühn // 6 πυκνοτάτους] πυκνοὺς Kühn //

XII. 1 *Sed et crasees corporis superacquisite naturalibus crasibus proportionaliter vertunt pulsus.*

2 Et manifestum est quoniam et hic secundum quod et de horis diximus, quod calide quidem calidis, frigide vero frigidis assimilantes
 5 operantur pulsus. Que enim secundum humiditatem et siccitatem est differentia craseos, in habitudinibus corporis continebatur. Nam siccis quidem crasibus tenuitates, humidis vero crassities sunt proprie. **3** Demonstrata sunt autem hec in libris *De crasibus*, quemadmodum demum et quoniam durities quidem corporis siccas crasees,
 10 mollities vero humiditas sequitur, et propterea et pulsus hiis quidem durus, illis autem est mollis.

XIII. 1 *Deinceps autem utique erit alias dicere versiones que in hiis que non natura sunt causis fiunt. Gymnasia (id est exercitia) secundum principia quidem et usque mensuram vehementes et magnos et citos et spissos pulsus operantur; multa vero et super virtutem laborantis parvos et debiles
 5 et citos et spississimos ultime; superhabundanter vero immensurata et ut vix adhuc moveri possit, et per longas quietes vel nequaquam, sed sufficienter sit exsolutus, valde parvos et debiles et tardos et raros; si vero in dissolutionem virtutis everterit eos qui illius proprios. Dicetur autem paulo posterius quales dissoluta virtus operatur pulsus.*

2 Hec quidem series que in illo libro scripta est. Adicietur autem nunc et causa. In exercitiis virtus quidem universo utitur tono (id est robore) et propterea pulsus vehementes fiunt; ea vero que utilitatis sunt augentur et propterea et magni et citi. Et quia dupliciter augen-

XII. 1 naturalibus] natura hiis F // **3** post hic add. est ε // et₃ (l. 5) om. BGε // **5** pulsus] dubitanter : om. α // et siccitatem om. F // **6** est post enim transp. ε // craseos] complexionis al. s.l. Yⁱ // habitudinibus] -e δ // continebatur] -antur NPTVFH; ante corporis transp. ε // **7** tenuitates] macilentie al. s.l. Yⁱ // post proprie add. familiares Y // **8** autem om. ENPTVδε // libris] -o δε // **9** demum om. β // **10** vero] quidem δ // et₂ om. BENPTε // hiis] hic δ // **11** illis] -e NGPTVδ // est om. GVε //

XIII. 1 autem] vero Mε // post utique add. tempus Z, fort. e Puls. tir. // erit] est ε // alias dicere invert. ε // **4** pulsus operantur invert. ε // **5** spississimos] -os ε // **6** adhuc] ultra edd., fort. e Puls. tir. // **7** sit] fit BTJ // dissolutionem] -e αT // **8** everterit] v- δ : ven- ε // **10** post quidem add. est α, fort. recte // illo om. ENPT // libro om. ε // adicietur] add- EGJZ // **11** et om. ENPT // virtus quidem invert. MZ // utitur] vert- ENG T // tono] trono NPTδ // **12** post utilitatis add. spirationis s.l. GⁱY mg. Nⁱ // **13** augentur - dupliciter om. (homoeoth.) EF // et₁ om. BYTε //

τοῦ πνεύματος | δαπάνη καὶ τῆς θερμασίας αὐξήσῃ, καὶ διὰ τοῦτο πυκνοὶ
 γίνονται, μὴ πληρουμένης αὐτάρκως τῆς **(145)** χρείας πρὸς τοῦ μεγέθους
 τε καὶ τοῦ τάχους αὐτῶν. τὰ δ' ὑπὲρ τὴν δύναμιν τοῦ γυμναζομένου
 μικροὺς μὲν καὶ ἀμυδροὺς καὶ διὰ τὴν ταύτης ἀρ|ρωστίαν, πυκνοὺς μὲν
 20 ἔτι διὰ τὴν τῆς χρείας ἐπειξιν, οὐ μὴν ταχεῖς γε διὰ τὴν ἀρρωστίαν τῆς
 δυνάμεως, ἀλλ' ἀν|τὶ τούτων πυκνοτάτους, ὅτι οἶομαι καὶ ἡ ἐνέργεια
 πάμπολυ τῆς χρείας ἀπολείπεται. ὅταν δ' ἐπὶ τοσοῦτό τις ἀνα|γκάζεται
 πονεῖν ὥστε μὴ μόνον ὑπὲρ τὴν δύναμιν εἶναι τοὺς πόνους, ἀλλὰ καὶ
 25 συνεχῶν τῶν μεταξὺ διαναπαύσεων | δεῖσθαι, || καταψύχεται μὲν ἐν τῷ
 τοιούτῳ τὸ σῶμα σύμπαν, οἱ σφυγμοὶ δὲ διὰ τὴν ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως
 ἀμυδροὶ καὶ μικροί, διὰ δὲ τὴν ψύξιν οὗτ' ὥκεις οὔτε πυκνοί. πρόδηλος
 γὰρ ὁ λογισμὸς τῷ μεμνημένῳ | τῶν πρώτων.

< 1δ'. > Λουτρά θερμὰ μὲν μεγάλους καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὺς καὶ βρα-
 χεῖς σφοδροτέρους, ἔστ' ἂν ἦ | σύμμετρα· τὰ δ' ἄμετρα μικροὺς καὶ ἀμυ-
 δροὺς, ὥκεις δ' ἔτι καὶ πυκνοὺς. εἰ δ' ἐν τούτῳ | παύσαιντο, μικροὺς καὶ
 ἀμυδροὺς καὶ βραδεῖς καὶ ἀραιούς.

5 **(146)** Ἐν τοῖς βαλανείοις, ὅταν γε κατὰ καιρὸν παραλαμ|βάνηται,
 πάντως τις ὠφέλεια γίνεται τῷ σώματι. ἦτοι γὰρ κεκμηκότες, ἢ τεθερμα-
 σμένοι, ἢ ἐψυγμένοι, ἢ ἐλξηρασμένοι, ἢ ἄσης τινὸς ἢ ἀνωμαλίας κράσεως
 αἰσθανόμενοι, ἢ κενώσεως χρήζοντες, παραγινόμεθα. ἀλλ' ἐν | τοῖς εἰρη-
 μένοις ἅπασι καιροῖς εἰς εὐκρασίαν μὲν ἐπανάγεται τὸ σῶμα, βελτίω δ'
 10 ἡ δύναμις γίνεταί, πρόσ|καιρος δὲ τις αὐξάνεται θερμασία, καὶ τι καὶ δια-
 φορεῖται πνεύματος ἅμα τοῖς ἰδρῶσι. ὥστ' εὐλόγως τά γε σύμ|μετρα
 λουτρά τὰ θερμὰ τοιαύτην τροπὴν ἐργάζεται σφυγμῶν, οἷαν ἀπεδείξαμεν
 γίνεσθαι τῆς τε δυνάμεως | ὠφελουμένης καὶ τῆς χρείας αὐξανομένης. τὰ

16 post καί₁ hab. τῇ Kühn // καί₂ non hab. Kühn // post τοῦτο hab. καὶ Kühn //
 18 καὶ non hab. Kühn // 20 ταχεῖς] ταχίστους Kühn // γε non hab. Kühn // 21 ὅτι
 οἶομαι καί] καὶ παρ' ὅσον Kühn // 22 τοσοῦτό] τοσοῦτόν Kühn // ἀναγκάζεται] ἀνα-
 γκάζεται Kühn // 25 σῶμα σύμπαν invert. Kühn //

XIV. 1 βραχεῖς non hab. Kühn // 2 σφοδροτέρους] σφοδρῶς Kühn, ut Puls.
 tir.; vd. Burg. // post μικροὺς hab. τε Kühn // 3 παύσαιντο] παύσαιτο Kühn //
 7 ἀνωμαλίας] ἀνωμάλου Kühn // 8 post χρήζοντες hab. εἰς ταῦτα Kühn // 9 βελτίω]
 βελτίων Kühn // 10 καί₂ non hab. Kühn //

15 tur, et consumptione spiritus et caloris augmentatione, et propterea
 spissi fiunt, non impleta sufficienter utilitate a magnitudine et velo-
 citate eorum. 3 Exercitia vero que sunt super virtutem eius qui exer-
 citatur, parvos quidem et debiles et propter huius imbecillitatem,
 spissos quidem adhuc propter utilitatis festinationem, non tamen
 20 citos demum propter imbecillitatem virtutis, sed pro hiis spississi-
 mos, quoniam extimo et actio quam multum ab utilitate deficit. 4
 Cum autem in tantum quis cogitur laborare ut non solum super vir-
 tutem sint labores, sed <et> continuis in medio quietibus indigeat,
 infrigidatur quidem in hoc tali corpus universum, pulsus autem
 propter imbecillitatem virtutis debiles et parvi, propter frigiditatem
 25 autem neque veloces neque spissi. Manifestius enim logismos (id est
 excogitatio) ei qui rememoratur primorum.

XIV. 1 *Balnea calida quidem magnos et citos et spissos et breves, vehe-
 mentes, donec fuerint commensurata; immensurata vero parvos et debiles,
 veloces autem adhuc et spissos. Si vero in hoc quieverint, parvos et debiles
 et tardos et raros.*

5 2 In balneis, cum demum secundum tempus assumantur, omnino
 aliqua utilitas fit corpori. Aut enim fatigati, aut calefacti, aut infrigi-
 dati, aut desiccati, aut anxietatem aliquam aut anomaliam (id est ine-
 qualitatem) craseos sentientes, aut evacuatione indigentes, †adveni-
 mus†. Sed in predictis omnibus temporibus in eucrasiam quidem
 10 redit corpus, melior autem virtus fit, momentaneus vero quidam
 augetur calor, et quidam spiritus evaporatur simul cum sudoribus.
 Quare rationabiliter balnea calida que commensurata sunt demum
 talem versionem operantur pulsuum, qualem demonstravimus fieri,
 et virtute proficiente et utilitate aucta. 3 Immensurata vero manife-

14 et, om. NGPTV // 19 post sed add. et β // 20 quoniam] quidem (q- H) ε;
 postea add. ut BG // ante actio add. spirationis B s.l. Yⁱ, lectio quam post utilitate
 iter. s.l. Yⁱ // 21 ut om. NG // virtutem] -es F // 22 <et> : suppl. lac. coll. graeco
 exemplari // post continuis hab. spissis s.l. Gⁱ // 23 post tali hab. casu B // autem
 om. BGF // 25 manifestius] dubitanter : -us αENGPV // logismos] longissim-
 YNGPTVJZ // 26 primorum] prio- Eδε //

XIV. 1 breves] exp. B : om. ε, ut in Puls. tir. // 2 immensurata] incom- EP
 // 3 quieverint] -erit MNGTVJe // 3-4 debiles - tardos invert. NGPTVδH //
 6 fatigati - calefacti invert. BG // 7 desiccati] ex- H // 8 evacuatione] -em My
 // advenimus ego : (ad BM) minus αENZ : unius GPTVδ : utimur H // 10 redit]
 redd- BYGPTVδH // virtus] -utis F // quidam] -dem (quidam B) BENPTVZ
 // 11 quidam] dubitanter, fort. quiddam : -dem YγδZ // 14 post virtute add. ex
 eis B s.l. Yⁱ // proficiente] de- ENGPTδ // post utilitate hab. spirandi s.l. Yⁱ //

15 δ' ἄμετρα πρόδηλον ὡς τὴν μὲν δύναμιν ἐκλύει, τὴν χρεῖαν δ' ἀ|μέτρως
 ἐπαύξει, καὶ διὰ τοῦτο πυκνοτάτους ἐργάζεται, τάχει δ' ὁμοίους τοῖς πρό-
 σθεν, ὅταν γε μὴ εἰς ἔσχατον ἦκη | καταπτώσεως ἢ δύναμις. οὕτω γὰρ ἂν
 οἱ μυρμηκίζοντες καλούμενοι γένοιτο. εἰ δ' ἄμέτροις βαλανείοις
 χρησά|μενοι παύσαιντο καὶ μηκέτι λούοιντο, δῆλον ὅτι καὶ ἡ ἕξις κατέψυ-
 20 κται καὶ ἡ δύναμις καταλέλυται. (147) ὥστε καὶ ἡ τροπὴ τῶν σφυγμῶν |
 τοιαύτη γένοιτ' ἂν οἷαν ἐδείξαμεν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ δυνάμεως ἀρρωστίᾳ
 καὶ χρεῖας ἀκολουθεῖν ἐκλύσει. τοῦτο γὰρ ἐν τῷ παρόντι | μόνον ἀρκέσει,
 τὸ δεικνύναι, πῶς ἐξ ἐκάστου τῶν προειρημένων τε καὶ καταρχόντων
 αἰτίων εἰς τὰ πρῶτα καὶ κυριώτατα καὶ συνεκτικὰ κληθέντα διικνεῖται ἡ
 25 τροπὴ. τὸ δ' ὅπως ἐπ' ἐκείνοις ἀνάγκη τοὺς σφυγμοὺς ἀλλοιωθῆναι διὰ
 τοῦ πρώτου δεδήλωται λόγου.

< 1ε'. > Ψυχρὰ δὲ λουτρὰ | παραχρῆμα μὲν μικροὺς καὶ ἀμυ-
 δροτέρους καὶ βραδεῖς καὶ ἀραιούς, ἐς ὕστερον δὲ οἷον ἂν τι
 καὶ τύχη ἐργασάμενα. πάντως γὰρ | ἡ ναρκώσει, ἡ ῥώσει. ναρ-
 κώσαντα μὲν οὖν καὶ καταψύξαντα μικροὺς καὶ ἀμυδροὺς καὶ
 5 βραδεῖς καὶ ἀραιούς, ἐκθερμά|ναντα δὲ καὶ ῥώσαντα μεγάλους
 μὲν καὶ σφοδρούς, τάχει δὲ καὶ σφοδρότητι συμμέτρους.

Τὰ ψυχρὰ λουτρὰ παραντικά μὲν ἐμψύ|χει πάντως, εἰς ὕστερον δὲ ἥτοι
 ῥώννυσιν ἢ καταλύει τὴν δύναμιν μετὰ καταψύξεως. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ
 ναρκεῖν. ὥστε καὶ αἱ | τροπαὶ (148) τῶν σφυγμῶν ἀνάλογον ταῖς εἰρημέ-
 10 ναις αἰτίαις. ὅπερ δ' οὐχ οἷόν τ' ἦν προσδιορίσαι τοῖς εἰσαγομένοις, νῦν
 εἰρήσεται. | ἡ ἔσω κίνησις τῶν ἀρτηριῶν ἐπὶ ταῖς ψυχρολουσίαις πλεονε-
 κτεῖ τῆς ἔξω, ὡς ἂν καὶ τοῦ θερμοῦ ταύτη μᾶλλον ἐν | τῷ παραντικά
 κινουμένου. καὶ εἰ δυνατόν ἦν ἔσωθεν ἄψασθαι τῶν ἀρτηριῶν, πάντα τὰ

15 τάχει] ταχεῖς Kühn // ὁμοίους] ὁμοίως Kühn // 22 προειρημένων] προηγουμένων Kühn // καταρχόντων] προκατ- Kühn //

XV. 4 post μικροὺς iter. καὶ ἀραιούς L // 6 σφοδρότητι] πυκνότητι Kühn, e Puls. tir.; vd. Burg. //

15 stum est quod virtutem quidem exsolvunt, utilitatem autem immen-
surate augent, et propterea spississimos operantur, velocitate vero
similes prioribus, cum demum non in ultimum casum devenerit
virtus. Ita enim utique hii qui formiculantes vocantur fiunt. Si vero
20 immensuratis balneis usi quieverint et non adhuc balneati fuerint,
manifestum est quoniam et habitus infrigidatus est et virtus dissoluta.
Quare et versio pulsuum talis fiet utique qualem ostendimus in
primo sermone virtutis infirmitatem et utilitatis exsolutionem sequi.
4 Hoc enim solum in presenti sufficiet ostendere, qualiter ab unaqua-
que predictarum et catarchusarum causarum in primas et principales
25 et sinecticas nominatas causas devenit versio. Qualiter autem in illis
necesse pulsus alterari per primum ostensum est sermonem.

XV. 1 *Frigida vero balnea confestim quidem parvos et debiliores et tardos et raros, postea vero quaecumque quid et contingerit operantia. Omnino enim vel torporem inferent vel roborabunt: igitur torporem inferentia quidem et infrigidantia, parvos et debiles et tardos et raros; calefacientia*
5 *vero et roborantia magnos quidem et vehementes, velocitate vero et spissitudine commensuratos.*

2 *Frigida balnea confestim quidem infrigidant omnino, postea vero aut roborant aut dissolvunt virtutem cum infrigidatione; hoc enim est torporem inferre. Quare et versiones pulsuum proportio-*
10 *naliter dictis causis. 3 Quod autem non possibile erat distinguere hiis qui introducebantur, nunc dicetur. Qui intus motus arteriarum in frigidis balneationibus superhabundat ei qui exterius, ut utique et calore hac magis in confestim moto. Et si possibile esset abintus tan-*
gere arterias, omnia que interim in diastolis (id est dilatationibus)

15 quidem om. EF // exsolvunt] -it ENGTV: om. F // utilitatem] om. F; postea hab. spirandi s.l. Y^r // autem] aut YNPTV // 16 augment] -etur MNPT // spississimos] -iores G : -os JZ // velocitate] -em P // 18 formiculantes] formic- ε // 19 immensuratis] m- γδ // et om. β // 21 fiet utique invert. δ // 22 infirmitatem] -e E : imbecill- s.l. G^r // exsolutionem] -is γδ // 24 catarchusarum] catarsicarum id est secundariarum Z : secund- H // 25 sinecticas] si necessit- EZ // devenit] -iet Z // 26 post necesse add. est EH // pulsus] -um δZ //

XV. 1 debiliores] -les δZ // 2 quid] -dem YH // et₂ om. Bβ // 3 inferent] -unt ByδH // 5 vero₁ om. δ // 6 commensuratos] (c- V) commod- VH, fort. dup. ver. // 10 ante dictis add. sunt B : erunt H, ut post causis Z // 12 superhabundat] -ant ByZ // et] ex β // 13 post calore add. naturali B s.l. Y^r // hac] hoc ENP; postea hab. intus s.l. Y^r // in om. β // confestim] in- T, -ius ENPVH, corrupte Z : -is δ // esset] est ENGTVδε // 14 interim] -ius Bf // diastolis] -e F // post id est add. in EF // dilatationibus] dilatio- EV //

15 τῶς ἐν ταῖς διαστολαῖς φαινόμενα | νῦν ἂν ἐφάνη κατὰ τὰς συστολάς, τὸ
 μέγεθος, τὸ τάχος, ἡ σφοδρότης. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἀμήχανον, ἀπὸ τῶν ἐν |
 ταῖς διαστολαῖς φαινομένων τοὺς σφυγμοὺς ὅλους οὕτως ὀνομάζομεν·
 μικροὺς μὲν, ὅτι πολὺ μείων ἢ ἐν τοῖς τοιοῦτοις | καιροῖς διαστολὴ τῆς
 20 ἔμπροσθεν· οὕτω δὲ καὶ βραδεῖς, ὅτι καὶ ἡ κίνησις ἐκκλύεται σαφῶς.
 ἀλλὰ καὶ ἀραιούς, ὅτι καὶ οἱ | ἄλλοι πάντες, ἐφ' ὧν ἡ ἔσω πλεονεκτεῖ κίνη-
 σις, ἐφαίνοντο τοιοῦτοι τοῖς τῆς συστολῆς οὐκ αἰσθανομένοις. καὶ ἡ αἰτία
 | πρόσθεν εἴρηται. ἀμυδροὺς δὲ οὐχ ἀπλῶς εἶπομεν, ἀλλ' ἀμυδροτέρους
 ἐγράψαμεν, ἐνδεικνύμενοι διὰ τῆς λέξεως τὴν | βραχύτητα τῆς εἰς
 τοσοῦτο μεταβολῆς.

< ις'. > Σιτία πολλὰ μὲν, ὥστε βαρῦναι τὴν (149) δύναμιν,
 ἀνωμάλους τε καὶ ἀτάκτους τοὺς σφυγμοὺς ἐργάζεται. Ἀρχιγέ-
 νης δέ φησιν, ὠκυτέρους πλέον ἢ πυκνοτέρους. τὰ δὲ σύμμετρα
 5 μεγάλους καὶ σφοδρούς καὶ ταχεῖς καὶ πυκνοὺς. τὰ δ' ἐλάττω
 ἢ ὡς τρέφειν αὐτάρκως ὁμοίως τοῖς συμμέτροις, ἀλλ' ἐλάττωνα
 τε τὴν τροπὴν ἐργάζεται καὶ μέχρι χρόνου | βραχέος.

Καθ' ἕκαστον κεφάλαιον τῶν ἐν τῷδε τῷ γράμματι προβαλλομένων ἐν
 ἡμῖν πρῶτον μὲν τὰ τοῖς ἄλλοις ὑπὲρ αὐτῶν δόξαντα λέγειν, ἔπειθ' ὡς
 οὐκ ὀρθῶς ὑπέλαβεν ἀντιλέγειν, οὐ ποιοῦμεν οὕτως, ἀλλ' εὐθὺς ἐπ' αὐτὸ
 10 τὸ δό|κιμόν τε καὶ ἀληθὲς ἐρχόμεθα, τὸ μέγεθος τῆς πραγματείας ὡς ἐνι
 μάλιστα ἐπιτέμνειν σπεύδοντες. ὅπου | γὰρ καὶ νῦν αὕτη καθ' ἑαυτὴν
 μακρά, τί χρὴ νομίζειν, εἰ καὶ τὰς ἔμπροσθεν δόξας προσέλαβε μετὰ | τῆς
 δεούσης ἀντιλογίας; ἄρ' οὐκ εἰς ἀπέραντόν τι μῆκος ἐκταθησέσθαι; ὅτῳ
 μέντοι καὶ σχολῆς τῆς πρὸς τὰ | μαθήματα καιρὸς καὶ προθυμία τὰς δόξας

14 ἂν ἐφάνη] ἀνεφάνη Kühn // 23 τοσοῦτο] τοῦτο Kühn //

XVI. 4 σφοδρούς... ταχεῖς... πυκνοὺς] ταχεῖς... πυκνοὺς... σφοδρούς Kühn // 5 post αὐτάρκως hab. οὐχ Kühn // 7 ἐν] ἐνὸν Kühn // 9 ὑπέλαβεν] ὑπέλαβον Kühn // 11 post ἑαυτὴν hab. ἐστι Kühn // 12 post τὰς hab. τῶν Kühn // 13 ὅτῳ] οὕτω L^{ac} //

15 apparent (magnitudo seu velocitas, vehementia) nunc utique secundum sistolas (id est contractiones) apparent. Quia vero hoc immachinabile est, ab hiis que in diastolis apparent pulsus totos ita nominamus: parvos quidem, quoniam multum minor est ea que in talibus est temporibus diastole quam ea que erat antea; ita vero et tardos,
 20 quoniam et motus exsolutus est manifeste; sed et raros, quoniam et alii omnes, in quibus qui intus est superhabundat motus, apparent tales hiis qui sistolem non sentiunt, et causa antea dicta est. Debiles vero non simpliciter diximus, sed debiliores scripsimus, indicantes per hanc dictionem brevitatem eius que in tantum transmutationis.

XVI. 1 *Cibaria multa quidem, ut aggravent virtutem, anomalos (id est inequales) et inordinatos pulsus operantur. Archigenes autem ait velociores plus quam spissiores. Commensurata vero magnos et vehementes et citos et spissos. Pauciora vero quam ut nutriant sufficienter similiter commensuratis,*
 5 *sed et minorem versionem operantur et usque ad tempus breve.*

2 Secundum singulum capitulum eorum que in hoc libro premituntur, in nobis, primum quidem est ea que alii de eis opinati sunt dicere, deinde quod non recte extimaverunt contradicere, non facimus [autem] ita, sed mox ad id quod approbatum est et verum venimus,
 10 magnitudinem operis ut possibile est abscindere festinantes. Ubi enim et nunc hoc opus ipsum secundum se ipsum longum est, quid oportet extimari si et anteriores opiniones assumpsisset cum competenti contradictione? Num non in infinitam aliquam longitudinem extenderetur? Cui nimirum et vacationis que est ad disciplinas
 15 nas tempus est et ei desiderium est opiniones medicorum universas

15 post velocitas add. et $G\epsilon$ // 16 sistolas] -es $MENPe$: diastoles TF // contractiones] constrict- V // 17 que] -i Be // 20 et₁] si F // exsolutus] Ppc : s- γ // post raros add. et $GPTVJ$ // et₃ om. ϵ // 23 diximus om. ϵ // scripsimus post simpliciter transp. ϵ // indicantes] iudic- αNTZ // 24 post eius add. temporis B s.l. G' //

XVI. 2 inequales] Ppc : -itatem $ENGPT\delta$ // 3 plus] pulsus TZ // citos] rar- $\gamma\delta$ // 4 ut om. ET // post similiter add. quidem F // 5 et₁ om. MFH // et₂] s.l. P : om. ENG // tempus breve invert. ϵ // 6 capitulum] -orum δH // 7 in] ita ϵ // primum quidem invert. β // alii de om. F // eis] aliis β // 9 approbatum] p- PF // est et verum] et est verum ϵ , et post quod transp. // venimus] in- $GV^{ac}\delta$ // 10 magnitudinem] -e YF // 11 nunc] non $ENGP\delta$: om. ϵ // est] esse $BG\epsilon$ // 12 quid] -dem γFZ // extimari] -are $E\epsilon$ // si] sed $MNT\delta Z$ // et om. δH // opiniones] opposit- δ // assumpsisset] Ppc : -issent $ENPTZ$ // 13 num] nam $M\delta H$ // non] vero δ : autem B // in om. BYV // infinitam] -um MEF // 14 cui] cum $\gamma\delta$ // vacationis] vacuat- NP // 15 opiniones] opposit- δ //

- 15 τῶν ἱατρῶν ἀπάσας ἀναλέγεσθαι, τούτῳ σαφῶς οἶδα | τήνδε τὴν πραγμα-
 τεῖαν ἐπιβάθραν τινὰ ἐσομένην εἰς τὸν καθ' ἑαυτῶν ἐξευρεῖν ὅπῃ μὲν
 ἀληθεύουσιν, ὅπῃ δὲ καὶ σφάλ(150)λονται. | καὶ μέντοι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς
 ἐτέρωθι γέγραπται πολλὰ τοῖς οὕτω προειρημένοις συντελέσοντα. περὶ γέ
 20 τοῦ νῦν προ|κειμένου σκέμματος, | [293r] ἐν οἷς ὑπὲρ τῆς Ἑρασιστρά-
 του περὶ τοὺς σφυγμοὺς τέχνης ἐσκοπούμεθα, σαφῶς οἶμαι δεδειχθαι τὸ
 μοχθηρὸν τῆς τέχνης. ἀλλὰ καὶ ὅσα διαφερόμεθα | πρὸς τοὺς ἄριστα
 δοκοῦντας ἐγνωκέναι τὰ κατὰ τοὺς σφυγμούς, καὶ ταῦτά μοι δοκεῖ
 συνετὸς ἀνὴρ ἐκ τῶν ἐνθάδε γεγραμμένων ὀρμώμενος | οὐ χαλεπῶς διαι-
 τήσειν. εὐρήσει γὰρ αὐτῶν τὰ πλεῖστα τὰ μὲν ἐν τῇ λέξει μόνῃ, τὰ δ' ἐν
 25 τῷ τῶν ὀρισμῶν ἀκριβεῖ συνιστάμενα, καθάπερ καὶ ταυ|τί τὰ νῦν προκει-
 μενα· γράφοντος γὰρ Ἀρχιγένους οὕτως περὶ τῆς βαρυνούσης τὴν δύνα-
 μιν τροφῆς· ἡ δὲ τῷ θλίβειν ἀμυδροτέρους καὶ μικροτέρους, ταχύτερους |
 τε πλεόν ἢ πυκνοτέρους. ἡμεῖς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πῶς ἐγράψαμεν; σιτία
 30 πολλὰ μὲν, ὥστε βαρῦναι τὴν δύναμιν, ἀνωμάτων τε καὶ ἀτάκτους | τοὺς
 σφυγμοὺς ἐργάζεται. καὶ ὅτῳ μέλλει τῶν ἔργων τῆς τέχνης, οὐκ ἐπὶ σιτίων
 μόνον, ἀλλὰ κἄπὶ τῶν ἄλλων ἀπασῶν διαθέσεων ἐν αἷς ἡ δύ|ναμις βαρύ-
 νεται τοὺς σφυγμοὺς ἀνωμά(151)λους εὐρήσει. καὶ τοῦτό γ' ἐστὶν αὐτὸ τὸ
 διορίζον τὴν ἄρρωστον δύναμιν τῆς βαρυνομένης. εὐθὺς δ' αὐτῷ συνεμ-
 φαίνεται καὶ τὸ ποσὸν τῆς βλάβης. εἰ μὲν γὰρ ἐν πολλοῖς τοῖς μεγάλοις τε
 35 καὶ σφοδροῖς ὀλίγοι τινὲς εὐρίσκονται μικροὶ καὶ ἀμυδροί, βραχεῖα ἢ
 βλάβῃ τῆς δυνάμεως· εἰ δ' ἔμπαλιν ὀλίγοι μὲν οἱ μεγάλοι καὶ σφοδροί,
 πολλοὶ δ' οἱ μικροὶ καὶ ἀμυδροὶ γίνονται, μεγάλως ἐπὶ τῶν τοιούτων |
 διαθέσεων ἡ δύναμις κάμνει βαρυνομένη. μικροὶ δὲ καὶ ἀμυδροὶ οἱ σφυγ-
 40 μοὶ διαπαντὸς γίνονται μηδενὸς αὐτοῖς τῶν ἐναντίων παρεμ|πίπτοντος,
 οὐκ ἐν ταῖς βαρυνομέναις, ἀλλ' ἐν ταῖς διαλυομέναις δυνάμεσιν. ἔστ' ἂν

16 τὸν] τὸ καὶ Kühn // ἑαυτῶν] ἑαυτὸν Kühn // 21 τέχνης] δόξης Kühn // 25 ὀρι-
 σμῶν] διορισμῶν Kühn // 30 μέλλει] μέλει Kühn // post ἐπὶ hab. τῶν Kühn //
 38 ante σφυγμοὶ add. οἱ Kühn //

intelligere, huic manifeste novi hoc opusculum fundamentum quod-
dam esse futurum in hoc, ut secundum se ipsum inveniatur ubi quidem
verum dicunt, ubi vero et falluntur. Et nimirum et nobis ipsis alibi
scripta sunt multa que hiis qui ita eligunt proficient. De scrutatione
20 quippe que nunc preiacet, in libris in quibus de arte de pulsibus Era-
sistrati investigavimus, manifeste [ut] extimo monstratam esse mali-
tiam artis. Sed et quantum differimus ab eis qui extimantur optime
cognovisse ea que sunt secundum pulsus, et hec sciens, ut mihi vide-
tur, prudens vir ex hiis que hic scripta sunt procedens, non difficul-
25 ter dietabit. Inveniet enim eorum plurima, hec quidem in textu solo,
illa vero in diligentia determinationum consistentia, quemadmodum
et hec que nunc proposita sunt. 3 Scripsit enim Archigenes ita de
cibo qui aggravat virtutem: *hic autem in conterendo debiliores et minores
et citiores plus quam spissiores*. Nos non ita, sed qualiter scripsimus?
30 *Cibaria multa quidem, ut aggravent virtutem, anomalos (id est inequales)
et inordinatos pulsus operantur*. Et cui cura est operum artis non in
cibariis solum, sed et in aliis omnibus dispositionibus in quibus
virtus gravatur, pulsus anomalos (id est inequales) inveniet. Et hoc
demum est ipsum quod distinguit imbecillum virtutem ab aggravata.
35 Confestim autem ei coapparet et quantitas nocimenti: nam siqui-
dem in multis et magnis et vehementibus, pauci quidam inveniuntur
parvi et debiles, breve est nocumentum virtutis; si vero e converso
pauci quidem qui magni et vehementes, multi vero qui parvi et
debiles fiant, multum in talibus dispositionibus virtus gravata laborat.
40 Parvi vero et debiles pulsus semper fiunt, nullo eis contrariorum
intercidente, non in aggravatis, sed in dissolutis virtutibus. Donec

16 intelligere] recollig- BY // fundamentum] finit- ε // 17 ipsum] -os α // inve-
niat] -ant YMNGPTV, -tur B : veniant δ // quidem] -dam NPT // 18 dicunt]
-ant BM // ubi om. δ // 19 qui] Ppc : -e Bγδ // 20 quippe] quidem Vε // 21 ut
om. MH // 22 differimus] defer- GPT // 24 prudens] provid- JZ // vir om. BFH
// hiis] eis BG // hic om. B // 25 dietabit] dict- ET]ε // inveniet] -it EN // hec]
sed (h- ε) δε // 26 illa] -e δ // in diligentia] indigentia γδZ // determinationum]
-torum ENGPVδZ // 27 scripsit] -bit YMγH // 28 conterendo] confite- F //
29 plus] pulsus TV al. Z // post spissiores add. sed ε : facit pulsus BY // post nos
add. autem G // 30 multa quidem invert. Mδ // 31 et inordinatos post operantur
transp. δ // operum] -am BF // 32 et om. BNδε // 33 gravatur] ag- Bδ //
35 coapparet] a- Yβ // et om. Vε // 36 post vehementibus add. pulsibus YENPTε
// quidam] -dem MEδε // inveniuntur] -untur ENVZ // 37 est] enim ENGTVδ
// 38-40 et debiles - vero om. δ // 40 semper fiunt invert. δ // post contrariorum
add. horum ε //

δὲ κατὰ μὲν τὴν ἴδιον οὐσίαν εὐρρωστος ἦ, βαρύνηται | δ' ὑπό του καὶ
 θλίβηται, πάντως που παρεμπίπτουσιν οἱ σφοδροὶ καὶ ἀμυδροὶ σφυγμοί,
 κἄν ἐν ἐσχάτῳ βλάβης ὑπάρχωσιν. ὀλιγώρως οὖν ὁ Ἀρχιγένης ἀμυδροτέ-
 45 ρους τε καὶ μικροτέρους γένεσθαι γράφει τοὺς ἐπὶ ταῖς βαρυνομέναις ὑπὸ
 τῶν σιτίων δυνάμεσι σφυγμούς. καταλυσόμενης γὰρ οὗτοι καὶ οὐ θλιβομέ-
 νης δυνάμεώς εἰσι γνωρίσματα. ὥσπερ δ' ἐν ταῖς κατὰ μέγεθός τε καὶ
 σφοδρότητα διαφοραῖς ἀνώμαλοι τυγχάνουσιν ὄντες, οὕτω κἄν ταῖς κατὰ
 πυκνότητος καὶ τάχος. **(152)** οὐκοῦν οὐδὲ τοῦτ' ἔχω συμβάλλειν ὅπως
 ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης, θάττονας αὐτοὺς πλέον ἢ πυκνοτέρους ὑπάρχειν,
 50 εἰ μὴν ἄρα τοῦτο βούλεται δηλοῦν, ὡς ἀνωμάτων ὄντων ὅμως πλείους
 εἰσιν οἱ ταχεῖς τῶν βραδέων εἴπερ οἱ πυκνοὶ τῶν ἀραιῶν. καίτοι οὐδὲ
 τοῦτο ἀληθές ἐστιν ἀπλῶς οὕτως καὶ ἀδιορίστως λεγόμενον. ἀλλ' αἱ μὲν |
 ἐλάττους βλάβαι ταχεῖς μᾶλλον ἢ πυκνοὺς, αἱ δὲ μείζους ἔμπαλιν ἐπὶ
 55 πλέον πυκνοὺς ἢ ταχεῖς ἀπεργάζονται τοὺς σφυγμούς. ἢ | δ' αἰτία πρόδη-
 λος ἐκ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ δεδειγμένων, εἴ γε τάχος μὲν οἰκεῖον
 εὐρρώστου δυνάμεως, πυκνότητος δ' ἄρρώστου. καὶ τῶν ἄλλων δὲ τῶν
 ἐφεξῆς εἰρημένων ὁ τῆς αἰτίας λογισμὸς πρόδηλος, εἴ τις τῶν ἐν τῷ
 πρώτῳ βιβλίῳ γεγραμμένων εἴη μεμνημένος.

< ιζ'. > Οἶνος τὰ μὲν ἄλλα παραπλησίως | σιτίοις τρέπει τοὺς
 σφυγμούς, διαφέρει δὲ τῷ τε παραχρῆμα τὴν τροπὴν ἐργάζε-
 σθαι καὶ τῷ προτέραν παύεσθαι τὴν ἀπ' οἶνου τῆς ἐπὶ σιτίοις,
 5 καὶ τὸ τάχος πλέον αὖξιν καὶ τὸ μέγεθος ἥπερ τὴν σφοδρότητα
 καὶ πυκνότητα. σχεδὸν γὰρ **(153)** ὅσῳ σφοδροτέραν τε καὶ
 διαρκεστέραν ἰσχὺν ἢ σύμμετρος τροφή παρέχει, τοσούτῳ καὶ
 τὸ μέγεθος ὁ οἶνος ἐξαίρει.

41 ἴδιον] ἰδίαν Kühn // εὐρρωστος ἦ] εὐρρωστώσι Kühn // βαρύνηται] βαρύνονται
 Kühn // 42 θλίβηται] θλίβονται Kühn // που non hab. Kühn // παρεμπίπτουσιν] -
 πῖ- s.l. fort. L' // 44 γένεσθαι] γίνεσθαι Kühn, et post γράφει transp. // 48 πυκνό-
 τητος] πυκνότητα Kühn // οὐκοῦν] οὐκ οὖν Kühn // συμβάλλειν] συμβαλεῖν Kühn
 // 50 μὴν] μὴ Kühn // post ὄντων hab. αὐτῶν Kühn // 51 εἴπερ] ἢ Kühn // 56 πυκνό-
 τητος] πυκνότης Kühn //

XVII. 3 προτέραν] πρότερον Kühn // τῆς] -ῆ-, in ras. L // ἐπὶ σιτίοις] ἀπὸ
 σιτίων Kühn // 4 post καὶ hab. τῷ Kühn //

autem secundum propriam substantiam eurostos (id est robusta) fuerit virtus, aggravatur autem ab aliquo et atteritur, omnino alicubi intercidunt vehementes et debiles pulsus, et si in ultimo nocumenti
 45 extiterint. Incaute igitur Archigenes et debiliores et minores fieri scribit pulsus qui sunt in aggravatis a cibariis virtutibus; dissolute enim hii et non attrite virtutis sunt cognitiones. Sicut enim in differentiis que sunt secundum magnitudinem et vehementiam, anomali (id est inequales) existunt, ita et in differentiis que sunt secundum
 50 spissitudinem et velocitatem. Quocirca neque hoc habeo committere, qualiter scripsit Archigenes, velociore eos plus quam spissiores existere, igitur siquidem hoc vult ostendere, ut anomalis (id est inequalibus) existentibus tamen plures sunt qui citi hiis qui tardi, sicut qui spissi raris. Et nimirum neque hoc verum est simpliciter ita
 55 et indeterminate dictum, sed minora quidem nocumenta citos magis quam spissos, maiora vero e converso amplius spissos quam citos operantur pulsus. Causa vero manifesta est ex hiis que in primo libro ostensa sunt, si demum velocitas quidem propria robuste virtutis, spissitudo vero imbecillis. 4 Sed et aliorum que deinceps dicta
 60 sunt, cause logismos (id est ratio) manifesta est, si quis eorum que in primo libro scripta sunt meminerit.

XVII. 1 *Vinum secundum alia quidem similiter cibariis vertit pulsus, differt autem et in eo quod mox versionem operatur et in eo quod prior quiescit ea que a vino quam ea que a cibariis, et in eo quod velocitatem plus auget et magnitudinem quam vehementiam et spissitudinem. Fere enim*
 5 *quanto et vehementiorem et sufficientiorem fortitudinem commensuratus cibus tribuit, tanto et magnitudinem vinum erigit.*

42 secundum om. F // propriam] primam By : om. F // eurostos id est om. ε // robusta] roborata OW // 43 virtus om. δ // autem] enim V // 43-44 alicubi intercidunt] accid- αH : om. EPVZ // 44 ultimo] multo δ // 45 extiterint] -erunt GPT // 46 scribit] scrips- γδZ // a om. FH // 48-49 anomali - inequales] -ie - -itates J // 50 habeo] -et EVδe : om. NG // committere] -moture PTVJ : commodum Ee // 51 qualiter] simil- G // scripsit] -bit ENGPTe // post eos add. pulsus β // 53 tamen] tantum YMγδ // 54 raris] hiis qui -i ε // neque om. F // 54-55 ita et invert. ε // 55 post dictum add. est γδZ // 58 post propria add. est α // 59 post imbecillis add. virtutis E s.l. G^r // 59-60 dicta sunt invert. γδH // 60 logismos] longissim- γFZ // 61 meminerit] -it δ //

XVII. 1 quidem om. ε // similiter] simplic- T; postea add. ut δ, fort. e Puls. tir. // cibariis] -ia GδZ, fort. e Puls. tir. // 2 differt] -unt Mδ // 3 in eo om. αP // plus] (p- Z) pulsus FZ // 4 et, om. β // 5 et sufficientiorem] om. F; postea hab. id est longiorem G // fortitudinem om. ε // 6 tanto om. δ // erigit] exig- F : elevat α, ut vid. dup. ver.; cfr. Puls. tir. //

Καὶ οὗτος ὁ λόγος αὐτὸς αὐτὸν ἐξηγεῖται, | τὰ πρὸς ἀπάντων εἰρημένα
 τῶν ἱατρῶν ὑπὲρ οἴνου δυνάμεως ἀναμιμνήσκων ἡμᾶς. ἔστι γὰρ ἡ ἀπ’
 10 αὐτοῦ πρόσθεσις | ταχεῖα, διότι καὶ ὑγρὸς ἔστι καὶ θερμὸς. ὅσοι γὰρ
 ταχείης, φησί, προσθέσιος δέονται, ὑγρὸν ἴημα. ὅταν οὖν καὶ
 ποδηγῇται πρὸς τῆς | θερμότητος ἢ ὑγρότης, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον. ἀλλὰ καὶ
 τῶν ἀθρόως καὶ ταχέως τρεφόντων ταχεῖα καὶ ἡ διαχώρησις γίνε-
 15 ται. διὰ | τοῦτ’ οὖν ὥσπερ ταχεῖα, οὕτως καὶ βραχυχρόνιος ἡ ἀπὸ τοῦ οἴνου
 πρόσθεσις τοῖς σώμασιν. εὐδιάπνευστος γάρ. ὅτι δὲ διὰ | μὲν τὸ τρέφειν
 ὁμοίως τοῖς σιτίοις ἀλλοιώσει τοὺς σφυγμοὺς, διὰ δὲ τὸ τρέφειν μᾶλλον ἢ
 ἐκεῖνα μέγεθός τε καὶ τάχος ἐπιφανέστερον αὐτοῖς προσθήσει, τοῖς
 μεμνημένοις τῶν ἐν τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασι μεμνημένων ἀντικρυς
 20 δῆλον. τῶν δ’ ἐξῆς | λεγομένων διὰ τῆς εἰσαγωγῆς οὐδενὸς ἄδηλος ἡ αἰτία
 τῷ μεμνημένῳ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ γεγραμμένων. **(154)** ὑπερβάντες
 οὖν | αὐτῶν τὰ πολλὰ, μόνον τῶν ἀσφαλεστέρας ἐχόντων τὰς αἰτίας μνη-
 μονεύσομεν, ὧν ἐν καὶ τόδε ἐστί. τί δὴ ποτε χολέραις μὲν καὶ ρεύμασι κοι-
 λίας ἰσχυροῖς καὶ τῷ καλουμένῳ γυναικείῳ ῥῷ καὶ πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ
 25 κενοῦν τὸ σῶμα καταλύουσι τὴν δύναμιν οἱ σκωληκίζοντες ἔπονται
 σφυγμοί, ταῖς δ’ ὑπὸ κακοήθους πυρετοῦ καταλυομέναις δυνάμεσιν οἱ
 μυρμηκίζοντες ἔπονται; | ἢ ὅτι βραδὺν εἶναι δεῖ καὶ ἀραιὸν τὸν σφυγμὸν
 πάντως, ἵν’ ἢ ὁ σκωληκίζων, οὔτε γὰρ οἷόν τε τὸ πρότερον τῆς ἀρτηρίας
 μόριον | πρότερον φαίνεσθαι κινούμενον οὐθ’ οἷον περιγραφάς τινας γίνε-
 σθαι πολλὰς ἐν μιᾷ διαστολῇ, μὴ οὐ βραδείας τε ἅμα καὶ ἀραιὰς | οὔσης

10-11 Hipp. *Alim.* 50.1 // Hipp. *Aph.* 4.474.10-11 //

9 ἔστι *non hab.* Kühn // 15 πρόσθεσις] προσθήκη Kühn // τρέφειν] θερμαίνειν Kühn
 // 18 ὑπομνήμασι μεμνημένων] ὑποδείγμασι λελεγμένων Kühn // 21 ἀσφαλεστέρας]
 ἀσφαλεστέρας Kühn // τὰς *non hab.* Kühn // 22 μνημονεύσομεν] μνημονεύσωμεν
 Kühn // 24 κοιλίας ἰσχυροῖς *invert.* Kühn // 27 ὁ *non hab.* Kühn //

2 Et hic sermo ipse se ipsum exponit, ea que dicta sunt ab omnibus medicis de vini virtute rememorans nobis. Est enim ea que ab eo est appositio cita, quia et humidum est et calidum. *Quicumque*
 10 *enim cita*, ait, *appositione indigent, humidum sanatio*. Cum igitur et manu ducitur a calore humiditas, adhuc utique et magis. Sed et eorum que *repente simul et cito nutriunt, cita et secessio fit*. Propterea igitur sicut cita, ita et brevis tempore est que a vino appositio corporibus: facile transpirabilis enim. Quoniam autem propterea quia
 15 nutrit quidem similiter cibariis alterabit pulsus, propterea vero quia nutrit magis quam illa et magnitudinem et velocitatem manifestius eis apponit, hiis qui memorantur eorum que in primis monumentis rememorata sunt <...>. Eorum autem que deinceps dicta sunt per introductionem, nullius immanifesta est causa ei qui rememoratur
 20 eorum que in primo libro scripta sunt. 3 Transeuntes igitur eorum multa, solum eorum que infallaciores habent causas rememorabimur, quorum unum et hoc est: quid utique umquam choleras quidem et reumata ventris fortia et eum qui vocatur muliebrem fluxum et omnia que ex evacuando corpus dissolvunt virtutem, vermiculantes
 25 sequuntur pulsus, eas vero que a malitiosa febris dissolute sunt virtutes formiculantes sequuntur? Aut quoniam tardum esse oportet et rarum pulsum omnino, ut sit qui vermiculans; neque enim possibile est priorem arterie particulam prius apparere motam neque velut perigraphas (id est prescriptiones) quasdam fieri in una diastole, non

7 ipse] om. GTe; ante est transp. δ // 7-8 ab omnibus medicis] de o- δ // 9 appositio] adiectio al. s.l. Yⁱ // et₂ om. EF_e // quicumque] que- NG // 10 ait om. β // indigent] P^{pc} : -eat NP^{ac}T // post humidum hab. vinum s.l. Yⁱ // et om. δ // 11 manu] magis ε // a] ad Vδ // calore] N^{pc}P^{pc} : -es NGPTVδ // post magis add. sanat BY s.l. Gⁱ // 12 secessio] egest- al. s.l. Yⁱ // 13 et om. NGPTVδ_e // tempore] ipse F^{pc}, -a VF^{ac} : om. BM // est] fit Z // post vino add. est δ // 14 enim] (e- B) est BEδ_e // 15 quidem om. ε // post pulsus add. et β // 17 qui] -e BδH // memorantur] re- B // monumentis] P^{pc} : nocu- ENPTVF // 18 rememorata] scripta ε // post sunt lac. statuenda vid. // autem om. β // 19 qui] -e BNT // rememoratur] m- Z // 20 primo libro invert. γJ // transeuntes] preter- al. s.l. Yⁱ // 21 infallaciores] mg. H : (in H^{ac}) facil- ε // 22 unum] E^{ac} : vin- E^{pc}Vδ // et hoc post est transp. β // quid] -od ENTF // umquam] n- F // choleras] -is YENPTVH : -icis EGδ // quidem om. F_e // 23 reumata] -is γδH // fortia] -iora β // vocatur] -ant ENPVH // 24 dissolvunt] s- T // vermiculantes] -aris ε // 25 sequuntur] -itur EVF_e // eas] ea ENGPTδH // vero que invert. NPTVF // malitiosa] mali moris al. s.l. Yⁱ, ut infra (l. 26) // 27 qui om. β // vermiculans] -aris F // 29 perigraphas ego : para- αγ, -os δ_e // 29-30 non et invert. Jε //

30 τῆς κινήσεως. ἐν δὲ τοῖς ὀξέσι πυρετοῖς, ἐξ ἀνάγκης γὰρ οἱ κακοήθεις
 ὀξεῖς, οὐκ ἀνέχεται τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας οὔτε | βραδὺν ἐσχάτως οὔτε
 ὅλως ἀραιὸν γενέσθαι τὸν σφυγμόν, ἀλλὰ βραδὺς μὲν ἐστίν, ἢ πάντως γε
 οὐ ταχὺς ὁ ἐν ταῖς καταλυομέναις δυνάμεσι, κἄν τινες ἀμαρτάνωσι περὶ
 35 τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ, οὐ μὴν ἐσχάτως γε βραδύς, ἀραιὸς δ' οὐδ' ὅλως,
 ἀλλ' αἰεὶ πυκνός, | καὶ ὅταν γε τὰ τῆς θερμασίας **(155)** ἐπείγη, πάνυ
 σφόδρα πυκνός. καιρὸς εἶναί μοι δοκεῖ καὶ τουτονὶ τὸν λόγον ἐνταυθοῖ
 καταπαύσειν. ἐν δὲ τῷ | τετάρτῳ τὰ λείποντα προσθήσομεν, ἀπὸ τῶν
 ψυχικῶν παθῶν ἀρξάμενοι.

32 γένεσθαι] γίνεσθαι Kühn // γε non hab. Kühn // 35 ante λόγον hab. τρίτον Kühn //

30 et tardo simul et raro existente motu. In acutis vero febribus (ex
 necessitate enim que malitiose acute sunt) non substinet multitudo
 caloris neque tardum ultime neque universaliter rarum fieri pulsum,
 sed tardus quidem est, vel omnino demum non citus qui in dissolutis
 35 virtutibus (etsi quidam peccant circa dignotionem eius), non tamen
 ultime demum tardus, rarus autem nequaquam, sed semper spissus et,
 cum demum ea que caloris properant, valde vehementer spissus est.
 4 Tempus esse mihi videtur et hunc sermonem hic quiescere facere.
 In quarto vero que desunt adiciemus, a spiritualibus passionibus
 incipientes.

30 tardo] iterato *F* // 31 sunt *om.* *β* // 32 tardum] -e *ETδ* // 34 etsi quidam] -
 dem *BNFH* // tamen] tantum *BYENGPTF* // 36 properant] -erat *EδH* : infest-
al. s.l. Y' // 37 hic *om.* *β* // 38 a spiritualibus] *G'* : ab animal- *GVδH*, ut *vid.*
dup. ver. //

expl. explicit liber tertius *B* : finitur liber tertius megapulsus Galieni a bur-
 gundione pisano translatus de greco in latinum *M* //

(156) ΓΑΛΗΝΟΥ ΒΙΒΛΙΟΝ Δ

< α'. > Τῶν ἀλλοιοῦντων τοὺς σφυγμοὺς αἰτίων ὅσα μὲν δι' ἑαυτὰ τὴν τροπὴν ἐργάζεται συνέχοντα τὴν γένεσιν αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο συ|νεκτικὰ κεκλημένα, διὰ τῶν πρώτων δυοῖν ὑπομνημάτων ἐγράψαμεν· ὅσα δὲ ἐκείνων προηγείται, τὰ μὲν ἐν αὐτοῖς τῶν | ζώων || τοῖς σώμασιν ὑπάρχοντα, 5 τὰ δ' ἔξωθεν προσπίπτοντα, ταῦτ' ἐν τοῖς ἐχομένοις δύο προθέμενοι διελθεῖν, ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦ τοῖς εἰσαγομένοις | γεγραμμένου περὶ σφυγμῶν ἐφθάνομεν εἰρη(157)κέναι περὶ αὐτῶν ἐν κεφαλαίοις τε καὶ χωρὶς ἀποδείξεως, ἅμεινον ἐκρίναμεν εἶναι καὶ νῦν αὐτῶν | μνημονεύοντες αὐτοῖς ὀνόμασιν ἅμα μὲν ἐπιδιορίζειν ἀκριβέστερον, ἅμα δὲ καὶ τὰς αἰτίας ἀποδιδόναι. διὰ μὲν οὖν | τοῦ τρίτου γράμματος τὸν περὶ τῶν ἡλικιῶν τε καὶ 10 χωρῶν καὶ ὥρων καὶ φύσεων καὶ προσέτι τῶν καλουμένων ἐπιτηδευμάτων, ἐδεσμάτων τε καὶ | πομάτων ἐποιησάμεθα λόγον· ἐν δὲ τούτῳ τῷ τετάρτῳ τε καὶ ὑστάτῳ τῆς προκειμένης πραγματείας ὄντι περὶ τῶν παρὰ φύσιν αἰτίων ὁ λόγος | ἡμῖν ἔσται, τὴν ἀρχὴν μὲν ἀπὸ τῶν ψυχικῶν παθῶν 15 ποιησάμενοις, ἐφεξῆς δὲ καὶ περὶ τῶν σωματικῶν διελθοῦσι. προγρά|ψομεν δὲ κἀνταῦθα καθ' ἕκαστον κεφάλαιον τὰς ῥήσεις ἐκ τοῦ τοῖς εἰσαγομένοις γεγραμμένου βιβλίου.

I. *post* βιβλίον Δ *hab.* Περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων Kühn // 3 πρώτων] προτέρων Kühn // 6 ἐπεὶ] ἐπειδὴ Kühn // *post* περὶ *hab.* τῶν Kühn // 7 ἐφθάνομεν] ἐφθάσαμεν Kühn // 9 ἀποδιδόναι] ἀποδοῦναι Kühn // 16 προγράψομεν] προσ- Kühn //

LIBER IV

I. 1 Earum que alterant pulsus causarum, quecumque quidem propter se ipsa versionem operantur, continentia generationem earum et propterea sinectica (id est contentiva) vocata, per prima duo monumenta scripsimus; quecumque vero illa antecedunt, hec
5 quidem in ipsis animalium corporibus existentia, alia extrorsum accidentia, hec in sequentibus duobus proponentes tractare; quia et per librum qui introducendis scriptus est de pulsibus, anticipavimus dixisse de eis in capitulis et sine demonstratione, melius iudicavimus esse, et nunc eorum reminiscences ipsis dictionibus, simul quidem
10 superdeterminare diligentius, simul autem et causas reddere. 2 Igitur per tertium quidem librum, sermonem qui de etatibus et regionibus et horis et naturis et adhuc eum qui de vocatis adinventionibus et cibariorum et potuum fecimus; in hoc autem quarto et ultimo huius propositi opusculi existenti de causis que preter naturam
15 sermo nobis erit, principium quidem a spiritualibus passionibus facientibus, deinceps autem et de corporalibus tractantibus. Ascribemus autem et hic secundum unumquodque capitulum series que sunt ex libro qui introducendis factus est.

I. titul. *αEGZ*

inc. liber quartus *αEGZ*; *hab.* quoque de causis (pulsuum *Z*) *BZ* : Galieni *Y* : megapulsus Galieni translatus a burgundione pisano de greco in latinum *M* et varie resumps. *IV sermonis argumenta EZ* //

I *sqq.* Ω

1 earum] qua- *F*; postea add. vero ε // alterant] ad- *T* // 2 ipsa] -am *YENGpVδZ* // versionem post propter *transp.* γδ*Z* // 4 monumenta] nocum- *G^{pc}NF* // 4-5 antecedunt - existentia *om.* *F* // 6 proponentes] -ibus β; post. tractare *transp.* ε // quia] que ε // 7 qui] *s.l.* *P* : *om.* *ENGTVF* // 8 iudicavimus] indic- *GVE* // 9 post quidem add. sunt δ // 10 superdeterminare] d- *Tδ* // 11 post qui add. et α // de *om.* *EGJ* // 12 et horis *om.* δ // eum] cum *Mγ* : *om.* δε // qui] -dem β // de *om.* *BγδH* // adinventionibus] adv- *B* // 13 et cibariorum (cibo-β) post potuum *transp.* δ // 15 a spiritualibus] *al.* *G^r* : ab animal- *GVδε mg.* *N^r*, ut vid. *dup. ver.* // 16 et *om.* ε // corporalibus] animal- *al.* *s.l.* *Y^r* //

< β'. > Θυμοῦ μὲν ὑψηλὸς ἐστὶν ὁ σφυγμὸς | καὶ μέγας καὶ σφοδρὸς καὶ ταχὺς καὶ πυκνός.

Καὶ τὰ περὶ τοῦ θυμοῦ λεγόμενα διήλα τῷ μεμνημένῳ τῶν ἔμπροσθεν.
 ὑπὲρ οὗ δὲ | οὐδέπω πρότερον ἀπεφηνάμεθα, νῦν ἀναγκαῖον ἦδη προ-
 5 σθεῖναι, πότερος φαίνεται μόνον σφοδρότερος ὁ τῶν θυμουμένων σφυγ-
 μός, | ἢ ὄντως τοιοῦτος γίνεται. καταλείπομεν γὰρ αὐτό, **(158)** καίτοι
 διελθόντες ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ, σχεδὸν ἄκριτον. οὐδὲ γὰρ οὕτως ἂν | τις
 ἐπέισθη τότε, λεγόντων ἡμῶν ὅτι μὴ φαίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ γίνεται
 σφοδρότερος, ὥς νῦν προσθήσονται, προακηκοῶς | ἐν τῷ μεταξὺ λόγῳ
 10 πολλὰ συντελοῦντα πρὸς τὴν πίστιν καὶ μάλιστα τὰ περὶ τῶν ἀνωμαλῶν
 εἰρημένα. φαίνεται γὰρ ἐναργῶς | ἐναλλάξ ἐν ταύταις ὁ τε σφυγμὸς ἀμυ-
 δρὸς καὶ σφοδρὸς γιγνόμενος, οὐ δῆπου τῆς δυνάμεως οὕτω ταχέως εἰς
 ἄρρωστίαν τε καὶ ῥώ|μην μεταπιπτούσης, ἀλλὰ διαμαχομένης μὲν τοῖς
 λυποῦσιν αἰτίοις, οὐκ αἰεὶ δ' αὐτῶν κρατούσης. ἐναργέστατα δ' ἐπὶ τῶν |
 15 ἀγαθῶν κρίσεων οἱ σφυγμοὶ γίνονται σφοδροί, ἐπεγειρούσης τηνικαῦθ'
 ἑαυτὴν τῆς δυνάμεως ὑπὲρ τοῦ διώσασθαι τὰ λυ|ποῦντα. φαίνεται δὲ
 τοῦτο καὶ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως γιγνόμενον, οὐ μόνως τῆς ζωτικῆς.
 ἐκκελυμένοι γοῦν τινες ἐσχάτως ἢ διὰ | γῆρας, ἢ διὰ νόσον, ἢ διὰ τινα
 προηγησάμενον κάματον, εἴτ' ἐξαίφνης θεασάμενοι ληστῶν ἔφοδον, ἢ
 20 πολεμίων, ἢ θηρίου τινός, ἔδραμον ὠκέως ἀποφεύγοντες τὸ δεινὸν οὐδὲν
 ἦττον τῶν ἰσχυρῶν. οὕτω δὲ καὶ διὰ σεισμὸν τινὲς ἐκπι|δῆσαντες **(159)**
 τῶν οἰκειῶν, ἢ δι' ἐμπρησμόν, ὠκύτατα διαθέουσιν, ἔμπροσθεν μόλις ὑπὸ
 ἄρρωστίας προβαίνοντες. ἐν ἅ|πασιν οὖν τοῖς τοιοῦτοις διήλόν ἐστιν ὥς αἰ
 διοικοῦσαι τὸ ζῶον δυνάμεις ἀνάγκης τινὸς καταλαβούσης σφοδρότερον
 25 | ἐνεργοῦσι, καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν οὐδ' εἰ ἐν τοῖς θυμοῖς τοῦτο γίγνεται.

II. *titul. irae pulsus mg. LB* // 3 τοῦ *non hab. Kühn* // 4 *post νῦν hab. μὲν Kühn*
 // 5 πότερος] πότερον *Kühn* // 6 καταλείπομεν] κατελείπομεν *Kühn* // 7 *post διελ-*
θόντες hab. ἐπὶ πλέον Kühn // 9 προσθήσονται] προσθήσεται *Kühn*; *vd. Burg.* //
 10 ἀνωμαλῶν] ἀνωμαλιῶν *Kühn* // 11 τε *non hab. Kühn* // 22 οἰκειῶν] οἰκιῶν *Kühn*
 // *post ὑπὸ hab. τῆς Kühn* //

II. 1 *Furoris quidem altus est pulsus, et magnus et vehemens et citus et spissus.*

2 Et ea que de furore dicta sunt manifesta sunt ei qui rememora-
tur eorum que ante. De quo vero nondum prius enuntiavimus; nunc
5 **3** necessarium iam adicere, utrum apparet solum vehementior pulsus
eorum qui furiunt, vel vere talis fit. Derelinquimus enim id, etsi trac-
tantes in primo sermone, fere indiudicabile. Neque enim ita utique
quis institit, nobis tunc dicentibus quoniam non apparet solum, sed
et fit vehementior, ut nunc apponetur, preaudiens in hoc medio ser-
10 mone multa conferentia ad hanc credulitatem et maxime ea que de
anomalis dicta sunt. **3** Videtur enim manifeste permutabilis in eis
pulsus, debilis et vehemens fiens, non utique alicubi virtute ita cito
in imbecillitatem et robur transcendente, sed repugnante quidem tri-
stantibus causis, non semper autem dominante. Manifestissime vero
15 in optimis crisis pulsus fiunt vehementes, erigente tunc se ipsam
virtute ad expellendum ea que contristant; videtur autem hoc et in
spirituali virtute fiens, non in sola zotica (id est animali). Dissoluti
denique quidam ultime vel propter senectutem, vel propter egritu-
dinem, vel propter aliquam antecedentem fatigationem, deinde
20 repente considerantes latronum insultum, vel hostium, vel fere ali-
cuius cucurrerunt velociter effugientes versutiem non minus forti-
bus; ita vero et propter terremotum quidam exilientes a domibus,
vel propter incendium velocissime currunt, antea vix ex imbecilli-
tate provenientes. In omnibus igitur talibus palam est quod hee que
25 dispensant animal virtutes, necessitate aliqua assumente, vehementius
operantur, et non oportet mirari neque si in furoribus hoc fit. Et

II. 5 necessarium] contr- NGPVδ // adicere] d- β // apparet] -eat Eδε //
6 fit] sit BEδε // etsi : et si Ω // **7** indiudicabile] iniudic- Y; *postea add.* est
NGPTVδ // **8** institit] insist- NTδε // tunc] nunc ENGPVJe : om. F // *post*
apparet *add.* non γδ // **9** medio om. TF // **10** hanc] *dubie : om.* BMβ // credu-
litate] credibilit- NPT // **12** utique] ita- EGPTVJ : ita FN // cito om. YE //
13 in] et ε : om. BGVδ // transcendente] transid- δ : transcind- MEGPVe //
13-14 sed - manifestissime] manifestum δ // **15** optimis crisis] omnibus cra-
sibus optimis β // ipsam] -a YGδε // **16** in om. γδZ // **17** spirituali virtute *invert.*
δ // zotica] zodiaca (vel z- B) BZ : om. H // dissoluti] *exp.* J : -a BF // **19** ali-
quam om. EZ // *ante fatigationem hab. evacuationem B // deinde] demum*
BγJH // **21** cucurrerunt] con- VδH // effugientes] f- GδZ *in ras.* H // versu-
tiem] -ionem β : periculum *al. s.l.* Y^r // **22** et om. γδH // a domibus] ab (ad T)
omni- MNT // **23** currunt] cucurrerunt H // antea] et viam β // **25** animal]
-is NGVJ : -es BFe // necessitate] -em EJe // aliqua] -am YEJe // assumente]
-es YENGPVδε //

καὶ γὰρ φαίνεται καὶ λόγον ἔχειν, ὥσπερ οὖν καὶ γυμναζομένων οὐκ εἰς μέγεθος μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς σφοδρότητα τοὺς σφυγμοὺς ἰδεῖν ἔστιν τρεπομένους.

< γ´. > Ἡδονῆς δὲ μέγας καὶ ἀραιὸς καὶ βραδύς, οὐ μὴν σφοδρότητί | γε διάφορος.

Διαχεῖται γὰρ τὸ θερμὸν τοῖς ἡδομένοις εἰς ἅπαν τὸ σῶμα καὶ ἡ ἐκτὸς αὐτοῦ κρατεῖ κίνησις, ὥσπερ τοῖς λυπομένοις ἡ ἐντὸς. εὐλόγως οὖν
 5 μείζων μὲν αὐτοῖς ὁ σφυγμὸς γίγνεται, σφοδρότερος δ' οὐκ ἔτι. οὔτε γὰρ ἐπίκτητός τις προσγίνεται | διὰ τὸ πάθος οὔτ' ἰσχυροτέρας ἐνεργείας
 10 χρεῖα. δῆλον δ' ὡς ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν ἴδιον λόγον ἀλλοιούσης τοὺς σφυγμοὺς ἡδονῆς εἴρηται ταῦτα. πολλάκις γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ οἱ ἐναντίοι γίνονται σφυγμοί, τῆς (160) ἡδονῆς ἀμέτρου γιγνομένης, καὶ διὰ |
 τοῦτο καταλυοῦσης τὴν δύναμιν. ἀλλὰ τότε γε οἱ ἐπὶ καταλυοῦση δυνάμει
 15 γεννήσονται σφυγμοί. προεῖρηται γὰρ ὡς τὰ σφοδρότερα τῶν παθῶν καθ' ἑαυτὰ τὴν ὅλην τῶν σφυγμῶν ἀλλοίωσιν ἐργάζεται.

< δ´. > Λύπης μὲν μικρὸς καὶ ἀμυδρὸς | καὶ βραδύς καὶ ἀραιός.

Καὶ ἡ λύπη μετὰ καταψύξεως γίνεται καὶ τῆς ἔσω τοῦ θερμοῦ κινήσεως. εὐλόγως οὖν ἐπ' αὐτῆς οἱ | ἐναντίοι σφυγμοὶ τοῖς προεῖρημένοις
 5 ἔπεσθαι ταῖς ἡδοναῖς ἀποτελοῦνται.

< ε´. > Φόβου δὲ τοῦ μὲν ὑπογούου καὶ σφοδροῦ ταχὺς καὶ ἄτακτος | καὶ ἀνώμαλος, τοῦ δὲ ἤδη κεχρονισμένου οἷος ὁ τῆς λύπης.

Ὁ φόβος ἐν μὲν τῷ παραυτίκα πολλὴν ταραχὴν τῆς διανοίας ἐργαζόμενος
 5 εὐλόγως εἰς ἀνωμαλίαν τρέπει τοὺς σφυγμοὺς. εἴρηται γὰρ ἔμπρο-

26 *post* γυμναζομένων *hab.* καὶ ὁπωσοῦν ἀνδριζομένων Kühn //

III. *titul.* delectationis pulsus *mg.* L^B // 2 διάφορος] διαφέρον *s.l.* L^r // 5 αὐτοῖς] αὐτῶν Kühn // 7 *post* λόγον *hab.* τῆς συμμέτρου Kühn // 10-11 καταλυοῦση δυνάμει γεννήσονται] καταλύσεως δυνάμεως γίνονται Kühn; *vd.* Burg. //

IV. *titul.* tristitiae *mg.* L^B // 1 μὲν] δὲ Kühn // 3 *post* μετὰ *hab.* τε Kühn //

V. *titul.* timoris *mg.* L^B // 1 ὑπογούου] ὑπογυίου Kühn // *post* ταχὺς *hab.* καὶ κλονώδης Kühn // 4 πολλὴν] πολλοῖς Kühn //

enim videtur et rationem habere, quemadmodum et exercitatis non in magnitudinem solum, sed et in vehementiam pulsus videre est versos.

III. 1 *Letitiae vero magnus et rarus et tardus, non tamen vehementia demum differens.*

2 Effunditur enim calor hiis qui letantur in universum corpus et qui exterius eius dominatur motus, quemadmodum hiis qui tristantur is qui interius. **3** Rationabiliter igitur maior quidem eis pulsus fit, vehementior vero non adhuc; neque enim superacquisita quedam accedit propter hanc passionem, neque fortioris actionis est utilitas. Manifestum autem quod de letitia que secundum propriam rationem alterat pulsus hec dicta sunt. **4** Multotiens enim secundum accidens et qui contrarii fiunt pulsus, letitia immensurata fiende et propterea dissolvende virtutem; sed tunc demum hii qui in dissoluta virtute fiend pulsus. Predictum est enim quod vehementiores passionum secundum se ipsas alterationem totorum pulsuum operantur.

IV. 1 *Tristitiae quidem parvus et debilis et tardus et rarus.*

2 Et tristitia cum infrigidatione fit et cum interiori motu caloris. Rationabiliter igitur in ea contrarii pulsus hiis qui predicti sunt sequi letitias perficiuntur.

V. 1 *Timoris, autem eius quidem qui recens et vehemens, citus et inordinatus et anomalus (id est inequalis) est; eius autem qui iam moratus est, qualis est qui est tristitiae.*

2 <Timor>, in eo quidem quod mox multam turbationem mentis operans, rationabiliter in anomaliam (id est inequalitatem) vertit

27 et₂] exp. E : in Fe : om. YNPT // exercitatis] -itiis Fe // **28** magnitudinem] -e BYEGPTVδ // et om. δε // vehementiam] -a YEPTVδ // videre est invert. Ne // **29** versos] T^{pc} : -us Bγδ //

III. 1 tamen] tantum ENGPT // **4** eius om. NH // **5** is] hiis MNPTδ : om. ε // **6** post quedam hab. id est letitia s.l. G^t // **7** fortioris] furoris δ // **9** accidens] actiones F // **10** qui om. BMJ // letitia] in l- ε // **11** dissoluta] d- sunt M // **12** fiend] -ente F // **13** alterationem] -um NGTVJ : -es YEPε //

IV. 1 ante parvus add. pulsus NV // **2** et₁ om. BENPTVδε // fit om. PT //

V. 1 recens] -entis NTVδ; postea add. quidem BENGTVFZ, fort. e Puls. tir., et exp. B // vehemens] N^{pc} : -entis YNPTVδ // **2** post iam add. prolixus Y, fort. dup. ver. (cfr. Puls. tir.) // moratus] im- ε; postea hab. id est prolongatus s.l. G^t // est₂ om. YM // **3** qualis] e- EZ // est₁ om. ε // **4** <timor> : suppl. lac. coll. graeco exemplari // quidem] (q- B) autem BF // **5** anomaliam] -am B^{pc}δ //

σθεν ὑπὲρ τούτου. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τοῖς τῆς λύπης ἐξομοιοῖ, οὐδὲ γὰρ | οὐδ' ἄλλο τι λύπης γίνεται χρονίζων φόβος.

ἅπανσι δὲ τούτοις χρονίζουσιν, ἢ σφοδροῖς **(161)** ἄγαν γενο-
 μένοις οἷοι διαλυομένης τῆς δυνάμεως | ἔπονται σφυγμοί. καὶ
 10 γὰρ καὶ λύει δύνανιν ἅπαντα ταῦτα, συντόμως μὲν ὅσα ισχυρά,
 χρονίως δὲ τάναντία.

τοῦτο καὶ μικρῷ πρόσθεν ἐκ τῶν ἐπὶ ταῖς ἰδίαις λεχθέντων ἐδηλοῦτο.
 καὶ νῦν προσέγγραπται διὰ τε τὸ κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἐφεξῆς | ἐκείνων
 εἰρησθαι καὶ διὰ τὸ περὶ τῶν ὁμοίων ἀπάντων ἀποφήνασθαι καθόλου προ-
 15 σήκειν. ἐξηγήσεως δὲ περιττοτέρας οὐ δεῖται τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἐπὶ τὰ
 συνεχῇ μεταβαίνωμεν ἥδη.

< ζ' > Ἀλγημα δὲ τὸ τρέπον τοὺς σφυγμούς· τρέπει δὲ τὸ
 ἰσχυρόν, ἢ ἐν κυρίοις, ὡς καὶ ἡ φλεγμονή· | μικρὸν μὲν ὄν ἔτι
 καὶ ἀρχόμενον μερίζονα καὶ σφοδρότερον καὶ ὠκύτερον καὶ
 πυκνότερον τὸν σφυγμὸν ἐργάζεται, αὐξηθὲν δὲ καὶ ἰσχυρόν
 5 πάνυ γενόμενον, ὡς ἀδικεῖν ἤδη τὸν ζωτικὸν τόνον, μικρότε-
 ρον καὶ ἀμυδρότερον καὶ ταχὺν καὶ πυκνόν. καὶ ὅσῳ ἂν ἐγγχο-
 νίζῃ μᾶλλον, ἢ σφοδρότερον γίγνηται, τῶν εἰρημένων ἕκαστον
 ἐπιτείνει. τὸ δὲ ἤδη διαλυθὸν τὴν δύνανιν καὶ **(162)** εἰς ἀμυδρό-
 τητα καὶ μικρότητα καὶ τάχους ψευδῇ φαντασίαν καὶ ὑπερβάλ-
 10 λουσιν πυκνότητα τὴν τροπὴν ἐργάζεται.

Ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν λυπούντων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν
 ἀλγημάτων ἡ δύναμις ἐπεγείρειν πέφυκεν ἑαυτὴν καὶ διαμάχεσθαι καὶ
 διωθεῖσθαι πᾶν τὸ διοχλοῦν, ὅθεν εὐλόγως εἰς μέγεθος καὶ | τάχος καὶ
 σφοδρότητα τρέπει τοὺς σφυγμούς. | **[294r]** εἰ μέντοι μηδὲν ἀνύσειεν, ἐν

8 post τούτοις add. alio atramento εἰς μακρὸν s.l. L, fort. L' : non hab. Kühn // 10 post λύει hab. τὴν Kühn // 12 post τοῦτο hab. δὲ Kühn // μικρῷ] fort. μικρός L // ἰδίαις] ἡδοναῖς Kühn //

VI. titul. doloris omnis pulsus mg. L^B // 1 post δὲ₂ add. ἢ δια s.l. L' // 2 post κυρίοις hab. μορίοις s.l. L' Kühn; vd. Burg. // ὡς] ὥσπερ L' // 6 καὶ ἀμυδρότερον non hab. Kühn // 7 σφοδρότερον] σφοδρότερος Kühn // 11 ἐπὶ₂ non hab. Kühn //

pulsus. Dictum est autem antea de hoc. In tempore vero pulsibus tristitie assimilatur, neque enim aliud quid quam tristitia fit morans timor.

3 *Omnia autem hec morantia vel vehementia valde facta, quales dissolute virtutis sequuntur pulsus. Et enim et solvunt virtutem omnia hec, cito*
10 *quidem quecumque fortia, tarde vero que contraria.*

4 Hoc et parum antea ex hiis que in propriis locis dicta sunt ostensum est; et nunc iterum ascriptum est, propterea quia secundum isagogam deinceps illorum dictum est et quia de similibus omnibus enuntiare universaliter competens est. Commentatione
15 vero †superfluator† non indigent que dicta sunt, sed ad communia transeamus iam.

VI. 1 *Dolor autem qui vertit pulsus, vertit autem qui fortis vel qui in principalibus particulis, sicut et flegmon; parvus quidem existens adhuc et incipiens, maiorem et vehementiorem et velociorem et spissorem pulsum operatur; auctus vero et fortis valde factus, ut ledat iam zoticum tonum*
5 *(id est tenorem), minorem et debiliorem et citum et spissum. Et quanto utique immorabitur magis vel vehementior fiet, eorum que dicta sunt unumquodque intendit. Qui autem iam dissolvit virtutem, et in debilitatem et parvitatem et velocitatis mendacem imaginationem et superhabundantem spissitudinem versionem operatur.*

10 2 Sicut in aliis universis que contristant, ita et in doloribus virtus erigere apta nata est se ipsam, et impugnare et expellere omne quod molestat; unde rationabiliter in magnitudinem et velocitatem et vehementiam vertit pulsus. Si denique nihil perfecerit, in hoc mani-

6 autem om. ENPT // tristitie om. B // 7 assimilatur -atur ε : assum- EGPTVδ // quid] -dem YγδZ // post morans hab. id est prolongans G' // 8-9 omnia - sequuntur om. ENPT // 8 post hec add. vel ε // 9 pulsus] om. γδ; postea hab. alia verba F // et.] ex- H // 10 quidem om. Fe // post quecumque add. sunt ε // que] -cumque sunt ε : om. δ // 11 et.] etiam GPTδε // dicta] scripta ε // 13 post deinceps add. illis Y // 14 universaliter] simil- Z // commentatione] -onis ε : -oni NGPTδ // 15 superflu<i>ori] magis superflua expect. : -(i)oris ENGPTδ : -e ε // 16 transeamus iam invert. ByFe //

VI. 1 post qui, add. propter se H : per se EZ (cfr. Puls. tir.) // pulsus] -um ε // 2 particulis] dubitanter, fort. e Puls. tir. : om. aNGPTVδ // 4 auctus] ad- E // 5 post tenorem hab. id est robur G' // minorem - debiliorem invert. ε // et, om. δ // 6 immorabitur] minor- ENPδ // post vel add. et α // 7-8 debilitatem - parvitatem invert. ε // 8 et, om. NGPVδε // superhabundantem] -e ε // 9 spissitudinem] -e Z // operatur] -antur NGPTVF // 10 virtus] -utis δ // 13 pulsus] -um ε // post nihil add. imminuendo dolorem ENGPT s.l. Y' // perfecerit] -ficitur β; postea add. et MN //

15 τῷδε δῆλον ὡς ἐκ περιττοῦ κάματος αὐτῇ καὶ κατάλυσις τοῦ τόνου γίνε-
ται, καὶ οὕτως εἰς ἀμυδρότητα | μεταπίπτουσιν αἱ κινήσεις, ἡττηθείσης
πρὸς τῶν λυπούντων τῆς δυνάμεως. διὰ τί δὲ τάχους ψευδῇ φαντασίαν
εἵπομεν, ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῆς | διαγνώσεως εἴρηται. καὶ μὲν γε καὶ διὰ τί
20 τοῖς μικροῖς σχεδὸν ἅπασι σφυγμοῖς ἔζευκται πυκνότης, ἐν τῷ πρώτῳ
λόγῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἀποδέδεικται.

< ζ´. > Φλεγμονῆς σφυγμὸς ὁ μὲν κοινὸς ἀπάσης οἶον
ἐμπρίων ἐστίν, ὡς δοκεῖν τὸ μὲν τι διεστάλθαι τῆς ἀρτηρίας, τὸ
δὲ μὴ, σκληροτέρας | δηλονότι φαινομένης αὐτῆς. ἔχει δὲ τι καὶ
κλονῶδες ὁ σφυγμὸς οὗτος καὶ ταχύς (163) μὲν ἐστὶ καὶ
5 πυκνός, οὐκ αἰεὶ δὲ μέγας. οὐ δὲ ἴδιος ἐκάστης ὁ μὲν τῆς | ἀρχο-
μένης μεΐζων τοῦ κατὰ φύσιν καὶ σφοδρότερος καὶ ὠκύτερος
καὶ πυκνότερος, ὁ δ' αὐξανομένης ἔτι ταυτά γε προσανξάνει
πάντα, καὶ σαφῶς τε ἤδη | σκληρότερός ἐστι καὶ κλονωδέστε-
ρος· τῆς δ' ἀκμαζούσης σαφέστερος μὲν ἐστὶ καὶ σκληρότερος
10 καὶ κλονωδέστερος, μικρότερος δὲ ἢ πρόσθεν, οὐ μὴν ἀμυ|δρό-
τερός γε, πλὴν εἰ μὴ ὑπὲρ τὴν δύναμιν εἴη τὸ πάθος. ἀλλὰ καὶ
πυκνότητος γίγνεται καὶ ταχύς· εἰ δ' ἱκανῶς χρονίζοι καὶ ἤδη
σκληρύνοιτο | σκληρωδῶς, τοῖς εἰρημένοις ἰσχνότης σφυγμοῦ
καὶ σκληρότης γίγνεται. ταυτ' ἐπὶ τῆς τὸν ἐν ὄλῳ τῷ ζῳφ σφυγ-
15 μὸν τρεπούσης φλεγμονῆς, ἥ | διὰ τὸ μέγεθος, ἥ διὰ τὸ κύριον
τοῦ μέρους ἐν ᾧ συνέστη. τῆς δὲ μὴ συγκινοῦσης τὸ πᾶν ὃ γ' ἐν
τῷ φλεγμαίνοντι μέρει σφυγμὸς οἶος | εἴρηται. ἐπιτείνεται δὲ
καὶ ἀνίεται τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἢ παρὰ τὸ ποσὸν τῆς φλεγ-
μονῆς, ἢ παρὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ φλεγμαίνοντος ὀργάνου φύσιν. τὰ

18 γε] τοι Kühn //

VII. titul. flegmonis pulsus mg. L^B // 1 ὁ non hab. Kühn // 5 οὐ] ὁ Kühn // 7 προσανξάνει] προσαύξει L^{ac}, fort. L^t corr. // 9 ἐστὶ] ἔτι Kühn // καὶ s.l. L // 11 μὴ s.l. L // 13 σκληρωδῶς] σκιρρωδῶς s.l. L^t Kühn; post hab. πρὸς Kühn // 14 γίγνεται] προσ- L^t, e Puls. tir. //

festum est quod ex superflua fatigatione ei et dissolutio toni (id est
 15 tenoris) fit, et ita in debilitatem transcidunt motus, victa a tristanti-
 bus virtute. Propter quid autem velocitatis falsam imaginationem
 diximus, in tertio libro *De dignotione pulsuum* dictum est. Et quidem
 demum et propter quid parvis fere omnibus pulsibus coniugata est
 20 spissitudo, in primo sermone horum monumentorum demonstra-
 tum est.

VII. 1 *Flegmonis pulsus qui quidem communis omnis velut serrans est,*
ut videatur hoc quidem quod arterie dilatatum esse, illud autem non,
duriore manifestum est quoniam apparente ea. Habet autem quid et concus-
 5 *sivum pulsus hic, et citus quidem est et spissus, non semper autem magnus.*
Est qui vero proprius uniuscuiusque: qui quidem incipientis maior est eo qui
secundum naturam, et vehementior et velocior et spissior; qui vero eius que
augetur adhuc hec demum omnia adaugebit et manifeste iam durior est et
concussivior; iuvenescens autem manifestior quidem est et durior et concus-
 10 *sivior, minor autem quam prius, non tamen debilior demum, preter quam*
nisi supra virtutem fuerit hec passio, sed et spississimus fit et citus. Si vero
sufficienter immoratus fuerit et iam induruerit sklirotice (id est dure), pre-
dictis tenuitas pulsus et durities accedit. 2 Hec autem sunt in flegmone qui
pulsus qui in toto animali est vertit, vel propter magnitudinem vel propter
 15 *dominationem partis in qua consistit. Flegmonis autem qui secum non com-*
movet omne, is qui in inflammata parte pulsus qualis dictus est. Intenditur
autem et remittitur predictorum singulum, vel a quantitate flegmonis vel a

14 dissolutio] -ioni δN : -ione Eε // toni om. NGδ // 15 transcidunt] -scindunt
 Mδε // motus om. Nδ // tristantibus] con- H // 17 post et add. propterea Z //
 17-18 quidem demum om. ε // 18 post propter add. hoc F // quid] -od δ //

VII. 1 post omnis add. flegmonis YE s.l. G^r // serrans] secundum raris
 ENGT // 2 ut] non NGT // quod om. BMβ // dilatatum] -latum BYF //
 3 quid] -dem γJ // post concussivum add. pulsus ETV // 4 citus] velox E, fort.
 e Puls. tir. // est om. Eε // 5 proprius] prius NGTVδ // quidem] e Puls. tir. //
 maior est eo] -em (est V) NPTVδ // 6 et velocior] et cit- Z, e Puls. tir. : om.
 γδH // ante eius add. eorum F // 7 augetur] ad- Z // adaugebit] a- VJH //
 durior est] -em ENGPT // 8 concussivior] -entior V, fort. e Puls. tir. // post
 iuvenescens hab. in statu existentis mg. Y^rG^rP^r, e Puls. tir. // 9 preter quam
 om. BMEN // 10 nisi] hic GTV : om. NF // hec passio invert. ε // citus] velox
 E, e Puls. tir. // 11 post sufficienter add. iam δ // immoratus] minor- BNGPTVδ
 // fuerit om. δ // induruerit] indurav- ε : d- δ // sklirotice] simili ratione δNT
 // 13 animali est invert. δBE // 15 omne] universum E, fort. e Puls. tir. // is] hiis
 MPTVδ : corpus EH, ut post commovet Z, e Puls. tir. // in om. YMNTF //
 inflammata] flegminante EP^rV, ut vid. dup. ver. : flegmate GPJ : (flegmonem H)
 patiente ε, fort. dup. ver. // post pulsus add. est (talīs YEN) BYENH //

20 μὲν | γὰρ νευρωδέστερα μέρη σκληροτέρους καὶ μᾶλλον
 ἐμπρίοντας καὶ μικροτέρους τοὺς σφυγμοὺς ἐργάζεται, τὰ δὲ
 φλεγμωδέστερα | καὶ ἀρτηριωδέστερα τοὺς ἐναντίους. **(164)**
 αὐτῶν δὲ τούτων μείζων ὁ ἐν τοῖς ἀρτηριώδεσι καὶ ῥαδίως ἀνώ-
 25 ῖμαλος καὶ ἄτακτος γινόμενος. δῆλος οὖν ἡ|δη καὶ ὁ τῶν τὸ
 ἦπαρ φλεγμαινόντων σφυγμός, οἷος ἂν εἴη, καὶ ὁ τῶν τὸν
 σπλῆνα καὶ ὁ τῶν τοὺς νεφρούς, ἡ τὴν κύστιν, ἡ τὸ κῶλον, ἡ
 τὴν γαστέρα καὶ πλευριτικῶν καὶ περιπλευμονικῶν καὶ πάντων
 ἀπλῶς ὧν τῇ τοῦ μέρους φλεγμονῇ πυρετὸς ἔπεται, πλὴν ὅσα
 διὰ τὴν τῶν συμπτωμάτων φύσιν, τῶν τε ἐξ ἀνάγκης ἐπομένων
 30 αὐτοῖς καὶ τῶν κατὰ τύχην συνδραμόντων, ὡς ἂν ἕκαστον τρέ-
 πειν δύνηται, καὶ τὸν σφυγμὸν ἐπὶ τοσοῦτον ἀλλοιοῦσθαι συμ-
 βήσεται. μικτῆς τροπῆς ἐν αὐτῷ γιγνομένης τῆς τε κατὰ τὸν
 λόγον τῆς φλεγμονῆς καὶ ἦν ἡ τοῦ τόπου φύσις, ἡ καὶ τοῦ |
 παρόντος συμπτώματος ἐργάζεται. σπασθῆναι μὲν γὰρ τοῖς τὰς
 35 φρένας φλεγμαίνουσιν ἔτοιμον, πνιγῆναι δὲ τοῖς τὸν πνεύμονα,
 | συγκοπῆναι δὲ τοῖς τὸ στόμα τῆς γαστροῦς, ἀτροφῆσαι δὲ τοῖς
 τὸ ἦπαρ, ἀπεπτῆσαι δὲ τοῖς τὴν κοιλίαν, ἐπισχεθῆναι δὲ τὰ οὖρα
 τοῖς | τοὺς νεφρούς. καὶ τὰ μὲν αἰσθητικώτερα μέρη καὶ διὰ τὰς
 ὁδύνας τρέπει τοὺς σφυγμοὺς, τὰ δ' ἀναισθητότερα κατὰ **(165)**
 40 τὴν διάθεσιν μό|νην. ἐκ τούτων οὖν ἀπάντων πολυειδεῖς αἱ
 ἀλλοιώσεις γίνονται τῶν ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς σφυγμῶν. καὶ ὡς
 χρῆ διορίζειν αὐτὰς εἴρηται | μὲν ἐν ἑτέροις τελέως, εἴρηται δὲ
 καὶ νῦν εἰς ὅσον τοῖς εἰσαγομένοις χρήσιμον.

Καὶ ἡ μὲν ῥῆσις ἡ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς αὕτη, σαφῶς ἐκδιδά|σκουσα τὴν
 45 ὑπὸ τῶν φλεγμονῶν γιγνομένην ἀλλοίωσιν ἐν τοῖς σφυγμοῖς. ὅπως δὲ τὰ

22 φλεγμωδέστερα] φλεβωδέστερα Kühn; *vd. Burg.* // 24 γινόμενος] γενόμενος
 Kühn // δῆλος] δῆλον Kühn // 26-27 ἡ τὴν γαστέρα *ante* κῶλον *iter. et del. s.l. L¹*
 // περιπλευμονικῶν] περιπνευμονικῶν Kühn // 28 *post* ἀπλῶς *hab.* εἰπεῖν Kühn //
 33 καὶ₁] *s.l. L : non hab.* Kühn // 36 συγκοπῆναι] συγκοπήσαι *L^{ac}* // 44 ἡ₂ *non hab.*
 Kühn //

natura ipsius inflammati organi. Nam que quidem nervosiores sunt partes
duriores et magis serrantes et minores pulsus operantur, que vero venosiora et
arteriosiora contrarios. Ipsorum vero horum maior qui in arteriosis, et facile
20 anomalus et inordinatus factus. Manifestum igitur est iam et quorum epar
flegmonem patitur pulsus qualis utique fit, et qui quorum splen, et qui
quorum renes, vel vesica, vel anus, vel venter, et pleureticorum et peripleu-
monicorum et omnium simpliciter quorum flegmonem partis febris sequitur,
pretereque quecumque propter naturam symptomatum, et eorum que ex necessi-
25 tate eos sequuntur et eorum que secundum eventum concurrunt, ut utique
singulum vertere potest. Et pulsum in tantum alterari continget, mixta ver-
sione in eo fiende, et ea que est secundum rationem flegmonis et ea quam loci
natura et presentis symptomatis operatur. Nam spasmi quidem hiis qui
inflammantur septo paratum est, suffocari vero hiis qui pulmone, sincopari
30 vero hiis qui ore ventris, non nutriri vero hiis qui epate, non digerere vero
hiis qui ventre, detineri vero urinas hiis qui renibus. Et sensibiliores quidem
partes et propter dolores vertunt pulsus, insensibiliores vero secundum dispo-
sitionem solam. 3 Ex hiis igitur omnibus multiformes alterationes fiunt pul-
suum qui in flegmonibus; et ut oportet determinare eas dictum quidem est in
35 aliis finaliter, dictum est autem et nunc in quantum introducendis utile est.

4 Et series quidem que ex isagoga hec est, manifeste docens alte-
rationem que a flegmonibus in pulsibus fit. Qualiter autem prime et

17 inflammati] flegmonem patientis ε, fort. e Puls. tir. // post partes add. et V //
18 et minores] (et V) duri- γδ, et exp. P // venosiora] al. mg. N, cfr. magis venis
sunt Puls. tir. : -a V : nervos- NGF : -iores ε; ante hab. † flegmon † Gδ, ut vid.
dup. ver. // 19 arteriosiora] -iosa NGPTVF : -iores ε // ipsorum - horum] -
arum ha- æ // maior] min- δH // 20 post anomalus hab. inequalis δ // manife-
stum] -us YNGTVδ // est iam invert. Eδ // et₂ om. δ // 21 post pulsus add. vel
NGPTVδ : illis ME // quorum - qui om. (homoeoth.) Z // qui₂ om. YME //
22 pleureticorum] splene- G, corrupte NPT // 24 propter] preter β // et om. δ
// 24-25 et - eorum post pretereque transp. β // 26 post pulsum add. et BN // con-
tinget] -it MEV; ante alterari transp. ε // 27 ea₁] eam Pδ; postea add. versionem
δ, -e Gε // ea₂] eam ENGPTδ // 28 operatur] -antur γδ // 28-31 qui₁₋₂₋₃₋₄₋₅₋₆]-
bus H // 29 inflammantur] flegmonem patitur ε, e Puls. tir. // septo] om. ε;
postea hab. diafragma(te Y) YZ, et sub d- post est hab. B, ut vid. dup. ver. // pul-
mone] in p- BJ : -o H; postea add. opera(n)tur GTδ mg. N // sincopari] -izari
J // 30 ore] in o- δ : os ε // epate] in e- F // 31 ventre] in v- BYδ : -er ε // ante
urinas add. qui NGPTF // urinas] -am Eε; post hiis transp. ENGPTF // renibus]
in r- Bδ : -es ε // 32 dolores] -em H // vero] quidem ε // 33 omnibus om. B //
fiunt pulsuum invert. δ // 34 qui om. δ // post ut hab. qualiter YγδZ, ut vid. dup.
ver. : quemadmodum H, fort. e Puls. tir. : om. BM // dictum quidem invert. β //
36 quidem que invert. ENGPTδZ // ex] in Eε : om. NGPTVδ // hec] id δ //
docens] dic- VH : a<d>dictiones F //

πρῶτα καὶ συνέχοντα τὴν γένεσιν αὐτῶν αἷτια δια|τιθέμενα πρὸς τῆς
 φλεγμονῆς τὴν εἰρημένην τροπὴν ἐργάζεται, λέγειν ἂν ἐπόμενον εἶη, τὴν
 ἀρχὴν ἔνθεν δὲ ποιησαμένου. παντὶ τῷ | φλεγμαίνοντι μορίῳ δύο ταῦτ' ἐξ
 50 ἀνάγκης συμβέβηκε, θερμότερον τε τοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχειν καὶ τετά-
 σθαι. ταῦτ' οὖν ἄμφω | παντὶ τῷ σώματι μεταδίδωσιν, ὅταν ἦτοι κύριον
 ὑπάρχη τὸ μέρος ἢ μεγάλην ἱκανῶς ἔχει τὴν φλεγμονήν. ἀλλ' ἢ μὲν καθ'
 ὅ|λον τὸ ζῶον πλεονεξία τῆς θερμασίας πυρετός ἐστιν, καὶ δῆλον ὡς τὴν
 55 χρεῖαν οὗτος ἀλλοιώσει τῶν σφυγμῶν· ἢ δ' ἐκ τοῦ φλεγμαίνοντος τάσις |
 διαδίδεται καὶ εἰς τὰς ἀρτηρίας. διὰ ταύτην μὲν δὴ σκληρότερος ὁ σφυγ-
 μὸς ἔσται, καὶ μᾶλλον γε σκληρότερος ἐπὶ τοῖς νευρώδεσι μορίοις, | ὅτι
 καὶ τείνεται ταῦτα τῶν ἄλλων μᾶλλον **(166)** ἐν ταῖς φλεγμοναῖς, ὡς ἂν
 ἤδη φύσει τεταμένα, καὶ συντείνειν ἑαυτοῖς τὰ συνεχῆ μᾶλλον, ὡς ἂν |
 ἰσχυρότερα. ἢ δὲ τῆς θερμασίας πλεονεξία ταχὺν ἐδείκνυτο καὶ μείζονα
 60 κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον ἐργαζομένη τὸν σφυγμόν. ἐπειδὴ δὲ ἐλλεί|πη τι
 τῇ χρεῖᾳ, τηνικαῦτ' ἤδη καὶ πυκνόν. εὐλόγως οὖν σκληρότερος ἅπασιν τοῖς
 ἐπὶ φλεγμονῇ πυρέττουσιν ὁ σφυγμὸς γίγνεται καὶ | προσέτι γε διὰ τὴν
 δυσκρασίαν τὴν ἐν ταῖς ἀρτηρίαις ἀνώματος καὶ κατὰ μίαν προσβολήν·
 καὶ δῆλον ὡς ἄμφοιν συνελθόντων | τὸ εἰρημένον ὑπὸ τινων εἶδος ἔσται
 65 τῷ σφυγμῷ, τὸ οἷον ἐμπρῖον τὴν ἀφῆν. οὕτω γὰρ ἀνάγκη φαντασιοῦσθαι
 τὸν ἀπτόμενον ὀργάνου σκληροῦ | τὴν προσβολὴν ἀνώμαλον ἔχοντος.
 ἔστι δ', ὡς εἴρηται, καὶ θάττων ἐπιφανῶς, καὶ εἰ μὴ ἀντιλέγοι γε ἢ σκλη-
 ρότης, καὶ μείζων σαφῶς. εἰ | δ' ἀντιβαίνοι κατὰ τι, τοσοῦτω προσλήψεται
 κλονώδους κινήσεως ὅσον ἀφηρρέθη τοῦ μεγέθους. ὅτι δ' ἐν τούτῳ καὶ
 70 πυκνότερος | ἔσται τοσοῦτον ὅσον οὐχ ἱκανῶς ἐπλήρωσε τὴν χρεῖαν ἢ
 διαστολή, καὶ τοῦτο τῷ μεμνημένῳ τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν
 ἀποδεδειγμένων οὐκ ἄδηλον· ὥσπερ γε καὶ ὅτι τοῖς ἴσοις μεγέθεσι **(167)**
 τῶν φλεγμονῶν οὐκ ἴση τῶν σφυγμῶν ἀλλοίωσις ἔπεται, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς

48 δὲ] *non hab. Kühn; vd. Burg.* // ποιησαμένου] ποιησαμένους Kühn // 49 θερμότερον] *comp. solv. (-ω) s.l. L¹* // τε *non hab. Kühn* // 51 ἔχει] ἔχη Kühn // 53 τάσις *iter. et solvit comp. mg. L¹* // 55 post μᾶλλον *hab. πέφυκεν Kühn* // 58 ἐδείκνυτο] ἐν- Kühn // 62 καὶ *non hab. Kühn* // 66 καὶ₁] τηνικαῦτα Kühn // ἀντιλέγοι] ἀντιβαίνοι Kühn // 68 ὅσον] ὅσῳ Kühn // ἀφηρρέθη] ἀφηρρέθη Kühn // 69 πυκνότερος] πυκνότερον Kühn // 71 οὐκ ἄδηλον] πρόδηλον Kühn // 73 μείζονας] μείζους Kühn // τοὺς *non hab. Kühn* //

continentes generationem eorum cause, disposite a flegmone, predic-
 tam versionem operantur, dicere utique consequens erit, principium
 40 hinc facientibus. Omni inflammate particule duo hec ex necessitate
 contingunt, et calidiorem eo quod secundum naturam existere et
 tensam esse. Hec denique ambo toti corpori traduntur, cum vel
 principalis extiterit particula vel magnum sufficienter habuerit fleg-
 monem; sed que quidem secundum totum animal superhabundantia
 45 caloris febris est, et manifestum est quod utilitatem hoc alterabit
 pulsuum, que vero ex inflammata est particula tensio traditur et ad
 arterias. Propter hanc quidem utique durior pulsus erit, et magis
 demum durior in nervosis particulis, quoniam et tenduntur hee aliis
 magis in flegmonibus, ut utique iam natura tense, et quia simul
 50 secum tendunt continua magis, ut utique fortiores. Caloris vero
 superhabundantia citum monstrata est et maiorem secundum sui
 ipsius rationem operans pulsum. Cum autem defecerit quid utilitati,
 tunc iam et spissum. Rationabiliter igitur durior universis qui in
 flegmone feбриunt pulsus fit et adhuc, demum propter discrasiam
 55 que est in arteriis, anomalus (id est inequalis) et secundum unam
 immissionem; et manifestum est quod, utrisque convenientibus, spe-
 cies que dicta est a quibusdam erit pulsui, scilicet que velut serrans
 tactum est: ita enim necesse est imaginari eum qui tangit organum
 durum immissionem anamalā (id est inequalem) habentem. Est
 60 autem, ut dictum est, et velocior manifeste et nisi contradiceret
 demum durities et maior aperte est; si vero obviaverit secundum
 quid, tantum assumet concussivum motum, quantum ablatum est
 magnitudinis. Quoniam autem in hoc et spissior erit, tantum quan-
 tum non sufficienter complevit utilitatem diastole, et hoc ei qui
 65 meminit eorum que in superioribus demonstrata sunt non immani-

39 versionem] con- F // dicere] -ens ENGTVF; postea add. nobis B, ut post
 utique E // consequens] conveni- MEε // 40 hinc] hic γδZ // hec om. δε //
 41 post quod add. est ε // et₂ om. ENGPT // 42 tensam] ex- ENGPTδε //
 ambo] -bus YP s.l. G^r // 46 inflammata] fle<g>min- Z // est particula invert.
 β // traditur] tendit δ // et om. BMPZ // ad om. γδH // 47 propter] -ea Vε //
 hanc] quod s.l. P : om. ENGTVδε // 48 et om. ENGPTH // tenduntur] ex- β
 // 52 ipsius om. F // defecerit] -ficit(ur) β // post utilitati hab. spirationi s.l. Y^r
 // 53 durior universis invert. δ // 54 flegmone] -ibus β // 56 ante immissionem
 hab. percussionem J // 58 tactum est invert. α // 59 habentem ante anamalā
 transp. δ // est₂] erit YMβ // 60 contradiceret] P^{pc} : -eretur γ // 61 demum duri-
 ties invert. δ // 62 quid] P^{pc} : -dem β; post tantum transp. Eε // tantum] tact-
 EGV // 63 in hoc post spissior transp. J // erit] est ε //

φλεβῶ|δεσι μέρεσιν αἱ φλεγμοναὶ μείζονας ἐργάζονται τοὺς σφυγμούς, ἐν
 δὲ τοῖς νευρῶδεσιν ἐλάττους, ὥσπερ καὶ σκληροτέρους τε καὶ μᾶλλον |
 75 ἐμπρίοντας. οὐδὲ γὰρ τούτων ἀσαφὲς οὐδέν, εἰ μνημονεύοιμεν ὅτι μειζό-
 νως τείνεσθαι ταῖς ἀρτηρίαις ἀναγκαῖον ὑπὸ τῶν νευρωδῶν μορίων |
 φλεγμαινόντων. τὰ δ' ἀρτηριώδη μέρη ὡς καὶ ταῦτα τὸ τε πλῆθος τὰς ἐν
 ταῖς ἀρτηρίαις θερμοσίας, ὡς ἂν θερμοτέrais οὖσαις, ἐπὶ | μᾶλλον παραυ-
 80 ξήση, καὶ διὰ τοῦτο μεγίστους ἀναγκάζει γίγνεσθαι τοὺς σφυγμούς. καὶ εἴ
 τις ἀνωμαλία συνίσταται καθ' ὄντιναοῦν | λόγον, || ἐπιφανέστερον αὐτὴν
 ἀποδείξει. δύο γάρ, εἴ τι μεμνήμεθα, τὰς πρώτας αἰτίας ἐδείκνυμεν ἀνω-
 μαλίας σφυγμῶν, ἄρρωστίαν τε τῆς κινού|σης τὰς ἀρτηρίας δυνάμεως, διὰ
 πλῆθος βαρύνον, καὶ προσέτι τῶν ὀργάνων αὐτῶν τὰς διαθέσεις, ἐμφρά-
 85 ξεις δὲ τινὰς καὶ σφηνώσεις καὶ τάσεις καὶ | θλίψεις. οὐδὲν οὖν θαυμα-
 στὸν ἀνωμάλους ἐπὶ τοῖς ἀρτηριώδεσι μορίοις φλεγμαίνουσι τοὺς σφυγ-
 μούς ἀποτελεῖσθαι, τῆς τε δυνάμεως τῆς ἐργα|ζομένης αὐτοὺς ῥᾶον ἐν
 τοῖς τοιοῦτοις καμνούσης, αὐτῶν τε τῶν ὀργάνων κακῶς διακειμένων. τὰ
 δ' (168) ἄλλα τὰ εἰρημένα διὰ τοῦ τοῖς εἰσαγομένοις | γεγραμμένου
 βιβλίου ταῖς ἐπὶ φλεγμονῇ τροπαῖς τοῦ σφυγμοῦ ὑπάρχειν οὐδεμιᾶς ἐξη-
 90 γήσεως δεῖσθαι νομίζειν. μεταβαίνειν οὖν ἤδη | καιρὸς ἐπὶ τινὰ τῶν ἐξῆς
 ῥήσεων.

< η' > Τῶν μὲν πλευριτικῶν ταχὺς καὶ πυκνὸς καὶ οὐ λίαν
 μέγας. δόξει δ' ἂν καὶ σφοδρὸς. ὁ δ' ἐστὶν οὐκ ἀμυδρὸς | μὲν,
 οὐ μὴν ἤδη καὶ σφοδρὸς, ὅσον ἐπὶ τῷ πάθει. τούτου γὰρ ἐπὶ
 πάντων μεμνησθαι χρή, τοῦ δεῖν ἐφ' ἐκάστου τῶν πραγμάτων,
 5 ὅσον ἐπ' ἐ|κείνω, τὴν τροπὴν ἐξετάζειν, διορίζοντα τὸ διὰ τι

76 ταῖς ἀρτηρίαις] τὰς ἀρτηρίας Kühn // νευρωδῶν] *L^{pc}* : νευρῶν *L^{ac}* // 77 post μέρη
hab. δηλον Kühn // τὰς] τῆς Kühn // 78 παραυξήση] παραυξήσει Kühn //
 80 συνίσταται *non leg.* *L^{ac}* // 82 τὰς ἀρτηρίας δυνάμεως] δυνάμεως τὰς ἀρτηρίας
 Kühn // 83 δὲ] δὴ Kühn // 89 τοῦ σφυγμοῦ] τῶν σφυγμῶν Kühn // 90 νομίζειν]
 νομίζω Kühn //

VIII. *titul.* pleureticorum *mg.* *L^B* // 2 δόξει] δόξειε Kühn // 3 τούτου] τοῦτο
 Kühn // 4 τοῦ] τὸ Kühn //

festum est. Quemadmodum demum et quoniam pares magnitudines flegmonum non par pulsuum alteratio sequitur, sed in venosis particulis flegmones maiores operantur pulsus, in nervosis vero minores, sicut et duriores et magis serrantes. 5 Neque enim horum immanifestum est aliquid, si meminerimus quoniam magis tendi arterias
 70 necesse est a nervosis particulis inflammatis. Arteriose vero particule ut et hee et multitudinem caloris qui in arteriis, ut calidioribus existentibus, magis augebunt, et propterea maximos cogunt fieri pulsus. Et siqua anomalia (id est inequalitas) consistit secundum aliquam
 75 rationem, manifestius eam demonstrabit. 6 Duas enim, si cuius meminimus, primas causas ostendimus anomalie (id est inequalitatis) pulsuum, et imbecillitatem moventis arterie virtutis, propter multitudinem aggravantem, et adhuc organorum ipsorum dispositiones, obstrukciones autem quasdam et preclusiones et tensiones et contri-
 80 tiones. Nullum igitur mirabile anomalos (id est inequales) in arteriosis particulis inflammatis pulsus perfici, et virtute que operatur eos facile laborante et ipsis organis male dispositis. 7 Alia vero que dicta sunt per librum qui introducendis scriptus est versionibus pulsus que sunt in flegmone existere, nulla commentatione indigere extimare.
 85 Transire igitur iam tempus ad aliquam earum que deinceps sunt serierum.

VIII. 1 Igitur pleureticorum quidem citus et spissus et non valde magnus. Videbitur autem utique et vehemens: hic autem est non debilis quidem, non tamen iam et vehemens, quantum in hac passione. Huius enim in omnibus meminisse oportet, quod oportet in unaquaque re quantum

66 et om. δ // 67 venosis] nerv- BY // 68 pulsus om. F // 70 quoniam] quantum ε // 71 arteriose] in ras. H: -ie ENTV s.l. G¹: ven- G δ Z // 72 et₁ om. BMGH // et₂ om. β // calidioribus] (in F) calor- δ // 73 augebunt] P^{pc}: -ebant NGPT δ H // 74 et] si NPT // 75 si cuius] sicut (c- F) EFe // 76 anomalie - inequalitatis post meminimus transp. δ // 77 pulsuum] -us ε // post imbecillitatem add. ventris GF // 78 organorum ipsorum invert. ε // 79 et₁ om. ENPTV // contritiones] constrict- EF: contract- M // 81 inflammatis] -antibus NGPT δ : in flegmonibus E ε : flegminantibus V, ut vid. dup. ver.; postea hab. flegmonem habentibus s.l. Y¹ // et om. EF // virtute] -em YM // 82 post laborante fort. lac. statuenda vid., coll. graeco exemplari // 83 per om. ENGP // versionibus] -is β // 84 sunt - existere] - existent ε // post indigere add. oportet H // extimare] extim- M // 85 post tempus add. est H //

VIII. 1 igitur] e Puls. tir. // post quidem add. pulsus δ // 2 videbitur] -etur ε // 3 quidem post tamen transp. δ // non tamen om. γ // 4 meminisse om. F // oportet₁] -ebit γ Je: om. F //

ἄλλο καὶ μὴ δι' ἐκεῖνο συμβεβηκός. ὁ τοίνυν τῶν πλευριτικῶν
 σφυγμὸς | νευρωδεστέραν πῶς καὶ σκληροτέραν ἐργαζόμενος
 τὴν ἀρτηρίαν, ὥς εἰς σφοδρότητα τρέπων, ἀπατᾷ τοὺς ἀγυμνά-
 στους, οὐ δυναμένους δια|κρίναι σκληρὰν πληγὴν σφοδρᾶς.
 10 οὕτω δὲ καὶ ἄλλας διαφορὰς σφυγμῶν ἀδυνατοῦντες διακρίνειν
 οἱ πολλοὶ τάχ' ἂν ἴσως | μέμψαιτο τοῖς ἐνταῦθα γεγραμμένοις,
 ἐξ ὧν αὐτοὶ μὴ συνιᾷσι τῶν ὀρθῶς λεγόντων καταγιγνώσκο-
 ντες. ἀλλ' οὐ χρὴ μηκύνειν | ἐν τῷ νῦν λόγῳ περὶ αὐτῶν.
 15 γέγραπται γὰρ ἡμῖν ἰδίᾳ περὶ (169) τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνώ-
 σεως. ἀσκεῖν οὖν παρακελεύομαι τὸν τε λογισμὸν | ἅμα καὶ τὴν
 ἀφήν, ὥς ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων γνωρίζειν δύνασθαι τὴν ἀφήν
 τοὺς σφυγμούς, οὐ λόγῳ διακρίνειν μόνον. ἀρχὴ δὲ τῆς ἐ|πὶ τῶν
 20 ἔργων τριβῆς ἢ διὰ τῶν λόγων διδασκαλία. καὶ γάρ τοι καὶ τῆς
 πυκνότητος τὸ ποσὸν οὐχ οἶόν τε ἐρμηνεῦσαι, καὶ τοι μεγάλας
 25 ἔχει | διαφορὰς ἢ ὑπερβαίνουσα τὸ εἰθισμένον μέτρον πλευρί-
 τιδος, ἢ ἐλλείπουσα. τὰς μὲν γὰρ ὑπερβολὰς εἰς περιπλευμο-
 νίας | καθισταμένης ἢ συγκοπὴν ἀπειλούσης ἀνάγκη γίνεσθαι,
 τὰς δ' ἐνδείας εἰς καταφορὰν ἢ νεύρων τελευτᾶν βλάβην. οὕτω
 δὲ καὶ τὸ | τῆς ἀνωμαλίας εἶδος τὸ ἐμπρηστικόν, ἴδιον οὐχ
 25 ἥκιστα πλευρίτιδος ὑπάρχον, ἀνιέμενον μὲν μαλακῆς καὶ οὐχ
 ἥκιστα πε|φθησομένης, ἐπιτεινόμενον δὲ χαλεπῆς καὶ δυσπέ-
 πτου γνώρισμα πλευρίτιδος. μὲν ἢ τοιαῦτη αἰ τοιαῦται μὲν σὺν

8 *post* ὥς *hab.* ἂν Kühn // 12 μὴ *non hab.* Kühn // 19 μεγάλας] μεγάλην Kühn //
 20 διαφορὰς] διαφορὰν Kühn // 21 μὲν *non hab.* Kühn // περιπλευμονίας] περιπνευ-
 μονίαν Kühn // 22 καθισταμένης] met-ισταμένης *s.l.* L^B Kühn (*cf.* Puls. *tir.*);
vd. Burg. // 27 μὲν₁ *non hab.* Kühn // ἢ τοιαῦτη *non hab.* Kühn // μὲν₂ *non hab.*
 Kühn //

- 5 in illa versionem scrutari, determinantem quod propter quid aliud et non propter illud contingit. Qui igitur pleureticorum pulsus nervosiorum quodammodo et duriorum operans arteriam, ut in vehementiam vertens, decipit inexercitatos, nequeunt diiudicare duram percussione a vehementi. Ita vero, et alias differentias pulsuum nequeunt diiudicare, multi fortassis
 10 utique pariter detrahent hiis que hic scripta sunt, ex quibus ipsi non intelligunt eos qui recte dicunt inculpantes. 2 Sed non oportet prolongare in eo qui nunc est sermone de eis; scriptum est enim nobis singulariter de dignotione pulsuum. Exercitare igitur iubeo et mentem simul et tactum, ut in ipsis operibus cognoscere possit tactus pulsus, non ratione diiudicare solum. Prin-
 15 cipium autem eius que in operibus est assuetudinis, ea que per rationem est doctrina. 3 Et enim et spissitudinis quantitatem non possibile est ratione interpretari, et nimirum magnas habet differentias que supergreditur assuetam mensuram pleuretidis vel que deficit. Nam superhabundantias quidem in peripleumoniam consistente vel in sincopam minante necesse est fieri, indi-
 20 gentias autem in kataphoram vel nervorum desinere nocumentum. Ita vero et anomalie (id est inequalitatis) species que est serrativa, propria non minime pleureticorum existens, remissa quidem mollis et non minime digerende, intensa vero difficilis et graviter digestibilis, pleuretidis est hec talis cognitio. Hee quidem tales cum imbecilli virtute quidem periculose sunt acute, cum

5 versionem] -e BY // scrutari] -are ENPTδ // 5-6 et - illud om. δ // 6 illud] aliud ENPTZ, ut Puls. tir. // contingit] -venit FH // 7 duriorum] PpcTpc : -es ENPTVH // 8-9 nequeunt - pulsuum om. (homoeoth.) ENTf // 9 post alias add. multas H (cfr. Puls. tir.), ut post nihil Z // diiudicare] discernere in ras. H, fort. e Puls. tir.; postea add. quam plures medicorum ε, e Puls. tir. // 10-11 quibus - eos qui - dicunt] hiis que - ea que - scripta sunt H, e Puls. tir. // 11 inculpantes] increp- ε : vituper- E // 12 sermone] -em (qui Z) ENGTVδZ // eis] hiis ε // enim om. PTVδZ // nobis] a n- ε // post singulariter add. in libro H, e Puls. tir. // 13 exercitare] -ari Vε, fort. recte; antea hab. erudire B s.l. Yt, fort. dup. ver. // et2 om. EFZ // 14-15 operibus - in om. (homoeot.) NPT // 14 operibus] operation- V // tactus] -u ε // 15 operibus est] eis est o- ε // assuetudinis] exercitatio- nis H, e Puls. tir. // 16 et2 om. ENTδε // ratione] e Puls. tir. : -em YMEN // 17 ante nimirum hab. licet Y s.l. G, ut post que B, fort. dup. ver. // magnas - dif- ferentias] -am - -am ε // 18 pleuretidis] -ticis BG // post quidem add. ut Z // 19 peripleumoniam] -a γε // consistente] transeunte al. mg. BZ in ras. H, fort. dup. ver. // in om. FH // sincopam] -a δ s.l. Yt // minante] -em BZ // fieri om. NPT // post indigentias hab. id est specie(-m Gt) litargie GtYt // 20 kataphoram] -as NPT // post nervorum add. lesionem E, e Puls. tir. // 21 ante serrativa add. velut H, e Puls. tir. // 21-22 non minime - et om. (homoeot.) YG // 22 pleureti- corum] -idis V, ut expect. // non minime] facile H, e Puls. tir. // digerende] -um δZ // 23 vero] malitiosa et Z (cfr. Puls. tir.) // graviter] difficile H, e Puls. tir. // pleuretidis] -icis BM // est om. Eδ // 24 post periculose add. vero γδ //

ἀσθενεῖ τῇ δυνάμει κινδυνώδεις ὀξέως, σὺν ἰσχυρᾷ δὲ ἡ χρο-
 νίως ἐπέφθησαν, ἢ εἰς ἐμπύημα μετέπεσον, ἢ φθινώδης αὐτὰς
 30 μαρασμὸς | διεδέξατο. τῆς μὲν οὖν πεφθησομένης ὁ σφυγμὸς
 πᾶσαν ἀποτίθεται **(170)** κατὰ βραχὺ τὴν παρὰ φύσιν τροπὴν,
 τῆς δ' εἰς ἐμπύημα μεταβιβαλλούσης οἱ τῶν ἐμπυημάτων ἴδιοι
 γίνονται, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τοῖς φθινωδῶς μαρανθησομένοις
 οἱ τῶν μαρασμῶν.
 35 Αὕτη μὲν ἡ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς | ῥῆσις, αὐτὰ τὰ φαινόμενα συμπίπτειν
 τοῖς πλευριτικοῖς ἐκδιδάσκουσα, οὐ μὴν τὰς αἰτίας ἔτι ἐκδιηγουμένη. νῦν
 οὖν λεγέσθωσαν. ἡ πλευρίτις τῶν ὑπεζωκότων τὰς πλευρὰς ὑμένων ἐστὶ
 φλεγμονή, καὶ διὰ τοῦτο πυρέττουσι μὲν ὀξέως, ὥς ἂν πλησίον κειμένης
 τῆς καρδίας· | ὅτι δ' οὕτω πυρέττουσι, ταχὺς αὐτοῖς ὁ σφυγμός· ὅτι δὲ καὶ
 40 νευρώδες τὸ πεπονθὸς μόριον, ἐπιφανῶς σκληρός· ἐπεὶ δὲ τοῦτο, | διὰ
 τοῦτο καὶ μικρότερος ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ πυρετοῦ. δεόντως οὖν καὶ
 πυκνὸς ἀποτελεῖται, τῆς μὲν θερμασίας δεομένης μεγέθους σφυγμῶν, |
 τῆς σκληρότητος δ' οὐχ ὑπακούουσης. ἐδείχθη δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅσον
 ἂν ἐλλείπη τῇ χρειᾷ μέγεθος τοῦ σφυγμοῦ, τοῦτ' ἐκ τῆς | πυκνότητος ἀνα-
 45 πληρούμενον. ἄνισος δ' ἐπ' αὐτῶν ἡ πυκνότης, ὅτι καὶ τῶν ἐργαζομένων
 τὴν φλεγμονὴν χυμῶν οὐχ ἓν εἶδος. εἰ μὲν οὖν χολωδέστεροι | τύχοιεν
 ὄντες, ὃ τε πυρετὸς **(171)** ἂν ὀξύτερος γένοιτο καὶ τις ἀκολουθήσει βλάβη
 τῆς δυνάμεως· εἰ δὲ φλεγματοδέστεροι, πρᾶντερος μὲν ὁ πυρετός,
 ἐτοιμότερος δ' εἰς καταφοράν. αἰ μὲν γὰρ ἐπὶ πλευρίτισι καὶ περιπνευ-
 50 μονίαις ἡ κεφαλὴ κακοῦται, τῶν ἐν ταῖς φλεγμοναῖς σηπομένων χυμῶν
 ἐκδεχόμενη τὴν λιγνύν. ἀλλ' ὅταν μὲν ὁ σηπόμενος χυμὸς ἢ χολώδης,

29 μετέπεσον] κα-τέπεσον *L^{ac}* // 30 πεφθησομένης] πεπτομένης *Kühn* // 35 ἡ post
 εἰσαγωγῆς *transp. Kühn* // 37 τῶν ὑπεζωκότων] τοῦ ὑπεζωκότος *Kühn* // ὑμένων]
 ὑμένος *Kühn* // 44 ἐλλείπη] ἐλλίπη *Kühn* // post χρειᾷ *hab. τὸ Kühn* // 47 ἂν ὀξύ-
 τερος *invert. Kühn* //

- 25 *forti vero vel tarde digeruntur vel in empyema transciderunt vel phthisicus (id est tabidus) marasmus (id est diminutio) eis succedit. Igitur digerende quidem pulsus omnem deponit paulatim que preter naturam est versionem; eius autem que in empyema transmutat hii qui empyematum proprii fiunt; secundum hec autem et hiis qui phthisice marcescunt qui marasmorum.*
- 30 **4** Hec quidem est ea que ex isagoga est series, ea ipsa que apparent accidere pleureticis edocens, non tamen causas adhuc enarrans. Nunc igitur dicantur. **5** Pleuresis subcingentium costas membranorum est flegmon, et propterea feбриunt quidem acute, ut utique prope iacente corde. Quoniam vero ita feбриunt, citus eis est pulsus;
- 35 quoniam autem et nervosa est que patitur particula, aperte est durus; quia vero hoc propterea et minor <est> quam secundum dignitatem febris huius. Competenter igitur et spissus perficitur, calore quidem indigente magnitudine pulsuum, duritie vero non obediente. Ostensum est autem in anterioribus quantumcumque deficit utilitate
- 40 magnitudine pulsus, hoc ex spissitudine est repletum. Impar autem in eis est spissitudo, quoniam et operantium flegmonem humorum non una est species. Igitur siquidem cholericiores contingat esse, et febris utique acutior fiet et aliquod sequetur nocumentum virtutis; si vero flegmaticiores, mansuetior quidem est febris, paratior autem
- 45 est in kataforam. **6** Nam semper quidem in pleuresibus et peripleuromoniis caput malignatur, putrefactorum in flegmonibus humorum suscipiens lignun (id est fumum). Sed cum quidem qui putrefactus est humor fuerit cholericus, evaporans acre velut ethalim (id est

25 transciderunt] -scindunt GNδ : -eunt EVe, ut Puls. tir. // 26 post tabidus add. cui V, fort. e Puls. tir. // eis] -us YMNGTδ : ei EH // ante digerende hab. eius quidem que digeritur ε, e Puls. tir. // quidem om. ε // 27 que om. δ // 28 transmutat] -ant ENGTVδ : -atur εP // empyematum] in e- NGPTVδ; postea add. sunt ε // fiunt] sunt GVF // 29 hiis] eis Je // phthisice] phis- ENGTF // marcescunt] marasmm sunt passuri H, e Puls. tir.; postea hab. marasmm patiuntur G // 30 est ea, om. E // ex isagoga] i- Bγδ : secundum -am ε // 31 tamen] tantum YNGTδ // enarrans] mal. : exa enarr- pro exenarr- M // 32 nunc] tunc NPTδ // subcingentium] subiac- al. mg. edd. // 33 est om. β // 36 <est> : lac. statuenda vid. // 37 post et add. pulsus ε // perficitur] ef- BH; ante spissus transp. ε // 38 pulsuum] -us ε // 39 autem] enim ε // deficit utilitate] -iat utilitati ε; postea add. spirationis YM // 40 magnitudine] pro m- β // pulsus] -uum γδ // 42 una est invert. BEJZ // cholericiores] calid- F // contingat] -ant α // 43 aliquod] in -o ε // 46 malignatur] ledi- al. s.l. Yr // humorum post putrefactorum transp. δ // 47-48 suscipiens - fuerit om. γδ // 47 lignun ego : corrupte YMZ : om. BH, una cum id est // 48 post fuerit add. et δ // acre] aere BNTVδ //

ἀτμίζων δριμύ, καθάπερ αἰθάλην τινά, δάκνει τοῦτο καὶ διαβιβρώσκει καὶ
 ἐρεθίζει τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, καὶ οὕτως εἰς παραφροσύνην ἄγει. φλεγ-
 ματώδης δ' ὑπάρχων, οὐ καπνῷ δριμεῖ παραπλήσιον, ἀλλ' ἀ|χλύϊ τινὶ
 55 παχεῖα καὶ θολερᾷ, καθάπερ τι νέφος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναπέμπων ὑγραί-
 νει τε τοῦτο καὶ βαρύνει τὸν ἐγκέφαλον, ἀναγκάζει τε | καταφέρεισθαι, καὶ
 κωματώδη γίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον. εὐλόγως οὖν ἢ μὲν εἰς πλείονα πυκνό-
 τητα τροπὴ τῶν σφυγμῶν ἢ περιπνευμονίαν, ἢ | συγκοπὴν ἐπιφέρει περι-
 60 πνευμονίαν μὲν ἐπιλαμβανούσης αἰεὶ καὶ βλαπτούσης τὰ συνεχῆ τῆς ἐν τῇ
 πλευρᾷ φλεγμονῆς, ὥς ἂν ὑπὸ θερμοῦ | καὶ ζέοντος καὶ ῥαδίως κινουμέ-
 νου χυμοῦ γεγεννημένης· συγκοπὴν δὲ κακώσει τῆς δυνάμεως ἥτοι δὲ
 νεύρων βλάβην, ἢ καταφοράν, ὅταν ἐκ τῶν | φλεγματωδῶν χυμῶν ἀτμιζό-
 ντων ὁ ἐγκέφαλος πληρωθῇ. (172) καὶ γὰρ αὖ καὶ οὗτος εἰ μὲν ἀπώσασθαι
 65 δυνηθεῖ τὸ βλάπτον εἰς τὰς ἀποφύσεις, | ἢ τῶν νεύρων ἀκολουθεῖ κάκω-
 σις· εἰ δ' ἀδυνατήσκειν, ἢ καταφορά. τοῖς μὲν οὖν τοιούτοις χυμοῖς ἀραι-
 ότεροι, τοῖς δ' ἐναντίοις τοῖς χολώδεσι | πυκνότεροι τοῦ συνήθους μέτρου
 τῆς πλευρίτιδος οἱ σφυγμοὶ συμπίπτουσι. τὸ δὲ δὴ μέσον ἀμφοῖν ἐστὶν
 70 ἀραιότητός τε καὶ πυκνότητος ἐν πλευρίτιδι | μέτρον, ὅταν αἱματικὸς γε ὁ
 τὸ πάθος ἐργαζόμενος ὑπάρχη χυμός. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῆς σκληρότητος
 ὑπάρχων μέσον ἐπὶ γε τῷ τοιούτῳ χυμῷ καὶ τῇ | μέσει κατὰ τὸ μέγεθος
 γίνεται φλεγμονῇ. ἐπιτείνεται δ' ἥτοι διὰ μέγεθος ὑπάρχων φλεγμονῆς, ἢ
 χολώδης χυμός, ἢ ὥσπερ γε καὶ κα|θαίρεται διὰ τάναντία. δῆλον δὲ καὶ
 ὡς τοῖς σκληροῖς σφυγμοῖς ἐναργέστερον ἀκολουθήσει τὸ ἐμπρηστικὸν
 εἶδος τῆς προσβολῆς.

54 παραπλήσιον] παραπλήσιος Kühn // 57 κωματώδη] καρώδη Kühn // 61 δέ.]
 δ' αὖ Kühn // δέ.] διὰ Kühn // 68 γε non hab. Kühn // 71 ὑπάρχων] ὑπερβάλλον
 Kühn // ἢ] ἢ Kühn // 72 χολώδης χυμός] χολώδεις χυμοὺς Kühn // γε non hab.
 Kühn // 72-73 καὶ ὡς invert. Kühn //

fumum) quendam, mordet hoc et corrodit et irritat ea que sunt
 50 secundum cerebrum, et ita in desipientiam agit. Flegmaticus autem
 existens, non fumo acri est simile, sed achlyi (id est nebule) alicui
 crosse et turbide, sicut aliquam nubem ad caput emittens, et humec-
 tat hoc et gravat cerebrum, et cogit inferius ferri et comatosum (id
 est stupidum) fieri hominem. 7 Rationabiliter igitur versio pulsuum
 55 que in ampliorem quidem est spissitudinem vel peripleumoniam vel
 syncopam infert: peripleumoniam quidem assumente semper et
 ledente continua flegmone qui in costa, ut utique a calido et fer-
 vente et facile moto humore facto; sincopam vero malignitate virtu-
 tis aut autem nervorum nocumentum aut kataphoram, cum ex fleg-
 60 maticis humoribus evaporantibus cerebrum impletum fuerit. Et
 enim, et hoc siquidem expellere poterit quod nocet ad propagines,
 nervorum sequitur malignatio; si vero nequiverit, kataphora. Igitur
 talibus quidem humoribus rariores, contrariis vero cholerici spissio-
 res assueta mensura pleuretidis pulsus accidunt. 8 Media vero utique
 65 ambarum et raritatis et spissitudinis est in pleuretidi mensura, cum
 sanguineus demum qui passionem operatur existat humor. Ita vero
 et quod duritie existit medium et in tali humore, et in medio
 secundum magnitudinem fit flegmone. Intenditur autem aut propter
 magnitudinem flegmonis existentem, qua cholericus humor fuerit,
 70 quemadmodum demum et subtrahitur propter contraria. Manife-
 stum autem et quod duros pulsus manifestior sequitur serrativa spe-
 cies immissionis.

49 fumum] flumen Eδ // post quendam hab. nigrum B s.l. Y^t // 50 agit post ita
 transp. ε // 51 acri] alicui NGTδ // est om. BYH // achlyi] corrupte MγδZ // post
 nebule hab. caliginosi s.l. Y^t // 52 et_i om. ε // 53 hoc om. ε // gravat] ag- BG
 // inferius ferri] inferri NF // 54 pulsuum] -us ε // 55 quidem post spissitudi-
 nem transp. δ // 57 post ledente add. et EF // continua] -o ε // ut om. ENPTF
 // post a add. flegmone Z // 58 ante moto hab. se movente B s.l. Y^t // 59 autem
 om. MEFZ // 60 impletum] re- E // 61 post propagines add. suas Yε, fort. recte
 // 64 assueta mensura invert. ε // pleuretidis] -icis BMH // 65 pleuretidi] -esi V
 // 67 humore om. δ // 68 secundum om. BF // aut] scilicet BM : om. ENGPTH
 // 69 qua] al. B : in q- ε : que BF // humor fuerit om. β // 70 et om. Yβ //
 71 et quod invert. ε // duros] -us BEVδ // manifestior] mai- ε; postea add. vero
 γδ //

< Θ'. > Ἔστι | δὲ τῶν μὲν ἐμπύων ὁ σφυγμὸς | [295r] ἄρτι
μὲν ἀρχομένων οἷος ὁ τῆς ἀκμαζούσης φλεγμονῆς· αὕτη γὰρ
καὶ αὐτῶν τῶν ἐμπυημάτων ἡ ἀρχή· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἀνώματος |
καὶ ἄτακτος, ἐκτικὸς δὲ πᾶσιν. ἤδη δὲ τοῦ πύου παρακειμένου
5 τᾶλλα μὲν παραπλήσιος, ἄλλ' ὁμαλότερος, (173) ἐν δὲ ταῖς
ῥήξεσιν ἀμυ|δρότερος, πλατύτερος, βραδύτερος, ἀραιότερος.

Τοὺς ἐν τῇ μεταξὺ θώρακος τε καὶ πνεύμονος εὐρυχωρίᾳ πληθὸς τι
πύου περιεχόμενον | ἔχοντας οἱ μὲν ἐμπύους, οἱ δ' ἐμπυϊκοὺς ὀνομάζουσι.
γίνονται δὲ οὗτοι διὰ μέγεθος τῆς ἐν ταῖς πλευραῖς φλεγμονῆς εἰς πῦον
10 με|ταβαλλούσης. ἔστι δ' ὅτε καὶ περιπνευμονίαις ἀκολουθοῦσι. ἤδη δὲ καὶ
πάντας οἷς σπλάγχνον τι φλεγμαῖνον ἐξεποίησεν, ἐμπύους | ὀνομάζουσιν.
ὁ τοῖνυν προγεγραμμένος περὶ τῶν ἐμπύων λόγος ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς μάλι-
στα μὲν ἐπὶ τῶν πρώτων εἰρημένων, ἤδη δὲ | κᾶπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων
ἀληθῆς. εἰς πῦον γάρτοι μεταβαλλούσης τῆς φλεγμονῆς ἀναγκαῖον ἀνω-
15 μαλίαν γέ τινα καὶ ἀταξίαν | ἐν τοῖς σφυγμοῖς γενέσθαι, διὰ τε τὴν τῶν
ὀργάνων κάκωσιν καὶ τὴν τῆς δυνάμεως ἀσθένειαν. ἐξ ἐπιμέτρου δὲ προ-
σέρχεται ἡ οἷον | διαμάχη τῆς φύσεως πρὸς τὸ σύμπτωμα. τὸ γὰρ ἐκ τῆς
σήψεως ὑγρόν, ὥς ἂν ἄλλοτ' ἀλλαχόσε μεταρρέον ἀτάκτως, | ἅμα μὲν
ἐμποδῶν ἴσταται ταῖς διεξόδοις τοῦ πνεύματος, ἅμα δ' ἐπεγείρει τὴν
20 φύσιν ἀπόσασθαι τὰ λυ(174)ποῦντα, κᾶν τούτῳ | μεγάλοι τε καὶ σφοδροὶ
καὶ ὑψηλοὶ καὶ ταχεῖς οἱ σφυγμοὶ γίνονται. μικρὸν ὕστερον δὲ ἦτοι
καμνούσης ἐν τῇ διαμάχῃ | τῆς δυνάμεως ἢ κατὰ τι μόριον ἐμφράξεως
ἰσχυροτέρας γενομένης, εἰς τάναντία μεταπίπτουσι, μέχρις ἂν ἡ ζωτικὴ
δύναμις | ἐαντὴν ἐπεγείρουσα πρὸς τὸ διωθεῖσθαι τράπεσθαι τὰ λυποῦντα,
25 κᾶν τούτῳ πάλιν ὑψηλότεροι καὶ σφοδρότεροι τῶν ἔμπροσθεν ἄποτε|

IX. titul. empicorum mg. L^B // 1 μὲν non hab. Kühn // 2 αὕτη] αὐτίκα L^{ac} // 3 ἡ] ἐστὶν Kühn // 8 πύου] πύον Kühn // οἱ₂] ἐνιοι Kühn // 11 φλεγμαῖνον] φλεγ-
μῆναν Kühn // ἐξεποίησεν] -υ- al. s.l. L : ἐξεπύσεν Kühn // 20 καὶ σφοδροὶ non
hab. Kühn // 23 γενομένης] γινομένης Kühn // 24 τραπέσθαι] τρεπηται L¹ Kühn // 25 τούτῳ] -ων L^{ac} // post ἔμπροσθεν hab. οἱ σφυγμοὶ Kühn //

IX. 1 Est autem empicorum quidem pulsus modo quidem incipientium qualis est qui statum adipiscentis est flegmonis; hoc enim et ipsorum empyematatum est principium: est autem quando et anomalus (id est inequalis) et inordinatus, hecticus autem omnibus est. Iam et pure adiacente, secundum
 5 alia quidem similis, sed homaloterus (id est equalior), in scissionibus vero debilior, latior, tardior, rarior.

2 Eos qui in spatiositate que inter thoracem et pulmonem est multitudinem aliquam pus contentam habent, hii quidem empyos, alii vero empicos nominant. Fiunt autem hii propter magnitudinem
 10 flegmonis qui est in costis, in pus transmutantis. Est autem quando et peripleumonias sequuntur. Iam autem et omnes quos viscus aliquod inflammans effecit empyos nominant. Qui igitur prescriptus est de empicis sermo ex isagoga, maxime quidem in primis dictis, iam autem et in aliis omnibus verus est. 3 In pus denique transmutante
 15 flegmone, necesse anomaliam (id est inequalitatem) demum quandam et inordinationem in pulsibus fieri, et propter organorum malignationem et virtutis imbecillitatem. Insuper autem accedit [et] velut pugna nature ad symptoma: humidum enim, quod est ex putrefactione, ut utique alias alibi transfluens inordinate, simul
 20 quidem obvium stat exitibus spiritus, simul autem erigit naturam expellere tristantia, et in hoc et magni et vehementes et alti et citi pulsus fiunt. Parum vero postea, aut laborante in pugna natura aut secundum aliquam particulam obstructione forti facta, in contraria transcidunt, donec zotica virtus se ipsam erigens ad expellendum
 25 evertit tristantia, et in hiis rursus altiores et vehementiores prioribus

IX. 2 hoc] hic YMENGVPVJH // 3 et anomalus id est om. ε // 4 hecticus] hycter- NG // et] autem expect., ut Puls. tir. : autem et H // pure] al. s.l. G^r : pus Yγ : putredine Z // 5 sed om. ε // homaloterus] corrupte Bβ // in scissionibus] incis- BM // vero om. δZ // 6 post tardior add. et BENGVPFe // 7 post eos add. autem Z // thoracem] pectus ε // 8 pus] -ris Eε // empyos] -cos YNGFe // 9 empicos] -ios Be // 10 in pus] ipsius γF // transmutantis] - se BM // quando] -que γF // 11 sequuntur corr. : -itur Ω // 12 effecit] -icit BMβ; postea hab. (i.e. Y^r) putre- B s.l. Y^r // empyos] -cos BMβ // 14 iam autem invert. δ // post denique add. autem Bδ, et exp. B // transmutante] -ato EGPZ // 15 post necesse add. est BEFe // anomaliam id est om. ε // quandam] aliquam ε // 16 inordinationem] ordinat- γ // malignationem] -itatem Gε // 18 enim om. γδ // 19 ut] et δZ // alias] -os γδ // 20 obvium] -ministrat EF // stat om. Eδ // spiritus] -ibus δ // erigit] ex- EGF : elig- J // naturam] -a δ // 21 expellere] re- F // tristantia] -itia Y // et₂ om. Bβ // 22 natura] virtute expect. // 23 forti facta invert. ε // 24 transcidunt] transcind- NPTEδH // post virtus add. est Z // 25 tristantia] -itia YNT // in om. Gδ // post prioribus add. pulsus H, -ibus Z //

λοῦνται. συνεχοῦς οὖν τῆς τοιαύτης μεταβολῆς γινομένης, ἀνωμαλία τις ἀναγκαῖον ἐν αὐτοῖς συνίσταται καὶ ἀταξία, καὶ ταῦτα παραμένει | διηνεκῶς, ἄχρις ἂν ἡ ῥῆξις γένηται. διὰ τοῦτο καὶ ἐκτικὸς αὐτῶν ὁ σφυγμὸς εἴρηται. δηλωτικὸν γάρ ἐστι τοῦτο τὸ ὄνομα παρὰ τε τοῖς | νεωτέροις
 30 ἰατροῖς τοῦ διὰ παντὸς ὅμοιον μένειν αὐτόν, καὶ μὴ κατὰ περιόδους οἶον καταβολάς γέ τινας ποιεῖσθαι, καὶ αὐθις διαλείμματα, | καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις πυρετοῖς. παραμένει γάρ ὁ προειρημένος σάλος ἐν τῇ κινήσει τῶν ἀρτηριῶν, ἄχρις ἂν ἡ ῥῆξις γένηται. ῥαγέντος μὲν|τοι τοῦ διαπύσκοντος μορίου, δῆλον ὡς τάναντία πάντα γενήσεται. καὶ χρὴ μεμνήσθαι τῶν ἐν
 35 τῷ δευτέρῳ λόγῳ περὶ τε πλατέος εἰρημένων καὶ ὑψηλοῦ σφυγμοῦ, καὶ μὴ περὶ πάντων ἐθέλειν (175) ἀκούειν πολλάκις. ἐπὶ γάρ τοι ταῖς ῥήξεσι τῶν ἐμπυημάτων ἢ τε τάσις ἤδη τῶν ἀγγείων | πέπνυται καὶ ἡ δύναμις ἐν τῇ διαμάχῃ κέκμηκε, καὶ ἰσχνὸς ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνάγκης γέγονεν. ὣν συνελθόντων ὁ πλατὺς ἐγένετο | σφυγμός. συνελθόντων ὁ πλατὺς ἐγένετο
 40 | σφυγμός. αὖξει δ' αὐτὴν μάλιστα τὴν ὡς πρὸς τὴν αἰσθησιν φαντασίαν ἢ πρὶν ῥαγῆναι τῶν ἀρτηριῶν εἰς ὕψος ἄνοδος. ἐκείνης γὰρ ἔτι | μεμνημένοι, καὶ παραμετροῦντες αὐτῇ τὰ νῦν φαινόμενα, πλατὺν ἱκανῶς ἀποτετελέσθαι τὸν σφυγμὸν ὑπολαμβάνομεν.

< ι'. > Ἐξῆς ἐστὶν ὁ περὶ τῶν | μαραιομένων λόγος, ἐφ' οὗ καὶ αὐτῷ προγράψαντες ὅσα πρὸς τὴν τῆς αἰτίας εὗρεσιν ἐστὶ χρήσιμα, μετὰ ταῦθ' ὑπεγράψαμεν τὴν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς ῥῆσιν. ὠνόμασται δὲ τὸ πάθος ἀπὸ τῶν φλογῶν τῶν μαραιομένων. ἐνδεία δ' αὐταὶ τροφῆς ἀποσβέννυνται.
 5 ὅταν οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον | ἡ σύμφυτος τοῖς ζώοις θερμασία μαραινηται, τοὺς σφυγμοὺς ἀναγκαῖον ἀμυδροὺς ὑπάρχειν, ὡς ἂν ἐξ ἀνάγκης ἀρρώστου τοῖς οὕτως ἔχουσι τῆς | δυνάμεως ἀποτελουμένης. διὰ δὲ ταυτὸν τοῦτο καὶ μικροὶ γίνονται. καὶ μὴν καὶ τάχος ἔχειν τι φαίνονται,

26 post ἀνωμαλία hab. τέ Kühn // 27 ἀναγκαῖον] ἐξ ἀνάγκης Kühn // 29 τε non hab. Kühn // 30 ὅμοιον μένειν αὐτόν] μένειν αὐτὸν ὅμοιον Kühn // 31 post καταβολάς s.l. non vid. L // 34 δῆλον] δῆλος Kühn // 35 ὑψηλοῦ] solvit comp. s.l. L' // 37 πέπνυται] παύεται Kühn // 40 αὐτὴν] αὐτοῦ Kühn // 42 ἀποτετελέσθαι] ἀποτελεῖσθαι Kühn //

X. titul. tabescentium mg. L^B // ι αὐτῷ] αὐτοῦ Kühn // 3 ὑπεγράψαμεν] ὑπογράφομεν Kühn // 8 ταυτὸν] ταὐτὸ Kühn //

perficiuntur. Continua igitur tali transmutatione fiente, anomalia (id est inequalitas) aliqua necessario in eis consistit et inordinatio, et hoc permanet continue, donec scissio generetur; propterea et hecticus eorum pulsus dictus est: ostensivum enim est hoc nomen et apud
 30 iuniores medicos manendi semper similem ipsum, et non secundum periodos velut immissiones quasdam demum facere et rursus relictiones, quemadmodum in aliis febribus. Permanet enim predicta fluctuatio in motu arteriarum, donec scissio fiat. 4 Scissa denique putrefiente particula, manifestum est quod contraria omnia fient.
 35 Et oportet meminisse eorum que in secundo libro de lato et alto pulsus dicta sunt, et non de omnibus velle audire multotiens. <...> et tensio iam vasorum quievit et virtus in pugna fatigata est et tenuis homo ex necessitate factus est; quibus convenientibus, latus fiebat pulsus. Augebit autem ipsam maxime que ut ad sensum est phantasia, qui ante quam scindatur arteriarum in altitudinem ascensus.
 40 Illius enim adhuc reminiscentes et admensurantes ei ea que nunc apparent, latum sufficienter perfici pulsum extimamus.

X. 1 Deinceps est marenomenon (id est tabentium) sermo, in quo et ipso ascribentes quecumque ad inventionem cause sunt utilia, postea subscribemus eam que ex isagoga est seriem. 2 Nominata vero est hec passio a flammis marenomenis (id est tabentibus); indigentia
 5 enim hee esce extinguuntur. Cum igitur secundum eandem rationem coinnatus animalibus calor tabet, pulsus necesse debiles existere, ut utique ex necessitate imbecilli hiis qui ita habent, virtute effecta; propter hoc autem idem et parvi fiunt. Et nimirum et velocitate habere quandam apparent, in eo quod et hoc inseparabile est

26 perficiuntur] ef- Z // 26-27 anomalia id est *om. ε* // 28 permanet] -ent δ // 29 ostensivum] -urum Y : -um Bβ // enim] *post est transp. YMEJ*; *postea add. et Fε* // 30 semper *om. Bβ* // 31 demum *om. β* // relictiones] de- GZ // 32 ante in *add. et BM* // 34 quod] quia NGPTVδ*ε* // omnia] -ino γδ; *postea add. modo Z* // 37 ante et, *lac. statuenda vid.* // quievit] -erit G : qui eu(m) NPTVδ // 38 fiebat] -et β // 39 ad sensum] ascens- NTVδ: ad summ- δ : ostens- PZ // 40 scindatur] -antur MF // in *om. BM* // altitudinem] -e GPJ : lati- EH //

X. commentum *post lemma transp. Be* // 1 est,] autem EH // tabentium] tabesc- ENPTH // 2 cause] G^{pc} : -arum NG^{ac}PT // 3 subscribemus] s- BF // est seriem *invert. ε* // nominata] non iam γ, nam (i- F) FH; *post vero transp. ε* // vero] -e (vel F) EPTVFH // 5 post hee *add. flamme Z* // 6 post necesse *add. est GFε* // existere] extingui- F // 7 effecta] facta Z // 9-10 et hoc inseparabile est febrientium] f- est i- hoc β //

τῷ καὶ τοῦτ' ἀχώριστον εἶναι τῶν πυρεττόν|των. ἐπεὶ καὶ πυρέττουσι μὲν,
 10 ἄρρωστοι **(176)** δ' εἰσὶ τὴν δύναμιν καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν σφυγμὸν ἔχουσι
 μικρόν, ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστὶ καὶ πυκνὸν ἔχειν. | ἐδείχθη γὰρ καὶ τοῦτ'
 ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις. ἄρρωστίᾳ δὲ δυνάμειος ἐδείκνυτο καὶ ὁ περινε-
 νευκῶς ἔπεσθαι χυμὸς, μύουρος ὧν καθ' ἑκάτερα | τὰ μέρη. δῆλον δ' ὡς
 15 καὶ διὰ πάντων ὁμοίον ἑαυτῷ τὸν σφυγμὸν ἔχουσιν οἱ τοιοῦτοι, τῆς δια-
 θέσεως οὐκ ἐκ τῶν ὑγρῶν, τοῦ πνεύματος ὀρμωμένης, | ἀλλ' ἐν αὐτοῖς
 τοῖς στερεοῖς ὑπαρχούσης. ὅλη γὰρ ἐπὶ τούτων ἕξις τοῦ σώματος οἶον
 ἄνθραξ τις γέγονε. καὶ διὰ τοῦθ' οὐκ ἐκτικοὺς οἱ νεώτεροι | τῶν ἱατρῶν
 ὀνομάζουσι τοὺς τοιοῦτους σφυγμούς. ἐφ' ὧν ἤδη τελέως ἀποσβέννυται
 20 τὸ θερμόν, ἐπὶ γερόντων δὲ μάλιστα τοῦτο συμπίπτει, | καὶ ἀραιότερος ὁ
 σφυγμὸς γίνεσθαι. καλεῖ δὲ τὸν τοιοῦτον μαρασμὸν ὁ Φίλιππος ἐκ νόσου
 γῆρας, καὶ συμπίπτει μάλιστα μὲν τοῖς παρηβῶσιν, ἐνίοτε | δὲ καὶ τοῖς ἔτι
 ἀκμάζουσιν. καὶ καλῶς ὑπὲρ αὐτῶν γέγραπται τῷ Φιλίππῳ τούτων ἡ διάθε-
 σις οὐ τοῖς ἀκριβῶς διαπύροις ἄνθραξιν ἔοικεν, ἀλλὰ | τοῖς οὕτω σβεννυ-
 μένοις ὡς εἰς τέφραν ἤδη μεταβάλλειν. ἀρκεῖ ταῦτα τῷ γε νοῦν **(177)**
 25 ἔχοντι πρὸς τὸ παρακολουθῆσαι τοῖς ἐξῆς. ὑπογράψομεν | οὖν ἤδη τὴν ἐκ
 τῆς εἰσαγωγῆς λέξιν.

Ὁ δὲ τῶν μαραινομένων οὐ καθ' ἓν εἶδος τρέπεται σφυγμός.
 χρηὶ δ' οὖν καθόσον ἐνδέχεται διαφοραῖς εὐδήλοισι | διορίσα-
 σθαι περὶ αὐτῶν. οἱ μὲν δὴ ταῖς μὴ λυθείσαις φλεγμοναῖς κατὰ
 30 βραχὺ συναπομαρανθέντες ἀμυδροὺς καὶ θάττονας καὶ πυκνοὺς
 ἄγαν καὶ μυοῦ|ρους κατὰ μέγεθος ἐν μιᾷ πληγῇ τοὺς σφυγμοὺς
 ἴσχουσιν, οὓς Ἀρχιγένης ἐπινενευκότας καλεῖ, σαφῶς δηλοῦν
 βουλόμενος τὸ κατὰ τὴν διαστολὴν βραχὺ | μετὰ τῆς ἐκατέρω-
 θεν περάτων οἶον ἐπινεύσεως. οὐ γὰρ ὡς ἀποκεκομμένων

13 χυμός] σφυγμός s.l. *L¹pc Kühn* // 14 πάντων] παντός *Kühn* // 15 post ὑγρῶν hab.
 ἢ *Kühn* // 16 post τούτων hab. ἢ *Kühn* // 17 τοῦθ' οὐκ] τοῦτο *Kühn* // 18 post ὧν
 hab. δ' *Kühn* // τελέως] τελείως *Kühn* // 20 καλεῖ] *solvit comp. s.l. L¹* // 21 δὲ non
 hab. *Kühn* // 22 post Φιλίππῳ hab. ὅτι *Kühn* // 25 τὸ] τῷ *Kühn* // 27 τρέπεται
 σφυγμός *invert. Kühn* // 28 δ' οὖν] γοῦν *Kühn* // 32 post ἐπινενευκότας hab. τε καὶ
 ἐπινενευκότας *Kühn* // 33 post τῆς hab. τῶν *Kühn* //

10 febrientium. Quia et feбриunt quidem, imbecilles vero sunt virtute
et propterea et pulsum habent parvum, et necesse eis est et spissum
habere. Ostensum enim est et hoc in anterioribus sermonibus. 3
Imbecillitatem autem virtutis monstratum est et perineneucos (id est
circumnuens) sequi pulsus, myurus (id est muris habens caudam)
15 existens secundum alterutras particulas. Manifestum autem est quod
et per omnia similem sibi ipsi pulsum habent hii tales, dispositione
hac non ex humidis spiritus procedente sed in ipsis solidis existente;
totus enim in hiis habitus corporis quasi carbo quis factus est, et
propterea neque hecticos iuniores medicorum nominant hos tales
20 pulsus. In quibus iam finaliter extinctus est calor, in senibus autem
hoc maxime concidit, et rarior pulsus fit. 4 Vocat autem hunc talem
marasmm (id est tabem) Philippus ex egritudine senectutem, et
concidit maxime quidem declinantibus, quandoque vero et hiis qui
adhuc in statu sunt. Et bene de eis scripsit Philippus: horum dispo-
25 sitio non certissime ignitis carbonibus assimilatur, sed ita extinctis ut
in cinerem iam transmutet. 5 Sufficiunt hec ei demum qui intellec-
tum habet ad assequendum ea que sunt deinceps. Subscribemus
igitur iam eam que ex isagoga est seriem.

6 *Tabentium vero non secundum unam speciem vertitur pulsus; oportet
30 autem in quantum convenit differentiis manifestis determinare de eis. Qui
quidem utique in non solutis flegmonibus contabuerunt, debiles et velociores
et spissos valde et myuros, secundum magnitudinem in una percussione,
pulsus habent; quos Archigenes epineneucotes (id est supernuentes) vocat,
manifeste ostendere volens eam que secundum diastolem est brevitatem cum
35 ea que alterutrinque finium velut epineusi (id est supernutu). Non enim ut*

10 virtute] -es aF // 11 et₂ om. MNPTδH // et₄ om. YEH // 13 imbecillitatem]
-e FZ // autem] vero ε // monstratum] ostens- G // perineneucos] corrupte γδΖ
: in p- ε // 14 circumnuens] -iens ENGPTJZ : -venientes edd. // 15 autem est
invert. ε // 16 et om. δ // similem] -e NGPTVδ; post ipsi transp. δ // post ipsi
add. et δ // 17 humidis] -itate ε // 21 maxime] magis ENPT // concidit] ac-
BM // rarior pulsus invert. ε // 22 senectutem] -us aNGPTVδZ // 23 concidit]
ac- M : -ven- F // declinantibus] in d- T // quandoque] -o ENGPT // 24 de
eis om. β // 26 ei] enim BYENGPTJ // 27 habet] -ent ε // assequendum] s- V
// sunt deinceps invert. ε // subscribemus] s- ε // 28 igitur iam] iam enim F //
eam] ea ENGPT // 29 tabentium] T^{ac} : tabesc- BNGT^{pc}H // 31 debiles] -iores
β // 32 myuros] inpur- δ // 33 epineneucotes] -os ENGTVJ : om. ε, una cum id
est // supernuentes] -veni- MEPTVδH, ut vid. dup. ver. (Puls. tir.) : -emin- GZ
// 35 post que add. velut GF (cfr. Puls. tir.) // epineusi] corrupte Bδ // supernutu]
-venienti(a Sur.) edd. //

35 ἀθρόως, ἀλλ' ὥς ἐπικεκαμμένων τῶν ἐκατέρωθεν μερῶν εἰς
 βραχὺ | συνέσταλται, μύουρος ὦν τῷ μεγέθει καθ' ἐκάτερα τὰ
 μέρη. τοῦτο μὲν οὖν οὐ τοῦτοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις
 τῶν ὁπωσοῦν | μαραιομένων ὑπάρχει, τοῖς μὲν διὰ φλεγμονὰς
 40 πᾶσιν, ἤδη δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολλοῖς, εἰ μὴ τι ἄρα κᾷκεῖνοι διὰ
 τινὰς φλεγμονὰς λανθανούσας | μαραίνονται. καὶ εἴη ἂν οὕτω
 τῶν ἐπὶ φλεγμοναῖς μαραιομένων ἴδιος, οὐδενὶ τῶν **(178)**
 ἄλλως μαρανθέντων ὑπάρχων. ἐκτικὸς δὲ πᾶσι τοῖς μαραιομέ-
 νοις || ὁ σφυγμὸς ἐστι καὶ τοῦτ' αὐτοῖς κοινότατον. ἐν δευτέρῳ
 δ' ἡ κατὰ τὸ μέγεθος τῆς διαστολῆς ἀνωμαλία μυουρίζουσα.
 45 καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς πλείστοις ὑπάρχει. τρίτον δὲ | τὸ τῆς
 πυκνότητος. ὑπάρχει γὰρ καὶ τοῦτο πᾶσι μὲν τοῖς ἐπὶ φλεγμο-
 ναῖς μαρανθεῖσιν ἀχώριστον, ἅπασί δὲ τοῖς ἐπὶ καρδιακαῖς, ἢ
 στομαχικαῖς συγκοπαῖς | ὀξέως κινδυνεύσασιν, εἴτα ὑπὸ οἴνου
 πόσεως διαφυγοῦσι μὲν τὴν ὀξύτητα, μαρανθεῖσι δὲ τῷ χρόνῳ,
 50 εἰ μὴ τι ἄρα καὶ τοῦτοις φήσειέ τις | ἐπὶ μικραῖς φλεγμοναῖς
 ἀδήλοισι ἡμῖν ἀπόλλυσθαι. καὶ γὰρ τινες αὐτῶν τὸν ἐπινενευ-
 κότα σφυγμὸν ἔχουσιν, εἰ μὴ τι ἄρα πάλιν τούτους μὲν | ἐπὶ
 φλεγμονῇ, τοὺς δ' ἄλλους χωρὶς φλεγμονῆς μαραίνεσθαι φησίν.
 τοῦτο μὲν δὴ ἄπορον. ἔχουσι δ' οὖν οὗτοι σφυγμὸν ἐκτικόν,
 55 ἀμυδρόν, πυκνὸν | ἄγαν, καὶ τινες αὐτὸν ἐπινενευκότα καλοῦσι.
 δευτέρα μὲν αὕτη διαφορὰ σφυγμῶν τοῖς μαραιομένοις. ἄλλη
 δὲ τρίτη τὸν ἀραιὸν ἰσχόντων, ἀλλὰ καὶ | τοῦτοις πάντως ὃ τε
 προηγησάμενος πυρε**(179)**τὸς ἐπύκνωσεν αὐτούς, καὶ ἡ ἐσχάτη
 λύσις τῆς δυνάμεως ἱκανῶς πυκνοῖ. τοὺν μέσῳ δὲ πάντων μὲν
 60 πυρετῶν | ἀποψυχθέντων, μηδέπω δὲ ἀπολλυμένων αὐτῶν, τὴν
 εἰς ἀραιότητα τροπὴν εἰργάσατο. τοῦτο τὸ εἶδος τοῦ μαρασμοῦ

36 *post* μεγέθει *hab.* καὶ Kühn // 40 οὕτω] οὕτος Kühn // 45 δέ] τε Kühn // 46 *post*
 πυκνότητος *hab.* d(e)sunt *mg.* L^B // 50 τοῦτοις] τούτους Kühn // 53 φησίν] *fort.*
 φῆσιν : φασὶ Kühn // 57 καὶ] τῆς τε δυνάμεως Kühn // 59 τῆς δυνάμεως *non hab.*
 Kühn // 59 μὲν *non hab.* Kühn //

abscisis repente, sed ut incurvatis hiis que alterutrinque sunt partibus in brevitate contractus est, myurus existens magnitudine secundum alterutras partes. Igitur hoc quidem non hiis solis, sed et plurimis eorum qui qualitercumque tabent existit: hiis quidem qui propter flegmones omnibus, iam
 40 autem et aliorum multis, nisi aliquo forte et illi propter quosdam flegmones latentes tabent. Et erit utique hic eorum qui in flegmonibus tabent proprius, nulli eorum qui aliter tabent existens. Hecticus vero omnibus tabentibus pulsus est, et hoc eis communissimum. 7 In secundo vero ea que secundum magnitudinem diastoles est anomalia (id est inequalitas), myurizans; et
 45 enim et hoc plurimis existit. Tertium vero est id quod spissitudinis. Existit enim et hoc omnibus quidem qui in flegmonibus tabent inseparabile, sed et omnibus hiis qui in cardiacis et stomaticis sincopis acute periclitantur, deinde a vini potu effugiunt quidem acumen, tabuerunt vero tempore, nisi aliquo forte et hos extimabit quis in parvis flegmonibus immanifestis nobis
 50 deperire. 8 Et enim quidam eorum epineneucota (id est supernuentem) habent pulsum, nisi aliquo forte rursus hos quidem in flegmone, alios vero sine flegmone tabere dixerit. Hoc igitur quidem utique est insolubile. Habent autem hii pulsum hecticum, debilem, spissum valde, et quidam eum epineneucota (id est supernuentem) vocant. Secunda quidem hec differentia est tabentibus.
 55 9 Alia vero tertia est, eorum qui rarum habent, sed et hiis omnino et antecedens febris inspissavit eos et ultima solutio virtutis sufficienter spissat. Quod in medio autem est omnibus quidem febribus defrigidatis, nondum autem peremptis eis, eam que in raritate est versionem operabatur. Hec autem species tabis senilis etatis est propria, cum utique maxime quid eorum

36 ut] simul β; antea add. simul α; ut vid. dup. ver. ad repente // 37 contractus] t-EF // 38 hiis] ips- β, et post solis transp. // solis] -um MEGJZ, ut Puls. tir. // et] a Bγδ, et exp. P : om. YZ // plurimis] -ibus γδH, fort. dup. ver. (cfr. Puls. tir.) // qualitercumque] quale- δ // 39 hiis] hic EPTδZ // qui om. ENPT // 40 nisi] hoc γδ // 41 tabent om. δ // proprius] -is δ // 42 aliter] tal- Mδ // existens] -entes γδZ // 44 myurizans] minut- F // 45 et hoc om. β // 46 post tabent add. et γFZ // post inseparabile add. est γδZ // 47 et] vel expect. // 48 quidem om. ε // 49 hos] hoc β // immanifestis post deperire transp. β // 50 deperire] aper-γδZ // eorum] ho- F // epineneucota] corrupte ENPTVJ : om. ε, una cum id est // supernuentem] -veni- ENVJ, fort. dup. ver. (cfr. Puls. tir.) : -emin- FH // 51 flegmone₁ - sine om. (homoeoth.) N // sine om. TJ // flegmone₂] -em ENPTV // 52 igitur] cfr. Puls. tir. : om. BM // 53 quidam] -dem ε // epineneucota] corrupte GPJ : om. ε // 54 id est] quem ε // supernuentem] -veni- ENV, fort. dup. ver. (cfr. Puls. tir.) : -emin- δ // differentia est invert. β // 55 habent] -ebant F // et₁] in ε // 56 virtutis sufficienter invert. γδ // spissat] in- JH // 57 autem ante febribus transp. MEε // quidem om. β // 58 raritate] -em Eδε // operabatur] -atur γδH // 59 senilis] semel BYENδ, ut Puls. tir. //

πρεσβυτικῆς ἡλικίας ἴδιον, ἡνίκ' ἂν μάλιστα τῶν κατὰ πνεύ-
 μονα καὶ θώρακα πεπονθός τι τύχη. οὗτοι τὴν πυρεκτικὴν σκλη-
 ρότητα τοῦ σφυγμοῦ | φυλάττουσι, κἄν ἀραιὸς εἴη. παντελῶς δ'
 65 ὀλίγοις τῶν μαραιομένων εἰς ἄλλην ἀνωμαλίαν ὁ σφυγμὸς τρέ-
 πεται, πλὴν τῆς εἰρημένης κατὰ | τὸ μέγεθος.

< ια'. > <...>

Ἐξῆς περὶ τῶν φθισικῶν ὀνομαζομένων ὁ λόγος ἐστί. μικρὸν μὲν καὶ
 ἀμυδρὸν ἔχοντων τὸν σφυγμὸν, ἀρρωστίᾳ τῆς δυνάμεως, οὐ μὴν ἰκα|νῶς
 γε ταχύν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν πυρεττόντων, ὅτι μὴδὲ περικαῇ πυρέτ-
 5 τουσι πυρετόν. ἐκτικὸν δὲ καὶ οὗτοι τὸν σφυγμὸν ἔχουσιν, ὅτι καὶ τὸν |
 πυρετόν. ἀπὸ γοῦν τοῦ κατειληφότος τὴν ὅλην ἔξιν τοῦ σώματος αὐτῶν
 πυρετοῦ ὁ σφυγμὸς οὕτως ὀνομάζεται. (180) ἐξῆς δὲ τούτων ἐν τῷ τοῖς
 εἰσαγομένοις γεγραμ|μένῳ βιβλίῳ περὶ τῶν περιπνευμονικῶν ὁ λόγος
 ἐστί. προγράψαι δὲ κἀνταῦθα τὴν ῥῆσιν ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ, τοιαύτην
 10 ὑπάρχουσιν.

< ιβ'. > Ὁ δὲ τῶν περιπνευμονικῶν μέγας ἐστί καὶ ἀμυδρὸς |
 καὶ μαλακός, ὁμοίως τῷ ληθαργικῷ, πλὴν ὅσα πλεονάζει τῇ
 ἀνωμαλίᾳ, τότε κατὰ μίαν πληγὴν καὶ τῇ συστηματικῇ καλου-
 μένῃ· κατὰ μὲν τὴν μίαν πληγὴν οἷον διακεκομ|μένος τε καὶ
 5 κυματιζόμενος καὶ δίκροτος ἔσθ' ὅτε γιγνόμενος, ἐν δὲ τῇ
 συστηματικῇ, τάς τε ἄλλας διαφορὰς ἔχων καὶ ποτὲ μὲν διαλεί-
 πει, ποτὲ δὲ παρεμπίπτει.

Ἡ μὲν ῥῆσις αὕτη, | τὰ συμπίπτοντα τοῖς περιπνευμονικοῖς ἀκριβῶς
 ἐκιδιδάσκουσα. τὰς δ' αἰτίας αὐτῶν οὐ χαλεπὸν ἐξευρίσκειν τῷ μεμνημένῳ
 10 τῶν ἐν τοῖς πρώτοις ὑπο|μνήματων ἀποδεδειγμένων. οὐδὲ γὰρ θαυμάσιον
 οὔτε μέγαν εἶναι τὸν σφυγμὸν αὐτῷ οὔτε ἀμυδρὸν οὔτε ἀνώμαλον ἐπὶ

63 τύχη] τύχοι Kühn // 64 εἴη] ἦ Kühn //

XI. *titul.* ftisicorum *mg.* *LB* // 1 *ante* ἐξῆς *hab.* Ὁ δὲ τῶν φθισικῶν ὀνομαζομέ-
 νων σφυγμὸς μικρὸς καὶ ἀμυδρὸς ἐστί καὶ μαλακός, καὶ ταχὺς συμμέτρως καὶ ἐκτικός
 Kühn // 7 οὕτως] οὕτος Kühn // 9 προγράψαι] προσ- Kühn //

XII. *titul.* peripleumonicorum *mg.* *LB* // 2 τῷ ληθαργικῷ] τῷ τῶν ληθαργικῶν
 Kühn // 3 τότε] τῇ τε Kühn // 10 ὑπομνήματων] ὑπομνήμασιν Kühn // οὐδὲ] οὐδὲν
 Kühn // 11 αὐτῷ] αὐτῶν Kühn //

60 *que secundum pulmonem et thoracem sunt pati contigerit; hii febrilem duri-
tiem pulsus servant, etsi rarus fuerit. Omnino vero paucis tabentium in
aliam anomaliam (id est inequalitatem) pulsus vertitur, preter eam que
<...> secundum magnitudinem.*

XI. 1 <...>

2 Deinceps de phtisicis nominatis sermo est. Parvum quidem et
debilem habentibus pulsum, imbecillitate virtutis, non tamen suffi-
cienter demum citum, sicut multi febrientium, quoniam neque cir-
5 cumardentem febriunt febrim; hecticum autem et hii pulsum habent,
quoniam et febrim. A suscipiente denique totum habitum corporis
eorum febris pulsus ita nominatur. 3 Deinceps autem horum in libro
introducendis scripto de peripleumonice sermo est. Ascribere vero et
hic seriem melius mihi esse videtur, talem existentem.

XII. 1 *Peripleumonicorum autem magnus est et debilis et mollis, simi-
liter litargico, preter quecumque superhabundant anomalia (id est inequali-
tate), et ea que secundum unam percussione[m] et ea que systematica (id est
coacervativa) vocatur: secundum unam quidem percussione[m] velut incisus et
5 fluctuatus et dicrotus quandoque fiens, in systematica vero (id est coacerva-
tiva) et alias differentias habet, et quandoque quidem deficit, quandoque vero
intercidit.*

2 Series quidem hec, ea que accidunt peripleumonicis diligentis-
sime edocens. Causas vero eorum non difficile est invenire remini-
10 scentia eorum que in primis monumentis sunt demonstrata. Neque
enim mirabile neque magnum esse pulsum ei, neque debilem, neque

62 anomaliam id est om. ε // 63 post que lac. statuenda vid. //

XI. 1 lac. statuenda vid.; phtisicorum vero nominatorum pulsus parvus et
debilis est et citus moderate et ethicus suppl. Sur. // 2 nominatis] -o γδ // sermo
est] -one γδZ // 4 quoniam] quantum BF // neque om. γδ // 5-6 febrim - et
om. (homoeoth.) E // 5 autem om. NGPTVδ // et om. δ // 6 a suscipiente] s- δ
: accipi- G // 7 febrim] -is γJZ // 8 sermo est] -one(m E) γδ // 9 hic] hinc NGPT
// mihi esse invert. δ //

XII. 1 autem] vero ε, ut Puls. tir. // similiter] final- NGPTV // 2 superha-
bundant] -at BM // 2-3 anomalia - inequalitate - ea] -iam - -atem - eam γδ
// 3 ea] eam EGVJ // 4 coacervativa] -ata F // 5 fluctuatus] -ans ENPT // in
systematica vero id est] insistentia et δ // 6 habet] ut Puls. tir.; -ens expect. //
9 ante edocens add. est Z // invenire] -iri γδ // 10 eorum om. β // demonstrata]
m- T // neque] non ε // 11 neque₁] exp. P : om. αEVδε // esse pulsum om. δ //
ei om. δε // neque₂] et BMEε : om. YNPV // neque₃] et BMH : om. YENPVZ //

φλεγμονῇ τοῦ πνεύμονος, οὕτω μὲν χαύνου καὶ μαλακοῦ σπλάγχχνου, καὶ
 μεστοῦ κενῶν χωρίων μορίων, οὕτω δὲ πλησίον **(181)** τῆς καρδίας κειμέ-
 νου. διότι μὲν γὰρ χαύνον καὶ μαλακὸν καὶ πολύκενον, | ὑπὸ φλεγματικῶ-
 15 τέρου τε καὶ παχυτέρου τὴν σύστασιν αἵματος, εἰς φλεγμονὴν ἄγεται, τοῦ
 λεπτοῦ καὶ χολώδους ὡς τὰ πολλὰ διαρρέοντός τε καὶ σφηνωθῆναι
 μηδαμῶς κατὰ τὸ σπλάγχχνον δυναμένου. τὸ δὲ τοιοῦτο ρεῦμα, λέγω δὲ τὸ
 φλεγματικόν, διαβρέχει μὲν τὸν χιτῶνα τῶν ἀγγείων, διαλύει δὲ τὸν τόνον
 20 τῆς ἐν αὐτοῖς | δυνάμεως, καὶ οὕτως μεγάλους τε ἄμα καὶ ἀμυδροὺς ἀπο-
 τελεῖ τοὺς σφυγμούς. ὅτι δὲ καὶ τῆς καρδίας ἐγγὺς τὸ σπλάγχχνον, ἡ ἀνω-
 μαλία πολυειδὴς γίνεται. | θλίψει γὰρ ἀρτηριῶν καὶ σφηνώσσει καὶ ὅλως
 πληθωρικαῖς διαθέσεσιν ἐδείξαμεν ἔπεςθαι τὰς ἀνωμαλίας, καὶ μᾶλλον,
 ἐπειδὰν ἐγγὺς ᾧσι | τῆς καρδίας. ὅτι δ' ἐν ταῖς περιπνευμονίαις θλίβονται
 καὶ βαρύνονται καὶ σφηνοῦνται καὶ ἀρρωστοῦσιν αἱ ἀρτηρίαι τοῦ πνεύμο-
 25 νος, οὐ δεῖ λόγου. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ | δίκροτος ἐπ' αὐτῶν σφυγμὸς σπα-
 νίως γίγνεται, καίτοι τῆς γ' ἄλλης ἀνωμαλίας πολλῆς συμπιπτούσης, ὅτι
 δεῖ τοῦπίπαν τῷ δίκρῳ προσεῖναι τι σκληρῷ ῥότῳ ἀγγείου. ταύτην δ' ἐκ
 φλεγματικοῦ ρεύματος οὐχ οἷόν τε κτήσασθαι. τοῦ γὰρ χολωδεστέρου τὸ
 30 **(182)** συνάγειν καὶ ξηραίνειν καὶ τείνειν καὶ σκληρύνειν ἔργον. ἐπεὶ
 τοίνυν | σπανίως τοῦτο διοχλεῖ τῷ πνεύμονι, δῆλον ὡς καὶ ἡ σκληρότης
 σπανίως ἔσται· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ὁ δίκροτος σφυγμός. ὅτι δὲ παρὰ τὸ
 βλάβης μέγεθος ἦτοι διαλείποντες ἢ παρεμπίπτοντες ἔσονται σφυγμοί,
 καὶ τοῦτ' ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ δεδήλωται. καὶ ὅστις ἐκείνων οὐ μέμνηται,
 35 μάτην καὶ ταῦτα ἀναλέγεται. μεμνημένῳ δὲ περιττοτέρως ἐξηγήσεως οὐχ
 ἡγοῦμαι δεῖν ἔτι. καὶ γὰρ τὰ τοῖς ἐφεξῆς εἰρημένα διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ὑπὲρ
 τῶν περιπνευμονικῶν οὐκ ἔχει τὰς αἰτίας ἀσαφεῖς τῷ μεμνημένῳ τῶν
 πρώτων, | ἀλλ' ἀπόχρη κἀνταῦθα τὴν ῥῆσιν αὐτὴν παραγράψαι μόνον.

12 φλεγμονῇ] φλεγμοναῖς Kühn // 13 μορίων] -ου s.l. L¹ : μυρίων Kühn // 17 τοι-
 οῦτο] τοιοῦτον Kühn // 18 φλεγματικόν] φλεγμονικόν Kühn // 22 τὰς ἀνωμαλίας]
 τὴν ἀνωμαλίαν Kühn // 31 post τὸ hab. τῆς Kühn // 33 ἐκείνων οὐ μέμνηται]
 οὐ μέμνηται ἐκείνων Kühn // 35 τοῖς] τούτοις Kühn //

anomalum in flegmone pulmonis, ita cavernosi et mollis visceris et plene vacuarum regionum particule, ita vero prope cor posite. Nam, quia quidem cavernosus et mollis et multum vacuus, a flegmaticiori
 15 et crossiori consistentia sanguine in flegmone agitur, subtili et cholerico quam multum et effluente, et constipari nequaquam in viscere valente. **3** Tale vero reuma, dico vero quod flegmaticum, infundit quidem tunicam vasorum, dissolvit autem robur eius que in ipsis est virtutis, et ita et magnos simul et debiles perficit pulsus. Quoniam
 20 autem et prope cor hoc viscus est, anomalia multiformis fit. Contritiones enim arteriarum et constipationes <...> ostendimus sequi anomalias (id est inequalitates), et magis cum prope cor fuerint. Quoniam autem in peripleumoniis conteruntur et gravantur et constipantur et infirmantur arterie pulmonis non indiget ratione. **4** Propterea vero et dicrotus in eis pulsus raro fit, et nimirum alia demum
 25 anomalia multa accidente, quoniam oportet sepius dicroto adesse quid duritiei vasis. Hanc autem ex flegmatico reumate non possibile est habere; cholericioris autem counire et siccare et tendere et indurare est opus. Quia igitur raro hoc molestat pulmonem, palam quod
 30 et durities raro erit; si vero hoc, et dicrotus pulsus. **5** Quoniam autem a nocumenti magnitudine vel deficientes vel paremptontes (id est intercidentes) erunt pulsus, et hoc in secundo sermone ostensum est. Et quicumque illorum non meminit, inaniter et hec relegit; reminiscenti vero ampliori explanatione non adhuc extimo indigere.
 35 Et enim ea que deinceps per isagogam de peripleumonicis dicta sunt non habent causas immanifestas reminiscenti primorum, sed sufficit et hic seriem ipsam describere solum.

12 post anomalum *add.* i. e. δ // cavernosi] carn- ϵ , -is *F* // **13** ante ita *add.* et $Y\beta$ // posite] -i *expect.* // **14** quia] que *EF* // cavernosus] -is γ : carnosus *Z*, -is *F*; ante quidem *transp.* δ // vacuus] *Fpc* : -is $\gamma\delta$ // **15** sanguine] in s- δ // flegmone] -em *YM* // **16** et, *om.* *BVe* // effluente] af- *BN* : f- *ME* // **17** reuma dico] -atico *BY\delta* // vero *om.* *BVJ* // **19-22** quoniam - fuerint *om.* (*homoeoth.*) *F* // **20** fit *om.* *BJ* // contritiones] constrict- *BM* ut post arteriarum *E*, fort. recte // **21** enim arteriarum *invert.* γ // post constipationes *lac. statuenda vid.* // **22** fuerint] -it $\gamma\epsilon$ // **23** peripleumoniis] -icis *B\beta* // **25** et, *om.* *M\delta* // **27** quid *om.* ϵ // duritiei] -e *BENGPT\delta* : -es ϵ // non possibile] imp- $\delta\epsilon$ // **28** counire] cogere *al. mg.* *N^t* : comburere ϵ // siccare] exs- ϵ // **29** raro] ratio *FZ*; post hoc *transp.* *BJH* // palam] manifestum *Z* // **31** paremptontes] pariant- *F* // **33** relegit] -ligit *G* : regit *F* // **34** explanatione] exempl- *T* : extim- *N* // extimo] existimo *MG* // **36** primorum] prio- *BGV\delta\epsilon* // **36-37** sufficit et *invert.* β // **37** ipsam *om.* ϵ // describere] s- *Ge* //

Πυρεττόντων δὲ ἀπάντων περιπνευμονικῶν ὁξέως, καὶ τι καὶ
 40 κωματώδεις ἐχόντων, ὁπότερον ἂν αὐτῶν ἐ|πικρατῇ, κατ' ἐκεῖνο
 μάλιστα τὸ ποσὸν τῆς πυκνότητος εὐρίσκεται. πυρεττωδεστέ-
 ρας μὲν γὰρ ὑπαρχούσης τῆς περιπνευμονίας, ἱκανῶς πυκνὸς ὁ
 σφυγμός, κω|ματωδεστέρας δὲ ἦττον πυκνός.

(183) < ιγ'. > Ὁ δὲ τῶν ληθαργικῶν σφυγμός ὁμοίος ὢν τῷ
 τῶν περιπνευμονικῶν κατὰ μέγεθος καὶ ἀσθένειαν καὶ μαλακό-
 τητα καὶ βραδύτερόν ἐστιν αὐτῆς καὶ ἀραιότερος | καὶ ἦττον
 5 ἀνώμαλος, διαλείπων μᾶλλον ἢ παρεμπίπτων. γίνεται δ' ἐστὶν
 ὅτε καὶ δίκροτος. ἀεὶ μέντοι κυματώδης ἐστὶν ἔν γε ταῖς βαθεΐ-
 αῖς καταφοραῖς, ἐφ' ὧν ταῦτα λέγεται. | τῶν γὰρ συμπεπληρω-
 μένων ἅπασι τοῖς ἑαυτῶν γνωρίσμασι νοσημάτων τοὺς σφυγ-
 μοὺς διέξιμεν, ἵνα καὶ τῶν ἐλλειπόντων κατὰ τι καὶ μηδέπω
 10 τελέων ἱκανῶς | γνωρίζειν δυνηθῶμεν τὸ μέγεθος, ὅσον τε ἤδη
 ἔχουσι καὶ ὅσον οἶόν τε προσγενέσθαι αὐτοῖς.

Ὅτι καὶ ὁ λήθαργος ἐπὶ φλεγματώδει γίνεται χυμῷ, δέδεικται καὶ τοῦτ'
 ἐν τοῖς ἰδίοις | ὑπὲρ αὐτῶν νοσημάτων λόγοις. ὥστ' εὐλόγως καὶ ὁ σφυγ-
 μὸς ὁμοιότατός ἐστι τῷ περιπνευμονικῷ, βραδύτερος δ' εἰς τοσοῦτον εἰς
 15 ὅσον ἀποκεχώρηκε τῆς καρδίας οὐκ ὀλίγον ὁ ἐγκέφαλος. ὁ γὰρ δὴ πνεύ-
 μων τῇ γεινιάσει τῇ πρὸς ἐκείνην εὐλόγως τε ὠκυτέρους τε καὶ πυκνοτέ-
 ρους ἀπεργάζεται τοὺς σφυγμοὺς, ἐπεὶ δ' ἂν θερμότερος ᾖ. ὅτι δὲ καὶ
 ἀνωμάλους μᾶλλον εὐλόγον (184) γίνεσθαι διὰ τὴν γεινιάσιν, οὐδὲ τοῦτ'
 20 ἄδηλον τοῖς μεμνημένοις τῶν πρώτων. διὰ τοῦτο δὲ καὶ διαλείπων ἐστὶν
 ἢ παρεμπίπτων | μᾶλλον ὁ τῶν ληθαργικῶν σφυγμός. ἐπὶ πλεον γὰρ
 ψυχρότερον, καὶ ὥς ἂν εἴποι τις νεκρωδέστερον τοῦ τῆς περιπνευμονίας

39 ἐκεῖνο] ἐκεῖνον Kühn //

XIII. 3 αὐτῆς] αὐτοῦ Kühn // 12 αὐτῶν] τῶν Kühn // ὥστ' εὐλόγως καὶ] ὥστε
 καὶ εὐλόγως Kühn // 13 τῷ περιπνευμονικῷ] τῷ τῶν περιπνευμονικῶν Kühn // δ'
 non hab. Kühn // 15 τε, non hab. Kühn // 16 ἐπεὶ δ' ἂν] ἐπειδὴν Kühn //

6 Febrientibus autem omnibus peripleumonicis acute et quid et comato-
sum (id est stupidum) habentibus, utrum utique eorum prevaluerit, secun-
40 dum illud maxime quantitas spissitudinis invenitur. Nam febriliori exi-
stente peripleumonia, sufficienter spissus est pulsus; comatosiori vero (id est
stupidiori), minus spissus.

XIII. 1 Qui litargicorum vero pulsus similis existens peripleumonicorum
pulsui secundum magnitudinem et imbecillitatem et mollitiem, et tardior est
eo et rarior et minus anomalus (id est inequalis), deficiens magis quam
paremptipton (id est intercidens). Fit autem est quando et dicrotus. Semper
5 nimirum fluctuosus est in profundis demum kataphoris, in quibus hec
dicuntur. 2 Completarum enim omnibus sui ipsarum cognitionibus egritu-
dinum pulsus pertransimus, ut et deficientium secundum quid et nondum
perfectarum sufficienter cognoscere possimus magnitudinem, quantamque
iam habent et quantam possibile est advenire eis.

10 3 Quoniam et litargus in flegmatico fit humore, monstratum est
et hoc in propriis de eis egritudinibus sermonibus. Quare rationabi-
liter pulsus simillimus est pulsui peripleumonicorum, tardior vero in
tantum in quantum secessit a corde [quod] non parum cerebrum.
Nam pulmo utique, vicinitate que ad illud rationabiliter, et velocio-
15 res et spissiores pulsus operatur, cum utique calidius fuerit. Quoniam
autem et anomalos (id est inequales) magis rationabile fieri propter
vicinitatem, neque hoc immanifestum hiis qui rememorantur pri-
morum. Propterea vero et deficiens est magis quam paremptipton (id
est intercidens) litargicorum pulsus. Amplius enim frigidior et, ut ita
20 dicam, mortalior egritudo peripleumonie est quam que litargici;

38 quid] -dem $Y\gamma\delta$ // et₂ om. VFe // 39 habentibus] $mg.$ Z : -es $\alpha\gamma\delta$ // utique]
-que δEGZ // 40 febriliori] subtil- GPF , et exp. P // 41 sufficienter] post spissus
transp. ε ; postea add. pulsus NF // 42 spissus] pulsus δ //

XIII. 1 litargicorum om. F // vero om. FZ // 4 quando] -oque ε // et om.
 $EG\varepsilon$ // 5 est om. $ENGTH$ // post kataphoris hab. (i. e. G^r) habitudinibus G^r $mg.$
 Y^r // 7 pulsus] -uum $ENPTV\delta$ // pertransimus] -ivimus EH , fort. e Puls. tir. //
8 perfectarum] -orum $ENGPT\delta Z$ // possimus] -umus $BMNGV\delta Z$ // quantam-
que] -amcum- EGV : -umcum- $NPT\delta$ // 9 est om. $ENGPT\delta$ // advenire] e -
(et alia verba ε) $N\delta\varepsilon$, fort. dup. ver. (cfr. Puls. tir.); post eis transp. β // 10 litargus]
-icus $Y\delta Z$ // in₁ om. BV // 11 quare] -um $EGT\delta$ // 13 secessit] secedit G //
post [quod] add. est BM // 14 que] -emve δ // ad illud om. δ // 16 anomalos]
-us δ // 17 primorum] prio- $ENTVJZ$ // 18 est om. β // paremptipton] corrupte
 $BNGZ$ // 19 frigidior] -(i)orum $ENGPT\delta$ // 20 peripleumonie] -icorum β //
est om. $V\varepsilon$ // litargici] -i $\alpha\gamma$: -icorum ε , et exp. H //

ἐστὶ τὸ τοῦ ληθαργικοῦ νόσημα. ψυχρᾶς δ' ἦν | οἰκείας διαθέσεως καὶ
δυνάμεως ἐπὶ πλεόν ἄπεψυγμένης ὁ διαλείπων σφυγμός.

- < 1δ'. > Ὁ δὲ τῶν φρενιτικῶν σφυγμός μικρός ἐστὶ· σπανιώ-
τατα δ' ὥφθη ποτὲ μέγας, καὶ | τόνου μετρίως ἔχει καὶ σκληρὸς
καὶ νευρώδης ἐστὶ καὶ πυκνὸς ἄγαν καὶ ταχύς. ἔχει δέ τι καὶ
κυματῶδες. ἐνίστε δὲ καὶ ὑποτρέμειν σοι δόξει· ποτὲ καὶ ἀπο-
5 κεκό|φθαι σπασμωδῶς. τὸ γὰρ τῶν πυρετῶν ἴδιον | [296r] ἐν τῷ
τάχει σύμπτωμα μάλισθ' οὗτος ἐναργῶς ἐκτίσαστο κατ' ἄμφο
τῆς διαστολῆς τὰ πέρατα, καὶ μᾶλλον τὸ ἔξω. ἔστι δὲ καὶ τὸ |
τῆς κατὰ τὴν θέσιν ἀνωμαλίας εἶδος εὐρεῖν ἐν αὐτῷ σφοδρῶς
γιγνόμενόν ποτε. ἀλλὰ καὶ ὅλη σοι δόξει πολλάκις ἡ ἀρτηρία,
10 καταλιποῦ|σα τὸν ἑαυτῆς τόπον ἄνω φέρεσθαι, κλονωδῶς ἀνα-
βραττομένη μᾶλλον ἢ σφυγμωδῶς διαστελλομένη. κατὰ δὲ τὸν
αὐτὸν τρόπον καὶ (185) κάτω | χωρεῖν, κατασπωμένη μᾶλλον ἢ
συστελλομένη. τὸ δ' ἄγαν αὐτῆς πυκνὸν ἐφεδρεύουσιν ἀπειλεῖ
συγκοπήν.
- 15 Οὐδ' ἐνταῦθα χαλεπὸν οὐδὲν ἐξευρεῖν τὰς τῶν εἰρημένων αἰτίας τῷ
γιγνώσκοντι μὲν ὡς ἐπὶ χολῳδεῖ <...> λήθαργος, εἰδότες καὶ κατὰ μὲν
αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον ὁ λήθαργος μᾶλλον ἔχει | τὴν γένεσιν, ἢ φρενίτις δὲ
κατὰ τε τὴν λεπτήν μάλιστα μήνιγγα καὶ τὸ διάφραγμα. τούτων γάρ τις
μεμνημένος καὶ ὅτι μικροὶ καὶ ὅτι σκληροὶ | κατὰ λόγον οἱ σφυγμοὶ γίνο-
20 νται μαθεῖν οὐ δεῖται. καὶ μὴν εἰ θερμὸν μὲν τὸ πάθος, μικροὶ δ' οἱ σφυγ-
μοί, πάντως δήπου καὶ πυκνοί. δέδεικται γὰρ ἐν | τοῖς ἔμπροσθεν ὡς τὸ
τῆς προτέρας διαστολῆς ἐλλειψὲς εἰς πυκνότητα τρέπει τοὺς σφυγμούς.
ὥσπερ δ' ὁ περιπνευμονικὸς σπανίως ποτὲ δίκρο|τος γίγνεται, διότι σκλη-
ρότητος ἥκιστα μετέχει, οὕτως ὁ φρενιτικὸς κυματώδης σπανιώτατα
25 γίγνεται, διότι καὶ αὐτὸς ἥκιστα μετέχει μα|λακότητος. τὸ δ' ὑποτρέμειν

21 οἰκείας] οἰκεῖος Kühn //

XIV. 4 post ποτὲ hab. δὲ Kühn // 6 post ἄμφο hab. ras. L: ἀμφότερα Kühn // 13 συστελλομένη] συσπωμένη Kühn // 16 post χολῳδεῖ hab. φρενίτις ἐπὶ φλεγματικῷ s.l. L: χυμῷ φρενίτις γίνεται, καθάπερ ἐπὶ φλεγματώδει Kühn // εἰδότες] εἰ δ' ὅτι L^{ac} : εἰδότες δὲ ὅτι Kühn; vd. Burg. //

frigide enim erat proprius dispositionis et virtutis amplius defrigidate qui deficiens pulsus.

XIV. 1 Qui vero freneticorum pulsus parvus est, rarissime vero visus est quandoque magnus, et robur moderate habet, et durus et nervosus est, et spissus valde et citus; habet autem quid et fluctuosum. Quandoque vero et subtremeret tibi videbitur, quandoque et abscisum esse spasmatice. Symp-
 5 toma enim quod febrium est proprium in velocitate, maxime hic manifeste habet secundum utrosque diastoles fines, et magis secundum exteriorem. Est autem et speciem anomalie (id est inequalitatis) que est secundum positionem invenire, in eo vehementer fieri quandoque. Sed et tota tibi videbitur multotiens arteria, derelinquens sui ipsius locum sursum ferri, concussive
 10 rebulliens magis quam pulsualiter dilatata; secundum vero eundem modum, et deorsum incedere, cataspomeni (id est subvulsa) magis quam contracta. Nimia vero eius spissitudo incumbentem minatur sincopam.

2 Neque hic difficile aliquod invenire eorum que dicta sunt causas, cognoscenti quidem quod in cholerico frenesis, in flegmatico
 15 litargus, scienti vero quoniam et secundum ipsum cerebrum litargus habet magis generationem, frenesis vero et secundum subtilem maxime mininga et diafragma. Horum enim quis reminiscens, et quoniam parvi et quoniam duri secundum rationem fiunt, discere non oportet. **3** Et nimirum si calida quidem est passio, parvi vero
 20 pulsus, omnino utique alicubi et spissi: monstratum autem est in superioribus quod defectio prioris diastoles in spissitudinem vertit pulsus. Quemadmodum autem peripleumonice raro unquam dicrotus fit, quia duritie minime participat, ita freneticus fluctuosus rarissime fit, quia et ipse minime participat mollitie. Subtremeret vero,

21 erat] -ant γδ // proprius dispositionis] (in δΖ) -iis -ibus γδΖ // defrigidate] de frigidit- αΕΓδΗ //

XIV. 2 est post valde transp. ε // **3** quid] -dem YENGTVδ // et₂ om. NGPTδε // **4** videbitur] -etur Ε // post quandoque add. vero Vε // **5** quod om. BMγδ // est] mal. : om. BM // **6** utrosque] -asque γ : -iusque ε // fines] -em ε // magis] maxime H // **7** speciem] -es YδΖ // **9** derelinquens] delinq- BENGTVJ (cfr. Puls. tir.) // **10** rebulliens] e- δΖ in ras. H, fort. dup. ver. (cfr. Puls. tir.) // post dilatata hab. diastole s.l. G¹ // **11** incedere] incid- H // cataspomeni] corrupte F // post contracta hab. sistole s.l. Y¹ // **12** incumbentem] -e γJ // **14** quod] s.l. P : om. MENT // **15** litargus₁] -is γδ // litargus₂] -icis ENVδΖ // **17** maxime om. β // mininga] -am Pδε // **18** discere] dic- BF // **19** post est add. hec ε // parvi om. F // **22** autem] s.l. P : om. ENTV // unquam] num- BFZ // **23** post duritie add. quidem ENGPT // minime om. NJ // **23-24** minime - ipse om. (homoeoth.) NTZ // **24** minime] in fine F //

ὅτι δυνάμεώς ἐστιν ἀρρωστούσης γνώρισμα δέδεικται δι' ἐτέρων. ὅταν
 οὖν ἢ ἐν ταῖς ἀρτηρίαις δύνამεις ἐπὶ πλείστον αὐτὰς διαστέλλειν ἐγχειρῇ,
 δεῖται γὰρ τούτου διὰ τὸ πλῆθος **(186)** τῆς θερμασίας, ἔπειτα μὴ δύνηται
 διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ χιτῶνος, ὑποτρέμειν | πῶς ὁ σφυγμὸς δοκεῖ. καὶ
 30 δῆλον ὡς τηνικαῦτα μάλιστα γίγνεται τὸ τοιοῦτον, ἐπεὶ δ' ἂν καὶ συγκο-
 πήσεσθαι μέλλωσιν, ὥσπερ ἐπειδὴν σπασθῇ|σεσθαι, σπασμῶδης ἐστὶ καὶ
 ἡ τῶν σφυγμῶν κίνησις. τὸ δ' ἀποκεκόφθαι σπασμωδῶς τὴν κίνησιν καὶ
 μὴ κατὰ βραχὺ παύεσθαι διὰ παντὸς | ὑπάρχει τοῖς φρενιτικοῖς, ὡς ἂν καὶ
 35 ὀρεγομένης γὰρ ἔτι τῆς δυνάμεως δια|στέλλειν τὰς ἀρτηρίας, ἢ τῶν χιτῶ-
 νων ἀντιλέγει, κῶντεῦθεν τὸ βίαιον τε καὶ τὸ οἶον σπασμωδῶς ἀποκεκομ-
 μένον. οὕτως δὲ σκληρότης καὶ ἡ ἀρχὴ | τοῦ διαστέλλεσθαι τὰς ἀρτηρίας
 ἐξαιφνιδίως τέ καὶ ἀθρόως ὥσπερ ἐκθορνυμέναις γίνεται μᾶλλον, οὐ κατὰ
 βραχὺ διαστελλομέναις. οὕτως δὲ καὶ | ἐπὶ φλεγμονῇ πυρέσσουσιν ἅπασι,
 40 τοῖς μὲν μᾶλλον, τοῖς δ' ἥττον φαίνεται τὸ τοιοῦτο συμβαῖνον, οὐκ ἐν τῷ
 πέρατι μόνον τῆς κινήσεως, ἀλλὰ | καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθύς. αἰτία δὲ
 κοινὴ τούτων ἀπάντων ἢ τῆς χρείας τῶν σφυγμῶν αὐξησις, ἅμα τῇ τοῦ
 χιτῶνος σκληρότητι. ὅταν γὰρ ἐπεί|γῃ μὲν ἡ χρεία, καὶ διὰ τοῦθ' **(187)** ἡ
 δυνάμις ὡς ἐπὶ μεγάλην τε καὶ ταχεῖαν ἐξορμᾷ διαστολὴν, ἀντιβαίνει δ' ἡ
 45 τῶν ὀργάνων σκληρότης, ἀνάγκη τὴν | προειρημένην ιδέαν συμπίπτειν
 ταῖς κινήσεσι. ἀλλὰ καὶ ὅτι διὰ τὴν αὐτὴν ταύτην ξηρότητα τε καὶ σκλη-
 ρότητα καὶ τάσιν τῶν ἀγγείων ἀνώμαλος ὁ σφυγμὸς | φαίνεται κατὰ τὴν
 θέσιν οὐδὲ θαυμαστὸν ἐννοεῖν τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν. τῶν
 ἔμπροσθεν. οὐθ' ὅτι τὸ λίαν πυκνὸν ἐφεδρεύουσαν ἀπειλεῖ συγκοπὴν.
 50 ἀρρώστου | γὰρ δυνάμεως ἢ πυκνότης ἔγγονος ἐδείκνυτο.

27 ἐπὶ πλείστον] ἐπιπλέον Kühn // αὐτὰς διαστέλλειν invert. Kühn // 30 ἐπεὶ δ' ἂν]
 ἐπειδὴν Kühn // 36 ἀντιλέγει] ἀντιβαίνει Kühn; post add. σκληρότης s.l. L¹ // τε
 non hab. Kühn // 38 post τέ hab. τις Kühn // ἀθρόως] ἀθρόα Kühn // ἐκθορνυμέ-
 ναις] ἐκπηδούσαις s.l. L¹; cfr. Burg. // 39 post καὶ hab. τοῖς Kühn // 41 καὶ non hab.
 Kühn // 44 ἀντιβαίνει] ἀντιβαίνει Kühn // 45-46 συμπίπτειν ταῖς κινήσεσι] ταῖς
 κινήσεσι συμπίπτειν Kühn // 48 οὐδὲ] οὐδὲν Kühn // 49 post ἔμπροσθεν hab.
 ὥσπερ Kühn //

25 quoniam virtutis est imbecillis cognitio, monstratum est per alia.
 Quando igitur virtus que est in arteriis quam plurimum eas dilatare
 temptaverit – indiget autem isto propter multitudinem caloris –,
 deinde non poterit propter duritiem tunice, subtemere quodam-
 modo pulsus videtur. Et manifestum est quod tunc maxime fit hoc
 30 tale, cum autem utique et sincopari debeant; quemadmodum et cum
 spasmari, spasmosus est et pulsuum motus. Abscisum vero esse spa-
 smatice motum et non paulatim quiescere semper existit freneticis,
 ut utique et calore prevalente et organis duris existentibus. Cupiente
 enim adhuc virtute dilatare arterias, tunicarum durities contradicit,
 35 et hinc est quod violentum et quod velut spasmatice abscisum. 4 Ita
 vero durities et principium dilatandi arterias repentinum et repente
 simul velut exilientibus fit magis, non paulatim dilatatis. Ita vero et
 in flegmone febricitantibus omnibus, hiis quidem magis, aliis vero
 minus, apparet hoc tale contingens, non in fine solum motus, sed et
 40 secundum principium statim. Causa vero communis horum omnium
 que utilitatis pulsuum augmentatio, simul cum tunice duritie: cum
 enim properet quidem utilitas, et propterea virtus ut ad magnam et
 citam provenit diastolem, repugnat autem ipsorum organorum duri-
 ties, necesse predictam speciem accidere motibus. 5 Sed et quoniam
 45 propter eandem hanc et siccitatem et duritiem et tensionem vaso-
 rum anomalus (id est inequalis) apparet pulsus secundum positio-
 nem, non mirabile intelligere hiis qui meminerunt anteriorum,
 neque quoniam quod valde spissum insidentem minatur sincopam:
 imbecillis enim virtutis spissitudo soboles ostensum est.

25 virtutis] -us GFZ // monstratum] manifest- β // est, om. Mβ // 26 virtus om.
 γδ // post eas add. enim M // 27 isto om. β // 30 autem om. FZ // 31 pulsuum]
 -um NPTδ // 32 motum] totum δ // post quiescere hab. i. e. cessare s.l. G^r //
 36 post vero add. et β // post arterias add. et ε // post repentinum add. simul G
 // 38 aliis] mal. : hiis B // 40 post principium add. quidem δ // horum omnium
 invert. δ // 41 que om. BMe // post utilitatis hab. respirationis s.l. Y^r // 42 pro-
 peret] -at YJ: -aret VF : -paret NPT : appar- GZ, et exp. Z // post ut hab. et
 YGVZ, fort. recte // 43 provenit] -iat Z // post repugnat hab. contradicit s.l. Y^r
 // 44 necesse om. BYβ // 47 non] neque vel nihil expect. // meminerunt] -erint
 NδZ // 48 neque quoniam invert. γδZ // insidentem] incid- Bδε // 49 soboles]
 geni- s.l. G^r //

< ιε'. > Ἐφεξῆς ὁ λόγος ἐστὶ περὶ τοῦ μικτοῦ δοκοῦντος εἶναι πάθους
 ἕκ τε φρενίτιδος καὶ ληθάργου καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς | σφυγμοὺς ἐν τῷ
 μέσῳ τῆς ἐκατέρου τῶν παθῶν ἔχοντος ἰδέας. ἥτις μὲν δὴ τοῦδε τοῦ
 πάθους ἐστὶν ἡ φύσις, ἐν ἐτέροις δεδήλωται· διότι δ' εὐ|λογον αὐτῷ καὶ
 5 τοὺς σφυγμοὺς ἔχειν μικτούς, ὥς ἂν καὶ αὐτῷ μικτῷ τὴν φύσιν ὑπάρχοντι,
 θαυμάσιον οὐδέν. ὥστε τις τοῦτο γινώσκων οὐδέν ἐτι δεῖται λόγου |
 πλείονος. ἀλλ' ἄρκει μοι κἀνταῦθα παραγράψαι τὴν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς
 ῥῆσιν, ὥδὲ πως ἔχουσιν.

(188) Ἦστι δέ τι καὶ ἄλλο πάθος, ὃ εἴτε μέσον αὐτῶν ληθάργου
 10 γου καὶ | φρενίτιδος χρή νομίζειν, ὥς οὐδ' ἐτέρῳ ταῦτόν ὄν,
 εἴτε κοινὸν ἀμφοῖν, ὥς μικτόν ἕκ τε τῶν φρενίτιδος εἰδῶν ἕκ τε
 τῶν ληθάργου, τοῦτο μὲν | ἰδίᾳ σκεψόμεθα· περὶ δὲ τῶν σφυγ-
 μῶν αὐτοῦ νῦν ἐροῦμεν. καὶ ἵνα μὴ ὥσπερ αἰνιγμά τι προβε-
 βλημένον εἴη, τοῖς συνεδρεῦουσιν αὐτὸ δηλώ|σω. τὰ μὲν πολλὰ
 15 μύουσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ὑπνώδεις εἰσὶ καὶ ῥέγγουσιν. αὔθις
 δ' αὖ ἐπὶ πλείστον ἀτενὲς ὀρῶντες διετέλεσαν | ἀσκαρδαμυκτί,
 παραπλησίως τοῖς κατόχοις. καὶ εἰ πυνθάνοιό τι καὶ διαλέγε-
 σθαι βιάζοιο, δυσχερεῖς ἀποκρίνασθαι καὶ ἀργοί, τὰ πολλὰ δὲ |
 καὶ παραφύρως φθεγγόμενοι καὶ οὐκ ὀρθῶς ἀποκρινόμενοι καὶ
 20 ληροῦντες εἰκῇ. τοιοῦτον μὲν ἐστὶ τὸ πάθος, ὃ βούλομαι
 δηλοῦν τοῖς συνεδρεῦουσι γνωρι|σθέν, ἀπορία οἰκείου ὀνόμα-
 τος. οἱ σφυγμοὶ δ' αὐτοῖς ταχεῖς μὲν καὶ πυκνοί, παραπλησίως
 τοῖς φρενιτικοῖς, ἀλλ' ἥττον. οὕτω δὲ καὶ ἰσχύος ἥττον ἐκείνων
 ἔχουσιν, | πλατεῖς δὲ καὶ βραχεῖς, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἔξω κίνησιν,
 25 ἀθρόως ἀποκεκομμένον οὐκ ἔχοντες, ἀλλ' ἐτέρῳ μὲν (189)
 τρόπῳ καθάπερ εἴσω σπεύδοντες | ὑποφεύγουσιν, ἐπιταχύνο-
 ντες τὴν συστολήν, καὶ οἷον ὑποβλέποντες τὴν διαστολήν, οὐ
 μὴν ὁμοιοί γε κατ' αὐτὴν τῷ φρενιτικῷ. τὸ γὰρ οἷον ἀ|ποκεκομ-
 μένον οὐκ ἔχουσιν.

XV. 5 τὴν non hab. Kühn // 9 αὐτῶν] αὐτὸ Kühn // 11 post τῶν hab. τῆς Kühn
 // 12 post τῶν₂ hab. τοῦ Kühn // 13 αὐτοῦ νῦν invert. Kühn // 13-14 προβεβλημέ-
 νον] προσ- Kühn // 17 ante διαλέγεσθαι add. εἰ Kühn // 19 καί, non hab. Kühn //
 28 φρενιτικῷ] τῶν φρενιτικῶν Kühn //

XV. 1 Deinceps sermo est de passione mixta extimata esse *et ex* frenesi et litargo, et propterea et pulsus in medio speciei alterutrarum passionum habente. Que quidem utique huius passionis est natura, in aliis ostensum est: quia vero rationabile est ei et pulsus
 5 habere mixtos, ut utique et ipso mixto natura existenti, mirabile nullum. Quare quis hoc cognoscens non adhuc indiget sermone ampliori, sed sufficit mihi et hic describere eam que ex isagoga est seriem, ita quodammodo habentem.

2 *Est autem quedam et alia passio, quam sive mediam eorum litargi et*
 10 *frenesis oportet extimare, ut neutro idem existens, sive communem ambo-*
rum, ut mixtam et ex frenesi et ex litargi speciebus; hoc quidem singulariter
scrutemur. De pulsibus vero eius nunc dicemus, et ut non sicut enigma ali-
quod proposita sit, hiis que insident eam indicabo. 3 *Multum quidem clau-*
 15 *dunt oculos et somnolenti sunt et stertunt; rursus autem iterum quam plu-*
rimum intente videntes extiterunt irreverberate, similiter catochis; et si inter-
rogaveris quid et loqui coegeris, difficiles respondere et pigri sunt, multotiens
autem et dementer loquentes et non recte respondentes et delirantes inaniter.
Talis quidem est hec passio, quam nunc volo ostendere insidentibus
 20 *cognita<m>, aporia (id est indigentia) proprii nominis.* 4 *Pulsus autem eis*
sunt citi quidem et spissi, similiter freneticis, sed minus. Ita vero et fortitu-
dinem minus habent illis, lati vero et breves sunt, et id quod est secundum
exterius motum, repente simul abscisum non habentes, sed alio quidem
modo sicut intus festinantes suffugiunt, superproperantes sistolem et velut
 25 *subvidentes diastolem, non tamen similes demum secundum ipsam frenetico;*
quod enim est, velut abscisum non habent.

XV. commentum post lemma transp. H // 1 sermo est] -one(m EJ/V) γδ // extimata] existim- GV // et ex corr. : et δ : ex αγε // 2 litargo] -ico Yδε // et₃ om. BFe // 4 est₂ om. Gδ // 5 et om. ε // ipso] -e NPT // 6 quare om. δ // 7 describere] s-Ge // 9 eorum] ea- EVε // litargi] -ie JZ // 10 neutro idem] cfr. neutra eadem Puls. tir. // existens] ens YENPTH : omnes GF; antea add. est ENGPTF // communem] -e ENGPVδ // 11 et₁ om. Bβ // frenesi] -is YMγδZ // ex₂ om. BYENGVDε // litargi] -ie δZ // 12 eius] eorum ε // non] nunc γδ // 13 hiis] eis β; postea add. (ex Z) concurrentibus ε, e Puls. tir. // insident] incid- BFZ // multum] -otiens B, fort. e Puls. tir. // 14 oculos om. B // 15 post extiterunt add. et BEH // irreverberate] Ppc : r- EGPac // interrogaveris] -averit ENGPT, ut Puls. tir. // 16 quid] -dem Yγδ // loqui coegeris invert. β // difficiles] -e ENGPTδ // pigri sunt] -escunt ε // 17 delirantes] deliber- γε : debilit- F : deridentes al. mg. Sur., e Puls. tir. // 18 post insidentibus add. signis BM s.l. G', fort. recte // 19 cognita<m>, cfr. Puls. tir. : -a Ω // 20 et₁ - vero (homoeot.) om. F // 21 illis W, cfr. Puls. tir. : om. rell. // id - secundum om. ε // 22 exterius] -iorem ε // abscisum non invert. δ // 23 festinantes] proper- H // post velut add. furtim V // 24 subvidentes] -trah- VZ in ras. H (cfr. Puls. tir.) // tamen] tantum YENPT // 25 est om. BYε //

< ις'. > Οἱ δὲ τῶν κατόχων σφυγμοί, κατόχους γὰρ αὐτοὺς
καὶ κατεχομένους ἐκάλουν οἱ παλαιοί, κατοχὴν δὲ καὶ κατάλη-
ψιν | οἱ νεώτεροι τὸ πάθος ὀνομάζουσιν, εἰκάσι μὲν τὰ ἄλλα
τοῖς ληθαργικοῖς, μεγέθους τε χάριν καὶ βραδύτητος καὶ ἀραιό-
5 τητος, ὥσπερ καὶ ὄλον | τὸ πάθος τοῦ πάθους οὐ πόρρω τὴν
ιδέαν εἶναι, οὐ μὴν ἀσθενῆς ὁ τῶν κατόχων σφυγμός, οὐδὲ
μαλακός, ἀλλ' ἐν τούτοις δὴ καὶ πάνυ δια|φέρει, ὥσπερ κἂν τῷ
λύεσθαι μὲν καὶ οἰδίσκεσθαι τὴν ὅλην ἔξιν τοῖς ληθαργικοῖς,
ἐσφίχθαι δὲ καὶ συνέχεσθαι τοῖς κατόχοις. οὕτω δὲ καὶ | ἀνω-
10 μαλίᾳ καὶ ὁμαλότητι διαφέρουσιν ἀλλήλων. ὁμαλὸς γὰρ ὁ τῶν
κατόχων σφυγμός. Ἀρχιγένης δὲ φησι τὸν τῆς ἀρτηρίας | τόπον
ιδίως ἐπ' αὐτῶν θερμότερον εὐρίσκεσθαι, καθάπερ τοῖς σπα-
σθησομένοις μετὰ καταφορᾷς.

(190) Σύμπαντα σχεδὸν | τᾶλλα ταῦτα τοῖς κατόχοις ἐστὶ πρὸς τοὺς
15 ληθάργους, πλὴν τοῦ διοιδίσκεσθαι τε καὶ οἶον νεκροῦσθαι τὴν ἔξιν. ὅθεν
καὶ οἱ σφυγμοί | τὴν τε ἀμυδρότητα καὶ τὴν μαλακότητα παραλλάττουσαν
ἴσχουσι, τὸ μὲν, δέ ὅτι μήπω τῆς δυσκρασίας ὅλην τὴν ἔξιν διαλελυκίας
ἢ δύνამις εὐρ|ρωστός ἐστι, μαλακότητα δὲ οὐδ' αὐτὴν ἔχουσιν, ὅτι μηδὲ
τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας ἤδη μαλακόν. ὁ δὲ τῆς ἀρτηρίας τόπος οὐκ αἰ-
20 μὲν ἐναργῶς, ἐ|μοὶ γοῦν ἐφάνη θερμότερος, ὥς τὰ πολλὰ μέντοι σαφῶς
εὐρίσκεται θερμότερος. αἴτιον δὲ κἂν τούτῳ τῷ πάθει κἂν τοῖς ἄλλοις, ἐν
οἷς ταῦτ' εὐρίσκεται σύμπτωμα, | τὸ τὴν ψύξιν τῆς ἔξεως οὐχ ὁμοίως
ἦφθαι τῶν ἀρτηριῶν. || πολλὰ γὰρ δὴ τοιαῦτα συμπίπτει ταῖς ἀνωμάλοις
δυσκρασίαις. φαίνεται τοίνυν θερμότερος ὁ τῶν ἀρτηριῶν τόπος τῶν
25 πέ|ριξ, μᾶλλον ἐνίοτε μὲν αὐτῷ τῷ θερμανθῆναι μόνον, ἐνίοτε δὲ τῷ τῶν
περικειμένων ἥττον ἐψύχθαι.

XVI. 6 εἶναι] ἐστὶν Kühn // 7 ὥσπερ] ὥστε Kühn // 11 post σφυγμός hab.
ἀνώματος δὲ ὁ τῶν ληθαργικῶν Kühn; vd. Burg. et Puls. tir. // 17 τὸ] τὴν Kühn //
διαλελυκίας] διαδεδυκίας Kühn; vd. Burg. // 18 post ἐστὶ hab. τὴν Kühn // 23 δὴ
non hab. Kühn // 25 μᾶλλον] mg. L : non hab. Kühn // μόνον] μᾶλλον Kühn //

XVI. 1 Katochorum vero pulsus – katochos enim eos et detentos vocabant veteres, katochen autem et katalesin (id est deprehensionem) iuniores passionem nominant – assimilantur quidem secundum alia litargicis, gratia magnitudinis et tarditatis et raritatis, sicut et totam hanc passionem ab illa
 5 passione non procul specie esse. Non tamen imbecillis katochorum est pulsus neque mollis, sed in hiis utique et valde differunt, quemadmodum et in solutum esse quidem et inflatum totum habitum litargicis, strictum vero esse et contineri katochis. Ita vero et anomalia (id est inequalitate) et homalitate (id est equalitate) differunt a se invicem: homalus enim est katochorum
 10 pulsus, anomalus (id est inequalis) vero litargicorum. Archigenes autem ait arterie locum proprie in eis calidiorem inveniri, quemadmodum in spasmandis cum kataphora.

2 Universa fere alia eadem katochis sunt ad litargos, preter id quod inflatur et velut mortificatur habitus. Unde et pulsus et debilitatem et mollitiem diversam habent: hoc quidem quoniam, nondum discrasia totum habitum assumente, iam virtus valida est; mollitiem autem neque ipsam habent, quoniam neque tunicam arterie iam mollem. Arterie vero locus, non semper quidem manifeste, apparuit denique mihi calidior, quam multum nimirum palam invenitur calidior. Causa vero et in hac passione et in aliis, in quibus
 20 idem invenitur symptoma, est frigiditatem habitus non similiter tangere arterias; multa enim utique talia accidunt anomalis (id est inequalibus) discrasiis. Apparet igitur calidior arteriarum locus hiis qui in circuitu: magis quandoque quidem in ipso calefieri solum, quandoque vero in minus adiacentibus infrigidari.
 25

XVI. 1-17 katochorum – ipsam (homoeoth.) om. T // 1 et om. YMδε // detentos] decentes YδZ // 2 deprehensionem] depress- δ // 3 post passionem add. hanc H, e Puls. tir. // nominant] voc- Z // 4 illa] hac δ // 5 specie] -es BM // tamen] tantum YENGP // 6 neque mollis om. F // et₁ om. ENGPVδε // 7 solutum] dis- æ, fort. dup. ver. // inflatum] inflamm- δ // post esse₂ add. omne δ // 8-9 et₃ – equalitate om. δ // 9 a] ad Je // 10 vero om. BZ // 11 proprie] prope NPVδ; postea hab. singulariter Y, fort. dup. ver. (cfr. Puls. tir.) // in₂] et α // 13 fere] P^{pc}: febre ENP^{ac}F // eadem om. BV // ad] et ε // litargos] -icos YENPδ : -icis ε // 14 inflatur] inflamm- ENF // 15 post diversam hab. alterutram s.l. G^t // 16 nondum] om. ENPVδ; transp. post iam α : post discrasia ε // post iam add. non ENGPVδZ // 19 apparuit] -uerit γ // 20-21 calidior – invenitur om. (homoeoth.) γδ // 20 in₃ om. δ // 21 idem om. γδH // frigiditatem] ex frigiditate ε // 24 quidem] vero Z in ras. H // 25 in] om. BMNV; postea add. eo quod s.l. Y^t // minus] -imis EN // infrigidari] in frigidum GPTδ //

< ιζ'. > Τῶν δὲ σπωμένων αὐτὸ μὲν τὸ σῶμα | τῆς ἀρτηρίας
 συνῆχθαι δοκεῖ, καὶ πανταχόθεν ἐστεγνῶσθαι, οὐχ ὡς τεθλιμ-
 μένον ὑπὸ τινος, ἢ στενοχωρούμενον, οὐ μὴν οὐδ' ὡς
 5 πε|φρικὸς, οἷον τὸ πυρεκτικόν, καὶ μάλιστα ὡς ἐν
 ἐπιση(191)μασίαις, οὐδ' ὡς διὰ σκληρότητα δυσεπέκτατον,
 οἷον τὸ ἐπὶ χρόνου | μήκεσι, καὶ μάλιστα σὺν ἀμαρτήμασιν, ἢ
 σπλάγχχνων κακώσειςιν, ἀλλ' ὥσανεὶ σῶμα νευρῶδες κοῖλον,
 οἷον ἔντερον, ἢ | τι παραπλήσιον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πρώτων
 τεταμένον. οὕτως δὲ καὶ ἡ κίνησις ἀνώμαλος, ἄνω καὶ κάτω
 10 μεθισταμένης τῆς ἀρτηρίας, ὥσπερ | χορδῆς. οὐδὲ γὰρ δια-
 στολῆς ἢ συστολῆς ἔμφασίς ἐστιν, ἀλλὰ κλόνῳ μᾶλλον ἔοικεν,
 οἷον ἐκπηδώσης ἄνω καὶ αὐθις εἴσω σπωμένης. | καὶ οὐδὲ δια-
 κεκριμένως τοῦτο πασχούσης, ἀλλ' ἐνὶ χρόνῳ πολλάκις τὸ μὲν
 τι μέρος αὐτῆς ἀναφέρεσθαι δοκεῖ, καθάπερ | ἐκτοξευόμενον,
 15 τὸ δὲ ἔσω φέρεσθαι, καθάπερ ὑπὸ τινος ἐλκόμενον· καὶ τὸ μὲν
 ταχέως κινεῖσθαι, τὸ δὲ βραδέως. δοκεῖ δὲ καὶ σφο|δρὸς εἶναι
 καὶ μέγας ὁ τῶν σπωμένων σφυγμός. ὁ δ' ἔστι μὲν οὔτε ἄρρω-
 στος οὔτε μικρός, οὐ μὴν ἐφ' ὅσον φαντάζεται σφοδρός, ἢ
 μέγας. | ἐξαπατᾶται γὰρ ἡ πληγὴ, διὰ μὲν τὴν τάσιν εὖρωστος
 20 φαινομένη, διὰ δὲ τὸν κλόνον ἐκπηδῆται. ὅθεν καὶ ὑψηλότερος
 ἔσθ' ὅτε φαί|νεται. (192) καὶ οὐκ ἂν τινα λάθοι τῶν ἡσκημένων
 ὁ σφυγμός οὗτος. οὐδενὶ γὰρ ἔοικεν οὔτε τὴν ἐφ' ἐκάτερα
 τάσιν οὔτε τὸ σπασμῶ|δες τῆς κινήσεως. μιγνυμένου δ' αὐτοῦ
 τῷ τῆς καταφορᾶς, δυσφορώτατος ἢ κράσις, καὶ μόνῳ τῷ καθ'
 25 ἑαυτὸν ἐκάτερον γνωρίζειν ἀκριβῶς | ἡσκεμμένῳ δυνατὸν καὶ
 τὴν μίξιν ἐπιγνῶναι.

Ἡ μὲν ῥῆσις ἢ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς αὕτη. πρόδηλος δὲ τῶν εἰρημένων ἡ
 αἰτία τῷ μεμνημένῳ | διότι συμπάσχουσιν ἀλλήλαις αἱ ἀρχαί.

XVII. *titul. de pulsu spasmatis mg. LB // 5 post ἐπισημασίαις hab. οὐδ' ἐν ἐπισημασίαις Kühn // 8 πρώτων] περάτων Kühn // 14 ἀναφέρεσθαι] ἄνω φέρεσθαι Kühn // 19 ἐξαπατᾶται] ἐξαπατᾶ Kühn // 20 ἐκπηδῆται] ἐκπηδητική Kühn // 21 post φαίνεται hab. καὶ οἷον ψόφον τινὰ τραχὺν ἀποτελεῖ πρὸς τὴν ἀφήν Kühn; vd. Burg. et Puls. tir. // 22 post οὔτε, hab. κατὰ Kühn // 24 κράσις] κίνησις Kühn // 25 ἡσκεμμένῳ] ἐσκεμμένῳ Kühn //*

XVII. 1 Spasmatorum vero ipsum quidem corpus arterie coactum esse videtur et undique constrictum, non ut contritum ab aliquo vel coartatum, non tamen ut horripilatum, quale quod febrile, et maxime ut in episimasiis (id est invasionibus), neque ut propter duritiem difficile extensibile, quale
 5 est quod in temporis longitudinibus, et maxime cum peccaminibus vel viscerum malignitatibus, sed veluti corpus nervosum concavum, quale est intestinum vel quid simile ex utrisque finibus tensum. Ita vero et motus est anomalus (id est inequalis), sursum et deorsum translata arteria sicut corda: non enim diastoles vel sistoles apparitio est, sed concussioni magis assimilatur,
 10 tur, velut exiliente sursum et rursus intus spasmata. Et neque discrete hoc patiente, sed in uno tempore multotiens hoc quidem aliqua eius pars sursum ferri videtur, quemadmodum sagittata, illa vero intus ferri, quemadmodum ab aliquo tracta, et hec quidem cito moveri, illa vero tarde. 2 Videtur autem et vehemens esse et magnus spasmatorum pulsus; hic autem est neque imbecillis neque parvus, non tamen in quantum apparet vehemens est vel
 15 magnus. Nos decipit enim percussio, propter tensionem quidem robusta apparens, propter concussionem autem exilit; unde et altior quandoque videtur et velut sonum quendam asperum perficit ad tactum, et non utique aliquem latebit eorum qui exercitati sunt pulsus hic. Nulli enim assimilatur
 20 neque tensionem que est ad alterutra, neque †spasmoso† motus. 3 Mixto autem eo pulsui kataphore, difficile cognoscibilis est hec crasis, et soli ei qui exercitatus est secundum se ipsum alterutrum diligenter cognoscere possibile est et hanc mixtionem cognoscere.

4 Series quidem que est ex isagoga hec est. Manifesta vero est
 25 eorum que dicta sunt causa ei qui rememoratur, propter quid compatiuntur ad invicem principia.

XVII. 1 spasmatorum] -aticorum Tδ // quidem om. EF // coactum] iunctal. s.l. G^rY^r // 2 non ut invert. γJ // contritum] -strictum BM // ab om. γδ // 3 tamen om. β // maxime] magis F // ut om. BδH // in om. BZ // 5 quod om. β // in] exp. P : ex Eε, ut antea hab. N^rGPTδ // 6 concavum] cav- B^pcM^pε // 7 quid] -dem YNGPTE // 9 vel] et ε : om. δ // sistoles om. δ // 10 spasmata] -ati YGδ : -atice ENPTV : evulsa H, e Puls. tir. // et neque] quandoque γδ // 11 aliqua] in ras. H : alia ENGPTδZ // eius pars invert. ε // 12 sagittata] sagitta Bγ^e // 13 aliquo] -a YMENPTVδZ // tracta] at- Tδε // 15 tamen] tantum YENGPT // 16 nos om. GVδe // tensionem] ex- M // 17 concussionem] per-EZ // exilit] resili- G // 18 sonum quendam invert. ε // 19 aliquem latebit invert. ε // 20 tensionem] -e BYVZ // post alterutra hab. finium arterie s.l. Y^r // spasmoso] -um expect., ut Puls. tir. : -mo V // motus] -u EGδH // 21 eo] cum γδ, ut postea hab. H et Puls. tir., fort. recte // pulsui] -u BEGVδe // crasis] contritio ε (cfr. concretio Puls. tir.) // 22 post ipsum add. pulsum ε // 23 et] ut δ : om. Ye // hanc] om. MGVδ; post mixtionem transp. BYENPT // 24 quidem que invert. ENPTVδZ // ex om. δ // 25 que om. ENPTV // post causa add. enim NPTVδ, et exp. P // compatiuntur] pati- γδ //

< ιη´. > Παραλύσεως σφυγμός μικρός και ἀμυδρός και βραδύς ἐστι, και τισὶ μὲν αὐτῶν και ἀραιός, τισὶ | δὲ πυκνός μὲν, ἀλλ’ ὑποδιαλείπων ἀτάκτως.

Μικρός μὲν και βραδύς ἐστιν ὁ τῶν παραλελυμένων σφυγμός, ὅτι
 5 ψυχρὸν τὸ πάθος· | ἀμυδρὸς δέ, ὅτι και ἡ δυνάμις ἀρρωστοτέρα. μείζονος δὲ τῆς ἐν αὐτῷ γινομένης καταλύσεως πυκνὸς ἅμα και ἀνώμαλος και ὑπο-
 λείπων ἀτάκτως. εἴρηται δ’ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἡ αἰτία κατὰ δὲ τὸ δευτέ-
 ρον τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων.

(193) < ιθ´. > Ἐπιλήπτων τε και ἀποπλήκτων σφυγμοὶ |
 παραπλήσιοι. ὅσα οὖν περὶ τῶν ἐπιλήπτων εἰρήσεται, τοσαῦτα
 και περὶ τῶν ἀποπλήκτων εἰρήσεσθαι χρή δοκεῖν. ἐν μὲν δὴ τῷ
 | μετρίως ἐνοχλεῖσθαι και τῷ μὴ τῆς φύσεως ἱκανῶς ἰσχυρότε-
 5 ρον εἶναι τὸ πάθος οὐδεμίαν εὐδηλὸν ἐστὶν εὑρεῖν τροπὴν | ἐν
 μεγέθει και σφοδρότητι και τάχει και πυκνότητι και σκληρό-
 τητι. μόνον δὲ ὥσπερ τεταμένη καθ’ ἐκάτερόν ἐστιν ἡ ἀρτηρία
 τοῖς | σπωμένοις εἰκότως. εἰ δ’ ἰσχυρὸν εἴη τὸ πάθος, ὥς βαρύ-
 νειν τὴν δύναμιν, ἀνωμαλίαν τέ τινα λαμβανόμενα και μικρότε-
 10 ρος | και ἀμυδρότερος γίγνεται και ἀραιός και βραδύς, μεγάλως
 δὲ θλίψαν και καταβαλὼν τὴν δύναμιν ἀμυδροὺς και μικροὺς
 και πυκνοὺς | ἐργάζεται.

Ἡ μὲν ῥῆσις αὕτη. τοσούτῳ δὲ δεῖ νεωτέρας ἐξηγήσεως τοῖσδε τοῖς
 σφυγμοῖς εἰς εὑρεσιν αἰτίας, ὥστε και | μαρτυρεῖ σαφῶς τοῖς ἐν τῷ πρώτῳ
 15 και δευτέρῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων εἰρημένους.

< κ´. > Ὁ τῶν συναγχικῶν σφυγμός τάσιν μὲν (194) τινα
 παραπλησίαν | ἔχει τῷ σπασμῳδεῖ, μέγας δ’ ἐστὶ κυματωδῶς,

VIII. *titul. paralis m. L^B // 7 post δὲ hab. και Kühn //*

XIX. 1 τε] δὲ Kühn; *vd. Burg. // 3 post ἀποπλήκτων hab. οἱ Kühn // post*
δοκεῖν hab. ἐπιτεταμένα μᾶλλον Kühn // 4 τῷ μὴ] μηδέπω Kühn // 9 λαμβανόμενα]
λαμβάνει Kühn; vd. Burg. // ante και hab. και τάσιν ἰσχυρὰν Kühn; vd. Burg. et
Puls. tir. // 11 καταβαλὼν] καταβαλὼν Kühn // 13 post δὲ hab. οὐ Kühn //

XX. 2 post ἐστὶ hab. και Kühn // κυματωδῶς] κυματώδης Kühn //

XVIII. 1 *Paralysis pulsus parvus et debilis et tardus est, et quibusdam quidem eorum et rarus, quibusdam autem spissus quidem, sed subdeficiens inordinate.*

2 Parvus quidem et tardus est paraliticorum pulsus, quoniam frigida est hec passio; debilis autem, quoniam virtus imbecillior.
5 Maiore vero ea que in ea est fiente dissolutione, spissus simul et rarus et subdeficiens inordinate. Dicta est autem in anterioribus hec causa, secundum secundum horum monumentorum.

XIX. 1 *Epilepticorum vero et apoplecticorum pulsus sunt similes. Quicumque igitur de epilepticis dicentur tot et de apoplecticis dicenda esse oportet extimare.* 2 *In eo quidem cum moderate molestatur et in eo cum non natura sufficienter fortior fuerit passio, nullam manifestam est invenire versionem in magnitudine et vehementia et velocitate et spissitudine et duritie.*
5 *Solum autem quasi tensa secundum alterutrum est arteria, hiis qui spasmanantur decenter. Si vero fortis fuerit passio, ut aggravat virtutem, et anormaliam (id est inequalitatem) quandam suscipiat et tensionem fortem, et minor et debilior fit et rarus et tardus; multum vero conterens et submittens*
10 *virtutem, debiles et parvos et spissos operatur.*

3 Series quidem hec est. In tantum autem non indigent nova expositione hii pulsus in inventionem cause, ut et testantur manifeste hiis que dicta sunt in primo et secundo horum monumentorum.

XX. 1 *Synanchicorum autem pulsus tensionem quidem quandam similem habet spasmoso, magnus autem est, fluctuose, ut qui peripleumonicorum, et*

XVIII. 1 paralysis] -eos expect., ut Puls. tir. // 2 et om. B β // sed] et MENPT // 4 post paraliticorum hab. dissolutorum s.l. Y^r // 5 post virtus add. est BH // 6 maiore] -ori ϵ // rarus] anomalus expect. // 7 et om. FZ // 8 secundum₁ om. M β //

XIX. 1 vero om. NT ϵ // quecumque] quot- YGV : quotiens- δ // 2 dicentur - apoplecticis om. YN // dicentur] -untur EGPTV $\delta\epsilon$ // et - dicenda] hec - dicta ϵ , e Puls. tir. // oportet om. δ // 3 extimare] existim- B; post suppl. intensa tamen magis ϵ , coll. Puls. tir. // cum moderate] qui com- ϵ , e Puls. tir. // et om. $\gamma\delta$ // in₂ - non] nondum ϵ , e Puls. tir. // 4 natura om. MH // fuerit ante sufficienter transp. ϵ // manifestam] -a YMNGPT // versionem] in v- NGPTV // 6 post alterutrum hab. initium finem sui Y^r s.l. G^r // 7 fortis fuerit invert. $\gamma\epsilon$ // et om. δ // 8 suscipiat] -iet ϵ : -it ENPT // 9 post submittens hab. deiciens hec passio s.l. Y^r // 11 est] mal. : om. $\alpha\epsilon$ // 12 inventionem] -e YET $\delta\epsilon$ // testantur] -entur BYH //

XX. 1 autem] e Puls. tir. : vero JH // 2 habet] -ent BNPTVZ // spasmoso] -mo BH // fluctuose] (et ϵ) -us emend. F ϵ , fort. e Puls. tir. //

- ὥς ὁ τῶν περιπνευμονικῶν, καὶ ὁπότερον ἂν ἐν αὐτῷ μεγάλως
ἐπικρατῇ, κατ' ἐκεῖνο χρή προσδοκᾶν τὴν μετέπτωσιν. εἰ μὲν
5 γὰρ τὸ περιπνευμονικὸν εἶδος ἐπικρατήσκειν, εἰς περιπνευμο-
νίαν· εἰ | δ' αὖ τὸ σπασμῶδες, εἰς σπασμὸν ἢ συνάγχη τελευτή-
σει, ὅσοι δ' ἂν ἐξ αὐτῶν ἰσχυρῶς πνίγωνται, μικρὸς τούτοις καὶ
| ἀραιὸς ὁ σφυγμὸς γίγνεται· τελευτώντων δὲ ἤδη πυκνὸς καὶ
ἀνώμαλος.
- 10 Πάση μὲν φλεγμονῇ τὴν ἀρχὴν εἰς συμπάθειαν ἀγούσῃ κοινὸν
σύμπτωμα τείνειν τὸν σφυγμόν. ἀλλὰ μᾶλλον τοῦτο δρῶσιν αἱ τε τῶν
νευρωδῶν σωμάτων καὶ ὅσαι πλησίον εἰσὶ τῆς ἀρχῆς. ταῦτά τοι καὶ ὁ τῶν
συ|ναγκικῶν σφυγμὸς οὐκ ἄνευ μὲν τάσεως, ἀλλ' ἤτοι πλέον ἢ ἥττον
αὐτῆς μετέχει. γίνεται γὰρ τοῦτο διὰ τε τὸν ἐπιρρέοντα χυμὸν, | ἢ χολω-
15 δέστερον, ἢ φλεγματικώτερον ὑπάρχοντα, καὶ διὰ τὴν τῶν ὀργάνων
αὐτῶν τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ διαφοράν. τὰ μὲν νευρωδέ|στερά τε καὶ συντο-
νώτερα τείνει μᾶλλον τὸν σφυγμόν· ὅσα δὲ σαρκώδη τε καὶ χαῦνα, κυμα-
τωδέστερον ἀπεργάζεται (195) ταῦτα. | τὰ δ' ἄλλα τῆς λέξεως δῆλα, πλὴν
τοῦ κατὰ τὸ τέλος εἰρημένου, τοῦ μικρὸν μὲν καὶ ἀραιὸν γίνεσθαι τοῖς
20 πνιγομένοις ἐξ αὐτῶν | τὸν σφυγμόν, ἐπὶ τελευτῇ δὲ πυκνὸν καὶ ἀνώμα-
λον. ἔχει γὰρ οὕτως. ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς τῷ πνίγεσθαι μικρότεραι καὶ
ἀραιό|τεραι τῶν ἀρτηριῶν αἱ διαστολαὶ γίνονται, τῆς τε δυνάμεως ἀρρω-
στούσης ἤδη, καὶ τῆς χρείας μειουμένης. ἐφεξῆς δ' ὅταν ἤδη | πλησίον
ᾧσι θανάτου, πειρᾶται μὲν ἡ δύναμις ἐπισπᾶσθαι συνεχέστερον, ὥς ἂν καὶ
25 τῆς οὐσίας ἤδη τοῦ ψυχικοῦ | πνεύματος ἐλλειπούσης. ἀρρωστοῦσα δὲ
μικρὰς μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐργάζεται τὰς διαστολάς· ὅτι δὲ μικράς, διὰ τοῦτο
| καὶ πυκνάς. εἴρηται γὰρ ὑπὲρ τούτου πρόσθεν. εἴτ' ἐξαίφνης ὥσπερ
πεδηθεῖσα, πολλάκις δ' ἐμέλῃσε στήναι. τούτων δὲ τὸ μὲν ἕτερον διαλεί-
ποντα, τὸ δ' ἕτερον ἀραιότερον ἐργάζεται τὸν σφυγμόν· ἄμφω | δ' ἀνώμα-
30 λον ἐν τῇ κατὰ τοῦτο τὸ γένος διαφορᾷ.

5 γὰρ non hab. Kühn // 12 ὅσαι] ὅσα Kühn // 13 post οὐκ hab. ἂν Kühn // 16 post
μὲν hab. γὰρ Kühn // 21 τῷ] τοῦ Kühn // 23 μειουμένης] μειούτερος L^{ac} // 24 μὲν
non hab. Kühn // 26 ἐργάζεται] ἐργάζεται Kühn // 27 πρόσθεν] ἐμπροσθεν Kühn
// 28 post πεδηθεῖσα hab. πολλάκις μὲν ἔστη Kühn // ἐμέλῃσε] debuit s.l. L^B //
29 ἀραιότερον] ἀραιὸν Kühn //

utrumlibet in eo multum dominabitur, secundum illud oportet expectare transitionem: nam siquidem utique species peripleumonica dominabitur, in peripleumoniam; si vero rursus quod spasmosum, in spasmus synancha desinet. Quicumque vero ex ipsis fortiter suffocantur, parvus hiis et rarus pulsus fit, morientium vero iam spissus et anomalus (id est inequalis).

2 Omni quidem flegmoni principium in compassionem ducenti commune est symptoma tendere pulsum; sed magis hoc efficiunt et hii qui nervosorum corporum et quicumque prope principium sunt. Propterea igitur et qui synanchicorum pulsus non sine tensione quidem, sed aut plus aut minus ea participat. Fit autem hoc et propter influentem humorem, vel cholericiorem vel flegmaticiorem existentem, et propter organorum ipsorum que in collo differentiam: nervosiora quidem et contensiora tendunt magis pulsum, quaecumque vero et carnosa et cavernosa fluctuosiorum operantur eum. 3 Alia vero seriei manifesta sunt, preter id quod secundum finem dictum est, quod parvus quidem et rarus fit suffocatis ex ipsis pulsus, in fine vero spissus et anomalus (id est inequalis). Habet enim ita: in principiis quidem in suffocando minores et rariores arteriarum diastole fiunt, et virtute languente iam, et utilitate minorata. Deinceps autem cum iam prope mortem fuerint, temptat quidem virtus evellere continuantius, ut utique et substantia iam spiritualis spiritus deficiente. Languente vero, parvas quidem ex necessitate operatur diastolas; quoniam autem parvas, propterea et spissas (dictum est autem de hoc antea). Deinde repente, velut compedita, multotiens autem debuit stare. Horum autem hoc quidem deficientem, aliud vero rariorem operatur pulsum; ambo vero anomalum (id est inaequalem) in differentia que est secundum hoc genus.

3 multum om. F // illud] id ε // transitionem] transvers- γδ, fort. dup. ver. : tens- H; postea hab. casum s.l. GY^r, fort. dup. ver. // 4 utique om. ε // peripleumonica] -orum β // peripleumoniam] -a TH // 5 in spasmus] in -osum VF : om. MNTJ // desinet] -ficiet F // 6 ipsis] hiis Z // pulsus fit invert. Mδε // 8 flegmoni om. VF // compassionem] -e BY, p- γJ // 9 hoc om. ε // et om. Bje // 10 hii] hoc ε // 11 qui om. ε // 12 et om. Eε // 14 post collo add. sunt δ // 15 contensiora] magis tensa expect. : tens- γδZ // 15-16 quaecumque - eum om. F // 16 et cavernosa om. YMEVZ // eum] hec expect. // 18 dictum om. GT // 20 in om. TZ // 21 post utilitate hab. respirationis s.l. Y^r // 22 autem om. β // evellere] attrah- al. s.l. Y^r // 23 continuantius corr. dub.; magis continue expect. : -(u- B)entius BM : -(u)entias YENGPTδε : corrupte V // spiritualis] prave; postea hab. vitalis s.l. G^r // spiritus] -u Z // 24 diastolas] -es BMEPVδε // 25 propterea et invert. β // post autem₂ add. et ENPTε // 26 deinde] demum ε // 27 deficientem] -e BGδ // 28 rariorem] min- Z //

< κα΄. > Ὀρθοπνοίας ὀξείας σφυγμὸς ἀνώμαλος καὶ ἄστατος, ὑπεκ|λείπων, καὶ τῆς μὲν μέσης τῇ κακίᾳ πυκνός, (196) τῆς δ' ἐσχάτως βιαίας βραδὺς καὶ ἐλλείπων, τῆς δ' ἀναιρούσης | ἥδη πυκνός.

- 5 Τοῦ χρονίου νοσήματος, ὃ δὴ προσαγορεύουσιν ὀρθόπνοϊαν, ὀξεῖς εἰσιν οἱ παροξυσμοί, καθάπερ | καὶ τῆς ἐπιληψίας. | [297r] ἐν τε οὖν τούτοις, οὐχ ἥκιστα δὲ κἂν ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις ὀρθοπνοίαις ταῖς ὁπωσοῦν ἐξαιφνίδιον γιγνομέναις οἱ σφυγμοὶ πάντως μὲν | ἀνώμαλοι τε καὶ ἄτακτοι καὶ ὑπεκλείποντες γίνονται, διὰ τὰς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένας αἰτίας.
- 10 ἥδη δὲ παρὰ τὰς διαφορὰς | τῆς κακίας ἢ πυκνοὶ μᾶλλον ἢ ἀραιοί. ταχεῖς γὰρ οὐδέποτε, διὰ τὴν ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως. ἐν μὲν δὴ τῇ μέσῳ μοχθηρᾷ | πυκνὸς μᾶλλον ἅμα τῷ ἀνώμαλος εἶναι δηλονότι καὶ ὑπεκλείπων. ἐν ἀρχῇ γὰρ τοῦ λόγου ταῦθ' ὡς ἀχώριστα προεῖρηται. | διότι δὲ πυκνὸς γίγνεται τῆς χρείας μὲν ἐπειγούσης, τῆς δυνάμεως δ' ἀρρωστούσης, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ἥδη | νεκρουμένης τῆς
- 15 δυνάμεως βραδὺς ἅμα καὶ ἐλλείπων. ἅμφω γὰρ ταῦθ' ὑπάρχει τῇ μηκέτι κινεῖσθαι δυναμένη. κατ' αὐτὸ | δὲ τὸ ἀποθνήσκειν ἥδη βιαιοτάτης μὲν τῆς τοῦ πνεύ(197)ματος ἐπιζητήσεως τῇ φύσει γιγνομένης, ἀρρωστούσης δὲ δηλονότι τῆς δυνάμεως, | ἐπὶ τὸ κινεῖσθαι μὲν ἔρχεται τῆς δυνάμεως
- 20 καταναγκαζούσης, οὐ δυναμένης δ' εἰς τοσοῦτον ἐξαίρειν τὴν ἀρτηρίαν εἰς ὅσον ἡ χρεία | ποθεῖ, πυκνοὺς ἐξ ἀνάγκης ἐργάζεται τοὺς σφυγμούς. καὶ τοῦτ' ἐπ' ὀλίγον τινα χρόνον ἅπαν ὅσον εἶχε δυνάμεως ἐπιδειξα|μένη τελέως εὐθὺς ἀποσβέννυται.

< κβ΄. > Ὑστερικῆς πνίξεως ἀποτεταμένους σπασμωδῶς καὶ ἀραιούς. τῆς δ' ὀλεθρίας πυκνός, | ἄτακτος καὶ ὑπεκλείπων.

Οὐδ' ἐπὶ ταύτης ἄπορος ἡ αἰτία τῷ μεμνημένῳ τῶν πρόσθεν. διὰ μὲν γὰρ τὸ πεπονθὸς | ὄργανον νευρῶδες ὑπάρχον εὐλόγως ἀποτείνεται σπα-

XXI. *titul.* orthopnye *mg.* L^B // 1 καὶ non hab. Kühn // ἄστατος] ἄ-τακ-τος *s.l.* L^r Kühn; *cf.* *Puls. tir.* // 3 ἐλλείπων] ἐκ- Kühn // 4 post πυκνός hab. καὶ ἀμυδρός Kühn // 10 post ταχεῖς hab. μὲν Kühn // 12 post τῷ hab. καὶ Kühn // 16 ἐλλείπων] ἐκ- Kühn // 19 δυνάμεως] χρείας Kühn; *vd.* Burg. //

XXII. *titul.* matricalis suffocationis *mg.* L^B // 1 post ἀποτεταμένους hab. ἐστὶ Kühn //

XXI. 1 *Orthomie acute pulsus anomalus (id est inequalis) et instabilis, subdeficiens; et medie quidem malitia spissus est; eius autem que ultime est violenta tardus et deficiens; interimentis autem iam spissus.*

2 *Prolixe egritudinis quam utique nuncupant orthomiam acuti sunt paroxismi, sicut et epilepsie. Et in hiis igitur, non minus autem et in aliis universis orthomiis que qualitercumque repente fiunt, pulsus omnino quidem et anomali (id est inequales) et inordinati et subdeficientes fiunt, propter parum antea dictas causas. Iam autem a differentiiis malitie vel spissi magis vel rari sunt; citi enim numquam sunt, propter imbecillitatem virtutis. In medie quidem utique malitiosa spissus magis, simul cum essendo anomalum, manifestum est quoniam et subdeficiens. In principio enim huius sermonis hec ut inseparabilia prescripta sunt. Quia vero spissus fit, utilitate quidem properante, virtute vero languente, in anterioribus dictum est. Et quidem utique et quod iam mortificata virtute, tardus simul et deficiens: ambo enim hec existunt ei que non adhuc moveri potest. Secundum vero ipsum mori, iam violentissima quidem spiritus inquisitione nature fiente, manifestum est autem quoniam, languente virtute, ad movendum quidem venit, utilitate cogente, nequeunte vero in tantum elevare arteriam in quantum utilitas desiderat, spissos ex necessitate pulsus operatur; et hoc in parvo aliquo tempore omne quantum habet virtutis ostendens, finaliter confestim extinguatur.*

XXII. 1 *Matricalis autem suffocationis extensus spasmaticus est et rarus; periculose vero spissus, inordinatus et subdeficiens.*

2 *Neque in hac apora (id est difficilis) est causa reminiscenti eorum que antea. Nam propter patiens quidem organum nervosum*

XXI. 1 *post acute add. passionis γδ // pulsus om. F // instabilis] -ordinatus ε, e Puls. tir.; postea add. et Z // 3 violenta] in v- δ // et] i. e. BYNGPTZ // autem] vero ε // post spissus add. et imbecillis (est ε) Be, e Puls. tir. // 4 prolix] cronice al. mg. Y^r // egritudinis] -i Gδ // nuncupant] nomin- ENH // 5 igitur] agitur Yγδ // 6 universis] antea hab. omnibus H, ut postea Z s.l. P // orthomiis om. MF // repente] post fiunt transp. NF; postea hab. simul Z // 8 fiunt om. δ // antea] ante EGPVH // dictas] pre- β // 10 sunt om. β // malitiosa] -e ε // 11 anomalum] -ia δ; postea hab. a- i. e. inequalis s.l. Y^r // manifestum est invert. ε // 12 et] om. YEE; ante quoniam transp. PTVδ // 13 inseparabilia] s- F // prescripta] s- δGZ // 13-14 quidem properante invert. δ // 15 et quod om. ε // mortificata] -ante δ // 19 utilitate] virtute expect. // 21 et hoc om. ε //*

XXII. 2 *post spissus add. et Bδε // 3 id est om. ε // causa] dicta F //*

5 σμωδῶς ὁ σφυγμός. ὅτι δὲ τὸ πάθος ψυχρόν, ἡ ἀραιότης συνε|δρεύει. καταλυομένης δ' εἰς ἔσχατον ἤδη τῆς δυνάμεως εὐλόγως πυκνοῦται τε καὶ ἀνώμαλος ἅμα καὶ ὑπεκλείπων | γίνεται. προεῖρηται γὰρ ἤδη καὶ περὶ τούτων, ὥς ὅταν ἐπείγῃ μὲν ἡ χρεία, κακῶς δ' ἡ δύναμις ἔχει, τοιοῦτον ἀνάγκη | γίνεσθαι τὸν σφυγμόν.

< κγ'. > Στόμαχος πεπονθώς, οὕτω γὰρ καλείσθω καὶ ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ παρόντι τὸ στόμα τῆς κοιλίας διὰ | τὴν (198) τῶν πολλῶν συνήθειαν, οὐ καθ' ἐν εἶδος τρέπει τὸν σφυγμόν, ἀλλ' ὁ μὲν φλεγμαίνων μόνον, οἷαν ἐπὶ φλεγμονῇ | νευρώδους σώματος εἴπομεν γίνεσθαι, τὴν τροπὴν τοιαύτην ἐργάζεται· ὁ δὲ
5 θλιβόμενος, ἡ δακνόμενος, ἡ ἀλύων, ἡ | λύζων, ἡ ἐμετικός, ἡ ναυτιώδης, ἡ ἀνόρεκτος, ἡ ὀδυνώμενος, κατὰ τὸ τοῦ συμπτώματος εἶδος. αἱ μὲν γὰρ δῆξεις καὶ | οἱ ἔμετοι καὶ αἱ ναυταίαι καὶ οἱ λυγμοὶ καὶ ὁ ἄλυσμός ἰσχυρῶς πυκνοῦσι σὺν τῷ μικρὸν καὶ
10 ἀμυδρὸν ἐργάζεσθαι καὶ τι|σι μετρίως θάττονα. θλίψις δὲ μόνη χωρὶς τούτων τινὸς ἀραιὸν καὶ βραδὺν καὶ μικρὸν καὶ ἀμυδρόν. ἡ δὲ τοιαύ|τη θλίψις ἐπὶ τε τροφαῖς βαρυνοῦσαις γίνεταί, μηδεμίαν ἐχούσαις ἰσχυρὰν δύναμιν, ἀλλ' αὐτῷ τῷ | ποσῷ μόνον διοχλούσαις, καὶ τισιν ὑγροῖς συρρυνεῖσιν εἰς αὐτὸν ἀδή-
15 κτοις. εἰ δὲ καὶ ψύχοιτο πρὸς αὐτῶν, τότε δὴ καὶ | μάλιστα τοιοῦτος ὁ σφυγμός ἔσται. καὶ ὁ τῶν βουλιμιώντων τοιοῦτός ἐστιν. αἱ μὲν οὖν εἰς πυκνότητα τρέπουσαι διαθέσεις | ἅπασαι χρονίζουσιν ἢ σφοδρότεραι γιγνόμεναι τὸν σκωληκίζοντα σφυγμόν ἐργάζονται, αἱ δ' εἰς ἀραιότητα πρὸς τῷ τὰς εἰ|ρημέ-
20 νας διαφορὰς ἐπιτείνειν (199) τοιοῦτόν τι σὺν ἑαυταῖς εἶδος ἐν τῇ καθ' ἓνα σφυγμόν ἀνωμαλία γυμνῶσιν, | ὥς εἰς πολλὰ δοκεῖν

8 ἔχει] ἔχη Kühn //

XXXIII. titul. mg. στομάχου L¹ // 4 οἷαν] οἷον Kühn // 9 ἄλυσμός] solvit compendium L¹ // 11 post τινὸς hab. καὶ Kühn // 13-14 τῷ ποσῷ μόνον] μόνῳ τῷ ποσῷ Kühn // 20 ἑαυταῖς] αὐταῖς Kühn // 21 γυμνῶσιν] γεννῶσιν Kühn; vd. Burg. //

5 existens, rationabiliter extenditur spasmatice pulsus; quoniam autem
passio frigida est, raritas insidet. Dissoluta vero ad ultimum iam vir-
tute, rationabiliter et spissatur et anomalus (id est inequalis) simul et
subdeficiens fit. Predictum est enim iam et de hiis, quod cum pro-
perat quidem utilitas, male autem virtus habet, talem necesse fieri
10 pulsum.

XXIII. 1 *Stomachus vero patiens – ita enim vocetur et a nobis in pre-*
sentiarum os ventris propter multorum consuetudinem – non secundum
unam speciem vertit pulsum, sed qui quidem inflammatur solum, qualem in
flegmone nervosi corporis diximus fieri, versionem talem operatur: qui vero
5 *contritus est, vel morsus, vel anxians, vel singultans, vel vomitativus, vel*
nausiosus, vel inappetibilis, vel dolens secundum symptomatis speciem.
Nam mordicationes quidem, et vomitus, et nausie, et singultus, et anxietates,
et exsolutiones fortiter inspissant pulsum et parvum et debilem operan-
tur, et quibusdam moderate velociorem. Contritio vero sola, sine aliquo
10 *horum, rarum et tardum et parvum et debilem. Talis autem contritio et in*
cibariis gravantibus fit, nullam habentibus fortem virtutem, sed ipsa quan-
titate solum molestantibus, et quibusdam humidis non mordacibus confluen-
tibus in eum. Si autem et infrigidabitur ab ipsis, tunc utique et maxime talis
pulsus erit. Sed et bolismum patientium talis est pulsus. Igitur que quidem
15 *in spissitudinem vertunt dispositiones universe, prolongate vel vehementio-*
res fientes, vermiculantes pulsum operantur; que vero in raritatem et pre-
dictas differentias superintendunt, talem quandam cum se ipsis speciem in
ea que secundum unum pulsum est anomalia (id est inequalitate) generant,

5 extenditur] -ens ENPTVδ // spasmatice] -ionem VF // 6 post insidet hab. i. e. adest s.l. G^t // iam post vero transp. ε // 7 rationabiliter om. ε // et₁ om. Vδ // spissatur] in- BVδε // inequalis simul] -issimus F // 8 de om. ETF // quod] -e ENGPTδ // properat] prepar- NPT; antea add. iam Z // 9 quidem om. ε // post necesse add. est EJe //

XXIII. 1 et om. BH // presentiarum] G^t, fort. e Puls. tir. : -i G, ut expect. // 3 pulsum] -us δε // inflammatur] flegmin- al. mg. Sur.; postea hab. flegmone s.l. Y^t // 4 flegmone] -em F // 5 contritus] -strict- G // est om. Ne // vomitativus] -ans ε // 6 post nausiosus hab. (i. e. G^t) fastid- G^t Y^t // 7 mordicationes] inordin- ENGPT // et₁] unde NT // 8 et exsolutiones] e Puls. tir. // inspissant] s- G // pulsum] e Puls. tir. // 9 velociorem] -es δ // 12 solum] -a MZ // mordacibus] mordicant- ε // 13 tunc om. ε // 14 erit om. γδ // sed] cfr. etiam Puls. tir. // patientium] -ibus VH // talis est invert. Je // 15 vehementiores] -tes ε // 17 ante talem add. et ε //

τεθρύφθαι τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας, ὥς μὴ δὲ συνεχὲς εἶναι. καὶ οἶον ψάμμου προσπιπτούσης αἴσθησις γίγνεται τῇ ἀφῇ κατὰ τὴν διαστολὴν.

- 25 Ἡ μὲν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς ῥῆσις αὕτη. τὰς δ' αἰτίας τῶν εἰρημένων, ὅσαι μὲν πάνυ | σαφεῖς εἰσι τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν, οὐ δέομαι λέγειν· ὅσαι δ' ἀσαφέστεραι, ῥηθήσονται. δυνάμεως ἀρρωστούσης | τῆς μὲν κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον ἐπὶ δυσκρασίᾳ δηλονότι, τῆς δὲ διὰ τι τῶν ἔξωθεν ἦτοι βαρυνομένης ἢ ἐρεθιζομένης κα|κότηως, ἐπὶ μὲν ταῖς βαρυνομέ-
30 νομέναις μικρὸς καὶ βραδὺς καὶ ἀραιὸς ὁ σφυγμὸς γίγνεται, μικρὸς μὲν ὥς ἂν τῆς δυνάμεως κεκα|κωμένης, βραδὺς δὲ διὰ τοῦτο καὶ τῆς χρείας ἐκκελυμένης· ψυχραὶ γὰρ αἱ βαρύνουσαι τὴν δυνάμιν εἰσι διαθέσεις· | διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀραιός, ἐδείχθη γὰρ ἐκλυομένης τῆς χρείας τοιοῦτος γιγνώμενος· ἐπὶ δὲ ταῖς ἐρεθιζούσαις μόνον καὶ λυπούσαις τὴν δύ|ναμιν διαθέ-
35 σεσι, μικρὸς μὲν καὶ ταύταις καὶ ἀμυδρὸς διὰ τὴν κάκωσιν τῆς δυνάμεως, πυκνὸς δὲ διότι καὶ ἀ|μυδρός· ἔστι δ' ὅτε καὶ βραχεῖ θάττων. ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ **(200)** πολλάκις ἀσθενέστεροι γινόμενοι, κᾶπειτα διὰ | τινὰ χρείαν ἐπειχθέντες ἐπὶ πλεῖστον μὲν διαβαίνειν τοῖς σκέλεσιν ἀδυνατοῦμεν, εἰς ὅσον δ' οἰοί τε ἔσμεν ἀνα|γκάζομεν ἡμᾶς αὐτοὺς θάττον τε
40 καὶ πυκνότερον προσβαίνειν, οὕτω καὶ ἡ τὰς ἀρτηρίας κινούσα δύναμις, ὅταν ἐπεί|γεται μὲν ὑπὸ τῆς χρείας εἰς τὰς κινήσεις, ἀσθενῆς δ' ἦ, μεγάλην μὲν οὐχ οἶα τέ ἐστι ποιεῖσθαι τὰς διαστολάς, | ἐπ' ὀλίγον δὲ πῶς ὠκυτέρας, πυκνὰς δὲ εἰς τοσοῦτον εἰς ὅσον ἐνδεέστερον τῆς χρείας αἱ διαστολαὶ γίγονται. | κατὰ λόγον οὖν ταῖς μὲν εἰς πυκνότητα τρεπούσαις
45 στομαχικαῖς διαθέσεσι τὸν σφυγμὸν ἐπιτεινομέναις ὁ σκωληκίζων || καλούμενος ἐπιγίνεται, καταλυομένης γὰρ ἦν οὗτος οἰκεῖος δυνάμεως,

22 δὲ] καὶ Kühn // 25 ὅσαι] ὅσα Kühn // 27 post δυνάμεως hab. γὰρ Kühn // 32 post διὰ hab. τε Kühn // 37 post γὰρ hab. καὶ Kühn // 40 προσβαίνειν] προ- Kühn // 41 μεγάλην] μεγάλας Kühn // 43 δὲ] μὲν Kühn //

20 *ut in multa videatur foratum esse corpus arterie, ut neque continuum esse, et velut arene inicientis sensus fiat tactui secundum diastolem.*

2 Que quidem ex isagoga est series hec. Causas autem eorum que dicta sunt, quecumque quidem valde manifeste sunt hiis qui meminerunt anteriorum, non indigeo dicere; quecumque vero immanifestiores dicuntur. 3 Virtute languente hac quidem, secundum sui
25 ipsius rationem, in discrasia scilicet; illa vero propter quid exteriorum aut gravata aut irritata malo more. In gravatis quidem parvus et tardus et rarus pulsus fit: parvus quidem ut utique virtute lesa, tardus autem propter hoc et utilitate exsoluta (frigide enim sunt que gravant virtutem dispositiones); propterea vero et rarus monstratus est,
30 enim exsoluta utilitate talis fiens. 4 In irritantibus vero solum et contristantibus virtutem dispositionibus, parvus quidem et in hiis et debilis propter lesionem virtutis, spissus autem quia et debilis; est autem quando et breve velocior. Sicut enim nos ipsi, multotiens imbecilliores facti, deinde, propter aliquam utilitatem accelerati, ad
35 plurimum quidem ire pedibus nequimus, in quantum autem possumus cogimus nos ipsos velocius et spissius procedere, ita et arterias movens virtus, cum acceleratur quidem ab utilitate ad motus, imbecillis autem fuerit, magnas quidem non potest facere diastolas, parum vero quodammodo velociore, spissas vero in tantum in quantum
40 deficientius utilitate diastole fiunt. Secundum rationem igitur in hiis quidem que in spissitudinem vertunt pulsum stomaticis dispositionibus intensis, vermiculans vocatus fit (dissolute enim erat hic proprius

19 multa] -is ε // foratum] e Puls. tir., fractum expect. : form- Fe // continuum] -cavum Yδ // 20 inicientis ego : iniac- αγδΖ : incid- H s.l. Y^t al. s.l. P^t, fort. dup. ver. // 21-44 commentum om. M // 21 ex om. δΖ // series hec invert. β // 21-22 que dicta sunt om. ε // 23 indigeo] -e(n)t YGδε // 24 post virtute add. quidem δε // secundum om. BH // 25 scilicet om. ε // quid] -dem NGTδ // 26 gravata] ag- Z // malo more] malitiose al. s.l. G^tY^t // 26-27 parvus - tardus - rarus] r- - t- - p- ENGPTδΖ // 28 sunt om. BMβ // gravant] ag- F // 29 dispositiones] -ibus δ : -partitionis TV : -persionis NG // 30 utilitate] virtute GTF // 30-31 talis - virtutem om. F // 31 quidem post hiis transp. γδΖ // 32 et om. β // 33 quando] s.l. H : -que TδΖ // breve] parum al. s.l. G^tP; post velocior transp. β // multotiens om. E // 34 deinde] demum BE // utilitatem] necess- s.l. G^tY^t // 35 nequimus] -vimus NGTVFe // 36 post cogimus add. eos γδΖ // nos ipsos invert. ENPTδε // 37 quidem] om. BH; post utilitate transp. FZ // utilitate] necess- s.l. G^t // ad om. δH // 38 post fuerit add. et F // magnas] -os ENPTJ // diastolas] -es Bβ // 40 fiunt] fuerit δε // 41 spissitudinem] version- F, -e γJ //

ταῖς δ' εἰς ἀραιότητα οἶον διατεθρυμμένος, ἀνωμάλου δυσκρασίας | αὐτῶν τῶν ὀργάνων ἔγγονος ὑπάρχων.

< κδ'. > Ὑδέρων σφυγμοί, τοῦ μὲν ἀσκίτου μικρὸς καὶ πυκνό-
τερος καὶ ὑπόσκληρος σύν τινι τάσει· | τοῦ δὲ τυμπανίας μακρό-
τερος, οὐκ ἄρρωστος, θάττον, πυκνός, ὑπόσκληρος σύν τινι
τάσει· τοῦ δὲ κατὰ σάρκα κυματώδης, | πλατύτερος, μαλακός.

- 5 (201) Ὁ ἀσκήτης ὕδερὸς ἐν τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα χωρίοις ἀθροίζων
ὕδατώδους ὑγροῦ πλῆθος οὐκ ὀλίγον, | εἰς συμπάθειαν ἄγει τὰς μεγάλας
ἀρτηρίας, ὡς τείνειν τε ἅμα καὶ βαρύνειν καὶ καταψύχειν· τείνειν μὲν ἅμα
τοῖς ἄλλοις τοῖς | τῆδε· θλίβειν δὲ διὰ τὸ βάρος· ψύχειν δὲ διὰ τὴν περι-
τὴν ὑγρότητα. διὰ μὲν δὴ τὴν τάσιν εὐλόγως τὸν σφυγμὸν ποιεῖ ὑπό-
10 σκληρον σύν τινι τάσει, διὰ δὲ τὴν τε τῆς δυνάμεως κάκωσιν καὶ τὴν
κατάψυξιν μικρότερον. εἰς ὅσον δὲ μικρότερον τοῦ δέοντος | εἰς τοσοῦτον
καὶ πυκνότερον, καὶ μᾶλλον ὅταν σὺν πυρετῷ. ὁ δὲ τυμπανίας ὕδερὸς
ἦττον μὲν βαρύνει τὰς τε μεγάλας ἀρτηρίας, καὶ | ὅλως τὴν δύναμιν, οὐχ
ἦττον δὲ τείνει. διὰ τοῦτ' οὖν ὑπόσκληρος μὲν σύν τινι τάσει, καθάπερ ἐν
15 τοῖς ἀσκήταις | ὁ σφυγμὸς γίγνεται, θάττων δὲ κινῶν ἀτρέμα καὶ ἦττον
ἄρρωστος, πυκνὸς δὲ κατὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας ἐκείνῳ, μακρότερος δὲ διὰ
τὴν | κουφότητα τῶν ἐπικειμένων ταῖς ἀρτηρίαις σωμάτων. ἐδείχθη γὰρ ἐν
τῷ δευτέρῳ λόγῳ βραχὺς μὲν ὁ σφυγμὸς γιγνόμενος, ἐπειδὴν | τῷ βάρει
τε καὶ πλήθει τῶν ἐπικειμένων τε καὶ περικειμένων σωμάτων θλίβονται,
20 μακρὸς δ' ἐκ τῶν ἐναν(202)τίων αἰτίων, ὧν ἐστὶ | κεφάλαιον ἡ κουφότης
τῶν ἐπικειμένων, ἥ καὶ τοῖς τυμπανίαις γίγνεται. πνεύματος ὑποπι-

XXIV. *titul. askiti mg. L^B // 2 τυμπανίας] τυμπανίτου Kühn // 3 θάττον]*
θάττων Kühn // 4 κατὰ σάρκα] ἀνά σάρκα s.l. L¹ // 7 post βαρύνειν hab. θλίβειν
s.l. L // 8 θλίβειν] βαρύνειν Kühn // 13 τε non hab. Kühn // 15 ὁ iter. L //
δὲ κινῶν ἀτρέμα] δ' ἐκείνων Kühn // 19 post περικειμένων hab. αὐταῖς Kühn //
22 post πνεύματος hab. γὰρ Kühn // ὑποπιμπλῶσιν] υποπιμπλᾶσιν Kühn //

virtutis), in hiis autem que in raritatem velut confractus, anomale (id est inequalis) discrasie ipsorum organorum germen existens.

XXIV. 1 *Ydropicorum pulsus: askiti quidem parvus et spissior et subdurus cum quadam tensione; tympanite vero longior, non imbecillis, velocior, spissus, subdurus cum quadam tensione; anasarce vero fluctuosus, latior et mollis.*

5 **2** Askites ydrops, in hiis que secundum ventrem sunt regionibus
coacervans aquosi humidi multitudinem non paucam, in compassio-
nem ducit magnas arterias, et ut tendat simul et gravet et infrigidet:
tendat quidem simul cum aliis que sunt hic, terat autem propter gra-
vedinem, infrigidet autem propter superfluum humiditatem. Propter
10 tensionem quidem utique rationabiliter pulsus subdurus facit cum
quadam tensione, propter lesionem vero virtutis et infrigidationem
minorem; in quantum autem minorem congruo, in tantum et spis-
sio-riorem et magis quando cum febris. **3** Tympanias vero ydrops minus
15 quidem gravat et magnas arterias et universaliter virtutem, non
minus autem tendit. Propterea igitur subdurus quidem cum quadam
tensione, quemadmodum in askitis, pulsus fit, velocior vero movens
quiescibiliter et minus imbecillis, spissus vero secundum easdem illi
causas, longior autem propter levitatem iniacentium arteriis corpo-
rum. Monstratum enim est in secundo horum librorum sermone
20 brevis quidem pulsus fiens, cum et gravedine et multitudine superia-
centium et adiacentium <corporum> terantur, longus autem ex
contrariis causis, quarum est capitulum levitas superiacentium, que

43 in₂ om. BTH // post confractus add. est pulsus Y // 44 germen] genimen GTH, fort. recte : geminum YNVJ, et exp. N : gen(er)atum P, corrupte BFZ //

XXIV. 2 tympanite] -ie Y // 4 mollis] -ior ε // 6 compassionem] -e YM : p- GF // 7 ut] post et transp. γδ; postea add. utique ε // post tendat hab. terat s.l. Pr, fort. dup. ver. lectionis gravet (cfr. graecum exemplar) // post infrigidet add. eas MNPTV // 8 terat] gravet (t- B) BMe mg. T, ut vid. dup. ver. : consumet s.l. G^t // 8-9 autem - infrigidet om. Myδ // 11 tensione om. B // et] s.l. P : om. ENGTVδZ // infrigidationem] f- ENGPTZ : fract- δ; postea add. vero TF // 13 quando] -que F // post febris add. est J // tympanias] -tis N // minus] un-NTVF // 15 quadam] aliqua α // 16 pulsus om. Ne // 17 quiescibiliter] que sensib- δ // illi] -is F // 18 levitatem] lenit- BMFZ // iniacentium] superpositorum al. s.l. Y^t mg. Pr // arteriis] -as δ // 19 enim om. ε // 20 et₁] quandoque J : quadam Z : om. MENF // 21 <corporum> : suppl. lac. coll. graeco exemplari // terantur] contribulenter Y^t s.l. G^t, fort. dup. ver. // post autem add. existens F // 22 levitas] len- BY //

μπλῶσιν ὅλον τὸ σῶμα. | λοιπὸς δ' ὁ κατὰ σάρκα τε καὶ ἀνὰ σάρκα προ-
 σαγορευόμενος, ὑγρότητι πολλῇ διαβρέχων ὅλην τὴν ἕξιν, ὥς τοὺς
 25 χιτῶνας | τῶν ἀρτηριῶν ἐργάζεται μαλακούς, οὕτω καὶ τοὺς σφυγμοὺς
 μαλακοὺς τε καὶ πλατυτέρους ἀποφαίνεται.

< κε'. > Ἐλεφαντιῶντων | σφυγμός μικρός, ἀμυδρός, βραδύς,
 πυκνός.

Ὁ τῶν ἐλεφαντιῶντων σφυγμός οὐκ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐπειδὴν | ἐπὶ
 πλείστον ἦκωσι κακώσεως, ἄρρωστον αὐτοῖς εἶναι τὴν δύναμιν, μικρὸς
 5 καὶ ἀραιὸς καὶ βραδύς καὶ πυκνός ἀποτελεῖται. | ἐδείχθησαν γὰρ οἶδε
 δυνάμεως ἅμα ψύξει κεκακωμένης οἰκεῖοι.

< κς'. > Ἰκτέρων ἄνευ πυρετοῦ μικρότερος, σκληρότερος, |
 πυκνότερος, οὐκ ἀμυδρός, οὐ ταχύς.

Ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς χυμός ἔχει τι φύσει ξηραντικόν, ὥσπερ ἄλμη καὶ
 θά|λαττα, διὰ τοῦτ' οὖν καὶ τὸν χιτῶνα τῶν ἀρτηριῶν σκληρότερον τε καὶ
 5 ξηρότερον ἐργαζόμενος, ἅμ' (203) αὐτῷ καὶ τὸν σφυγμόν | ἀποφαίνει
 σκληρότερον, εὐθὺς δὲ καὶ μικρότερον, ἀδυνατούντων δηλονότι τελέως
 διαστέλλεσθαι σκληρῶν ὀργάνων. | ὥστ' εὐλόγως εἰς ὅσον τοῦ προσήκο-
 ντος γίγνεται μικρότερος εἰς τοσοῦτο καὶ πυκνότερος, οὐ μὴν ἀμυδρός γε.
 οὐ γὰρ ἄρρωστος ἢ | δύναμις. οὐ μὴν οὐδὲ ταχύς, ἔτι χωρὶς πυρετῶν· ὥς
 10 τοῖς γε μετὰ πυρετῶν καὶ ταχύς, διὰ τὴν τῆς χρείας ἐπειξιν.

< κςζ'. > Τῶν | δ' ἐλέβορον εἰληφότων ὀλίγον μὲν πρὸ τῶν
 ἐμέτων, ἡνίκα ἂν θλίβωνται, πλατύς, ἀραιός, ἀμυδρότερος,

25 τε] καὶ κυματώδεις Kühn //

XXV. *titul. elefantiorum mg. L^B // 4 post κακώσεως hab. ὥς Kühn // 6 κεκα-*
κωμένης] κεκακωμένου L^{ac} //

XXVI. *titul. ictericorum mg. L^B // 3 post χυμός exp. ἐστὶν L // 4 post θάλαττα*
hab. καὶ Kühn // 4-5 τε καὶ ξηρότερον non hab. Kühn // 7 post διαστέλλεσθαι hab.
τῶν Kühn // 9 ἔτι] ὅτι Kühn //

XXVII. *titul. eleorum suscipientium mg. L^B // 1 ἐλέβορον pro ἐλλέβο-*
ρον L //

et in tympaniis fit (spiritu enim subimplent totum corpus). 4 Reliquus autem est ydrops, qui et anasarca et catasarca nuncupatur, 25 humiditate multa infundens totum habitum, ut tunicas arteriarum operatur molles, ita et pulsus et molles et latiores enuntiat.

XXV. 1 *Elefanticorum vero pulsus parvus est et debilis, tardus et spissus.*

2 Elephantientium pulsus non mox a principio, sed cum ad plurimam venerint malignationem, imbecillem eis essendo virtutem, parvus et rarus et tardus et spissus perficitur. Monstrati enim sunt hii 5 virtutis simul cum frigiditate lese esse proprii.

XXVI. 1 *Ictericorum sine febris pulsus minor est et spissior et durior, non debilis, non citus.*

2 Xanthe cholere humor habet quid natura desiccativum, sicut salita aqua et mare, propterea igitur et tunicam arteriarum et durior 5 rem et sicciorem operans, simul cum ea et pulsum enuntiat durior, confestim autem et minorem, nequeuntibus scilicet finaliter dilatari duris organis. Quare rationabiliter in quantum competenti fit minor, in tantum et spissior, non tamen debilis demum est; non enim imbecillis est virtus. Non tamen neque citus, adhuc sine febribus existens, quia hii demum qui cum febribus et citus est, propter 10 utilitatis festinationem.

XXVII. 1 *Eorum vero qui eleborum susceperunt parum quidem ante vomitum, cum utique conterantur, latus est pulsus et rarus et debiliior et*

23 et om. δε // tympaniis] -itis β // spiritu] -us αγδ // reliquus] -is YNδε //

24 et₁ om. ETVFe // 25 multa om. ε // post habitum add. corporis ET s.l. Y^t //

26 molles₂] -iores β // enuntiat] ostendit al. s.l. Y^t //

XXV. 1 post debilis add. et PVFe // 2 elephantientium] mal. : corrupte NPTVδ : -anticorum G : -antium αε // 3 venerint] -erit ENPTZ : -erunt F : -iunt MH // imbecillem] in i- YNPTZ // eis] s.l. P : om. NT // 4 et₂ om. MPT // post hii add. pulsus BY // 5 frigiditate] infrigidatione γδZ, ut vid. dup. ver.

XXVI. 1 febris] -ibus EGPTJ // pulsus om. PF // est om. MEVJ // 4 salita] salsa s.l. G^t // 4-5 durior - enuntiat om. (homoeot.) BYF // 6 ante nequentibus add. manifestum autem (est ETVδ) quoniam ENTVδ, ut vid. dup. ver. (~ scilicet) // ante finaliter hab. perfecte YENGPTδ, ut vid. dup. ver. // 7 post dilatari hab. sistole s.l. G^t // 8 tamen] tantum ENGP // 9 virtus] -utis ENGPVδH // 9-10 febribus - cum (homoeoth.) om. F // febribus - febribus] -e -e Be // 10 existens om. ENPVJ // 11 post festinationem hab. spirationis necessitatis s.l. Y^t //

XXVII. 1 eorum] ho- ε // susceperunt] sumps- BEVFZ, ut vid. dup. ver. // 2 conterantur] - tribul- ε mg. P^t, fort. dup. ver. (cfr. Puls. tir.) //

βραδύτερος. | ἐμούντων δὲ καὶ σπαραττομένων ἀνώματος καὶ
 ἄτακτος. ἤδη δὲ βελτιόνων γιγνομένων τεταγμένος μὲν, ἀλλ’
 5 ἤδη ἀνώματος, | ἥττον δὲ ἢ πρόσθεν. ἐγγὺς δὲ τοῦ κατὰ φύσιν
 ἐλθόντων ὁμαλὸς καὶ μεῖζων τοῦ πρόσθεν καὶ σφοδρότερος.
 ὅσοι δ’ ἐξ αὐτῶν συγκόπτονται καὶ σπῶνται καὶ λύζουσι,
 μικρὸς τούτοις καὶ ἀμυδρὸς καὶ ἄτακτος καὶ θάττων καὶ πυκνὸς
 10 ἄγαν. τοῖς δὲ πνιγομένοις αὐτῶν | μικρὸς **(204)** καὶ ἀμυδρὸς
 καὶ ἄτακτος καὶ ἀνώματος, οὐ μὴν πυκνός, οὐδὲ ταχύς, ἀλλ’
 ἐπιβραδύνων μᾶλλον. ἐμφαίνει δέ τι | καὶ κυματῶδες καὶ
 πλατὺ καὶ ποτε καὶ τάσιν τινὰ τῆς ἀρτηρίας βραχεῖαν.

Οὐδ’ ἐπὶ τῶν ἐλέβορον εἰληφότων ἀλόγως οἱ σφυγμοὶ θλιβομένων | ἔτι
 βραδύτεροι καὶ ἀμυδρότεροι καὶ ἀραιότεροι γίνονται. πάσης γὰρ θλί-
 15 ψεως ἦσαν οὗτοι κοινοί. τὸ δ’ ἴδιον αὐτῶν ἐστὶν ἡ πλατύτης, ἣν ἐκ τοῦ |
 τὸ πνεῦμα πᾶν εἶσω μετὰ τῆς θερμασίας ἔλκεσθαι συμβαίνει γίνεσθαι.
 τῆς μὲν γὰρ πρὸς τὰ πέρατα κινουμένης δυνάμεως οἰκεῖος σφυγμὸς
 ὑψηλός, τῆς δ’ ὀκλαζούσης τε καὶ ἀντισπωμένης ἐπὶ τὰ ἐντὸς ὁ ταπεινός.
 οὗτος οὖν ἐστὶν καὶ ὁ τὴν τοῦ πλάτους ἀποτελῶν φαντασίαν. τὰ δ’ ἄλλα
 20 τὰ συμπίπτοντα | αὐτοῖς εὐδηλὰ τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν εἰρημέ-
 νων.

5 ἤδη] ἔτι Kühn // 11 ἐπιβραδύνων] ἔτι βραδύνειν Kühn // 12 καὶ₂ non hab. Kühn
 // 13 ἐλέβορον pro ἐλλέβορον L // 14 ἀμυδρότεροι... ἀραιότεροι invert. Kühn //
 18 τὰ] τὸ Kühn // ante ὑψηλός hab. ὁ Kühn // 18 καὶ ὁ invert. Kühn //

tardior; vomentium vero et scindentium, anomalus (id est inequalis) et inordinatus; iam vero meliorum fientium, ordinatus quidem, sed iam anomalus,
 5 minus autem quam prius; eorum vero qui prope ad id quod secundum naturam devenerunt, omalus (id est equalis) et maior quam prius et vehementior. Quicumque vero ex eis sincopantur et spasmantur et singultant, parvus hiis et debilis et inordinatus et velocior et spissus valde; hiis vero qui suffocantur ex eis, parvus et debilis et inordinatus et anomalus (id est inequalis), non
 10 tamen spissus neque citus, sed supertardans magis; ostendit autem quid et fluctuosum et latum et quandoque et tensionem quandam arterie brevem.

2 Non in hiis qui eleborum assumpserunt irrationabiliter pulsus contriti adhuc tardiores et debiliores et rariores fiunt (omnis contritionis erant hii communes). Proprium autem eorum est latitudo,
 15 quam ex eo quod omnis spiritus intus cum calore attrahitur contingit fieri. Nam virtutis quidem que ad fines movetur proprius pulsus qui altus; claudicantis vero et revulse ad que intus qui humilis. Hic igitur est et <qui> phantasiam latitudinis perficit. Alia vero que accidunt eis manifesta, hiis qui meminerunt eorum que antea dicta
 20 sunt.

3 scindentium *edd.*, e *Puls. tir.* : -endo $\alpha\gamma\delta$; *postea hab.* anxiantium $\alpha G P V \delta$, ut *vid. dup. ver.* : -antur *ENT* // 4 iam] adhuc ϵ , *fort. e Puls. tir.* : om. J // anomalus] om. ϵ ; *postea add.* (i. e. $\alpha N G P T V \delta Z$) inequalis β , et ante iam *transp.* // 5 qui prope] quippe δZ // 6 devenerunt] -erint ϵ , B : venerint δ // omalus] an- BF // equalis] in- $B V^{ac} F$ // 7 quicumque] qui $B E N P T V \delta \epsilon$ // eis] hiis $M \delta \epsilon$ // 10 quid] -dem $\alpha N G P T V \delta \epsilon$; *post fluctuosum transp.* Ω // 11 latum] -us $Y M E N G T \delta$ // et tensionem] in- $\gamma \delta$ // 12 in om. β // irrationabiliter] r- δ // 13 contriti] -tribulati *s.l.* G // rariores] mai- F : minor- Z // 14 communes] -e $\alpha N G P T V \delta$ // 15 ex om. Fe // contingit] -venit FH // 17 ad que] atque MZ : aque $\alpha N G T \delta$ // 18 <qui> : *suppl. lac. coll. graeco exemplari* // 19 post manifesta *add.* sunt BGPJ //

postea varie expl. $\alpha E N P T V J \epsilon$

expl. quartus (et ultimus *ENT*) liber (Galieni B) de causis pulsuum BYENT : megapulsus Galeni M : commentum Galieni super librum de introducendis in pulsu J : c- pulsus galieni P : c- de pulsibus H : liber pulsuum qui introducendis a galieno scriptus est cum commento eiusdem Z // translatus a Burgundione iudice cive Pisano de greco in latinum αENT ; *postea add.* ab eodem Galieno editus cum comento B //

